

ΣΑΜΠΑΤΕ

ΕΝΟΠΛΟΣ ΑΓΩΝΑΣ
ΣΤΗΝ ΙΣΠΑΝΙΑ 1945-60

ANTONIO TELLEZ

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

COSTANTINI / 74

ANTONIO TELLEZ

Σ Α Μ Π Α Τ Ε
ΕΝΟΠΛΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 1945 - 1980

Μεταφραση:
Γιαννης Μακρης

ΔΙΕΘΝΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τὸ βιβλίο τοῦ ANTONIO TELLEZ «ΣΑΜΠΑΤΕ, ἐνοπλος ἀγώνας στὴν Ἰσπανία 1945 - 1960», ἐκδόθηκε ἀπὸ τὴν «Διεθνή Βιβλιοθήκη» τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1978, σὲ μετάφραση Γιάννη Μακρῆ. Ὑπεύθυνος τυπογραφείου: Λ. Γιολάνης, Θεμιστοκλείους 80, τηλ. 36.15.079, Ἀθήνα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Βιβλιοπωλεῖο «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ», Δελφῶν 2 (καὶ Διδότου γωνία) τηλ. 36.08.635, Ἀθήνα.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἐκπληροῦν ἄφθονη εἰδλιογραφία γιὰ τὸν Ἰσπανικὸ ἐμφύλιον Πόλεμον, ἀρκετὴ ἴσως γιὰ νὰ γεμίσει μιὰν ὀλόκληρη βιβλιοθήκη, ἀλλὰ κανένα βιβλίον δὲν ἱστορεῖ τὶς λεπτομέρειες τοῦ ἀγῶνα τῶν θαρραλέων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν πρὸς μετὰ τὴν κατάρρευση τῆς Δημοκρατίας πολεμοῦσαν τὸν τόσο ἄνισο ἀντίπαλον. Αὐτοὶ ἦσαν ἡ Ἀντίσταση. Ἡ σύγκρουση τῆς Ἐλευθερίας μετὰ τὴν Τυρανία δὲν ἔληξε μετὰ τὴν νίκη τοῦ Στρατηγοῦ Φράνκο τὸ '39 ὅπως θέλουσι νὰ πιστεύουν οἱ ἀστυχοφάντες, ἡ Ἰσπανικὴ ἀρχουσα τάξις μετὰ ὅλους τοὺς συμμάχους τῆς ἐξωτερικῆς προσκαθοῦν ὡς τὰ σήμερον (καὶ αὐτὸ μπορεῖ νὰ τὸ διαπιστώσει ὅποιοςδήποτε μετὰ μιὰ ματιὰ στὶς ἐφημερίδες) νὰ σπᾶσουν τὸ πνεῦμα τῆς ἀντίστασης τοῦ Ἰσπανικοῦ λαοῦ μετὰ τὴν τρομοκρατίαν καὶ μετὰ τὰ ἐγκλήματα τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καταστολῆς: δίκαια πολιτικῆς σκοπιμότητος, φυλακὲς, βασανιστήρια καὶ δολοφονίες. Ἄν καὶ τὸ Ἰσπανικὸ ὑπουργεῖο Πληροφοριῶν καὶ Τουρισμοῦ θὰ προτιμοῦσε νὰ πιστεύουμε ἄλλα πράγματα, ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Μολῶχ ἀκόμη παρελαύνει μετὰ περηφάνειαν στὸς δρόμους τῆς ἡλιόλουστης Ἰσπανίας. Οἱ δραστηριότητες τῶν ἀντρῶν καὶ γυναικῶν τῆς ἀντιεξουσιαστικῆς ἀντίστασης - ὁμάδων δράσης στὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν στρατηγῶν Φρανσίσκο Φράνκο εἶναι γενικὰ ἀγνωστες στὸν ἔξω κόσμον. Τὸ μόνον πρὸς ζήτησαν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν ἦσαν ἡ κατάλυση αὐτοῦ τοῦ μισητοῦ συστήματος καταπίεσης καὶ μ' αὐτὸ τὸν σκοπὸ δίνουσι καθημερινὰ τὶς ζωῆς τῶν στοὺς δρόμους τῶν πόλεων, στὶς γειτονιὰς, ἐν χωριῶν καὶ ἐν τῶν βουνῶν, ἐν ἀπεγνωσμέναις μάχαις μετὰ τὶς ἀδυναμίας τοῦ Νόμου καὶ τῆς τάξεως». Ἰσως τὸ πιὸ τραγικὸ στοιχεῖον αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα ὑπῆρξε ἀκριβῶς τὸ πρὸς μόνον ἦσαν.

Αὐτὸ τὸ βιβλίον εἶναι μιὰ μικρὴ συνεισφορά ἐπὶ τὴν ἱστορίαν αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα. Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία αὐτὴ ποτὲ δὲν θὰ γραφῆ ἴσως. Οἱ ἀνώνυμοι ἄνδρες καὶ γυναῖκες πρὸς ἐξεγέρθησαν ἐναντίον ἐπὶ τῆς ἀδικίας

ταξική κοινωνία με μόνο σκοπό να την καταστρέφουν και να χτίσουν έναν καλύτερο κόσμο για όλη την ανθρωπότητα δεν «παράγουν ιστορία» όπως θέλουν οι άστοι. Ο Φρανσίσκο Σαμπατέ Λιοπάρτ υπήρξε και τα δύο, φίλος και σύντροφος. Συχνά κάναμε συζητήσεις για την Ισπανία και για το πώς θα μπορούσαμε να χτίσουμε έναν αποτελεσματικό μηχανισμό αντίστασης - με αυτές τις περιορισμένες δυνατότητες του αντιεξουσιαστικού κινήματος - που θα μπορούσε να επιταχύνει την πτώση του καθεστώτος. Ο Σαμπατέ όμως συνήθως θα έκοξε αυτές τις συζητήσεις με ένα χαμόγελο και θα έλεγε:

«Τα λόγια δε μπορούν να υποκαταστήσουν τη δράση. Αν πάνω απ' όλα αγαπάτε την ελευθερία θα πρέπει να είστε έτοιμοι να παλέψετε για αυτήν αδιάκοπα και χωρίς ποτέ να κουραστήτε, κι αν χρειαστή, να πεθάνετε για αυτήν».

Τού άρεσε επίσης να αναφέρει τα λόγια του Κατσώφ, του Ρώσου Φιλόσοφου: «Ο επαναστάτης δεν αφιερώνει τη ζωή του στην προετοιμασία της επανάστασης: Έπαναστατεί».

Ο Σαμπατέ έμεινε πιστός σ' αυτή την αντίληψη για τον επαναστατικό αγώνα σ' όλη του τη ζωή. Σ' όλες του τις ενέργειες και τις σχέσεις του με τους ανθρώπους διατήρησε τον υψηλότερο βαθμό άκραιοτητας και ειλικρίνειας, χωρίς βέβαια να είναι ο μόνος που το κατάφερε αυτό. Οι χαρακτηριστές των περισσότερων αντρών και γυναικών που αναφέρονται σ' αυτό το βιβλίο ήταν το ίδιο καταπληκτικοί. Το εξαιρετικό με τον Σαμπατέ ήταν ότι μέχρι να δολοφονηθεί, για περισσότερο από τριάντα χρόνια, έπαιζε καθημερινά με τη φωτιά χωρίς ούτε μία στιγμή να ξεκουραστεί, να ησυχάσει. Οι υπόλοιποι που σαν κι αυτόν ρίχτηκαν από μικροί στον επαναστατικό αγώνα έχασαν σύντομα τη ζωή τους. Άλλοι πολέμησαν μερικά χρόνια κι' έπειτα σταμάτησαν. Ο Σαμπατέ επέζησε από τριάντα χρόνια μόνιμου κίνδυνου και, μέσα σε τέτοιες περιστάσεις, ελάχιστοι θα μπορούσαν να αμνημονεύσουν τις εξαιρετικές του ικανότητες σαν επαναστατή μαχητή.

Το βιβλίο αυτό εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1972 στη Γαλλία από τον εκδοτικό οίκο «BELIBASTE». Μια ιταλική έκδοση δημοσιεύθηκε επίσης το 1972 (έκδοση, «LA FIACCOLA», Σικελία). Το 1974 δημοσιεύθηκε στα αγγλικά σε μια θαυμάσια μετάφραση του συντρόφου STUART CHRISTIE (έκδοση, «GIENFUEGOS PRESS») και που χρησιμοποιήθηκε για την ελληνική μετάφραση από τη «Διεθνή Βιβλιοθήκη». Υπάρχει ακόμα μια έκδοση στα γερμανικά (έκδοση, «TRIKONT - VERLAG», Μόναχο 1974).

Αυτό το βιβλίο δεν είναι μια εισογραφία του, ούτε μια ψυχολογική μελέτη πάνω στον Σαμπατέ. Είναι μια σκιαγραφία, ένα ανά-

γλυφο ἂν θέλετε, ἐνὸς ἀνθρώπου πού ἡ βιογραφία του δὲν ἔχει γραφεῖ ἀκόμη. Δὲν ζητάει νὰ εἶναι περιεκτικό. Οἱ ἡμερομηνίες, οἱ τοποθεσίες καὶ τὰ ὀνόματα ἔχει γίνει προσπάθεια νὰ ἐπαληθευτοῦν, ἀλλὰ σὲ μερικές περιπτώσεις μάλιστα ἔχουν ἀλλάξει, καθὼς ὁ ἀγώνας γιὰ τὴν Ἑλευθερία συνεχίζεται. Γιὰ αὐτὸ τὸν λόγο ἴσως ὑπάρχουν μερικά κενὰ σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία ἀλλὰ ἐλπίζουμε ὅτι ὁ ἀναγνώστης θὰ μᾶς συγχωρήσει· δὲν θέλουμε αὐτὸ τὸ βιβλίο νὰ δώσῃ πληροφορίες πού θὰ μπορούσαν νὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐνάντια στοῦ ἐπαναστατικὸ κίνημα...

Στὸν Σαμπατέ ποτὲ δὲν ἄρεσε νὰ μιλά γιὰ τὸν ἐαυτὸ του ἢ γιὰ τὰ κατορθώματά του, ἀλλὰ αὐτὰ πού ἀκολουθοῦν εἶναι ἕνας ἀκριβὴς ἀπολογισμὸς τῶν περιόδων τῆς ζωῆς του πού κατορθώσαμε νὰ ἀνασυναρμολογήσουμε. Οἱ διάλογοι εἶναι γενικά ὅπως μιλοῦσαν στὴν πραγματικότητα ὁ Σαμπατέ καὶ οἱ ὑπόλοιποι σύντροφοι πού ἔζησαν, δούλεψαν καὶ πολέμησαν στὸ πλευρὸ του. Ἴσως ὀρισμένες μικρὲς λεπτομέρειες εἶναι λάθος ἀλλὰ, ὅπως εἶπα καὶ παραπάνω, αὐτὴ δὲν εἶναι μιὰ ὀριστικὴ βιογραφία.

Ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ ἦταν ἕνας παράνομος - πάντοτε. Ἀπὸ πολὺ μικρὸς διαχώρισε τὴ θέση του ἀπὸ τὴν ταξικὴ κοινωνία καὶ προσπάθησε νὰ συμμετάσχει, ὅσο καλύτερα μπορούσε, στὸ χτίσιμο μιᾶς νέας, πρὸ δίκαιης καὶ ἀνθρώπινης, ὅπου οἱ ἐλπίδες, οἱ ἀξίες καὶ οἱ ὀραματισμοὶ τοῦ ἀτόμου δὲν θὰ ποδοπατιοῦνται προμελετημένα καὶ μόνιμα. Γιὰ νὰ πετύχουμε αὐτὴ τὴν ἀπελευθερωμένη κοινωνία πρέπει νὰ μὴ δισταζοῦμε νὰ προκαλοῦμε τὴν ὑπάρχουσα τάξη. Ὁ Σαμπατέ ἀγνόησε τὰ κτυπήματα τὰ ὁποῖα ἐπρόκειτο νὰ τὸν πλήξουν. Δὲν εἶχε νὰ διαλέξει τὰ μέσα γιὰ τὸν ἀγῶνα του. Τὰ μόνον πού διέθετε ἦταν τὸ κουράγιο, ἡ ἐξυπνάδα, καὶ ἡ δύναμη τῆς θέλησῆς του.

Πάνω ἀπ' ὅλα, ἡ ἱστορία του δείχνει ὅτι τὸ ἄτομο ποτὲ δὲν εἶναι ἀπόλυτα ἀδύναμο. Ἡ δυνατότητα τῆς ἐξέγερσης καὶ τῆς υπεράσπισης μιᾶς ἰδέας πού θεωρεῖ σωστὴ πάντα ὑπάρχει, ἀκόμη καὶ στίς πρὸ δύσκολες καὶ ἀντίξοες περιστάσεις - πού ἦταν αὐτὲς πού ἐρῆκε καὶ αὐτὲς πού πολέμησε.

ANTONIO TELLERZ
Παρίσι, Φεβρουάριος '78

I. ΣΑΜΠΑΤΕ

Ο Μανουέλ Σαμπατέ υπηρέτησε στην Γκουάρντια Ουρμπάνα* της μικρής πόλης Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ* εβδομήντα χιλιάδων κατοίκων, στα περίχωρα της Βαρκελώνης. Η γυναίκα του, Μαδρόνα Λιοπάρτ, τυπική Ισπανίδα νοικοκυρά, γεμάτη αλτσουσία κι εργατικότητα, είχε άπαιρωθεί στη φροντίδα του σπιτιού της.

Είχαν πέντε παιδιά, πού τὰ τρία τους θά μᾶς ἀπασχολήσουν σ' αὐτή τὴν ἱστορία: Ὁ Χοσέ, ὁ μεγαλύτερος πού γεννήθηκε τὸ 1910, ὁ Φρανσίσκο, πού γεννήθηκε στὶς 30 Μαρτίου 1915 κι ὁ Μανουέλ, τὸ 1927. Ὁ τέταρτος, ὁ Χουάν, κι ἡ ἀδελφή του, Μαρία ποτὲ δὲν ἐνδιαφέρθηκαν γιὰ τίς δραστηριότητες τῶν ἀδελφῶν τους. Ὁ Φρανσίσκο, πού γνωστός μὲ τὰ καταλανικὰ ὑποκοριστικά του, Τσίκο, Σισκέτ ἢ Σίσκο, εἶχε αὐτοπεποίθηση κι ἐδειχνε τὸν ἰσχυρὸ του χαρακτήρα ἀπὸ μικρὸ παιδί.

Οἱ γονεῖς τους πού δὲν εἶχαν ἰδέα γιὰ τίς συνθήκες πού ἐπικρατοῦσαν στὰ οἰκοτροφεῖα τῆς ἐποχῆς, ὑπακούοντας σὲ συμβουλές καλοθελητῶν, ἀποφάσισαν νὰ στείλουν τὸν Ἐδ Τσίκο ἀπὸ ἑπτὰ χρονῶν στὸ Ντυράν Χόμ τῆς Βαρκελώνης. Αὐτὸ τὸ ἴδρυμα πού τὸ διοικοῦσαν μοναχὰ ἦταν ἓνα πραγματικὸ ἀντιμορφωτήριο γιὰ παιδιά κι ἔτσι κατέληξε φυτώριο ἐπαναστατῶν. Μαθητῆς του ἐπίσης ἦταν κι ὁ Μαριάνο Ροντριγκεζ Βασκέζ*, γνωστός σὰν Μαριανέν

* Ἡ Δημοτικὴ Φρουρά, ἡ Γκουάρντια Ουρμπάνα, ἦταν ὑπὸ τὸν ἔλεγχο τῶν τοπικῶν συμβουλίων καὶ διευθύνονταν ἀπὸ τὸν Δήμαρχο. Εἶχε καθήκοντα τροχαίως καὶ ἄλλες δευτερεύουσες ἀσφαλίς.

* Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Χοσπιταλέτ ἔχει αὐξηθεῖ πολὺ ἀπὸ τίς ἀρχὲς τοῦ αἰῶνα μας. Τὸ 1962 εἶχε 150.000 κατοίκους.

* Ὁ Μαριάνο Ροντριγκεζ Βασκέζ γεννήθηκε στὴ Βαρκελώνη

πού κατά τόν ἐμφύλιο πόλεμο ἔγινε Γενικός Γραμματέας τῆς C.N.T.* τοῦ πῶς σημαντικοῦ ἰσπανικοῦ συνδικάτου.

Στόν ἐμφύλιο πόλεμο τὸ Ντυράν Χόμι καταστράφηκε μέχρι τὰ θεμέλια κι ἡ μοναστική κοινότητα διαλύθηκε, γιά νά ἐπαναστασιασθῆι μετὰ τόν πόλεμο κι νά ἀγοράσει σ' ἓνα ἀπ' τὰ ἀριστοκρατικότερα προάστεια τῆς Βαρκελώνης, τὴ δόλλα Τόρρε Βιλάνια, κι νά τὴν ἐξοπλίσει μὲ τὰ πῶς σύγχρονα ἐπιπλα. Αὐτὸ βέβαια δὲν σήμαινε ὅτι ἐκσυγχρονίστηκε ἡ ἴδια ἡ δομὴ του στοῦ ἐλάχιστο*.

Ὅσο ἦταν ἐκεῖ ὁ Ἑλ Τσίκο* ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία πού ἐπικρατοῦσε, μὲ τίς πολλές ταπεινώσεις καὶ σωματικὲς τιμωρίες, ἀγγιξε μιά χορδὴ μέσα του. Αὐτὴ εἶναι πού τὸν ἔκανε νά μὴ σταματήσει ποτὲ τὸν ἀγῶνα γιά ἐλευθερία καὶ δικαιοσύνη. Ἡ ὑπομονὴ του δὲν ἀργήσε νά ἐξαντληθεῖ κι ἔτσι μιά μέρα σκαρφάλωσε σ' ἓνα δέντρο τῆς αὐλῆς μὲ ἓνα αὐτοσχέδιο σκοινί, πῆδηξε τὸν αὐλόγυρο καὶ γύρισε σπίτι του. Παρακάλεσε τοὺς γονεῖς του νά μὴ τὸν ξαναστεῖλουν στοῦ ἴδρυμα, προσθέτοντας ὅτι ἂν τὸ κάνανε αὐτὸ θὰ ξαναδραπέτευε ἀμέσως, κι αὐτὴ τὴ φορὰ γιά πάντα. Ὑποσχέθηκε νά γίνει... «καλὸ παιδί», ἀρκεῖ μόνον νά μὴ τὸ ξανάστελγαν πίσω, κι ἔτσι, μὲ παρακάλια καὶ ἀπειλές, κατάφερε νά γίνει τὸ δικό του.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἡ ἰσπανικὴ κυβέρνησις δὲν ἔδινε καὶ μεγάλη σημασία στὴν ἐκπαίδευσι. Τὰ δημόσια σχολεῖα ἦταν ἐλάχιστα

τὸ 1909. Πνίγηκε στὶς 18 Ἰουνίου 1939 ἐνῶ ἔκανε μπάνιο στὸν Μάρνη, κοντὰ στοῦ Παρίσι. Γιά περισσότερες πληροφορίες δεῖς στοῦ MARIANET. SEMBLANZA DE UN HOMBRE, τοῦ MANUEL MUNOZ DIEZ. ἐκδόσεις CNT. Μεξικὸ 1960.

* Ἡ Ἑθνικὴ Συνομοσπονδία CNT — CONFEDERATION NATIONAL DE TRABAJO ἰδρύθηκε στοῦ Ἐθνικὸ Συνέδριο τῶν Ἑργαζομένων, πού συνήλθε στοῦ Παλάτιο ντὲ Μπέλλας Ἄρτες τῆς Βαρκελώνης, στὶς 30 Ὀκτωβρίου — 1 Νοεμβρίου 1910. Τὴν ἀποτελοῦσαν κυρίως Μπακουιστές.

* Αὐτὸ τὸ «ἐκπαιδευτικὸ ἴδρυμα» περιγράφεται πολὺ καλὰ στοῦ βιβλίου τοῦ Μιγκουέλ ντὲ Καστίγιο «Τανγκύ», Παρίσι 1957.

* Μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Σαμπιτὲ διάφοροι δημοσιογράφοι ἀπέδωσαν αὐτὸ τὸ ὄνομα σάν παράγωγο τοῦ Τσίκο, χαιδευτικοῦ τοῦ Πεκουένο, πού σημαίνει μικρούλης, μικρόσωμος. Ἀντίθετα ὁ Σαμπιτὲ ἦταν ἀρκετὰ εὐσωμος (1 μέτρο καὶ 80 ἐκτοστά).

καί τὰ ἰδιωτικά στὰ χέρια τῶν μοναχῶν καὶ τῶν Μαρπιστῶν*, ἀπλησίαστα γιὰ τοὺς συνηθισμένους ἐργάτες, πολὺ περισσότερο γιὰ αὐτοὺς ποὺ εἶχαν μεγάλες οἰκογένειες, σὰν τὸν Μανουὲλ Σαμπατέ. Οἱ δάσκαλοι στὴν Ἰσπανία δὲν εἶχαν καμμιά ἐκτίμησι στὴν κοινωνία. Δὲν εἶναι ἀνέκδοτο ἡ λαϊκὴ ἰσπανικὴ φράσι «πεινάω σὰν δάσκαλος». Αὐτὸ τὸ ἐπάγγελμα ἦταν ἐλάχιστα προσοδοφόρο. Γιὰ χιλιάδες παιδιὰ μόνον σχολεῖο ἦταν τὸ σοκάκι τῆς γειτονιάς κι ἀργότερα τὸ μαγαζι ἢ τὸ ἐργαστήρι ποὺ πηγαίνανε παραγοιοὶ ἀπὸ δέκα χρονῶν ἢ καὶ μικρότερα. Ὁ Ἑλ Τσίκο δὲν ὑπῆρξε ἐξαιρέση καὶ ἡ ἐκπαίδευσή του σὰν ὑδραυλικοῦ ἦταν ἀπολύτως κανονικὴ: στὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς βρισιῆς καὶ χαστούκια Δύσκολα θίως τὰ ἀνεχόταν δλα αὐτὰ ὁ μικρὸς Φρανσισκο.

Ἔτσι, μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία, τὸν βρίσκουμε στὴν Γενικὴ Ἐνωσι τοῦ Χοσπιταλέτ, συνδεδεμένη μὲ τὴν C.N.T. τὴν ὀργάνωσι δπου παρέμεινε μέχρι τὸν θάνατό του, ἐπειδὴ πίστευε σ' αὐτὴν κι ὄχι ἀπὸ λόγους πειθαρχίας. Στὴ C.N.T. μπῆκε ἀκριβῶς πρὶν τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς Δημοκρατίας, τὸ 1931. Ἡ «Δημοκρατία τῶν Ἑργατῶν» ἦταν ὅτι ἄλλο ἐκτὸς ἀπ' αὐτὸ ποὺ τὸ ὄνομά της ἔλεγε. Διατήρησε δλα τὰ ἐλαττώματα καὶ ὅλη τὴ διαφθορὰ τῆς Μοναρχίας. Στηρίχτηκε στὸ στρατό, ποὺ πάντα ἤθελε νὰ ἐπεμβαίνει: στὶς πολιτικὰς ἐξελίξεις καὶ ποὺ μισοῦσε κάθε δημοκρατικὸ θεσμοῦ. Συμπεριέλαβε καὶ τὴν ἀπολυταρχικὴ ἐκκλησία μὲ τίς ἀμέτρητες θρησκευτικὰς ἐπιταγὰς καὶ τὸ σκοταδιστικὸ τῆς πνεύμα, δεδηλωμένο ἐχθρὸ τῆς πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς προόδου. Ἄνεχτηκε τὸ φεουδαρχισμό, τοὺς γαιοκτήμονες καὶ τοὺς ἀριστοκράτες ποὺ καταδίκασαν στὴν πιὸ φριχτὴ μίζερια τὴ μισὴ Ἰσπανία. Κράτησε τὴ στείρα καὶ διεφθαρμένη γραφειοκρατία...

Ἡ προκήρυξι τῆς Δημοκρατίας ξεσήκωσε θορυδῶδεις λαϊκὰς διαδηλώσεις συμπαράστασις ἀπ' ὅπου δὲν ἔλειψαν τὰ ἐπεισόδια. Μία νέα ἐποχὴ φαινόταν νὰ ἀρχίζει. Ὅμως δυὸ μέρη ἀργότερα, στὶς 16 Ἀπριλίου, ὁ ὑπουργὸς Ἐσωτερικῶν Μιγκουέλ Μάουρα ἀνακοίνωσε στοὺς δημοσιογράφους: «Θέλω νὰ κάνετε ξεκάθαρο μὲ τίς ἐφημερίδες σας ὅτι δὲν πρόκειται νὰ ἀνεχτώ ὅτε γιὰ μὴν ὥρα περισσότερο αὐτὲς τίς διαδηλώσεις στοὺς δρόμους. Ὁ λαὸς ξεφεύγει

* Θρησκευτικὸ Τάγμα. Τὸ ὄνομά τους σημαίνει «Ὁπαδοὶ τῆς Μαρίας». Τὸ ἔβρσε στὴ Λυὼν τὸν 18ο αἰῶνα ὁ Ἀλέξ Κολλέν. «γιὰ νὰ ἀναλάβει τὴ διαπαιδαγώγησι τῆς νεολαίας».

από τὰ χέρια μας. Τὰ πάντα εκφυλίζονται μὲ ταχύτητα σὲ ἓνα ἀ-
παράδεκτο δημόσιο σκάνδαλο...».

Ἡ ἀλαζονικὴ συμπεριφορὰ τοῦ Μάουρα* σ' αὐτὴ τὴν περι-
πτωση δὲν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ σὲ μιὰν ἀπλή κρίση νευρικότητας:
δλὴ του ἢ καριέρα μπορεῖ νὰ χαρακτηριστεῖ μὴ διαρκῆς κρίση
μὲ χρόνια παθολογικὰ συμπτώματα. Αὐτὸς ὁ καθολικὸς καὶ δημο-
κρατικὸς ἀριστοκράτης ἔδειξε σ' ὄλους τὸν πραγματικὸ του ἑαυτὸ
ὅταν, λίγες ἐβδομάδες ἀργότερα, στὶς 23 Ἰουλίου διέταξε τὸ στρατὸ
νὰ καταστρέφει ἓνα στέκι τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν, τὸ Κάζα ντὲ
Κορνέλιο, στὴ Λά Μακαρένα. Τρεῖς μονάδες πυροβολικοῦ μὲ εἰκο-
σιδύο βολὲς θαρῶν τηλεβόλων μετέτρεψαν σὲ ἐρείπια τὸ παλιὸ
κτίριο.

Ἡ νέα Δημοκρατία τάχθηκε ἄμεσα ἐναντίον αὐτῶν ποὺ τόσα
χρόνια ἀπαιτοῦσαν μεγαλύτερες ἀλλαγές στὴν οἰκονομικὴ καὶ κοι-
νωνικὴ ζωὴ τῆς Ἰσπανίας. Στράφηκε ἀδίστακτα ἐνάντια σ' ἐκείνους
ἀκριβῶς ποὺ δοθήσαν στὴν ἐπικράτησή της. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ
ἀναφερθοῦν ἐδῶ λεπτομέρειες γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ ἀγκιτάτσια στὴν
Ἰσπανία κατὰ τὴν περίοδο τῆς Δημοκρατίας, μὴν ἰδέα ὅμως γιὰ τὸ
ἐπαναστατικὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ μᾶς δίνει τὸ ἀντάρτικο κίνημα τῆς
18 Ἰανουαρίου 32 στὴν περιοχή τῶν ὄρυχείων τοῦ Ἄλτο Λιομπρεγ-
κάτ ὁ Καρντονέρ, στὰ Καταλανικὰ Πυρηναῖα. Οἱ Ἀναρχοσυνδικα-
λιστῆς στὸ Φιγκόλς καὶ στὸ Σαλέντ διέκηρυξαν τίς ἀρχές τοῦ ἀν-
τιεξουσιαστικοῦ κομμουνισμοῦ καταργώντας κάθε ἀτομικὴ ἰδιοκτη-
σία καὶ τὴν κυκλοφορία τοῦ χρήματος στὰ χωριά τους. Ὅμως μέσα
σὲ πέντε μέρες τὸ κίνημα τῶν ἐπαναστατῶν ἔργατῶν εἶχε καταστα-
λεῖ παρὰ τὴν ἀπεγνωσμένη τους ἀντίσταση. Τὸ τελευταῖο ὄχυρό της
ἐπανάστασης, τὸ Καρντονέρ ἔπεσε στὶς 22 Ἰανουαρίου. Ἄγρια κα-
ταπίεση ἐπακολούθησε σ' ὅλοκληρὴ τὴν Καταλωνία. Ποῖν ξημερώ-
σει στὶς 11 Φεβρουαρίου τὸ πλοῖο «Μπουένος Ἀἶρες» ξεκίνησε ἀπὸ
τὴ Βαρκελώνη γιὰ τὴν Μπάτς τῆς Ἰσπανικῆς Γουινέας* μὲ 104

* Ὁ Μιγκουέλ Μάουρα γεννήθηκε στὴ Μαδρίτη τὸ 1887. Στὶς
14 Ὀκτωβρίου 1931 τὸν ὄρκισε ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν ὁ Σαντιάγο
Σεσάρες Κιρόγα, ἓνας πολιτικὸς τόσο λαομίσητος ὅσο καὶ ὁ δικτά-
τορας προκάτοχός του. Ὁ Μάουρα πέθανε τὸ 1971 στὴ Σαραγόσσα.

* Τὰ Φερνάντο Πόου καὶ Ρίο Μιούνι τῆς Ἰσπανικῆς Ἰσημε-
ρινῆς Γουινέας ἔγιναν ἀνεξάρτητα τὸ 1968. Ἡ περιοχή τοῦ Ἴφνι

ἀγωνιστές, ἀνάμεσά τους τὸν Μπουαναβετούρα Ντουρούτσι* καὶ τὸν Φρανσιόκο Ἀσκάσο*. Στὸ μεταξύ στὶς Βόρειες ἐπαρχίες ὁ στρατὸς καὶ ἡ ἀστυνομία ἐφάρμοζαν τὸ «λέυ ντέ φούγκα»* γεμίζοντας τὰ νεκροταφεῖα καὶ τὶς φυλακὲς μὲ τὰ θύματά τους.

Οἱ λαϊκὲς διαμαρτυρίες ἐνάντια στὶς ἐκτοπίσεις καὶ τὴν ἀστυνομικὴ βία ἐκφράστηκαν μὲ πάμπολλες ἀπεργίες σ' ὅλη τὴν Ἰσπανία, μερικὲς φορές μάλιστα καὶ μὲ νέες ἐξεγέρσεις, ὅπως στὴν Ταράσσα στὶς 14 Φεβρουαρίου, ὅπου ὁ λαὸς κατέβηκε στοὺς δρόμους καὶ γιὰ μερικὲς ὥρες ἔλεγε τὴν κατάστασι καθὼς εἶχε καταλάβει τὸ δημαρχεῖο, καὶ συλλάβει τὸν δήμαρχο καὶ ὄλους τοὺς ἀντιδραστικούς πού θέλησαν νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Οἱ κόκκινες καὶ μαύρες σημαῖες τῆς C.N.T. - F.A.I. κυμάτιζαν περήφανα στὸ δημαρχεῖο. Στρατιῶτες στάλθηκαν ἐσπευσμένα ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη καὶ

ἐπιστράφηκε τελικὰ στὸ Μαρόκο μὲ τὴ Συνθήκη τοῦ Φέζ, στὶς 4 Ἰανουαρίου 1969.

* Ὁ Ντουρούτσι, μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ξεχωριστὲς μορφὲς τοῦ ἰσπανικοῦ ἀναρχισμοῦ, γεννήθηκε στὶς 14 Ἰουλίου 1896 στὴ Λεόν. Πέθανε πολεμώντας στὴν πανεπιστημιούπολι τῆς Μαδρίτης, ἐνὺ πολιορκούσαν τοὺς Φρανκικούς, στὶς 20 Νοεμβρίου 1936. (Σ.τ.Μ.: Στὰ Ἑλληνικὰ ἐκδόθηκε τὸ «Ντουρούτσι» τοῦ Ἀμπελ Πάζ, ἐκδόσεις Ἐλεύθερος Τύπος).

* Ὁ Ἀσκάσο γεννήθηκε στὶς 1 Ἀπριλίου τοῦ 1909, στὸ Ἀλμουδεβάρ. Ἀχώριστος σύντροφος τοῦ Ντουρούτσι, σκοτώθηκε στὶς 20 Ἰουλίου 1936 στὴ Βαρκελώνη, στὴν πολιορκία τοῦ Στρατόπεδου Ἀταραθάνας, τὸ ὁποῖο εἶχε πᾶρει μέρος στὸ Φρανκικὸ πραξικόπημα. Ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός του, Ντομίγκο, σκοτώθηκε ἐπίσης στὴ Βαρκελώνη, στὰ γεγονότα τοῦ Μάη 1937.

* Λέυ ντέ Φούγκα σήμαινε: οἱ ἀστυνομικοὶ νὰ ἐκτελοῦν τοὺς ἀγωνιστές, μὲ τὸ πρόσχημα ὅτι προσπάθησαν νὰ δραπετεύσουν. Ἦταν ἐμπνευστὴ τοῦ Στρατηγοῦ Σεβεριάνο Μαρτινέζ Ἀνίδο, κυβερνήτη τῆς Βαρκελώνης, καὶ πρωτοεφορμόστηκε κατὰ τὸ 1920. Ἦταν ἡ πιὸ ἀπλὴ μέθοδος πού εἶχαν γιὰ νὰ ξεμπερδεύουν μὲ τοὺς ἀγκιτάτορες καὶ τοὺς ἀγωνιστὲς τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων. Ἄλλη παραλλαγή ἦταν οἱ ἀστυνομικοὶ νὰ λένε στὰ θύματά τους ὅτι εἶναι ἐλεύθεροι, καὶ μόλις αὐτὰ ἀπομακρύνονταν, οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς γαζώνουν μὲ πολυβόλα ἀπὸ πίσω. Ἡ δικαιοσύνη αὐτὴ καταχωροῦνταν στὰ ἀρχεῖα ὡς «ἀπόπειρα δραπετεύσεως».

γρήγορα κατάφεραν να επανακαταλάβουν την πόλη. Σαράντα δύο άτομα πιάστηκαν και σχηματίστηκαν κατηγορίες έναντιόν τους. Στη δίκη ο δημόσιος κατηγορος ζήτησε σαράντα δύο καταδίκες σε θάνατο*.

Συγχρόνως, οι χωρικοί του Χοσπιταλέτ απήργησαν για να διαμαρτυρηθούν για τις φεουδαρχικές συνθήκες που επικρατούσαν στην περιοχή. Οι γαιοκτήμονες αδιαφόρησαν και η άπεργία συνεχιζόταν επί πολύ, με τους εργάτες γης και τις οικογένειές τους να λιμοκτονούν κυριολεκτικά καθώς δεν είχαν πιά κανέναν πόρο. Ο Έλ Τοίκο κι ένας άλλος νεαρός άναρχικός σύντροφος άποφάσισαν να βοηθήσουν με τον τρόπο τους τους χωρικούς: Άηστεφαν έναν από τους σημαντικότερους γαιοκτήμονες της περιοχής παίρνοντάς του και την τελευταία πεσέτα. Τα έσοδα της ενέργειας αυτής δόθηκαν στην άπεργιακή έπιτροπή για να μοιραστούν στις οικογένειες που τὰ χρειαζόταν περισσότερο.

Ή αντίδραση σύντομα άντεπιτέθηκε. Ήταν κοινό μυστικό ότι ο Στρατηγός Χοσέ Σανχούρχο ή Σακανέλλ, διοικητής τών καρμπινιέρων κι ουσιαστικός διοικητής της Γκουάρνια Σιδίλ* προοτοίμαζε στρατιωτικό πραξικόπημα. Ή συνομοσία του Σανχούρχο έκδηλώθηκε τόν Αύγουστο 1932 στη Μαδρίτη και Σεβίλλη. Αυό μηνες προηγουμένως, όμως, στις 9 Ίουνίου, σε μιá έρώτηση στα Κόρτες για τήν κατάσταση στη Σεβίλλη* ο ύποδιοικητής της

* Λεπτομέρειες υπάρχουν στη «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα» της Βαρκελώνης, φύλλο της 7 Άπριλίου 1933. Το δικαστήριο τελικά επέβαλε τις έξις ποινές: Τέσσερις σε είκοσι χρόνια και μιá μέρα, έξι σε έξι χρόνια και μιá μέρα, δύο άθώοι, άλλοι τέσσερις άκαλλάχτηκαν, και οι ύπόλοιποι σε δώδεκα χρόνια και μιá μέρα. Δες επίσης τόν 3ο τόμο του Ντιέγκο Άμπάντ ντε Σαντιγιάν, «Συνεισφορά στη μελέτη της ιστορίας του Ίσπανικού έργατικού κινήματος», εκδόσεις CAJICA. Μεξικό 1971.

* Ο Σανχούρχο άποπέμφθηκε από τή διοίκηση της Γκουάρνια Σιδίλ στις 8 Ίανουαρίου 1932, μετά τὰ γεγονότα του Καστιλμπλάνκο και του Άρνέδο. Όμως ο πρόεδρος Μανουέλ Άθάνια για να μη τόν στεναχωρήσει, του πρόφερε άμέσως μετά τή ...διοίκηση τών Καρμπινιέρων.

* Επίσης ο Σανχούρχο, Μικρήσιος του Ρίφ, έρισκόταν πίσω

Γκουάρντια Σιβίλ Μιγκουέλ Γκαρσία Μπράσο Φερρέρ* είχε διαβάσει μία προκήρυξη που κυκλοφορούσε στην 'Ανδαλουσιανή πρωτεύουσα με την υπογραφή της «Επιτροπής Ριζοσπαστών Έργατών και Στρατιωτών»:

«Η Γκουάρντια Σιβίλ κάτω από τη διοίκηση του εγκληματία Σανχούρχο ετοιμάζεται να εγκαταστήσει μίαν αίματοβαμμένη δικτατορία. Πολίτες ετοιμαστείτε, ή ώρα της μάχης έφτασε. Στρατιώτες, πολίτες κι έργατες, μαζί θά πολεμήσουμε τόν Σανχούρχο και τή Γκουάρντια Σιβίλ*. Σήκωσε τό τουφέκι που κρατάς στό χέρι σου και κάνε αυτό που πρέπει. Λαέ: ΖΗΤΩ Η ΑΝΑΡΧΙΑ».

Στή Μαδρίτη, οί πραξικοπηματίες κατάφεραν πρός στιγμήν νά έλέγξουν τά ύπουργεία Πολέμου και Έπικοινωνιών.

Τό Καστελιμπλάνκο ήταν ένα χωριό με τέσσερις χιλιάδες κατοίκους στην περιοχή του Μπανταγιόζ. Στίς 1 Ίανουαρίου 1932 πέντε χιλιάδες χωρικοί άπεργοί έκαναν μιá διαδήλωση που ή Γκουάρντια Σιβίλ τή διέλυσε με όμοβροντίες από καρμπίνες. Έξαγριωμένοι οί χωρικοί επιτέθηκαν σ' αυτούς που είχαν στείλει οί γαιοκτήμονες νά θγάλουν τά κάστανά άπ' τή φωτιά και ό άπολογισμός στό τέλος τής ημέρας ήταν τέσσερις πολιτοφύλακες κι ένας χωρικός

άπό τήν «Έθνική Έπανάσταση» του 1936. Γεννήθηκε στις 28 Μαρτίου 1872 στην Παμπλόνα και σκοτώθηκε στις 21 Ίουλίου 1936, όταν τό άεροκλάνο του έπεσε στην Πορτογαλία. Μετά τόν θάνατό του άρχηγός τών έθνικιστών ανέλαβε ό Φράνκο.

* Ο Μπράσο Φερρέρ, ριζοσπάτης βουλευτής τής Σεβίλλης, έκανε στή Βουλή μιá δραματική άναφορά για τήν κατάσταση στην πρωτεύουσα τής Άνδαλουσίας. Η περίλησή της είναι: Στους τρείς μήνες Οκτώβριο - Νοέμβριο - Δεκέμβριο του 1931 έγιναν τριακόσιες άπεργίες και έτκαταν ένας μεγάλος άριθμός από έόμβες. Η αύξηση ήταν κατακόρυφη ως προς τίς ληστείες και τά «άττεντάτς». Τά θύματα μετριοῦνται σέ ντουζίτες.

* Η Γκουάρντια Σιβίλ είναι στρατιωτικό σώμα τό όποίο κατευθύνουν άμεσα οί Ίσπανοί ύπουργοί Έσωτερικών και Άμύνης. Τό 1940 συγχωνεύτηκε με τούς Καρμπινιέρους. Ίδρύθηκε τό 1844 άπό τόν Δεύτερο Δούκα τής Άχουμάδα για νά καταπολεμήσει τή ληστεία, και σύντομα έγινε λαομίσητη. Τό 1960 είχε 60.000 μέλη.

νεκροί, και αρκετοί διαδηλωτές άσχημα τραυματισμένοι. Οι χωρικοί που τους αποδόθηκε ο φόνος των αντρών της Γκουάρντια Σιβιλ καταδικάστηκαν σε θάνατο αλλά ή λαϊκή αγανάκτηση ήταν τέτοια ώστε οι άρχες αναγκάστηκαν να μετατρέψουν τις ποινές, πράγμα που ουσιαστικά Ισοδυναμούσε με άμνηστία*.

Στο Άρνέντο (Λογκρόνιο) στις 5 Ίανουαρίου ή Γκουάρντια Σιβιλ επιτέθηκε πάλι με καρμπίνες σε μιá διαδήλωση που συμμετείχαν και γυναικόπαιδα, και τó αποτέλεσμα ήταν μιá πραγματική σφαγή. Έξη άτομα — οι τέσσερις ήταν γυναίκες — σκοτώθηκαν και τριάντα δύο τραυματίστηκαν. Η παλαιά ή αγανάκτηση σ' δλη τήν Ίσπανία ήταν ο κύριος λόγος τής αποπομπής του Σανχούρχο. Ο αντικαταστάτης του, στρατηγός Μιγκουέλ Καμπανέλλας, ήταν μιá έξ Ισου αντιδραστική φυσιογνωμία στην Ιστορία τής Ίσπανίας.

Στήν Σεβίλλη οι αναρχοσυνδικαλιστές κήρυξαν γενική άπεργία και κατέλαβαν με έφοδο τους στρατώνες. Έτσι, ειρωνία τής τύχης, έσωσαν τή δημοκρατία που με τόσο μίσος τους κυνηγούσε. Ήταν ή περίοδος των διαρκών κοινωνικών αναταραχών που ο Σαμπατέ με άλλους νεκρούς σχημάτισαν μιá άπ' τις πρώτες ομάδες δράσης — τήν «Λός Νοβάτος». Ο μεγαλύτερος τής ομάδας ήταν ο Χοσέ, ο αδελφός του Έλ Τσίκο, είκοσιδύο χρονών. Οι «Λός Νοβάτος» προσκολλήθηκαν στο τοπικό τμήμα τής F.A.I. και σχεδόν άμέσως προχώρησαν στην ευρύτερη δράση. Στις 8 Ίανουαρίου 1933 ξέσπασε ένα νέο επαναστατικό κίνημα με τή συμπράσταση τής F.A.I., για να διαμαρτυρηθεί ενάντια στη συστηματική και επίμονη πολιτική έξουδετέρωση των εργατών από τήν κυβέρνηση, που τήν καθοδηγούσε ο Μανουέλ Άθάνια ο Ντιάζ, ένας έμπειρος πολιτικός και Ικανός σε τέτοιες μανούβρες. Στη Σαογόσσα και στη Βαρκελώνη έγιναν πολυάριθμες συλλήψεις πριν καν έμφανιστούν οι πρώτες ένδειξεις ότι θα γινόταν έξέγερση. Παρόλα αυτά σε πολλά μέρη ξέσπασαν εκδηλώσεις διαμαρτυρίας. Στο Ρυιπαρόχα και σε άλλα

* Δες Γιοακίν Άρράρας. «Ίστορία τής Δεύτερης Ίσπανικής Δημοκρατίας». EDITORA NACIONAL. Μαδρίτη 1969.

* Η FAI (FEDERACION ANARQUISTA IBERICA — Ίβηρική Άναρχική Όμοσπονδία) ιδρύθηκε στην Έθνική Άναρχική Συνδιάσκεψη τής Βαλέντια, στις 25/26 Ίουλίου 1927, ενώ ήταν άκόμη δικτάτορας ο Στρατηγός Μιγκουέλ Πρίμο ντε Ριβέρα.

χωριά του Λεβάντε άνακηρύχτηκε ό αντίεξουσιαστικός κομμουνισμός κι άλλες προσπάθειες άκολούθησαν στην Άνδαλουσία.

Στό Κάζας Βιέχας, στην περιοχή Κάδιξ ή Δημοκρατία άντέδρασε μέ θηριωδία πού σπάνια συναντάμε στην Ιστορία. Ένας έβδομητάχρονος χωρικός, ό Φρανσίσκο Κρούζ, πού γνωστός σαν «Σεισιγένης» («Έξαδάχτυλος») άνήθηκε νά παραδοθεί στους πολιτοφύλακες. Μέ την οικογένειά του κι άλλους άναρχικούς όχυρώθηκαν σέ ένα ύποστατικό. Οι μισθοφόροι του Δημοκρατικού Στρατού βομβάρδισαν τό κτίριο και τούς σκότωσαν όλους, μαζί μέ τά γυναικόπαιδα, κατά τίς διαταγές του πρωθυπουργού Άθάνια*:

«Μή λυπηθείτε τούς πληγωμένους, μήν πιάσετε αλχημαλούς. Σκοτώστε τούς σαν σκυλιά...»*

Αυτή ήταν ή διαταγή του μελλοντικού Προέδρου της Δημοκρατίας πού όδήγησε στη δολοφονία και των είκοσιτεσσάρων συντρόφων πού είχαν κλειστεί στό ύποστατικό.

Τό καλοκαίρι του 1933 ή ομάδα του Σαμπατέ παρακολούθησε ένα άπό τά πολλά ...σεμινάρια πού όργάνωσε ή F.A.I. Η τοποθεσία τούς ήταν πολύ γνωστή, τό Φουέντε Ντέλ Όζο, στην περιοχή του Σάν Φελίου ντε Λιομπρεγκάτ, σ' ένα δουνό κοντά στό Έσπλουγκας κι εκεί μαζεύτηκαν για νά μάθουν τόν χειρισμό των όπλων και των έκρηκτικών. Η ...διδασκαλία είχε άρχισει για τά καλά όταν οι φρουροί στην είσοδο του καταυλισμού έστειλαν σήμα ότι πλησιάζανε δυο φορτηγά της Γκουάρντια Σιβιλ και της Μότος-ντε Έσκοουάντρζ της καταλανικής πολιτοφυλακής. Η συνάντηση διαλύθηκε. Μερικοί τζοκασαν ήσυχα άπό τό διπλανό έλατόδασος, ενώ άλλοι, για νά διασπάσουν τίς δυνάμεις των άστυνομικών άρχισαν νά τρέχουν μέσα στό άνοιχτό λιβάδι. Σ' αυτούς άνάμεσα ήταν κι ό Έλ Τσίκο. Η καταδίωξη, κι οι πυροβολισμοί κράτησαν πάνω άπό μισή ώρα, αλλά εύτυχώς κανείς δέν σκοτώθηκε ούτε τραυματίστηκε. Αυ-

* Ό Άθάνια γεννήθηκε τό 1880 στό Άλκαλά ντε Χενάρες. Πέθανε στις 1 Νοεμβρίου 1940, στό Μοντωμπάν της Γαλλίας, λίγο άφότου έχασε την... Προεδρία της Δημοκρατίας.

* Κι όμως άπό τό Κάζας Βιέχας κατάφερε νά γλυτώσει, βαριά πληγωμένη, ή Μαρία Σίλβα Κρούθ «Λά Λιμπερτάρια», έγγονή του Φρανσίσκο Κρούθ και κόρη του Χουάν Σίλβα, ό όποιος σκοτώθηκε εκεί. Η Μαρία δολοφονήθηκε άπό τούς Φρανκιστές τόν Αύγουστο 1936, στό δρόμο του Χερές, στη Μεδίνα Σιδόνια.

τὸ ἦταν τὸ βάπτισμα τοῦ πυρός γιὰ τοὺς «Λὸς Νοβᾶτος». Τὴν ἐπόμενη ἢ καθημερινὴ ἑφημερίδα τῆς C.N.T., «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα» εἶχε κύριο ἄρθρο στὴν πρώτη σελίδα μὲ τίτλο «Ἀποτυχημένη ἐνέδρα στὸ ἐλατόδασος».

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ περίπου ἀνακοινώθηκε ὅτι θὰ γινόταν οἱ ἐκλογές στὶς 19 Νοεμβρίου 1933. Ἡ C.N.T. πρότεινε γενικὴ ἀποχή. Κατὰ τὴν προεκλογικὴ περίοδο προπαγάνδισε ἐκτεταμένα τὶς θέσεις τῆς καὶ στὴν τελικὴ φάση ὀργάνωσε μιὰ μαζικὴ συγκέντρωση στὴν περίφημη Πλάτσα ντέλ Τόρος τῆς Βαρκελώνης, μὲ τὴν συμμετοχὴ γνωστῶν ἀγωνιστῶν τῆς C.N.T. - F.A.I. ὅπως τὸν Μπουαναβεντούρα Ντουρούτσι. Τὸ σύνθημα τῆς ἀντιεκλογικῆς καμπάνιας ἦταν: «Ἡ δύναμη στὸν λαό, ὄχι στοὺς πολιτικούς». Ἡ δεξιὰ κέρδισε τὶς ἐκλογές κι ἡ C.N.T. πραγματοποιοῖσε τὶς ὑποσχέσεις τῆς. Στὶς 8 Δεκεμβρίου 1933 ἀνταρσίες ξέσπασαν καὶ πάλι στὴν Βαρκελώνη, Σαραγόσσα, Βαλέντσια καὶ Γρανάδα, πραγματικὰ θερμὴ ὁμῶς ἦταν ἡ ἐπανάσταση στὴν Ἀραγωνία καὶ στὴν Ριόχα ὅπου γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ τὰ κόκκινα καὶ μαύρα λάβαρα κυμάτισαν πάνω ἀπ' τὰ χωριά πού ἀνακήρυσσαν τὸν ἀντιεξουσιαστικὸ κομμουνισμὸ στὶς περιοχές τους. Οἱ «Λὸς Νοβᾶτος» πού προετοιμάζονταν μὲ πάθος γιὰ νὰ συμμετάσχουν στὴν ἐπανάσταση, χύθηκαν στοὺς δρόμους κι εὐκολὰ ἐξουδετέρωσαν τὶς κυβερνητικὲς δυνάμεις στὸ Χοσπιταλέτ, καταλαμβάνοντας ὅλα τὰ δημόσια γραφεῖα καὶ τὰ κέντρα τοῦ χωριοῦ καὶ μάζεψαν ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ ἀρχεῖα πού βρέθηκαν τὰ ὁποῖα ἀποδείχθηκαν ἐξαιρετικὰ καύσιμα γιὰ ἀρκετὲς ἐπιβίβιες φωτιές. Ἡ ἐξέγερση καταπνίχθηκε στὶς 14 τοῦ μηνός, πολλοὶ ἐπαναστάτες ἐργάτες σκοτώθηκαν καὶ χιλιάδες «σενετίστες» φυλακίστηκαν. Στὴ Σαραγόσσα πιάστηκε ὀλόκληρη ἡ ἐθνικὴ ἐπιτροπὴ τῆς C.N.T. καθὼς καὶ ἡ Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ, πού συμμετείχαν ἀνάμεσα σὲ ἄλλους καὶ οἱ Μπουαναβεντούρα Ντουρούτσι, Σιπριάνο Μέρα Σάντς* καὶ Ἰσακ Πουέντε Ἀμεστό. Ἡ «Σολιδαριδάδ Όμπρέ-

* Ὁ Σιπριάνο Μέρα γεννήθηκε τὸν Νοέμβρη τοῦ 1897. Μετὰ τὸν Ἐμφύλιο διέφυγε στὴν Βόρειν Ἀφρικὴ. Ἡ Κυβέρνηση τοῦ Πεταϊν τὸν παρέδωσε στοὺς Φρανκικούς ὅταν αὐτοὶ ζήτησαν τὴν ἐκδόσή του, τὸ 1942. Τὸν ἐπόμενο χρόνο καταδικάστηκε σὲ θάνατο, ἀλλὰ ἀργότερα ἡ ποινὴ του μετατράπηκε σὲ ἰσόβια. Ἀπελευθερώθηκε τὸ 1946 καὶ πῆγε στὴ Γαλλία ὅπου δούλευε σὰν ἐργάτης. Πρόσφατα πῆρε σύνταξη, σὲ ἡλικία ἐβδομηντατεσσάρων ἐτῶν.

ρα» απαγορεύτηκε, για δεύτερη φορά μέσα στο '33. Από τότε πάλι μέχρι το '34, τη μέρα πριν την εξέγερση του Χενεραλιτάτ, κλείστηκε τρεις φορές, τη μία για 104 μέρες, ενώ μεμονωμένα φύλλα απαγορεύτησαν τριάντα τέσσερις φορές*. Οι άδελφοί Σαμπατέ πάντως κατάφεραν να αποφύγουν τη σύλληψη.

Παρ' όλα αυτά η καταστολή δε μπόρεσε να εμποδίσει αρκετές πολύ πιο δυναμικές απεργίες, καθώς και ένα πνεύμα αντίστασης που κυριεύει όλο και περισσότερους Ισπανούς. Η πιο σημαντική ήταν η γενική απεργία στη Σαραγόσσα. Η Πρωτομαγιά γιορτάστηκε στην πρωτεύουσα της Αραγωνίας με απόλυτη άποχή από την εργασία. Οι εργοδότες απέλυσαν όλους τους εργάτες όποτε τὰ συνδικάτα κήρυξαν γενική απεργία απαιτώντας την επαναπρόσληψη όλων και καθώς καιμιά πλευρά δεν υποχωρούσε, η πόλη παρέλυσε επί τριαντάεξη μέρες. Οι απεργιοί έφτασαν να λιμοκτονούν. Ο διευθυντής της «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα», Μανουέλ Βιγιαζ Μίνγκο* οργάνωσε μια καμπάνια για να σταλούν τὰ παιδιά τών απεργών στην Καταλωνία ώστε να ανακουφιστούν κι αυτά και να βοηθηθούν και οι γονείς τους στον αγώνα τους. Η ενέργεια αυτή είχε πρωτοφανή επιτυχία και σε λίγες μέρες στά γραφεία της «Σόλι» είχε συγκεντρωθεί ένα σημαντικό ποσό. Ο λαός της Βαρκελώνης προετοιμάστηκε να υποδεχθεί τὰ πρώτα παιδιά από τη Σαραγόσσα, που θά έφταναν στά γραφεία της εφημερίδας την Κυριακή στις έξη τὸ απόγευμα. Πάρα πολύς κόσμος λοιπόν είχε μαζευτεί έξω από τὰ γρα-

Ο Ισαάκ Πουέντε, γιατρός απ' την Αλάβα και σημαίνων αναρχικός θεωρητικός, δολοφονήθηκε από τούς Φρανκιστές τὸν Ίούλη τὸ 1936.

* Για περισσότερες πληροφορίες δες τὸ βιβλίο τὸ Μανουέλ Βιλλάρ «EL ANARQUISMO EN LA INSURRECCION DE ASTURIAS», εκδόσεις NERVIO, Μπουένος Άιρες 1936.

* Εκτός τὸ ὅτι ἦταν εκδότης τῆς «Σόλι» καὶ τῆς εφημερίδας «Φράγκουα Σοσιάλ» που ἔβγαινε στὴ Βαλένσια, ἔδωσε ἐπίσης τὴν «Λά Προτέστα» στὸ Μπουένος Άιρες, μέχρι τὴν ἀπέλασή του ἀπὸ τὴν Ἀργεντινὴ. Μὲ τὸ τέλος τὸ Ἐμφύλιου συνελήφθη. Λίγους μῆνες ἀργότερα ἀπολύθηκε γιὰ νὰ ξανασυλληφθεῖ τὸ 1941 γιὰ τὴν ἀντιφρανκικὴ του δράση. Ἀπελευθερώθηκε τὸν Ἀπρίλη τὸ 1946.

φεία περιμένοντάς τα. Άλλά για να έμποδίσει αυτή την πράξη άλλη λεγγύης τὸ Χενεραλιτάτ χωρίς καμμιὰ προειδοποίηση σταμάτησε τὰ λεωφορεία με τὰ παιδιὰ καὶ πυροβόλησε τοὺς διαδηλωτὲς σκοτώνοντας ἕναν ἐργάτη καὶ τραυματίζοντας ἄλλους. Ἡ «Σολιδариδάδ Ὀμπρέρα» πού ἐξέφραζε πρὸ ἔντονα τὴν λαϊκὴ κατακραυγὴ, ἀπαγορεύτηκε καὶ πάλι με κυβερνητικὸ διάταγμα. Τὰ λεωφορεία πάντως ἔφυγαν ἀπὸ τὸν κεντρικὸ δρόμο τους καὶ ἔφτασαν στὴ Βαρκελώνη με μεγάλη καθυστέρηση καὶ τὰ παιδιὰ παραδόθηκαν στὶς οἰκογένειες πού περίμεναν νὰ τὰ παραλάβουν*.

Ἀπαντώντας σ' αὐτὴ τὴν πρόκληση ἡ Περιφερειακὴ Ἐπιτροπὴ Καταλωνίας τῆς C.N.T. ἀποφάσισε νὰ καλέσει σὲ εἰκοσιτετράωρη γενικὴ ἀπεργία τοὺς ἐργαζόμενους τῆς Βαρκελώνης. Ἡ ἀπόφαση πού ἀνακοίνωνε τὴν γενικὴ ἀπεργία εἶχε τὴ μορφή ἀνοιχτοῦ μανιφέστου. Ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ κι ἕνας ἄλλος νέος ἀνέλαθαν νὰ συγκεντρώσουν τὰ ἀντίτυπα πρὶν τὴ διανομὴ. Ἦταν νὰ συναντηθοῦνε στὸ μπάρ «Λὰ Τρανκιλιδάδ» στὸ κέντρο τῆς πόλης, τὸ Παράλελο. Ὅταν οἱ δυὸ φίλοι ἔφτασαν στὸ συμφωνημένο σημεῖο, σύντροφοι τοὺς εἶπαν ὅτι τὸ μανιφέστο θὰ τὸ παρελάμβαναν σ' ἕνα μπάρ στὸ Μοντζουίχ. Ἐνῶ περίμεναν σ' αὐτὸ τὸ μπάρ ἔφτασε ἡ ἀστυνομία καὶ ἐπίασε ὄλους ὄσους ἦταν μέσα. Ὁ Ἐλ Τσίκο δοκίμασε γιὰ πρώτη φορὰ τὴ φυλακὴ. Πέρασε μιὰ νύχτα σ' ἕνα κελλι τοῦ τμήματος τοῦ Πουέμπλο Σέχο καὶ μιὰ μέρα στὸ Παλάζιο ντὲ Ζουστίσια ὅπου τοῦ ἀπαγγέλθηκε κατηγορία καὶ ἔπειτα δυὸ μέρες στὶς πρῶτες φυλακὲς τῆς Βαρκελώνης. Ἡ κατηγορία ὅμως τῆς «πα-

Τὸν Μάη τοῦ 1947 ὁ Γραμματέας τῆς παράνομης Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT Ἐνρίκε Μάρκος Ναδάλ πιάστηκε στὴ Βαρκελώνη καὶ τὴ θέση του πῆρε ὁ Βιλλάρ. Ὁ Βιλλάρ πιάστηκε στὴ Μαδρίτη στὶς 20 Νοεμβρίου, καὶ τὸν Ἰανουάριο 1949 τὸ Στρατοδικεῖο τῆς Ὁκάνια τοῦ ἔρριξε εἰκοσιπέντε χρόνια κάθειρξη. Πέθανε στὸ Μπουένος Ἄιρες τὸ 1972.

* Καὶ ἄλλες ἀποστολὲς παιδιῶν εἶχαν ὀργανωθεῖ. Ἐναν μεγάλο ἀριθμὸ παιδιῶν ἀνέλαθαν οἱ μεταλλωρύχοι τοῦ Σαλέντ. Μιὰ ἄλλη ἀποστολὴ, με κατεύθυνση τὴ Βαρκελώνη, ἡ ἔθνοφρουρὰ τὴ σταμάτησε στὸ δρόμο, ὁδήγησαν τὰ μικρὰ σ' ἕνα νοσοκομεῖο καὶ κάλεσαν τοὺς γονεῖς νὰ τὰ παραλάβουν. Πάντως ὅλη αὐτὴ ἡ ἄλλη λεγγύη ἐσῆθησε τοὺς ἐργάτες τῆς Σαραγόσσας νὰ κερδίσουν τελικὰ τὸν ἀγῶνα.

ράνομης συγκέντρωσης» δὲν ἔγινε ἀποδεκτὴ κι ἔτσι μέσα σὲ ἑβδομήντα δυὸ ὥρες 3λοὶ ἀφέθηκαν ἐλεύθεροί.

Στὶς 6 Ὀκτωβρίου 1934 ξέσπασε νέα ἐξέγερση και γιὰ δεκαπέντε ἡμέρες 3λες οἱ δυνάμεις τῆς ἀριστερᾶς στὶς Ἀστούριες ἐνώθηκαν κάτω ἀπ' τὸ κοινὸ σύνθημα «ἐνωθεῖτε ἀδέρφια προλετάριοι», στὴν Καταλωνία 3μως ἡ κατάστασι χάλασε καθὼς ἡ ἐξέγερση ξεκίνησε ἀπὸ ἐθνικιστικὰ στοιχεῖα και ἡ C.N.T. - F.A.I. δὲν προσπάθησε νὰ ἐπέμβει. Οἱ «Λὸς Νοβάτος» ἀνέλαβαν νὰ συγκεντρώσουν τὰ 3πλα πού εἶχαν ἐγκαταλείψει οἱ ἄντρες τοῦ Χενεραλιτάτ στοὺς δρόμους και στοὺς ὑπόνοιους. Αὐτὰ τὰ 3πλα ἦταν πού ἀργότερα, χτύπησαν τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα στὴν Καταλωνία τὸν Ἰούλι τοῦ '36. Τὸν Ἐλ Τσίκο ἐπίσημα τὸν στρατολογήσανε τὸ 1935 ἀλλὰ σὰν συνεπῆς ἀντιμιλιταριστῆς αὐτὸς ἀρνήθηκε νὰ παρουσιαστῆι ὀπότε κατηγορήθηκε γιὰ ἀνυπόταχτος. Ἐπίσης ἐκείνη τὴν ἐποχὴ περίπου ἦταν πού ἔκανε τὴν πρώτη του ἀπалλοτριωτικὴ ἐνέργεια: γιὰ νὰ βοηθήσει τὴν Ἐπιτροπὴ Συμπαράστασης στοὺς Φυλακισμένους μὲ ἔξοδα τῆς Τράπεζας τῆς Γκάβα. Ἡ Γκάβα ἦταν ἕνα χωριὸ μὲ 6.000 κατοίκους στὴν ὑπαίθρο, στὸ Σάν Φελίου ντὲ Λιομπρεγάτ, ἀκριβῶς ἔξω ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ 1935 συνάντησε τὴν Λεονώρα Καστέλλος Μαρτί: τὴν γυναῖκα πού θὰ τὸν συντρόφευε τὰ ἐπόμενα χρόνια. Πρὶν περάσει πολλὸς καιὸς ἀπὸ τὴ γνωριμία τους, μετὰ ἕνα διάλειμμα ἔξη μηνῶν ἡσυχίας ζωῆς, ἡ Ἰσπανία συγκλονίστηκε. Ἦτον 18 Ἰουλίου 1936.

Ἡ Λεονώρα λέει σ' ἕνα γράμμα της:

«Τὸ θυμᾶμι σὰν νὰ ἦταν χτές. Μετὰ ἀρκετὰς μέρες συγκεντρώσεων, χωρὶς ὕπνο και σχεδὸν χωρὶς φαγητό, οἱ σύντροφοι ἔφτασαν στὸ σπιτάκι πού εἶχαμε χτίσει μὲ ἀγάπη και σκληρὴ δουλειά. Ὁ Φρανσίσκο, γεμάτος πάντα ὀρμηὴ και θάρρος ἔφυγε ἀπ' τὸ πλευρό μου, γιὰ πάντα θὰ ἔλεγε κινεῖς... Ἡ ἐπανάστασι εἶχε ἀρχίσει, ὁ Φρανσίσκο μὲ ἀγκάλιασε και τὸν ἔσφιξα και ἐγὼ στὰ χέρια μου γιὰ λίγα λεπτά και ἔπειτα ἔφυγε».

II. Ο ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Στις 18 Ιουλίου 1936 ξέσπασε τὸ φασιστικὸ πραξικόπημα καὶ οἱ ἀγωνιστὲς τῆς C.N.T. - F.A.I. ἀμέσως ἀρχίσαν νὰ προετοιμάζονται γιὰ τὴ σύγκρουση. Ὁ Φρανσίσκο κι ὁ Χοσὲ προσχώρησαν στὴν τοπικὴ Ὀμάδα Ἀμυνας καὶ στὴν Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Χοσπιταλέτ, πού εἶχε προβλέψει τὸ πραξικόπημα κι ἔτσι λίγες μέρες πρωτότερα εἶχε ἐπιτεθεῖ στὰ σπίτια γνωστῶν φασιστῶν καὶ συμπαθούντων, συμμετέχοντας ἔτσι στὸ «προνουνοσ. κινήμα». Ἔτσι κατάφεραν νὰ συγκεντρώσουν ὅπλα καὶ νὰ ἀποκόψουν τὶς πιθανὲς πηγὲς ὑποστήριξης πρὸς τὸ πραξικόπημα στὴν περιοχὴ. Μέσα στὴν ἴδια μέρα ἀπέκτησαν τὸν πλήρη ἔλεγχο τοῦ Χοσπιταλέτ καὶ στις 19 εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ βοηθήσουν τοὺς συντρόφους τους στὴ Βαρκελώνη. Σὲ λίγες μέρες τὸ πραξικόπημα ἐσθῆσε στὴν Καταλωνία καὶ οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς «Λὸς Νοβάτορ», τὴν ὀμάδα τοῦ Σαμπατέ, κίνησαν στις 24 τοῦ μηνὸς γιὰ τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας μὲ τὸ τάγμα πού ὀδηγοῦσε ὁ Μπουαναθεντούρα Ντουρούτσι καὶ μὲ στρατιωτικὸ σύμβουλο τὸν Ἐνρίκε Περὲζ Φάρας.

Στις 27 Αὐγούστου οἱ δύο ἀδελφοὶ ἀφῆσαν καὶ τὸ μέτωπο τῆς Ἀραγωνίας μὲ τοὺς «Λὸς Ἀγκουילוδχορ», τὸ πρῶτο κλιμάκιο πού ὀργάνωσε ἡ C.N.T. - F.A.I. μαζί μὲ τὴν Ἐπιτροπὴ Πολιτοφυλακῆς*. Αὐτὸ τὸ κλιμάκιο εἶχε ὀργανωθεῖ ἀπὸ τὸν Χουάν Γικρσία

* Μετὰ τὴν καταστολὴ τοῦ πραξικοπήματος ἡ Ἐπιτροπὴ Πολιτοφυλακῆς ἦταν ἡ πιὸ ὑπολογίσιμη δύναμη στὴν Καταλωνία. Ἡ Χεγεραλιτάτ, ἂν καὶ ἀποτελοῦσε τὴν πολιτικὴ ἐξουσία στὴν ἐπαρχία, ὑπῆρχε μόνον κατ' ὄνομα. Τὴν Ἐπιτροπὴ Πολιτοφυλακῆς κατηύθυναν ἀντιπρόσωποι τῆς Ἐσκουέρα (Αὐτονομιστικοῦ κόμματος τῆς Καταλωνίας), τῶν κομμάτων τῆς Δημοκρατικῆς Δράσης, τῆς UNION DE RABASSAIRES. τῆς CNT καὶ τῆς FAI, καὶ τῶν

Όλιβερ και άργότερα, μετά τή δημιουργία του Λαϊκού Στρατού βοηθήσε νά σχηματιστούν δυο Συνομοσπονδιακές μεραρχίες κάτω από τους Μιγκουέλ Γκαρσία Βιδάγος* και Γκρεγκόριο Ιόδβερ Κόρτες*. Ο Χοσέ Σαμπατέ έγινε έκαιτόνταρχος (ύπεύθυνος για έκατό άνδρες) ενώ ο Έλ Τσίκο πήρε υπό τήν εϊθύνη του είκοσι. Η δράση των αδελφών δέν ήταν περισσότερο ή λιγότερο εξαιρετική από αυτή των χιλιάδων αγωνιστών που προτιμούσαν νά σκοτωθούν στο μέτωπο παρά νά ζήσουν με τους φασίστες από πάνω τους. Ο Έλ Τσίκο, όπως άργότερα οι Κουβανοί «Μπαριμπούδος» στη Σιέρρα Μιέστρα άφησε τά μαλλιά και τή γενειάδα του λέγοντας ότι δέν είχε σκοπό νά τά κόψει πριν δλοκληρωθεί ο θρίαμβος του λαού σ' δλόκληρη τήν χερσόνησο. Δέν γύρισε σπίτι του, στη Βαρκελώνη, πριν τόν Δεκέμβριο. Όταν τελικά έφτασε εκεί έκανε κάποιον θόρυβο στην Πλάζα ν: Έσπانيا όπου παρκάρισε τό άμάξι του. Οι Ρώσοι είχαν έρθει! Όλοι τόν πέρασαν για έναν «Σοβιετικό», πού δέν γέλασε περισσότερο άπ' όσο όταν τόν πλησίασαν πολιτοφύλακες όλων των εθνικοτήτων δοκιμάζοντας τίς Ρωσικές φράσεις που μόλις είχαν μάθει.

Έδώ μπορούμε νά αναφέρουμε πως έγινε και ο Φρανκικός Τύπος συνήθιζε νά άποκαλεί μετά τόν θάνατό του τόν Φρανσίσκο κοινό κλέφτη αυτοκινήτων. Όσο οι δυνάμεις δρισκόταν στο μέτωπο, είδικά οι συνδικαλιστικές (αυτές της C.N.T. - F.A.I.) είχαν πάντοτε δυσκολίες στις μεταφορές. Έτσι έγινε έθιμο ή επίταξη από τους άντρες που γυρνούσαν σπίτι τους μερικών από τά πάμπολλα οχηματα που διέθετε ή γραφειοκρατία. Αλλά τά αυτοκίνητα μάλιστα τά κρατούσαν όταν επέστρεφαν στο μέτωπο, όπου γινόταν δριστικά

διάφορων μαρξιστικών κομμάτων: PSUC (Σοσιαλιστικό), Ένωση Κομμουνιστικών - Σοσιαλιστικών Κομμάτων τής Καταλωνίας (ένα άμάγαμα όπου κυριαρχούσαν δύο κόμματα, άσθενή και τά δύο στην Καταλωνία), και τέλος τό ΡΟUM: Ένιαίο Έργατικό Μαρξιστικό Κόμμα, (φράζια άποσχισμένη από τήν τρίτη Διεθνή) αντικολιτευόμενο τό όρθόδοξο Κ.Κ., με φιλοτροτσκιστικές τάσεις.

* Ο Βιδάγος γεννήθηκε στις 19 Άπριλίου 1895 στο Μαζαρόν τής Μουρθία. Πέθανε τόν Άπρίλιο 1972 στην Κόρδοβα.

* Ο Γιόδβερ γεννήθηκε τό 1892 και πέθανε τό 1966 στο Μεξικό.

κτῆμα τῶν μονάδων τους. Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ὁ Σαμπατέ ὀρισκόταν στὴν 126ῃ Ταξιαρχία, 28ῃ Μεραρχία (Ἀσκάσο) καὶ εἶχε ἀναλάβει ἀκριβῶς τὴ μεταφορὰ τῶν στρατιωτῶν. Μιὰ μέρα, μὲ μερικούς φίλους του ἀπὸ τὸ 4ο τάγμα, στὸ Χουέσκα Φρόντ (Ἀλμουῖα) ὁ Σαμπατέ ἐπίταξε μιὰ ὁμορφὴ «Ντὲ Σότο» ποῦ ἦταν παρκκαρισμένη ἔξω ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἀεροπορίας καὶ γύρισε μ' αὐτὴν στὴν ἔδρα τῆς ταξιαρχίας ὅπου οἱ σύντροφοί του τὸν ὑποδέχτηκαν μὲ γέλια καὶ ξεφωνητά. Οἱ φίλοι του ὑπέδειξαν ὅτι προφανῶς μιὰ τέτοια καταπληκτικὴ μηχανὴ ἔπρεπε νὰ καταγραφεῖ ἀμέσως στὴν ὁμάδα, ἀλλὰ ὁ Ἐλ Τοῖκο εἶχε τὶς δικές του ἀπόψεις καὶ προχώρησε ἀγνοώντας τὰ πειράγματά. Ἐκοφθε τὸ πίσω μέρος καὶ τὸ ἀντικατέστησε μὲ τὴν καρτόσα ἐνὸς ἀχρηστευμένου φορτηγού. Ἐνα γερὸ βάψιμο ἔπειτα καὶ ἡ κομψὴ Ντὲ Σότο μετατράπηκε σὲ ἕνα πρακτικώτατο φορτηγό. Σύντομα ὁμοίως ὁ Σαμπατέ πῆγε στὴν 25ῃ Μεραρχία στὸ κλιμάκιο Ὀρτίξ καὶ πῆρε «τὸ φορτηγὸ του» μαζί του καὶ ἐμφανίστηκε μὲ αὐτὸ στὴν Βαρκελώνη.

Στὰ μέσα τοῦ 1937 τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα ἀρχισε τὶς προσπάθειές του νὰ ἀποκτήσει τὸν ἔλεγχο τοῦ στρατοῦ σ' ὅλη τὴν Ἰσπανία. Ἡ Μόσχα τοὺς εἶχε διακοινώσει ὅτι «αὐτὸς ποῦ ἐλέγχει τὸν στρατὸ καθορίζει τὶς πολιτικὲς ἐξελίξεις στὴ χώρα». Ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν Ἰσπανῶν ἐργαζομένων ἀντιστάθηκαν μὲ ἀγανάκτηση σ' αὐτὲς τὶς προσπάθειες ἀλλὰ τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα χρησιμοποίησε κάθε δυνατὸ μέσο γιὰ νὰ ἐφαρμόσει αὐτὴ τὴν ἀπόφασή του.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ πολλοὶ ἔφευγαν στὴ Ρωσία γιὰ νὰ ἐκπαιδευτοῦν ὡς πιλότοι. Ὁ Ἐλ Τοῖκο ἤθελε νὰ πάει κ' αὐτός, καθὼς εἶχε ἀντιληφτεῖ ὅτι ἡ ἀεροπορία θὰ ἦταν τὸ πιὸ ἀποφασιστικὸ ἐπλοστὸν πόλεμο.

Ὅμως τὴν ἀεροπορία τὴν ἔλεγχε τελείως τὸ ΚΚ* καὶ γιὰ νὰ γίνεις πιλότος ἔπρεπε νὰ ἀνήκεις στὸ JSU (Ἐνωμένοι Νέοι Σοσιαλιστές)* ἢ, σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις, νὰ ἔχεις τουλάχιστον

* Ὁ Γκέοργς Χερναντέξ στὸ βιβλίου του «Ἡμουν ὑπουργὸς τοῦ Στάλιν» ἀναφέρει ὅτι τὸν ἔλεγχο τοῦ στρατοῦ εἶχε χατὰ 70% τὸ Κ.Κ. Τοὺς κύριους ταμεῖς, ὅπως τὴν ἀεροπορία ἢ τὰ τεθωρακισμένα, τοὺς ἔλεγχε ἀποκλειστικὰ τὸ κόμμα.

* Οἱ Ἐνωμένοι Νέοι Σοσιαλιστές ἦταν μιὰ ὀργάνωση-ὑβρίδιο ποῦ δημιουργήσαν τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1936 οἱ Ρῶσοι στρατιωτικοὶ σύμβουλοι, ἐνώνοντας τὴν Κομμουνιστικὴ Νεολαία, τοὺς Σοσιαλι-

μιά συστατική τους έπιστολή σαν «σημαίνουσα προσωπικότητα». 'Ο Έλ Τοίκο σκέφτηκε για μία στιγμή να προσχωρήσει στο JSU αν δέν υπήρχε άλλος τρόπος — πάνω απ' όλα, έλεγε, «το ράσο δέν κάνει τόν παπά». "Όμως οι ραγδαίες εξελίξεις πού θά δούμε παρακάτω τόν έμπόδισαν να πραγματοποιήσει αυτή του τή σκέψη.

'Η έπίθεση των έθνικιστών στον Βορρά τέλειωσε με τήν κατάληψη τής Σανταντέρ, του Μπιλιμπάο και τής Γκιχόν. Σ' εκείνη τή φάση το μέτωπο ήταν πάνω από 1.800 χιλιόμετρα από τά Πυρηναία στο Βορρά μέχρι το Κανφράνκ ανατολικά, το Μοριλ στα νότια, ως τήν Γρανάδα στη Μεσόγειο. Σ' όλη αυτή τή γραμμή υπήρχαν αρκετά σημαντικότερα όχυρά των έθνικιστών, όπως εκείνο στην περιοχή τής Τερουέλ, πρωτεύουσας τής Κάτω 'Αραγωνίας.

Στις 15 Δεκεμβρίου οι Δημοκρατικοί έπιτέθηκαν στην Τερουέλ. 'Ο Γενικός Διοικητής για τήν Περιοχή του Κέντρου, Συνταγματάρχης Βισέντε Ρόχα συγκέντρωσε μια δύναμη σχεδόν 100.000 αντρών με το απαραίτητο πυροβολικό, συγκοινωνίες και δίκτυο έναέριου έφοδισμού για τήν έπίθεση, και τελικά κατέλαβε τήν Τερουέλ στις 7 'Ιανουαρίου κλείνοντας έτσι αυτή τή φάση τής μάχης.

'Η Φρανκική έπιθεση αναπτύχθηκε γρήγορα κι ό Σαμπατέ άνηκε στις ένισχύσεις πού είχαν σταλεί στον τομέα των 116, 117 και 118 Μικτών Ταξιαρχιών του ΧΧ Σώματος Στρατού. 'Αρχικά ήταν να στρατοπεδεύσουν στο μικρό χωριό Κοριπαλάν κοντά στην Τερουέλ, σαν βοηθητικά τμήματα αλλά προχώρησαν στην πρώτη γραμμή με τήν έντολή να περικυλώσουν τά προωθούμενα τμήματα των έθνικιστών.

Μια από τις πολλές μεθόδους πού χρησιμοποίησε το ΚΚ για να άποκτήσει τόν ολοκληρωτικό έλεγχο του στρατού ήταν ή σταδιακή έκμηδένιση των συνδικαλιστικών δυνάμεων, με το να στέλνουν οι άξιωματικοί του τις ομάδες των 'Αναρχοσυνδικαλιστών στις πιο επικίνδυνες θέσεις, συνήθως σε έπιθέσεις τύπου καμικάζι όπου ήταν σίγουρη ή σφαγή τους. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα

στές, τήν Σοσιαλιστική Ένωση και το Προλεταριακό Κόμμα τής Καταλωνίας. 'Ο έλεγχος τής Μόσχας πάνω σ' αυτή τή νεολαία ήταν άμεσος. 'Αρχηγός της ήταν ό Τρύφων Μεδράνο, τής Κομμουνιστικής Νεολαίας, πού πέθανε το 1937 στο Μπιλιμπάο. Τόν διαδέχτηκε ό Σαντιάγο Καρίγιο, των Σοσιαλιστών, ό οποίος αφού υπήρξε για ένα διάστημα ύπουργός τής έξόριστης κυβέρνησης, κατέληξε Γενικός Γραμματέας του Κ.Κ.Ι.

για τὸ ΚΚ αὐτῶν τῶν μαζικῶν δολοφονιῶν ἦταν ὅτι μπορούσε ἔτσι νὰ καταπολεμήσει τὴν ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τῶν ἀναρχοσυνδικαλιστῶν μὲ τελείως νομότυπο τρόπο. Σὲ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἐπιχειρήσεις μιὰ συνδικαλιστικὴ ὁμάδα μὲ κομμουνιστὲς ἐπιτελεῖς ἔχασε τὰ ὀγδόντα τοῖς ἑκατὸ τῶν ἀνδρῶν της. Ἦταν τέτοια ἡ ἀγανάκτηση τῶν ὀπλιτῶν ὥστε τελικὰ τὸ Γενικὸ Ἐπιτελεῖο ἀναγκάστηκε νὰ ἀνακαλέσει τὸν Διοικητὴ καὶ τὸν κομισσάριο τοῦ τμήματος, κάποιον Ἀρίνχο, καὶ νὰ τοὺς ζητήσει ἐξηγήσεις.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ Σαμπκατέ καὶ τρεῖς σύντροφοί του δὲν ἱκανοποιήθηκαν μὲ τὶς ἐπίσημες ἐπιπλήξεις καὶ ἀποφάσισαν νὰ ξεκαθαρίσουν ὅπως ἔπρεπε τοὺς λογαριασμοὺς. Ἀποφάσισαν λοιπὸν νὰ τοὺς στήσουν ἐνέδρα στὴν ἐπιστροφή τους ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο τῶν «μανδαρίνων». Ὁ κομισσάριος Ἀρίνχο ἦταν ὁ πρῶτος πού ἐπέστρεψε καὶ θρόσκοντας τὸ μπλόκο ἐβγαλε τὸ πιστόλι του γιὰ νὰ ἀνοίξει ὄρβιο. Ὁ Σαμπκατέ πού πάντα ἀηδίαζε νὰ πυροβολεῖ πρῶτος, ἀντέδρασε ἀμέσως καὶ μὲ μιὰ σφαῖρα τὸν ἄφησε ἐτοιμοθάνατο στὸ χιόγι.

Στὴν ἐπιστροφή τους στὸ τάγμα οἱ τέσσερις φίλοι σκέφτηκαν ὅτι ἴσως κάποιος νὰ τοὺς εἶχε δεῖ ὅποτε ἀντιμετώπιζαν σὰ σοβαρὰ τὸ ἐκτελεστικὸ ἀπόσπασμα, κ: ἔτσι, καθὼς οἱ Φρανκικοὶ εἶχαν ἤδη ἀνακαταλάβει τὴν Τερουέλ ἀπὸ τὶς 22 Φεβρουαρίου, οἱ σύντροφοι ἀποφάσισαν νὰ τὸ σκάσουν γιὰ τὴ Βαρκελώνη. Ὁ πόλεμος πάλι εἶχε σχεδὸν χαθεῖ, ἡ ἤττα τῶν δημοκρατικῶν στὴν Τερουέλ κ: οἱ τεράστιες ἀπώλειές τους στὴ μάχη τοῦ Ἐδρου λίγους μῆνες ἀργότερα εἶχαν καθορίσει πᾶς τὴν πορεία του.

Οἱ τέσσερις γύρισαν μὲ τὴ Ντέ Σότο στὴ Βαρκελώνη. Αὐτὸ ἀπ' τοὺς συντρόφους τοῦ Σαμπκατέ ἦταν ἀπ' τὸ Ἀλιουντεμπάρ τῆς ἐπαρχίας τῆς Κουέσκα, ὁ ἕνας λεγόταν Ματίς κ: ὁ ἄλλος Ἀλεσσάντρο ἐνῶ τὸ ὄνομα τοῦ τρίτου παραμένει ἀγνωστο. Στὴ Βαρκελώνη ὁ Ἐλ Τσίκο παρουσιάστηκε στὴν Περιφερειακὴ Ἐπιτροπὴ τῆς C.N.T. Τοὺς ἀνέφερε τὸ ἐπεισόδιο μὲ τὸν Ἀρίνχο καὶ ζήτησε νὰ σταλεῖ σὲ κάποιον ἄλλη συνδικαλιστικὴ μονάδα ὅπου θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἀσφαλῆς. Αὐτὸ τὸ δέχτηκαν ἀλλὰ δὲ μπορούσε νὰ γίνει ἀμέσως κ: ἔτσι ἔπρεπε νὰ περιμένει γιὰ λίγο στὴν Καταλανικὴ πρωτεύουσα. Ὅσο θροσκόταν ἐκεῖ ἡ Ἐπιτροπὴ Ἀμυνας τῶν Νέων Ἀντιεξουσιαστῶν τοῦ ζήτησε νὰ ἀναλάβει ὀρισμένες ἐπικίνδυνες ἀποστολές — μιὰ ἀπὸ τὶς ὅποιες ἦταν νὰ ἀπελευθερώσει ἕνα σύν-

τροφο των Περιπόλων 'Ελέγχου* που είχε τραυματιστεί και συλλληφθεί σε μία ένοπλη συμπλοκή με άντρες της Χενεραλιτάτ. Η Τσέκα* τον περίμενε να αναρρώσει αρκετά πριν να αρχίσει την «ανάκριση» αλλά ο Σαμπατέ μαζί με τον Τζαίμε Πάρες Άνταν — γνωστό σαν «'Ελ Άμπισίνιο» για τα σγουρά σαν νέγκρικα μαλλιά του — τους απογοήτευσαν εκτελώντας την επιχείριση διάσωσης με απόλυτη επιτυχία.

* Οί Περιπόλοι 'Ελέγχου ιδρύθηκαν στην Καταλωνία τον Αύγουστο του 1936. Τίς αποτελούσαν άντρες των διαφόρων αντιφασιστικών οργανώσεων, σε αναλογία με την αριθμητική τους δύναμη. Περίπου οί μισές άντηκαν στην CNT. Είχαν σκοπό να υπερασπίσουν την «επαναστατική τάξη», αλλά ή Χενεραλιτάτ τίς διέλυσε τον Μάρτη του '37, στα πλαίσια του προγράμματός της να άφοκλίσει όλες τίς επαναστατικές ομάδες των μετόπισθεν, για να ιδραιώσει τή δική της κυριαρχία.

* Στις 20 Δεκεμβρίου 1917 σχηματίστηκε μια οργάνωση στη Ρωσία με τίτλο «'Επιτροπή 'Εξαιρετικών 'Υποθέσεων για τήν Καταπολέμηση της Άντεπανάστασης και του Σαμποτάζ». Σύντομα έγινε κασίγνωστη: Ήταν ή «Τσέκα», οργανωμένη πάνω στις ίδιες βάσεις με τήν τταρική προκατόχό της, τήν Όχράνα, και συχνά χρησιμοποιώντας τά ίδια πρόσωπα. Ήταν ή πρώτη άτυνομία στον κόσμο που χρησιμοποιήτε πλήρως επιστημονική μεθοδολογία: Οί πράκτορες τής «Τσέκα» συνελάμβαναν, δικάζαν και εκτελούσαν τά θύματά τους με τέλεια μυστικότητα. Το 1922 μετονομάστηκε σε «Πολιτικό Τμήμα τής Πολιτείας», δηλ. σε Γκεπεού (GPU). Το 1934 έγινε «'Επιτροπή 'Εσωτερικών 'Υποθέσεων» δηλαδή Νικαβεντέ (NKVD). Οί Ρώσοι σύμβουλοι μετέφεραν στην Ίσπανία τίς μεθόδους αυτής τής... φιλανθρωπικής προλεταριακής οργάνωσης, στη διάρκεια του 'Εμφύλιου. Ή Όχράνα, Τσέκα, Νικαβεντέ και Γκεπεού ήταν πάντοτε μία και ή αυτή οργάνωση — ή μόνη πιθανή διαφορά ήταν ποσοτική: με τó πέρασμα του χρόνου ή τρομοκρατία ενάντια στους πολιτικούς και ιδεολογικούς αντιπάλους αναπτύσσονταν σε μία όλο και πιο έκλεπτομένη τέχνη. Πολύν καιρό μετά τήν τελευταία μετονομασία της οί άνθρωποι συνέχιζαν να τήν ξέρουν σαν Γκεπεού. Με πρότυπο αυτή τήν οργάνωση οί Ναζί έστησαν τó δικό τους ανάλογο, τή «Μυστική Άστυνομία τής Πολιτείας» (GEHEIME STA-ATS POLIZEI, Γκεστάπο).

Ὁ Σαμπατιέ ἐπίσης ἀνέλαθε καὶ τὰ κατάρφερε νὰ ὀργανώσει τὴν ἀπόδραση τεσσάρων συντρόφων κατὰ τὴ μεταφορὰ τους ἀπὸ τὴς Πρότυπες Φυλακὲς τῆς Βαρκελώνης στὸ Κάστρο τοῦ Μοντζουίχ. Αὐτοὶ εἶχαν συλληφθεὶ μετὰ τὰ γεγονότα τοῦ Μάη '37*.

Μιὰ ἄλλη ἐνέργειά του ἦταν ἡ ἐπιθεσιὴ ἐνάντια στὸν λαομίσητο φασίστα τοῦ Χοσπιταλέτ Γιοῦστο Ὀλιβέρας. Ὃταν εἶχε γίνῃ τὸ πραξικόπημα ὁ Ὀλιβέρας, ἕνας ἄνθρωπος χωρὶς ἐνδοικισμούς, κατάρφερε νὰ σώσει μὲ διάφορα πλάγια μέσα τὴ ζωὴ του καὶ νὰ ἐξαφανιστεῖ τὴν τελευταία στιγμή. Πρέπει νὰ ἀναφερθεῖ ὅτι ἐλάχιστοι σκοτώθηκαν στὸ Χοσπιταλέτ κατὰ τὸ ἀντιπραξικόπημα. Ἐπειτα κρυβόταν γιὰ μεγάλο διάστημα καὶ ἡ τεράστια περιουσία του ἀπαιλοτριώθηκε ἀπὸ τὸ λαό. Ἀργότερα, ὅταν ὅλοι οἱ νέοι τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς γύρω περιοχῆς δρῖσκόταν στὸ μέτωπο καὶ οἱ ὑπόλοιποι δούλευαν προσπαθώντας νὰ χτίσουν μιὰν ἐλεύθερη κοινωνία, ὁ Ὀλιβέρας θεώρησε ὅτι ὁ κίνδυνος εἶχε περάσει καὶ ἐπανίστηκε καὶ πάλι. Ἄρχισε ξανά νὰ κερδοσκοπεῖ καὶ μάζεψε διπλά ἀπ' ὅσα τοῦ εἶχε πάρει ἡ ἐπανάσταση. Αὐτὸ τὸ ἔκανε τελείως φανερὰ καὶ προκλητικὰ, καταλήστευε τὸν κόσμο προσηθεύοντάς τους τὴ ἐξοργιστι-

* Στις 3 Μαΐου 1937, στὶς τρεῖς τὸ ἀπόγευμα, κατ' ἐντολὴν τοῦ Συμβουλίου τῆς Κυβερνήσεως Ἀρτέμιο Ἀιγκουάντε, μέλος τοῦ κόμματος Ἐσκουέρεα, ἕνα ἀπόσπασμα τῶν Περιπόλων Ἐφόδου ὑπὸ τὸν Ταγματάρχη Ἐουσέμπιο Ροδρίγκεζ Σάλες, Κομισσάριο ἐπὶ τῆς Δημοσίας Τάξεως γιὰ τὴν Καταλωνία καὶ μέλος τοῦ PSUC, προσπάθησε νὰ καταλάβει μὲ ἔροδο τὸ Τηλεφωνικὸ Κέντρο τῆς Βαρκελώνης. Τὸ κέντρο αὐτὸ τὸ εἶχαν καταλάβει καὶ τὸ χειρίζονταν μὲ ἀπόλυτη ἐπιτυχία ἀγωνιστὲς τῆς CNT. Αὐτοὶ ἀντιστάθηκαν καὶ λίγες ὥρες ἄρκεσαν γιὰ νὰ θρεθεῖ ἡ Βαρκελώνη στὰ ὀδοφράγματα. Ἐγίναν ἀνοιχτὲς μάχες ἀνάμεσα στοὺς Ἀναρχοσυνδικαλιστὲς καὶ στὶς Κρατικὲς δυνάμεις, τὶς ὁποῖες ἔλεγε τὸ Κ.Κ. Σὲ αὐτὰ τὰ γεγονότα τὸ PSUC συντάχθηκε μὲ τὸ κράτος, δηλ. μὲ τὸ Κ.Κ.

(Σημ. τοῦ Μετ.: Γιὰ περισσότερες πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὰ γεγονότα τοῦ Μάη '37 μπορεῖ κανεὶς νὰ διαβάσει τὸ κείμενο τῶν συντρόφων τοῦ M.I.L. ποὺ δημοσιεύθηκε στὸ Πεζοδρόμιο Νο 4, «Ταξικὸς πόλεμος στὴ Βαρκελώνη», καὶ τὸ βιβλίο τοῦ Τζώρτζ Ὀργουελ «Προσκύνημα στὴν Καταλωνία», ἔκδοσις «Διεθνῆς Βιβλιοθήκη»).

κές τιμές είδη πρώτης ανάγκης που κανείς δεν ήξερε πώς τα είχε αποκτήσει.

Ο Όλιβέρας δεν έδινε σημασία στις επίμονες προειδοποιήσεις που τον συμβούλευαν να παρατήσει αυτή την απροκάλυπτη ληστεία του λαού, ώσπου τελικά, αντίκanos να τον σταματήσει με όποιο άλλο μέσο, τον επισκέφτηκε ο Έλ Τσίκο. Ο Σαμπατέ τον πέτυχε το βραδάκι, την ώρα που έκλεινε το κατάστημά του. Κοίταξε μέσα απ' την πόρτα, ο Σαμπατέ και άφησε έξω φρουρά έναν σύντροφό του. Είχε ήδη αποφασίσει: ο Όλιβέρας ποτέ δεν θα ξαναεπέστρεφε για να εκμεταλλευθεί κανέναν. Ο Σαμπατέ ποτέ δεν κατηγορήθηκε για την εκτέλεση του μαυραγορίτη.

Μιά άλλη ενέργεια που έπαιξε ρόλο ο Σαμπατέ είχε τραγικό τέλος για έναν από τους συντρόφους του στους «Λός Νοβάτος», τον Φρανσίσκο Άλεου — πιά γνωστό σαν «Έλ Νάνο ντέ Σάνς». Μιά μέρα ο Σαμπατέ συνάντησε έναν φίλο από το Χοσπιταλέτ, έναν πατέρα με μεγάλη οικογένεια, που μόλις είχε κληθεί στο στρατό. Βρισκόταν σε απόγνωση — δεν άντεχε να εγκαταλείψει τα παιδιά του. Ο Σαμπατέ, πάντα αντιμιλιταριστής, πικραμένος από τις υποχωρήσεις των επαναστατών στον πόλεμο και την πορεία που είχαν πάρει, και άγανακτισμένος από την άδιαφορία του Ισπανικού Άναρχικού Κινήματος απέναντι στο ΚΚ που πάντοτε καιροσκοπούσε, πριν ή Μόσχα επιβάλει την ηγεμονία της, αποφάσισε να βοηθήσει τον φίλο του να γλυτώσει την στρατεύση και υποσχέθηκε να τον εφοδιάσει με πλαστά χαρτιά που θα του επέτρεπαν να μείνει στα μετόπισθεν με την οικογένειά του. Την πλαστογράφηση ανέλαβε ένας φίλος του Έλ Τσίκο που είχε τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί ένα μικρό τυπογραφείο. Δυστυχώς όμως, η αστυνομία που τον υποπτεύταν, έκανε μια επιδρομή στο μαγαζί και τον έπιασε την ώρα που πλαστογραφούσε. Αυτός αναγκάστηκε να αποκαλύψει τα όνόματα των υπολοίπων και υποχρεώθηκε να τους καλέσει με κάποιο πρόσχημα να συναντηθούν. Χωρίς να υποπτευθούν τίποτα ο Έλ Νάνο ντέ Σάνς κι ο Φοντανέτ*, και οι δυο των «Λός Νοβάτος», πήγαν στο ραντεβού. Τον Έλ Νάνο τον σκότωσαν με ριπή πολυβόλου μόλις πέρασε το κατώφλι ενώ ο Φοντανέτ κατάφερε να γλυτώσει με μια μόνο σφαίρα στο πόδι. Δυστυχώς για τον Σαμπατέ η αστυνομία βρήκε φωτογραφίες του στις τσέπες του Έλ Νάνο καθώς και μια

* Ο Φοντανέτ δραπέτευσε μετά τον εμφύλιο στη Γαλλία κι από εκεί στη Νότια Αμερική, όπου ζει μέχρι σήμερα.

ατζέντα με διευθύνσεις όπου σύχναζε. Άρχισαν να φάχουν και τελικά τόν στριμωξαν καθώς έβγαине από έναν κινηματογράφο. Αύτὸς ἀντιλήφθηκε ὅτι εἶχε περικυκλωθεῖ ὁπότε ἀν καὶ ὀπλισμένος δὲν θὰ εἶχε ἀποτέλεσμα νὰ ἀντισταθεῖ. Ἔτσι λοιπὸν βρέθηκε στὰ χέρια τῆς S.I.M. (Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία Πληροφοριῶν)* πού τόσοσ καιρὸ ἔφαχε λυσοασμένα νὰ τὸν βρεῖ γιὰ τὸν φόνο τοῦ Ἀρίνχο.

Ὁ Σαμπατέ κατάλαβε ὅτι ἡ κατάσταση ἦταν πολὺ δύσκολη, καθὼς μάλιστα λίγες μέρες πρὶν ὁ Ἀλεσσάντρο εἶχε ἀναγνωριστεῖ στὴ Βαρκελώνη κι οἱ ἀτυνομικοὶ τὸν σκότωσαν χωρὶς νὰ διστάσουν ἀπροειδοποίητα καὶ ἐν ψυχρῷ. Φτάνοντας στὸ μῆμα — τὸ Σάνς Κομισσαριάτ — οἱ πράκτορες τῆς S.I.M. πού ἤξεραν τὰ πάντα γιὰ τὸν Σαμπατέ ἀποφάσισαν νὰ τοῦ παίξουν ἓνα παιχνίδι. Στὸ ἀνακριτικὸ γραφεῖο ἀφησαν πάνω στὸ τραπέζι ἓνα ὀπλοπολυβόλο. Τοῦ ἔβγαλαν τὶς χειροπέδες κι ἔκαναν σὰν νὰ φεύγουν ἀπὸ τὸ δωμάτιο, ὁπότε, ὅπως περὶμεναν, ὁ Ἐλ Τσίκο δάγκωσε τὸ δόλιωμα κι ἄρπαξε τὸ ὄπλο, ἐνῶ αὐτοὶ κυλιόταν στὸ πάτωμα σκασιμένοι στὰ γέλια — τὸ ὄπλο ἦταν ἄδειο ἐννοεῖται. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ ὁ Σαμπατέ ἔφαγε ἓνα ἀπὸ τὰ χειρότερα ξυλοκσπήματα τῆς ζωῆς του.

Ὅταν ἡ Περιφερειακὴ Ἐπιτροπὴ ἔμαθε γιὰ τὴ σύλληψη τοῦ Σαμπατέ χρησιμοποίησε ὅλη τῆς τὴν ἐπιρροή γιὰ νὰ τὸν μεταφέρουν στὶς Πρώτες Φυλακές. Τὸ ἤξεραν ὅτι στὰ κελιά τῆς Τσέκα τὸν

* Τὴν S.I.M. ἱδρυσαν οἱ Σοβιετικοὶ σύμβουλοι τὸν Αὐγούστο τοῦ 1937, τὴν ἴδια ἐποχὴ πού ἡ κυβέρνηση τοῦ Νεγκρίν ἀρχίζει τὴν καμπάνια ἐνάντια στὸ POUM, μὲ πρόσημα τὶς «φιλοτροτσκιστικὲς» τάσεις του (τὸ ΚΚ χρησιμοποίησε σὰν δριτιὰ αὐτὴ τὴ λέξη). Τὸ POUM βέβαια ἦταν τὸ πρῶτο δῆμα γιὰ τὸν Νεγκρίν, γιὰ νὰ χτυπήσει στὴ συνέχεια τὸ ἀναρχικὸ κίνημα καὶ τὶς κολλεκτιβὲς πού εἶχαν ἤδη ξεφουτρώσει σ' ὅλη τὴν Ἰσπανία. Τὴν ἱδρυση τῆς S.I.M. ἀνακοίνωσε ὁ Σοσιαλιστὴς ὑπουργὸς τῆς Δημοκρατικῆς Κυβέρνησης Ἰνταλέσιο Πριέτο. Τυπικὰ ἡ S.I.M. εἶχε νὰ ἀντιμετωπίσει τὶς φρανκικὲς ὑπηρεσίες κατασκοπείας, ὁμως ἀπὸ τὴ στιγμή πού ὀργανώθηκε ὑπῆρξε τὸ ἐκτελεστικὸ ὄργανο τῆς Νικαθεντέ, πού στὰ κελιά τῆς ἑκατοντάδες ἀντιφασίστες ἀγωνιστὲς βασανίζονταν καὶ δολοφονοῦνταν. Ἡ S.I.M. ἐξυπηρέτησε τὸ ΚΚ στὸ μέτωπο ὅσο καὶ στὰ μετόπισθεν, ἐξαφανίζοντας πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του. Γιὰ λεπτομέρειες δες στὸ «Ἡ CNT στὴν ἰσπανικὴ ἐπανάσταση» τοῦ Χοσέ Πέιρατς, κεφάλαιο 36, τόμος III, ἐκδόσεις CNT, Τουλούζη 1953.

περίμενε ό θάνατος χωρίς τίς διατυπώσεις τής δίκης*. Επίσης μέ τή σύλληψη του Σαμπατέ μαθεύτηκαν από προσωπικά γράμματα πού δρέθησαν στην κατοχή του τά σχετικά μέ τόν Ματίας. Ό Ματίας θρισκόταν σ' ένα νοσοκομείο στό "Αγκουας ντέ Ριμπας, στή Γκερόνα, τραυματίας από τό μέτωπο. Εύτυχώς στό δίπλανό κρεβάτι θρισκόταν ένας άλλος σύντροφος στήν ίδια μάχη, ό "Αλεσσάντρο Τ. πού βλέποντας τήν Τσέκα νά φτάνει γιά νά συλλάβει τόν Ματίας τηλεφώνησε άμέσως στόν Γραμματέα τής Καταλανικής Περιφερειακής Έπιτροπής του Κινήματος Άντιεξουσιαστικής Νεολαίας Ραμόν Λιάρτε Σίου, πού κινήθηκε άμέσως και άνάγκασε τήν Τσέκα νά γυρίσει τόν Ματίας στό νοσοκομείο. Αυτός πάλι ξέροντας τή σύλληψη του Σαμπατέ και τή δολοφονία του "Αλεσσάντρο δέν πίστεψε ότι ό γιατρός θά τόν άφηγε έλεύθερο μόλις γιαιτρευόταν και τά κατάφερε νά δραπετεύσει παρά τό ότι φρουρούσαν τό κρεβάτι του. Κατέφυγε στό συνδικαλιστικό τάγμα Ρεμίρο και εκεί έμεινε μέχρι τό τέλος του πολέμου όποτε κατέφυγε στή Γαλλία*.

Γυρνάμε στόν φυλακισμένο Σαμπατέ πού μοναδική του έγνοια ήταν πώς νά δραπετεύσει. Υπήρχε ένα θολικό κελλάρι κάτω άπ' τό κελλί του και όποτε του δινόταν εύκαιρία σερνόταν εκεί κάτω και προσπαθούσε νά σκάψει ένα τούνελ. Αυτό γιά έβδομάδες — άργά κι όπομονετικά έσκαβε άνάμεσα στους τοίχους και τά θεμέλια γιά νά

* Για περισσότερες πληροφορίες πάνω στό ρόλο του 'Ισπανικού ΚΚ κατά τόν Έμφύλιο, και γιά τά έγκλήματά του ενάντια στους άντιπολιτευομένους, πολύ κατατοπιστικά είναι τά «EXTRANJEROS EN ESPANA» του Ρούντολφ Ρόκερ, έκδ. IMAN, Μπουένος Άίρες 1938 και τό «POR-QUE PESSIMOS LA GUERRA», του Ντιέγκο Άμπάντ ντέ Σαντιγιάν, έκδ. IMAN, Μπουένος Άίρες 1938.

* Ό Άουγκουστίν Ρεμίρο Μανέρο γεννήθηκε στις 5 Αυγ. 1905 στην Έπίλα τής Σαραγόσσας. Ήταν εκατόνταρχος στην Ταξιαρχία Ντουρούτι, άργότερα μετακλήθηκε στην 25η Μεραρχία, όπου πολέμησε σαν κομμάντο, πίσω από τίς γραμμές του έχθρου. Μετά τόν Έμφύλιο δραπετεύσε στή Γαλλία, και ήταν από τους πρώτους πού επέστρεψαν γιά νά πολεμήσουν τόν Φράνκο σαν γκουερίλλα. Τόν συνέλαβαν και τόν δολοφόνησαν οι φρανκιστές — ή ήμερομηνία του θανάτου του είναι άγνωστη.

βρει τὸ δρόμο πρὸς τὴν ἐλευθερία. Ἀκριβῶς πάνω πού τέλειωνε τὴ σφραγγα, ἡ διοίκηση τῶν φυλακῶν ἔκλεισε τὴν εἴσοδο ἀπ' τὸ κελλάρι καὶ τοῦ χάλασαν τὰ σχέδια. Ἄλλὰ ὁ Ἑλ Τσίκο ποτὲ δὲ μπορούσε νὰ ὑποταχτεῖ: «Τόση δουλειά γιὰ τὸ τίποτα; Ποτέ!»

Καθὼς τὸ κελλάρι ἦταν ἀκριβῶς κάτω ἀπ' τὸ κελλί του ἀποφάσισε ν' ἀνοίξει μιὰν ἀπευθείας εἴσοδο. Τὰ κατάφερε κι ἔτσι μπόρεσε νὰ συνεχίσει τὸ σκάψιμο. Προχώρησε ἀνάμεσα στοὺς φρουροὺς — πραχλίγο νὰ πέσει: πάνω σ' ἕναν ἀπ' αὐτοὺς — καὶ ἄνοιξε δρόμο ἀνάμεσα ἀπὸ συμπαγεῖς τοίχους. Τελικὰ εἶδε τὶς προσπάθειές του νὰ ἀνταμεθίζονται. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς του τὸ μόνο πού τὸν χώριζε ἀπ' τὴν ἐλευθερία ἦταν ἕνας τοίχος ἀλλὰ μόλις τὸν τρύπησε κι αὐτὸν θρέθηκε σὲ μιὰν ἐγκαταλειμμένη δεξαμενὴ — ἀκόμη μέσα στὴ φυλακὴ. Χωρὶς νὰ χάνει καιρὸ ἄρχισε νὰ φάχνει γιὰ ἄλλη ἐξοδο καὶ σπάζοντας τὴν σκῆρα ἑνὸς ὑπονόμου εἶδε τελικὰ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου στὸ βάθος. Σκόπευε νὰ περμιένη: μέχρι νὰ νυχτώσει ἀλλὰ τὴν ἴδια μέρα ἕνας φρουρὸς ἀνακάλυψε τὸ ἔργο τοῦ κρατουμένου του κι ἔτσι ὁ Ἑλ Τσίκο θρέθηκε τελικὰ μπροστὰ στὸν διευθυντὴ τῶν φυλακῶν.

«Μὲ προειδοποίησαν νὰ σὲ προσέχω ἀλλὰ δὲν τοὺς ἔδωσα ἀρκετὴ σημασία», εἶπε ὁ διευθυντής. «Αὐτὸ πού ἔκανες ξεπερνάει κάθε φαντασία καὶ δὲν θὰ τὸ πιστεῦα ἂν δὲν τὸ εἶχα δεῖ μὲ τὰ ἴδια μου τὰ μάτια. Ὅμως πρέπει νὰ τὸ ἀντιληφτεῖς ὅτι: δουλειά μου εἶναι νὰ μὴ σὲ ἀφήσω νὰ ξαναδοκιμάσεις».

Ὁ Σαμπατέ μεταφέρθηκε στὴν εἰδικὴ φυλακὴ «πειθαρχική» τοῦ Βίχ. Ἡ ἀποτυχία του στὴ Βαρκελώνη τὸν ἐμπόδιζε νὰ ἐπιχειρήσει καὶ πάλι μὲ τὰ ἴδια μέσα ἐπὶ ἀποφάσισε ν' ἀλλάξει τακτική. Ὁ Ἑλ Τσίκο ἐπιρνε πολλὴ βοήθεια ἀπ' ἔξω σὲ χρήματα καὶ τρόφιμα. Σκέφτηκε ὅτι ὁ πιὸ πρακτικὸς τρόπος ἦταν νὰ κερδίσει τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴ φιλία τῶν φρουρῶν χρησιμοποιώντας τὴν ἀπληστία τους. Συνήθιζε νὰ τοὺς δίνει: μεγάλα φιλοδωρήματα γιὰ τὴν παραμικρὴ ἐξυπηρέτηση πού τοῦκαναν. Μιὰ μέρα τοὺς δωροδόκησε γιὰ νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ ἀγκαλιάσει τὴ γυναῖκα του. Ἀπὸ τότε οἱ ἐπισκέψεις της γίνονταν ὄλο καὶ πιὸ συχνές ὥστε οἱ δεσιορφύλακες συνήθιζαν νὰ τὴ βλέπουν καὶ δὲν σκοτιζόταν νὰ τὴν φάχνουν μὲ τὸν συνηθισμένο τρόπο. Τελικὰ ἕνας ἀξιωματικὸς τῆς φυλακῆς εἶπε τοῦ Σαμπατέ ὅτι μὲ μιὰ μικρὴ ἀμοιβὴ θὰ μπορούσε νὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ μείνει μὲ τὴ γυναῖκα του γιὰ λίγες ὥρες σ' ἕνα κελλί χωρὶς ἐπίδλεψη. Συμφώνησαν βέβαια, ὁ ἀξιωματικὸς μάλιστα ἔ-

βαλε κι ένα κρεβάτι στο κελλί. 'Από τότε μπορούσε να μένει τελειώς μόνος με τη γυναίκα του.

Βλέποντας ότι είχε δημιουργηθεί η ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης ζήτησε κάποτε από τη Λεονώρα στην επόμενη επίσκεψη να του φέρει ένα πιστόλι και μια χειρομομπίδα, όπως και έγινε. Με αυτά τα όπλα άρχισαν να προετοιμάζουν με άλλους τρεις συντρόφους ένα σχέδιο απόδρασης.

Την καθωρισμένη μέρα ο Σαμπατέ φώναξε τον δεσμοφύλακα, έναν Μαυριτανό πρώην μποξέρ που τον φωνάζανε 'Αλη, και μόλις έφτασε, οι τέσσερις δραπέτες του άρμήσανε. Έγινε μια μικρή πάλη κι ο 'Αλη έξουδετερώθηκε. Όμως ο θόρυβος έφερε έναν αξιωματικό που βρισκόταν εκεί κοντά, αλλά κι αυτόν τον έκαναν γρήγορα να σωπάσει. Πήρανε τα πιστόλια τους και αφού τους έδεσαν τους φιδώσανε και τους δού, έπειτα κλείδωσαν δσους φυλακισμένους δέν ήθελαν να δραπετεύσουν για να μην θεωρηθούν συνεργοί στην απόπειρα. Ο ένας από τους τέσσερις ήταν κάποιος 'Ιταλός που δούλευε στα γραφεία της φυλακής και ήξερε τι πιστοποιητικά χρειαζόταν για να βγει έξω. Τους άκολούθησε, ώρμησαν στο γραφείο κι εύκολα έξουδετέρωσαν τους δυο βοηθητικούς δεσμοφύλακες κι έναν αξιωματικό, που χαρτοπαίζαν εκείνη τη στιγμή. Κι έτυχε να είναι ο ίδιος αξιωματικός που κανόνιζε τις συναντήσεις του Σαμπατέ με τη γυναίκα του. Στο γραφείο βρήκανε και δυο πιστόλια ακόμη. 'Αφού έδεσαν αυτούς τους τρεις προχώρησαν στο γραφείο του Διοικητή όπου τον βρήκαν καθισμένο να μιλάει με τη Γαλλίδα γυναίκα του. Ο Σαμπατέ, με το όπλο στο χέρι, εξήγησε ότι είχε σκοπό να εγκαταλείψει τη φυλακή χωρίς να χρησιμοποιήσει βία, αλλά τίποτε δέ θα μπορούσε να τον εμποδίσει στο σκοπό του. Τους κλείδωσαν όλους σ' ένα κελλάρι κάτω απ' το γραφείο. Όμως τώρα ήταν το πιο δύσκολο: να περάσουν τους όπλισμένους φρουρούς στην είσοδο της φυλακής. Γι' αυτό χρειαζόταν ένα ειδικό χαρτί από τον διοικητή. Βρήκαν λοιπόν τα αναγκαία έντυπα κι ο Σαμπατέ του τ' έφερε:

«Ξέρουμε ότι παίζουμε με τις ζωές μας όμως θέλουμε να δοκιμάσουμε αυτή την ευκαιρία» του είπε. «Τώρα υπόγραψε αυτό και μη προσπαθήσεις να μας ξεγελάσεις γιατί δέν θα το ξεγάζουμε. Υπόγραψε κανονικά και να θυμάσαι ότι απ' αυτό κρέμεται η ζωή σου».

Ο διευθυντής υπέγραψε και όλα συνεχίστηκαν κατά το σχέδιο. Ένας από τους κρατούμενους έδειξε τα χαρτιά στον επικεφαλής

των φρουρών και αυτοί τον ζήτησαν να περάσει. Λίγα λεπτά αργότερα έκαναν το ίδιο κι ο Σαμπατέ κι οι άλλοι δυό. Ήταν ελεύθεροι!

Ή απόδραση δεν έγινε αντιληπτή πριν το θραυνό σουσάτιο, άργα το απόγευμα. Η περιφερειακή Έπιτροπή της C.N.T. έμεινε έκπληκτη ενώ ο Σαμπατέ θρυσόταν ήδη στη Βαρκελώνη. Οι δυό νεαροί Ίσπανοί σύντροφοί του στάλθηκαν από την C.N.T. στην 133η ταξιαρχία της 24ης Μεραρχίας — άργότερα λιποτάκτησαν και εκτελέστηκαν απ' τους κομμουνιστές πριν προφτάσουν να φτάσουν στη Βαρκελώνη.

Ήταν φανερό ότι ο Σαμπατέ έπρεπε να άποσυρθεί για λίγο καιρό. Άν τον ξαναέθρυσαν καιμιά δύναμη στη γη δεν θα μπορούσε να τον σώσει από το εκτελεστικό άπόσπασμα. Τόν συμβούλεψαν να κρυφτεί σε μια παιδούπολη της C.N.T. στη Μασκέτα, στην περιοχή της Ίγκουαλάδα που την διηύθυνε ένας άπόλυτα έμπιστος σύντροφος, ο Μπατίστα Άλμπέζα. Έκει μπορούσε να είναι τελείως άσφαλής για ένα διάστημα. Ο Σαμπατέ συμφώνησε, και για να άποφύγει κανένα άπρόοπτο στο όρομο άποφάσισε να κάνει τα σράντα περίπου μίλια με τα πόδια. Ξεκίνησε μαζί με τον άδελφό της γυναίκας του Καστέλλς Μάρτι*. Περπατώντας στη νύχτα οι δυό σύντροφοι έφτασαν σε μια μυστική άποθήκη πυρομαχικών, αλλά αυτοί φυσικά δεν τό κατάλαβαν. Έκει κοιμήθηκαν για μερικές ώρες και την αύγη που ξύπνησαν για να συνεχίσουν τό ταξίδι είδαν ότι την είχαν πάθει για καλά. Γύρω - γύρω ύπρηχαν συρματοπλέγματα και ύπρηχε μόνο τό μονοπάτι απ' όπου είχαν έρθει, με τέτοια άφέλεια. Άρχισαν να γλιστρούν προσεκτικά για να τό σκάσουν αλλά μετά έλάχιστα θήματα ένας καρμπινιέρος τούς πρόσταξε να σταματήσουν. Τί δικαιολογία μπορούσαν να θρούν, πολύ περισσότερο που ήταν θρώμκοι, άξύριστοι, με πέτσινα σακκάκια και τούς σάκους τους στην πλάτη;

Οι καρμπινιέροι άποφάσισαν να τούς δδηγήσουν στο πλησιέστερο φυλάκιο, αν και δεν έδειχναν και μεγάλη όρεξη. Ο Έλ Τσίκο ζύγιαζε την κατάσταση. Άν τούς άφηνε να τον πάνε στο φυλάκιο τον περίμενε εκτέλεση, επί τόπου μόλις τον άναγνώριζαν — γι' αυτό δεν ύπρηχε άμφιβολία. Τί μπορούσε να κάνει; Προσπά-

* Τόν Σεπτέμβρη τώ 1972 έντοπίσαμε τον Καστέλλς Μαρτί στο Περπινιάν, αλλά ήταν πολύ άρρωστος και δε μπορούσε να μιλήσει.

θησε να τους πείσει να τον αφήσουν να συνεχίσει το ταξίδι επαναλαμβάνοντάς τους διαρκώς ότι ήτανε άπλοοι ταξιδιωτές που είχαν χάσει τον δρόμο τους μέσα στο σκοτάδι ενώ γυρνούσαν στο χωριό τους. Διαμαρτυρόταν τόσο έντονα στους καρμπινιέρους ώσπου τελικά ένας του ζήτησε τα χαρτιά του.

«Και βέβαια», είπε ο Σαμπατέ, «αυτό θα έπρεπε να μας έχετε ρωτήσει από την πρώτη στιγμή».

Αυτό περίμενε να τον ρωτήσουν. Και ανοίγοντας το σακκάκι έβγαλε το πιστόλι του και τυροβόλησε τους τέσσερις Καρμπινιέρους, πριν καν αυτοί καταλάβουν τί συνέβαινε. Ήταν και πάλι ελεύθερος — το δίλημμα να σκοτώσεις ή να σε σκοτώσουν είχε λυθεί, αυτή τη φορά με θύματα τέσσερις άντρες που έκτελούσαν διαταγές άνωτέρων τους. Ήταν φαίνεται η μοίρα του Σαμπατέ μια ζωή έλο περιπέτειες και βία. Ακόμη κι όταν αυτός προσπαθούσε να τις αποφύγει, οι φασαρίες έδειχναν να τον ακολουθούν από πίσω του. Αυτή τη φορά ο μπελός ήταν τόσο μεγάλος, ώστε ακόμη και προσωρινά να ξεφύγει φαινόταν απίθανο. Όταν ήδη είχαν απομακρυνθεί ο Σαμπατέ αντίληφτηκε ότι είχε ξεχάσει τον σάκκο του, με αρκετά διβλία μέσα, που είχε άνοσάσει από το 'Αναρχικό Βιβλιοπωλείο του Χοσπιταλέτ πριν ξεκινήσει. Σ' ένα άπ' αυτά τα διβλία ήταν μια παραγγελία σ' όνομό του, πράγμα που ίσχυοναμούσε με έγγραφη όμολογία στους «Χίγιος ντέ Νεγκρίν»*.

Οι δυο σύντροφοι χωρίσανε για μεγαλύτερη ασφάλεια, κι ο Σαμπατέ κίνησε πίσω για τη Βαρκελώνη. Όποτε κινδύνευε, πάντα πίστευε ότι η σωτηρία βρίσκεται εκεί. Πήρε το τραίνο από ένα σταθμό κοντά στο Μορτορέλλ. Τώρα πια δέν ένοιωθε κανένα φόβο — παράξενο πράγμα για κάποιον που συνήθιζε να παίρνει τόσες προφυλάξεις, δέν πίστευε ότι θα τον περίμεναν στην πόλη από τόσο νωρίς. Με κάποια απάθεια αλλά πάντα σβέλτα πήδηξε έξω στον σταθμό Φρανθία. Περιπατώντας στην πλατφόρμα αντίληφτηκε έξαιρετικά πολλούς αστυνομικούς και μουσικούς να έλέγχουν τα χαρτιά των επιβατών. Ξορήσε άμέσως σ' ένα θαγόνι και βγήκε από την άλλη μεριά των γραμμών. Όμως ένας φρουρός τον πρόσεξε κι άργισε να τον κυνηγάει, και σήμιανε συνεχισμό. Ο Σαμπα-

* Ο Χουάν Νεγκρίν Λοπέζ ήταν ένα άνδρείκλιο του ΚΚ. Ήταν όργανωτής των Καρμπινιέρων (100.000 άνδρες) που ο λαός τούς άποκαλούσε αγιούς του Νεγκρίν». Ο Νεγκρίν γεννήθηκε στην Τενερίφη των Καναρίων το 1887 και πέθανε στο Παρίσι το 1936.

τέ κατάφερε νά χαθεί ἀπ' τὰ μάτια του πηδώντας σέ θαγόνια καί περνώντας τις τροχιές, ἀλλά έξω ἀπό τόν σταθμό εἶδε παραταγμένα περιπολικά, γιά νά τῷ κόψουν τόν δρόμο πρὸς τὴν πόλη. Τὸ τυχερὸ ἄστρο του ἔλαμψε καί πάλι. Ἐκείνη τῇ στιγμῇ περνοῦσε μπροστά του μιά ἱππὴλατη ἄμιαξ — ἡ ἔλλειψη πετρελαίου τις εἶχε ξαναφέρει στὴ μόδα ἐκεῖνο τὸν καιρὸ — μὲ ἐπιβάτες μέσα πού εἶχαν περάσει τὸν ἔλεγχο. Πήδηξε στὴ θέση πίσω ἀπ' τὸν ἄμιαξά δείχνοντας τὸ πιστόλι του. Ἔτσι, μέσα στὴν ἄμιαξ διέσχισε τὸν κλοιὸ τῶν ἀστυνομικῶν χωρὶς κανένας νά τὸν προσέξει.

Αὐτὴ τῇ φορᾷ ὁ Ἐλ Τσίκο κατάφερε νά φτάσει χωρὶς ἄλλα ἀπρόοπτα στὴν 121η Ταξιαρχία τῆς 26ης Μεραρχίας, τῆς Μεραρχίας Ντουρροῦτι, ἀνάμεσα σέ συντρόφους, ὅπου μποροῦσε νά ξαναρχίσει τὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸν φασισμὸ. Τίς λίγες τελευταῖες μέρες τοῦ πολέμου πῆρε μέρος στὴν ἀπεγνωσμένη βίαια τοῦ Μοντεθὸ που ἔπεσαν δλόκληρα τάγματα, κερδίζοντας ὁ ἴδιος τὸ Μετάλλιο τῆς Ἀξίας. Μὲ τὴ μεραρχία του ταξίδεψε κατὰ μῆκος τοῦ ποταμοῦ Σέγκρε μὲ κατεύθυνση πρὸς τὴν Σιέρρα ντὲ Κάντι ὅπου σκόπευαν νά δώσουν τις τελευταῖες μάχες ἀπελπιόιας. Ὅμως ἡ Ἀνωτάτη Διοίκηση ὅπως καί οἱ Συνδικαλιστικὲς ἐπιτροπές πού εἶχαν ἤδη ξεκινήσει γιά τὴν ἐξορία στὴ Γαλλίαν ἀπέρριψαν αὐτὴ τὴν προοπτικὴ

Στις 10 Φεβρουαρίου 1939 ὅσοι εἶχαν ἀπομείνει ἀπ' τὴν 26η Μεραρχία πέρασαν τὰ Γαλλικὰ σύνορα στὸν τομέα τῆς Πουιχέρντα. Ἦταν οἱ τελευταῖες ὀργανωμένες ομάδες πού ἀφῆναν τὴ Βασκοκλήνη. Ὁ Σαμπατέ κι οἱ σύντροφοί του κατέληξαν στὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης τοῦ Βερνὰ ντ' Ἀριέζ.

Ὅπως εἶδαμε δὲν ἦταν ὁ τύπος τοῦ Ἐλ Τσίκο νά μένει γιά πολὺ πίσω ἀπὸ συρματοπλέγματα, κι ἔτσι ἀπέδρασε μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία. Ὅμως φαίνεται ἀρκετὰ παράξενο, ὁ ἄνθρωπος πού δὲ γνώρισε τὸ φόβο οὔτε ἀποδέχτηκε ποτὲ τὴν ἐξουσία τοῦ κράτους ἔκανε κάτι ἀπρόσμενο: Ἀφοῦ περιπλανήθηκε ἀρκετὰ στὰ Πυρηναῖα, πεινασμένος καὶ ὑποφέροντας ἀπὸ στηθάγχη, γύρισε μὲ τὴ θέλησή του στὸ νοσοκομεῖο τοῦ στρατοπέδου συγκεντρώσεως, ὅπου αὐτὴ τῇ φορᾷ παραδέχτηκε τὴ μοῖρα του. Ἡ Γαλλία τοῦ ἔφερε κατὰθλιψη! «Μιλᾶς καὶ μιλᾶς καὶ κανένας δὲν καταλαβαίνει τί λές, τοὺς ἀκοῦς νά μιλᾶνε καὶ δὲν καταλαβαίνει τί λένε!..» παρατήρησε πονεμένα κάποτε.

ΙΙΙ. Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Όταν κηρύχτηκε επίσημα ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, στις 3 Σεπτεμβρίου 1939, μιά απ' τις πρώτες ενέργειες της Γαλλίας ήταν να ανοίξει τα στρατόπεδα συγκέντρωσης όπου μαράζωνε ο Δημοκρατικός στρατός μετά αρκετούς μήνες άδοξων μαχών ενάντια στην πείνα, την εύλογιά, τις ψείρες και τη δυσεντερία.

Χιλιάδες Ίσπανοί έργάστηκαν στα έργοστάσια που έβγαζαν πολεμικό υλικό όπως έκρηκτικά, αεροπλάνα, γομώσεις, είτε στην κατασκευή έργων ύποδομής π.χ. φραγιμάτων και δρόμων.

Περίπου 50.000 «ρόχος» («κόκκινοι», όπως τους αποκαλούσαν) οργανώθηκαν σε στρατιωτικής δομής Τάγματα Έργασίας. Άλλους, αφού τους πέρασαν από εξετάσεις οα να ήταν σε σκλαβοπάζαρο, τους πήραν στη Λεγεώνα των Ξένων ή στο Σώμα των Άνιχνευτών, για να τους χρησιμοποιήσουν στις πιο επικίνδυνες θέσεις του Άνατολικού Μετώπου. Ήταν τόσο άφθονη ή τροφή για τα κανόνια ώστε οι αξιωματικοί της στρατολογίας απέριπταν όποιον ήταν ύποπτος ότι ήταν άρρωστος ή είχε ένα χαλασμένο δόντι. Ο Σαμιπατέ άφησε το στρατόπεδο τον Δεκέμβρη του 1939 και στάλθηκε να δουλέψει στην Άνγκουλέι, στο χτίσιμο ενός έργοστασίου πυρομαχικών.

Οι Γάλλοι άρχισαν να αντιλαμβάνονται τις συνέπειες του πολέμου από το Μάη του 1940 Πάνω από όχτω μήνες τα δυο αντίπαλα στρατόπεδα άρχουνταν να παρατηρούν το ένα το άλλο. ώσπου μιά μέρα ξαφνικά, ένας σίφοντας από φωτιά κι άτσάλι χτύπησε τη Γαλλία. Στις 14 Ίουνίου ή ΧVΙΙΙ στρατιά του Φόν Κοϋχλερ μπήκε στο Παρίσι. Τριανταέξη μέρες μετά την επίθεση στα Όλλανδικά σύνορα ή σβάστικα κυμάτιζε στον Πύργο του Άϊφελ και στην Άψίδα του Θριάμβου.

Όταν έσπασε τὸ Γαλλικὸ μίτιμπο ὁ Σαμπατέ προσπάθησε νὰ δραπετεύσει, ἀλλὰ, ἀνγκάστηκε νὰ παραδεχτεῖ ὅτι τὰ γερμανικὰ πάντοτε μποροῦσαν νὰ προχωροῦν πρὸ γρήγορα ἀπ' αὐτόν. Ἔτσι ἀποφάσισε νὰ προσαρμοστεῖ στὴν κατάσταση ὅσο καλύτερα μποροῦσε.

Τὸ πρῶτο πού ἔκαναν οἱ νικητὲς ἦταν νὰ ξεχωρίσουν τὶς λεγόμενες... «ἐλεύθερες» ἀπὸ τὶς «κατελημμένες» ζώνες. Οἱ τελευταῖες ἐπίασαν ὅλη τὴν ἀκτὴ τοῦ Ἀτλαντικοῦ μέγρι: τὰ Ἰσπανικὰ σύνορα ὅπου οἱ πρῶτοι Γερμανοὶ στρατιῶτες ἔφτασαν στὶς 27 Ἰουνίου.

Στὸ μεταξύ ὁ Σαμπατέ ἐπίασε δουλειὰ σ' ἓνα ἐργοστάσιο πού ἀπὸ τὸ κάρθουνο ἔφτιαχνε ὑποκατάστατα τοῦ πετρελαίου, καὶ τὸ 1941 γεννήθηκε ἡ πρώτη του κόρη, ἡ Πακίτα.

Τὴν ἴδια περίου ἐποχὴ βγαίνουν στὰ βουνὰ κι οἱ πρῶτες ἀντιστασιακὲς ομάδες, ἀπὸ δραπέτες τῶν γερμανικῶν στρατόπεδων ἐργασίας, πού σύντομα ἐγίναν γνωστοὶ ὡς «Μακίζάρους», «Μακί», ἢ «Φράνκ-τιέρς». Στὶς πόλεις ὀργανώθηκαν ομάδες σαμποτάζ πού οἱ περισσότερὲς τους ὀμως ἐξαρθρώθηκαν ἀργότερα ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς.

Δὲν ξέρομε ἀκριθῶς τὶς δραστηριότητες τοῦ Σαμπατέ ἐκείνη τὴν συγκεκριμένη περίου τοῦ ὑπόγειου ἀγῶνα ἀλλὰ σίγουρα ἦταν ἀπὸ τοὺς πρῶτους πού κατατάχτηκαν στὴν ἀντίσταση.

Στὶς 10 Δεκεμβρίου 1942 ὄχι ἀποθήκες γεμάτες ἐκρηκτικὰ τῆς Ἐθνικῆς Βιομηχανίας Πυρομαχικῶν ἀνατινάχτηκαν μὲ μιὰ παράτολμη ἐνέργεια σαμποτάζ. Ἡ ἀστυνομία ἐπίασε ἓναν ἀριθμὸ Γάλλων ὑπόπτων καὶ στὸ σπίτι ἐνός ἀπ' αὐτοὺς βρέθηκε ἡ φωτογραφία μιᾶς ομάδας πού εἶχε μέσα καὶ τὸν Σαμπατέ. Εἶναι περιττὸ νὰ ποῦμε ὅτι ἦταν ἡ βιομηχανία πού εἶχε δουλέψει κι ὁ Σαμπατέ ὅταν ἀφῆσε τὸ στρατόπεδο συγκέντρωσης, τὸ 1939.

Εἶχε τελειώσει: κι αὐτὴ ἡ παρένθεση ἡρεμίας: Ὁ Σαμπατέ μὲ τὴ γυναῖκα του καὶ τὴν κόρη τους πῆγαν στὸ Περπινιὰν τὸ 1943, ὄχι χωρὶς δυσκολίες καθὼς δὲν εἶχαν ὅτε συστάσεις, οὔτε δουλειὰ ἔτοιμη, οὔτε κἂν χαρτιά. Παρ' ὅλα αὐτὰ ἦταν τυχερὸς γιατί βρέθηκε στὸν Δήμαρχο τοῦ Πράντ, ἓναν καλὸ φίλο πού συμπαθοῦσε τοὺς Ἰσπανοὺς πρόσφυγες καὶ πού φρόντισε νὰ τοὺς δώσει τὰ ἔγγραφα πού χρειάζονταν.

Μόλις λῦθηκε αὐτὸ τὸ πρόβλημα ὁ Σαμπατέ σκέφτηκε ὅτι μποροῦσε νὰ ξαναρχίσει τὸν ἀγῶνα. Περνοῦσε καθημερινὰ μὲρὸς ἀπ' τὰ Ἰσπανικὰ σύνορα καὶ ἡ καρδιά του σκιρτοῦσε: Πῶς θὰ μπο-

ροῦσε καλύτερα νὰ συνεχίσει τὸν ἀγῶνα ἀπ' τὸ νὰ ἐγκατασταθεῖ σ' αὐτὴ τὴν περιοχὴ;

Μαζὶ μὲ τὴν οἰκογένειά του ὁ Ἑλ Τοίκο μετακόμισε στὸ Κόμ, στὰ βόρεια τοῦ Πράντ. Τὸ χωριὸ εἶχε ἐρημωθεῖ γιὰ ἓνα διάστημα καὶ οἱ μόνοι κάτοικοι ἦταν ἀκόμα μιὰ Ἰσπανικὴ οἰκογένεια. Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή δημιουργήθηκε μιὰ ἀντιπάθεια ἀνάμεσα στὶς δύο οἰκογένειες καὶ μετὰ ἀπὸ λίγον καιρὸ ἡ ἀτμόσφαιρα ἔγινε ἀνυπόφορη, ὅποτε ὁ Σαμπατέ μετακόμισε καὶ πάλι, καὶ νοίκιασε ἓνα σπιτάκι στὸ Ἑουζ, κοντὰ στὸ Πράντ.

Ἀγόρασε μερικὰ ἐργαλεῖα καὶ ἄρχισε νὰ κάνει τὸν ὑδραυλικὸ ζώνταξ μὲ μικροεπισκευές καὶ ἀγγραφεῖες στὰ μικρὰ ἀγροκτήματα στοὺς πρόποδες τῶν Πυρηναίων. Ἔτσι ἔμαθε ἀπέξω κι ἀνακατωτὰ τὴν περιοχὴ τοῦ Βαλλεσπίρ κι ἀργότερα δούλεψε γιὰ λίγο μὲ μιὰ ὀμάδα ποὺ περνοῦσε ἀντιστασιακοὺς ἀπὸ τὴν κατελημμένη Γαλλία στὴν Ἰσπανία. Αὐτὸ τοῦ ἔδωσε τὴ δυνατότητα νὰ μάθει καλύτερα ἀπὸ κάθε ἄλλον τὰ περάσματα τῶν Πυρηναίων ποὺ ἀργότερα τοῦ ἀποδείχτηκαν πολὺ χρήσιμα. Συνήθως, χρησιμοποιοῦσε, καὶ τελικὰ ἔμαθε νὰ τὸ πηγαίνει μὲ κλειστά τὰ μάτια, τὸ μονοπάτι τῆς Γκερντάντ.

Μιὰ μέρα στοὺς ὁδούς τοῦ Περπινιάν συνάντησε ἓναν παλῆ φίλο ἀπὸ τὴν 26η Μεραρχία μὲ τὸ παρατσούκλι «Ἑλ Ροζέτ». Αὐτὴ ἡ τυχαία συνάντηση ἀποδείχτηκε ἀποφασιστικὴ γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Σαμπατέ, τὸν ὁδήγησε νὰ ξεπεράσει τὶς παληγές του ἀδυναμίες καὶ ἔδωσε ἓναν σκοπὸ στὴ ζωὴ του: Τὸ πνεῦμα ποὺ εἶχε ἐνώσει τοὺς δύο συντρόφους στὴ μάχη τοῦ Ἀλμουντεμπάρ τὸ 1936 τοὺς ἔνωσε τώρα στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸ καθεστῶς τοῦ Στρατηγοῦ Φράνκο.

IV. ΟΙ ΕΛΠΙΔΕΣ

Τò πρώτο συνέδριο τών Τοπικών Όμοσπονδιών του Ίσπανικού Άναρχικού Κινήματος* έγινε στο Παρίσι τò Μάη του 1945. Ήταν άναμφίβολα ή πιό σημαντική συνέλευση τής εργατικής τάξης στην Ιστορία τής Ίσπανικής προσφυγιάς.

Οι δυο πτέρυγες του άναρχικού κινήματος — αυτοί που είχαν άντιτεθεί κι αυτοί που είχαν ύποστηρίξει τή συμμετοχή στη Δημοκρατική Κυβέρνηση τήν εποχή του πολέμου — ξέχασαν τελικά τίς διαφωνίες τους και άποφάσισαν νά άφιερωθούν με όλες τους τίς δυνάμεις στον άγώνα ενάντια στον Φράνκο. Τους επόμενους μήνες άρκετές άποστολές στάλθηκαν στην Ίσπανία.

Γιά νά συνοδεύσει τήν πρώτη άποστολή τής Έθνικής Έπιτροπής διαλέχτηκε ένας έμπειρος Άραγωνέζος οδηγός, ó Άντόνιο Σ. Τζ. με βοηθούς τόν Χοσέ Κ. και τόν Βαλέρο Γκ. Οι δυο σύντροφοι που έπρεπε νά περάσουν στο έσωτερικό ήταν ó Άγγελ Μαρίν Πάστορ, είκοσι όχτώ χρονών, μέλος τής Έθνικής Έπιτροπής και ó Λούτσιο Γκ. Ό Φρανσίσκο Σαμπατέ, ó Τζαίμε Πάρες Άνταν, δηλ. ó γνωστός μας Άμπισίνιο, ó Έμίλιο Σ. κι ó Έλ Ροζέτ θα φρουρούσαν τους άπεσταλμένους στη διαδρομή τους μέχρι τήν πρωτεύουσα. Σκοπός τής ομάδας ήταν νά δημιουργήσει ένα δίκτυο επικοινωνιών και νά οργανώσει καλύτερες επαφές ανάμεσα στην οργανωση στην Ίσπανία και τò κίνημα τών έξορίστων. Γραμματέας τής Έθνικής Έπιτροπής Έσωτερικού ήταν τότε ó Καίσαρ Μπρότο Βιλλιέγκας. Έφτασαν χωρίς κινδύνους στη Βαρκελώνη στις άρχές του Οκτώβρη 1945. Ό Σαμπατέ ξεναγούσε στην Ίσπανία με θα-

* MOVIMIENTO LIBERTARIA ESPANOL (MLE): οι έξορίστοι τής CNT - FAI.

οικό σκοπό να βρει δάσεις για μελλοντικές αντάρτικες δραστηριότητες στο έσωτερικό.

Μόλις έφτασαν στη Βαρκελώνη, ο Σαμπατέ άρχισε να ψάχνει για να δημιουργήσει και δικές του έπαφές στην πόλη. Η πρώτη συγκέντρωση έγινε στα δουνά του Σάν Πέδρο Μαρτί, ακριβώς έξω από τα σύνορα του Έσπλούγκας. Αυτός ο τόπος συγκεντρώσεων ήταν από παλιά γνωστός στους αναρχικούς αγωνιστές, καθώς είχε χρησιμοποιηθεί συχνά στις περιόδους δημοκρατικής καταπίεσης. Ο Σαμπατέ έφτασε στο ραντεβού όπλισμένος ως τα δόντια, με όπλοπολυβόλο, πιστόλι και δυο χειροβομβίδες. Άνέφερε στους συντρόφους που είχαν μαζευτεί ότι είχε έρθει για να ξαναοργανώσει τις περιοχές του Άλτο και Μπάγιο Λιομπρεγκάτ και επίσης ότι έτοιμαζε αρκετές ενέργειες για το προσεχές μέλλον. Παρ' όλα αυτά, συνέχισε, δεν ήθελε να εκθέσει κανέναν απ' τους συντρόφους, που ήταν ήδη φακελωμένοι ή που τους παρακολουθούσε ή άστυνομία.

Οι ντόπιοι σύντροφοι μόλις τέλειωσε ο Σαμπατέ του έδωσαν σε γενικές γραμμές την κατάσταση στην περιοχή: όλες οι συντονιστικές συγκεντρώσεις που γίνονταν, οργανώνονταν από μια ομάδα αντιπροσώπων ενώ κυκλοφορούσαν και οι τοπικές παράνομες εκδόσεις των αναρχοσυνδικαλιστικών εφημερίδων — «CNT» και «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα». Του είπαν επίσης ποιούς συντρόφους δολοφόνησαν στην περιοχή οι φασίστες και τούς υπεύθυνους γι' αυτές τις δολοφονίες.

Για να εκτελέσουν τα σχέδια — που ανάμεσά τους ξεχώριζαν οι «άττεντάδος ζουσισιέρος» (έκδικήσεις) το πρώτο πράγμα που ζήτησε ο Σαμπατέ ήταν χρήματα για να αγοράσουν, να μεταφέρουν και να κρύψουν τα απαιτούμενα όπλα και έκρηκτικά, να οργανώσουν κρυψήγετα και γιάφκες και να δημιουργήσουν ένα άπολεματικό δίκτυο που θα τύπωνε και θα μοίραζε τα διάφορα έντυπα.

Μαζί με τον Άμπισίνιο κι έναν άλλο σύντροφο ξεκίνησαν μια σειρά ληστείες στην πατρίδα του, το Χοσπιταλέτ. Από τα πρώτα θύματα ήταν ο Χουάν Πανέλλας Τόρρας, ένας εξαιρετικά πλούσιος. Άλλος ήταν ο Μινουέλ Γκαρρίγκα Πουγκαδόρ, ένας πετυχημένος επιχειρηματίας, προμηθευτής της Αύλης του Φράνκο. Άφου δέσανε τον Γκαρρίγκα και την γυναίκα του οι τρεις σύντροφοι πήραν δυο γραφομηχανές, τριάντα χιλιάδες πεσοέτες και δυο σακκιά τρόφιμα. Πρίν αφήσουν τη βίλλα ο Σαμπατέ άφησε ένα σημείωμα που έλεγε:

«Δεν είμαστε ληστές, είμαστε αγωνιστές αναρχικοί. Αύ-

τά που πήραμε θά δογηθήσουν, όσο λίγα κι αν είναι, να τραφούν τα όρφανά που λιμοκτονούν, που τους πατεράδες τους τους σκοτώσατε έσεις κι οί θμοιοί σας γιατί ήταν αντίφασίστες. Έμεις ούτε παρακαλέσαμε, ούτε θά τó κάνουμε ποτέ, για να πάρουμε αυτά που μάς άνήκουν. Ποτέ δέ θά σταματήσουμε να πολεμάμε για τήν έλευθερία τής Ίσπανικής εργατικής τάξης.

Όσο για σένα Γκαρρίγκα, αν και είσαι δολοφόνος και κλέφτης, δέν σε σκοτώσαμε, γιατί είμαστε άναρχικοί και ξέρουμε τήν άξία τής ανθρώπινης ζωής, κάτι που ποτέ σου δέν κατάλαβες ούτε νομίζουμε ότι θά προσπαθήσεις να τó καταλάβεις...».

Τό επόμενο θύμα ήταν ένας από τους άρχιφασίστες του Χοσιταλιτέτ, κάποιος Κάναρυ. Ό Σαμπατέ κι οί σύντροφοί έσπασαν τήν πόρτα του σπιτιού του στις τέσσερις τó πρωί και άφου έδεσαν αυτόν και τή γυναίκα του πήραν είκοσιπέντε χιλιάδες πεσέτες, ένα σακκι φασόλια κι ένα σακκι πατάτες και πριν φύγουν άφησαν ένα σημείωμα παρόμοιο με τó πρώτο.

Μετά άπ' αυτές τίς πρώτες «άπαλλοτριώσεις» όλοι οί άνθρωποι στους δρόμους, στα εργοστάσια και φυσικά στις γιάγκες ήξεραν και σέβονταν τó δνομα του Σαμπατέ. Έκτός όμως άπό τή γενική εκτίμηση αυτές οί ενέργειες έδωσαν στην ομάδα ένα άρχικό κεφάλαιο πάνω άπό ένενήντα χιλιάδες πεσέτες, και μετά άπό τίς γραφομηχανές του Γκαρρίγκα. Αυτή τήν άξιοποίησε ό Χοσέ ΤΣ. που είχε έρθει πρόσφατα άπό τή Γαλλία με οδηγό στα Πυρηναία τόν βετεράνο γκουερίλλα Φρανσίσκο Ντενίς, πιδ γνωστό σαν «Έλ Κατάλα».

Ό ομάδα πρόσεχε πολύ τήν αυτοπροστασία της και τó πώς κατέστρωνε τά σχέδια καθώς άμεσος αντίπαλός της ήταν ό Κομισάριος Έδουάρδο Κιντέλα Μποδέδα* που διηύθυνε «ιάν άριστα όρ-

* Ό Κιντέλα γεννήθηκε τó 1891 και κατατάχτηκε στην άστυνομία τó 1917. Σύντομα έγινε γνωστός σαν «ειδικός» επί των άναρχοσυνδικαλιστών. Ήταν ένας άπό τά δεκατέσσερα «κεφάλια» τής άστυνομίας που διορίστηκαν σαν επίτελεις μετά τήν επικράτηση του Φράνκο. (Δές τó ειδλίο: «Φυλακισμένος του Φράνκο», του Μιγκουέλ Γκαρσία, εκδ. RUPERT HART-DAVIS, Λονδίνο 1972).

γανωμένη, αποτελεσματική και αμείλικτη μυστική αστυνομία, και που μπορούσε να καταστρώσει τα πιο άδίστακτα σχέδια.

* Όμως κι η οργάνωση του Σαμπατέ ήταν αποτελεσματική, κι αυτό δεν άργησε να φανεί. Από τα πιο καταπληκτικά κατορθώματά της, από τον πρώτο καιρό ήδη, ήταν η απελευθέρωση μιας ομάδας φυλακισμένων, σε συνεργασία με τον Γραμματέα Άμυνας της Επιτροπής Έπαφών της CNT που ήταν συμπτωματικά ο Ίταλος Αντόνιο Περέιρα.* Οι φυλακισμένοι ήταν δυο σύντροφοι που αντιμετώπιζαν βαρύτατες ποινές κι ήταν να μεταφερθούν σε μιάν άλλη φυλακή μαζί με κάποιον τρίτο, μέλος του ΚΚ. Τις πληροφορίες για τη μεταφορά, που αποδείχτηκαν απόλυτα ακριβείς, τις έδωσε ο σύντροφος Βικτόριο Γκουάλ Βιδάλ* και πάνω σ' αυτές η ομάδα κα-

* Το πραγματικό όνομα του Περέιρα είναι Τομάζο Ρανιέρι. Γεννήθηκε στη Νάπολι στις 29 Μαρτίου 1908, και οι δραστηριότητές του στα πλαίσια του Ίταλικού Αναρχικού Κινήματος τον ανάγκασαν να αυτοεξοριστεί στη Γαλλία το 1928. Στην Ίσπανία πήγε στα 1932, και με το ξέσπασμα του εμφύλιου συμμετείχε στην επίθεση ενάντια στο στρατόκεδο Ατραθάνας στις 19 Ίουλίου 1936, δίπλα στον Ντουρούτσι και τον Άσκάσο. Τα επόμενα χρόνια του πολέμου αγωνίστηκε στη Φάλαγγα Όρτίζ, και με την ήττα των Δημοκρατικών πιάστηκε αιχμάλωτος στο Άλικάντε. Σύντομα κατάφερε να δραπέτεύσει, με τη βοήθεια του τοπικού τμήματος της Οργάνωσης, το οποίο του προμήθευσε πλαστά πιστοποιητικά. Ελεύθερος πιά, ξανάρχισε τον αγώνα και αναδείχτηκε Γραμματέας της Αναρχικής Επιτροπής Άμυνας. Ξαναπιάστηκε τον Οκτώβρη του 1945 αλλά μετά ένα χρόνο απελευθερώθηκε με παρέμβαση της Ίταλικής Πρεσβείας, και επέλασε στην Ίταλία. Ο Περέιρα πέθανε στις 16 Μαρτίου 1969 στην Ίταλική κωμόπολη Βεντιμίλια.

* Ο Βικτόριο Γκουάλ Βιδάλ, εκτελέστηκε στις 4 Μαρτίου 1947 στη Βαρκελώνη: Είχε καταδικαστεί για συμμετοχή το 1945 σε μιá επίθεση ενάντια στο αυτοκίνητο του βιομήχανου Φάδο, ενός λαομίσητου φαλαγγίτη της Έσκαρραγκουέρα. Ο Φάδο ήταν υπεύθυνος για την εκτέλεση δεκάδων Καταλωνών αντιφασιστών. Όταν του έκαναν σήμα να σταματήσει, ο Φάδο, που μόλις είχε αποσυρεί από την τράπεζα τα χρήματα για τους μισθούς των εργατών του, πάτησε γκαζ: για να το σκάσει. Αν και οι ένοπλοι πυροβόλησαν το αυτοκίνητο, κανείς δεν σκοτώθηκε ή τραυματίστηκε.

τέστρωσε τὸ σχέδιό της. Ὁ Σαμπατέ, ὁ Ἐλ Ροζέτ κι ὁ Ἐλ Ἀμπισίνιο ἀνέλαβαν τὴν ἐπιχείρηση.

Ἡ μεταφορὰ ἔγινε στὶς 20 Ὀκτωβρίου 1945. Ὁ Ἐλ Τσίκο κι ὁ Ἐλ Ροζέτ πλησίασαν τοὺς δυὸ τῆς Γκουάρντια Σίβιλ πού συνόδευαν τοὺς φυλακισμένους, καὶ μόλις ἔφτασαν δίπλα τοὺς ἐβγαλαν τὰ πιστόλια κι ἀφοπλίσαν τοὺς εκπληκτοὺς φρουροὺς. Ὁ Ἀμπισίνιο μὲ ὄπλοπολυβόλο ἔμενε λίγα μέτρα παραπέρα, δίπλα σ' ἓνα παρκαρισμένο αὐτοκίνητο γιὰ νὰ τοὺς καλύπτει κι ὁ Σαμπατέ προχώρησε πρὸς τοὺς κρατούμενους. Ἡ κατάσταση ἔμοιαζε νὰ ἐξελιόσεται: ὁμαλά, χωρὶς βία, ὅταν ὁ ἓνας φρουρὸς — εἶχε μείνει νὰ τοὺς προσέχει μόνος ὁ Ἐλ Ροζέτ — τράβηξε τὸ πιστόλι του καὶ ὄρμησε στὸ Σαμπατέ. Αὐτὸς δίστασε μιὰ στιγμή — πράγμα πού θὰ μπορούσε νὰ τοῦ ἔχει: στοιχίσει τὴ ζωὴ — ἀλλὰ ὁ Ἐλ Ροζέτ, τελείως ἥρεμος, ἔριξε δυὸ βολές κι οἱ φρουροὶ ἔπεσαν στὸ χῶμα βαρεῖα πληγωμένοι. Ὁ τρίτος φρουρὸς τῶσκασε ἐγκαταλείποντας τοὺς κρατούμενους. Αὐτὸ ἦταν ἓνα μάθημα γιὰ τὸν Σαμπατέ: Ποτὲ μὴ μιλήσεις μ' ἓναν τῆς ἀτυνομίας ἢ τῆς Γκουάρντια Σίβιλ πρὶν τὸν ἀφοπλίσεις πρῶτα. Οἱ φυλακισμένοι κι οἱ ἐλευθερωτές τοὺς ἔτρεξαν πρὸς τὸ αὐτοκίνητο διαφυγῆς ὅπου περιέμενε ὁ Ἐλ Ἀμπισίνιο ἐνῶ οἱ πολιτοφύλακες πού θρῖσκονταν ἐκεῖ γύρω, ἔχοντας ἀκούσει τοὺς πυροβολισμούς, ἄρχισαν νὰ οἰχνοῦν κι αὐτοί. Ὁ Ἐλ Ἀμπισίνιο τότε ἔριξε μερικές ριπές μὲ τὸ ὄπλοπολυβόλο του καὶ ἐξαφανίστηκε ἢ προθυμία τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς τάξεως, νὰ τοὺς συλλάβουν. Ἡ ἐπιχείρηση εἶχε ἀπόλυτη ἐπιτυχία ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ τρίτος φυλακισμένος, τὸ μέλος τοῦ ΚΚ ἀρνήθηκε νὰ τοὺς ἀκολουθήσει κι ἐπέστρεψε ἀπὸ μόνος του στὴ φυλακὴ...».

Ἡ ἀτυνομία πάλι δὲν ἔβριχε δυσκολίες νὰ μάθει ποιὸς ἔκανε τίς ληστείες στὸ Χοσπιταλέτ. Ὁ Σαμπατέ ἦταν παλιὸς γνώριμος μὲ ὅλα τὰ θύματά του. Ἴσως μάλιστα γι' αὐτὸ νὰ τοὺς διάλεξε σὰν πρῶτους στόχους. Ποτὲ δὲν ὄρουσε ἀνώνυμα. Ὁ συνηθισμένος του τρόπος ἦταν νὰ πλησιάζει τὸ ἢ τὰ θύματά του καὶ νὰ λέει τίς τρεῖς μαγικὲς λέξεις: «Σὺ Ἐλ Τσίκο» — εἶμαι ὁ Ἐλ Τσίκο. Αὐτὸ ἀρκοῦσε γιὰ νὰ παραλύσει τοὺς περισσότερους. Οὔτε οἱ πολῖτες οὔτε οἱ στρατιωτικοὶ τολμοῦσαν νὰ ἀντιδράσουν.

Ἀπὸ τίς 30 Ὀκτωβρίου 1945 ἡ ἀτυνομία τῆς Βαρκελώνης

* Ἐνός ἀπὸ τοὺς κρατούμενους πού ἀπελευθερώθηκαν ὀνομαζόταν Ἐξεκικήλ Βαλεσίλ.

έξαπέλυσε μιὰ τεράστια έκστρατεία τρομοκρατίας συλλαμβάνοντας πολλούς άγωνιστές — ανάμεσά τους και τόν Χοσέ Τζ., αυτόν που είχε έρθει πρόσφατα άπ' τή Γαλλία και που ο Σαμπατέ του είχε δώσει τή γραφομηχανή του Γκαρρίγκα. Πάντα κανονίζόταν όταν πιάνανε πολλούς άγωνιστές ο καθένας νά παίρνει τήν ευθύνη για όρισμένες μόνο πράξεις ώστε νά μήν μπορούν νά κατηγορηθούν για συλλογική δράση ή νά βοηθάνε έτσι τήν άστυνομία νά ξεκαθαρίζει τά στοιχεία της. 'Ο Χοσέ που όμολόγησε τήν κατοχή της μηχανής ποτέ δέν θά μπορούσε νά φανταστεί τί σήμαινε αυτό. Παρ' ότι τόν έσπασαν κυριολεκτικά στό ξύλο δέν μπορούσε νά δικαιολογήσει στους μπάτσους τό πώς βρέθηκε στά χέρια του καθώς φυσικά δέν ήξερε ούτε κι αυτός τήν ιστορία της γραφομηχανής. "Όχι δηλαδή ότι θά βοηθούσε σε τίποτε και τήν άστυνομία αυτό. Γι' αυτούς, ο Σαμπατέ, οι άποστολές άπό τή Γαλλία και ή όργάνωση ήταν τό ίδιο πράγμα.

Συχνά λέγεται ότι οι άντάρτες των πόλεων δέν βοηθάν τήν κατάσταση νά προχωρήσει άπό ένα σημείο και πέρα καθώς ή δράση τους έχει πάντα καταστροφικές συνέπειες για τό πολιτικό σκέλος της όργάνωσης που έχει αναλάβει τήν προπαγάνδα και τή δουλειά στά έργοστάσια. "Όμως ποτέ δέν έχουν αιτιολογηθεί με σοβαρότητα αυτές οι θέσεις. Αυτό που άναμφίβολα είναι καταστροφικό είναι όχι ή ένοπλη δράση αλλά ή άνεπαρκής δομή των παράνομων μηχανισμών. Αυτό είναι κάτι που δέν μπορούμε νά έξετάσουμε σ' αυτό τό βιβλίο αλλά όρισμένες θέσεις πρέπει νά τις αναφέρω καθώς έχουν άμεση σχέση με τόν έπαναστατικό άγώνα σήμερα κι όχι μόνο στήν 'Ισπανία.

Τό 'Ισπανικό 'Αναρχικό Κίνημα ποτέ δέν είχε μιá ξεκάθαρη και σταθερή τοποθέτηση πάνω στον άγώνα κατά του Φράνκο, ούτε προσπάθησε νά διαχωρίσει τις δραστηριότητες της πολιτικής και της ένοπλης πτέρυγας του. Στό σχεδιασμό των παράνομων ενεργειών έπαιρναν μέρος και άνθρωποι που ποτέ τους δέν είχαν φανταστεί ότι θά μπορούσαν νά συμμετάσχουν οι ίδιοι στήν έκτέλεσή τους: ή «νόμιμη» πολιτική όργάνωση (στή Γαλλία βέβαια) έλεγχε τή δημιουργία των ένοπλων ομάδων άγνοώντας επίμονα ότι μέσα στις γραμμές της θά μπορούσαν νά βρίσκονται καταδότες, τσαρλατάνοι και ύποκριτες κάθε είδους και όλικής: όταν οι πολιτικοί γραφειοκράτες είχαν τή διεύθυνση — παραφροσύνη στό τελευταίο της στάδιο, που άδιαφορούσε για τους πασιφανείς κινδύνους, που θά μπορούσε (βέβαια κι έγινε) νά προκαλέσει μιá τέτοια κατάσταση — καθώς οι

«άνθρωποι τῆς Ἐπιτροπῆς» ἔδρισαν μεγάλη εὐχαρίστηση νὰ ἐπινοοῦν «μεθόδους δράσης» καὶ «ὀραστηριότητες» πού μοιραία ὀδηγοῦσαν στὴν ἀδρανικοποίηση καὶ τὴν παράλυση.

Τὰ λάθη πού ἀναφέραμε παραπάνω κόστισαν ἀκριβὰ στὸ κίνημα. Πληρώθηκαν μὲ αἷμα, μὲ τὶς ζωὲς τῶν πιὸ ξεχωριστῶν συντρόφων. Τὰ μέλη τῶν ὁμάδων δράσης λογομαχοῦσαν μὲ τὶς ἄλλες τάσεις τῆς ὀργάνωσης διαρκῶς ἀλλὰ χωρὶς ἐπιτυχία, ἐλπίζοντας νὰ μεταβάλλουν αὐτὸ τὸ θλιβερὸ μηχανισμό σὲ μιὰ αὐτόνομη ὀργάνωση ἀντίστασης μέσα ἀπὸ τὴν ὁποία τὰ άτομα καὶ οἱ ὁμάδες θὰ μπορούσαν νὰ παίρνουν τὰ ἴδια τὴν εὐθύνη τῶν πράξεών τους καὶ νὰ ἀποφεύγουν, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, τὶς συνέπειες τοῦ αἰσθήματος κατωτερότητας πού ἐλοιώθαν οἱ σύντροφοι πού εἶχαν ἀναλάβει τὴν προπαγάνδα καὶ τὴ δράση στὰ ἐργοστάσια. Ὅμως, τὸ MLE ποτὲ δὲν ἔδωσε σημασία στὶς ἀπόψεις τῶν ὁμάδων δράσης — εἶχε διαγκώσει τὸ δόλωμα τῆς νομιμότητας στὴν ἐξορία. Μέσα στὸ Ἰσπανικὸ Ἀναρχικὸ Κίνημα δὲν καθοριζόταν καμμιά θετικὴ ἢ ἀρνητικὴ στάση, ἡ θέση τῶν ὁμάδων δράσης μέσα στὴν ὀργάνωση ἦταν μιὰ διαρκῶς προσωρινή, κατάστασι. Π.χ. άτομα πού ἐπὶ δεκαετίες ἀνῆκαν σὲ ὁμάδες γκουερίλλα μπορούσαν ὅποιαδήποτε στιγμή νὰ βρεθοῦν σὲ κάποιον ἐπίσημο πύστο μέσα στὴν ὀργάνωση ἢ καὶ τὸ ἀντίστροφο. Αὐτὸ τὸ πρόβλημα ἦταν ἀπὸ τὰ πιὸ βασικά. ποτὲ ὅμως δὲν ἀντιμετωπιόσθηκε ἀνοιχτὰ ἂν καὶ οἱ συνέπειές του ἦταν καταστροφικὲς καὶ ἐκδηλωνόταν ἐνῶ καὶ μὲ μεγαλύτερη συχνότητα καθὼς περνοῦσαν τὰ χρόνια — σπέρνοντας τὴν ἀποσύνθεση καὶ τὴ σύγχισι στὸ κίνημα.

V. Η ΣΥΓΧΙΣΗ

Τὴν «Ἐθνικὴ Ἀπελευθέρωση» τοῦ Φράνκο ἀκολούθησε ἕνα δργιο αἵματος — οἱ δολοφόνοι ἐπὶ ἀρκετοὺς μῆνες σκοτώνανε χωρὶς σταματημὸ. Ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη στὴ Σεβίλλη, ἀπ' τὴν Κορούγια στὴ Βαλέντσια καὶ στὴ Μαδρίτη, τὸ αἷμα τῶν Ἰσπανῶν ἀντιφασιστῶν πλημμύριζε τοὺς δρόμους. Τὰ ἐκτελεστικά ἀποσπάσματα δούλευαν διαρκῶς, μέρα καὶ νύχτα. Μιὰ καταγγελία καὶ μόνο ἀρκοῦσε γιὰ νὰ στείλει ἕναν ἄνθρωπο στὸ θάνατο. Αὐτὴ τὴν περίοδο μαζικῶν δολοφονιῶν τὴν ἀκολούθησε μιὰ ἄλλη, ὄχι λιγότερο δραστηκὴ καὶ τὸ ἴδιο ὄμη: Ἡ περίοδος τῶν Στρατοδικείων.

Πιθανότατα οἱ νικητῆς, σκέφτηκαν, ὅτι καθὼς θρίσκονταν σὲ μιὰ «πολιτισμένη» χώρα θὰ ἔπρεπε τουλάχιστον νὰ καλύψουν τὰ ἐγκλήματά τους μὲ κάποιες προφάσεις νομιμότητας — γιὰ νὰ τηροῦν μάλιστα καὶ τὰ προσχήματα τοῦ Χριστιανισμοῦ τὸν ὅποιον ἐπικαλοῦνταν. Ὅπου σταματοῦσαν τὶς μαζικὲς ἐξοντώσεις, τὶς συνέχιζαν μὲ ἐπιδρομῆς.* Συνήθως πιάνανε ὀγδόντα μὲ ἑκατὸ σὲ κάθε μπλόκο. Δὲν εἶχε σημασία ἂν οἱ κατηγορούμενοι γνωρίζονταν μετὰξὺ τους — οἱ περισσότεροι δλεπόταν γιὰ πρώτη φορὰ στὸ δικαστήριο. Ὁ δικαστὴς διάβαζε μόνο τὶς κάπως ἀσυνήθιστες κατηγορίες, καὶ ἡ ἀπόφαση ἐβγαίνει πάντοτε ἀμέσως θάνατος*.

* Ἡ διαδικασία τῆς μεταφορᾶς τῶν κρατουμένων στὸν τόπο τῆς ἐκτέλεσης λεγόταν «σάκας».

* Ὁ Ντανιέλ Σουεῖρο ἀναφέρει στὸ εἰδλίό του «Οἱ δῆμοιοι στὴν Ἰσπανία», ἐκδ. ALFAQUARA, Μαδρίτη 1971 ὅτι ὁ «ἐπίσημος κατὰ τὸν νόμο» κατάλογος τῶν ποινῶν (ὁ ὁποῖος συμπεριλάμβανε καὶ τὶς ἐκτελέσεις) πού τὸν ἐξέδιδε τὸ Ἀνώτατο Δικαστήριο τῆς Ἰσπανίας, ἐνῶ ἐβγαίνει κανονικὰ ἀπὸ τὸ 1870 ἕως τὸν Μάρτη τοῦ 1936, ἔπειτα δὲν ἐμφανίστηκε ἐπὶ ἑντεκα χρόνια, ἕως τὸ 1947.

Πόσοι Ίσπανοί δολοφονήθηκαν μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἀνάμεσα στὰ χρόνια 1939-1942; Ποτὲ δὲν θὰ μάθουμε τὸν ἀκριβῆ ἀριθμὸ ἀλλὰ ὑπολογίζεται: σὲ ἑκατοντάδες χιλιάδες. *Ἐπειτα, ἀφοῦ βαρέθηκαν τὶς σφαγὲς οἱ Φαλαγγίτες ἔλλαξαν τακτικῆ. *Ἀρχισαν τὸν προσεταιρισμὸ. Γιὰ νὰ βροῦν πιθανοὺς ἀποστάτες δὲν δίστασαν νὰ προσεγγίσουν ἀκόμη καὶ μετανάστες στὴ Γαλλία. Μὲ διάφορες μεθόδους — δηλ. κυρίως ἐκδισασιμῶς — προσπάθησαν νὰ περιλάβουν ἀγωνιστὲς ἐργαζόμενους στὸ Ἐθνικὸ Συνδικαλιστικὸ Κέντρο (CNS) ὅπως τὸ ἀποκαλοῦσαν. *Ἐφτασαν μάλιστα νὰ πλησιάσουν ἀγωνιστὲς σὰν τὸν Χουάν Πέιρο Μπέλλις* καὶ τὸν Χοσὲ Βιλλαδέρντε* καὶ τοὺς δολοφόνησαν καὶ τοὺς δύο ὅταν αὐτοὶ ἀρνήθηκαν νὰ θυσιάσουν τὶς ἰδέες τους καὶ νὰ συνεργαστοῦν μὲ τοὺς φασίστες. *Ἔτσι δὲν εἶναι περιέργω πὺρ προσπάθησαν νὰ κάνουν τὸ ἴδιο καὶ μὲ ἀνθρώπους μὲ λιγότερες ἀρετὲς καὶ λιγότερη ἀξιοπρέπεια.

Σ' αὐτὴ τῆ νέα φάση οἱ πράκτορες τῆς Φρανκικῆς ἀτυνομίας δὲν προσπάθησαν ἀπλῶς νὰ περιλάβουν στὴν CNS ἀγωνιστὲς συνδικαλιστὲς καὶ γενικὰ ἐμπειροὺς στὰ ἐργατικὰ θέματα, προσπάθησαν νὰ τοὺς ὑποτάξουν στὴ θέληση τῆς ἐξουσίας δίνοντάς τους ταυτόχρονα τὴν ἐντύπωση ὅτι θὰ παρέμεναν τελείως ἀνεξάρτητοι. Αὐτὸ ἔγινε, γιὰ παράδειγμα, μὲ τοὺς ἰδρυτὲς τοῦ ἀποκαλούμενου Ἐργατικοῦ Κόμματος πὺρ ἀνάγκασε τὰ μέλη του νὰ ἀποσυρθοῦν ἀπὸ πολλὰ σχήματα ὅπου εἶχαν ἐνταχθεῖ — ἀνάμεσά τους ἦταν κι ἡ CNT — καὶ μὲ τὸ Συνδικαλιστικὸ Κόμμα* πὺρ τὸ εἶχε ἰδρύσει

* Περίφημος ἀντρωσυνδικαλιστὴς, γεννήθηκε τὸ 1887 στὴ Βαρκελώνη. Κατὰ τὸν Ἐμφύλιο ἔγινε ὑπουργὸς Βιομηχανίας στὴν κυβέρνηση τοῦ Λάργκο Καμπαλλέρο. Ζήτησε καταφύγιο στὴ Γαλλία ἀλλὰ ἡ κυβέρνηση τοῦ Πεταῖν τὸν ἐξέδωσε στοὺς φρανκικοὺς. Ἐκτελέστηκε στὶς 24 Ἰουλίου στὴ Βαλένσια.

* Γεννήθηκε στὸ Σαντιάγκο ντὲ Κομποστέλλα. Οἱ φασίστες τὸν συνέλαβαν λίγες μέρες μετὰ τὸ πρῶξικόπημά τους καὶ τοῦ πρόσφεραν τὴν ἀρχηγία τοῦ Τμήματος Προπαγάνδας τῆς Φάλαγγας καὶ τῆς Νεολαίας τῆς, τῶν JONS σὲ ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς του. Αὐτὸς ἀρνήθηκε καὶ δολοφονήθηκε στὶς ἀρχὲς Σεπτεμβρίου 1936, στὰ περίχωρα τῆς Κορούνια.

* Ἀρχηγὸς τοῦ νέου Ἐργατικοῦ Κόμματος ἦταν ὁ Σαντοσὲ Ρεκουένζ. Στὸν ἐμφύλιο ἦταν κυβερνήτης τῆς Βαλένσια. Λίγο πρὶν τὴν πτώση τῆς Μαδρίτης, τὶς τελευταίες μέρες τοῦ πολέμου, ὁ πρόεδρος

ὁ "Αγγελ Πεστάνια" τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1933.

Ἡ θέση τους, οἱ ἐπαφές τους καὶ οἱ γνώσεις τοῦ χώρου οὗο εἶχαν κινήθει γιὰ τόσα χρόνια ἔκαναν τὰ πρόσωπα αὐτὰ ἓνα σοβαρὸ ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος μετὰ τὴν ἦττα τῶν Δημοκρατικῶν — πολὺ περισσότερο ὅταν αὐτοὶ πέτυχαν νὰ ἐλέγχουν καὶ τὴν μυστικὴ ὀργάνωση στὴν Καταλωνία. Μὴ πρόφραση ὅτι θὰ βοηθοῦσαν συντρόφους ποὺ εἶχαν δυσκολίες, ἐπαίξαν ἓνα σιχαμερὸ παιχνίδι, καταστροφικὸ γιὰ ὀλόκληρο τὸ κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἰσχυρίστηκαν ὅτι σκόπευαν νὰ ἐλευθερώσουν κρατούμενους καὶ νὰ γλυτώσουν θανατοποινίτες. Ἔτσι κατάφεραν νὰ τραβήξουν μερικοὺς κλόπιστους ἄνθρώπους στὴν ὀργάνωσή τους πείθοντάς τους ὅτι ἦταν εἰλικρινεῖς καὶ ὅτι ἔκαναν ἀξιόλογη δουλειά, ὅταν στὴν πραγματικότητα, ἦταν σιχαμερὰ ὄργανα τοῦ Ἀρχηγείου Χωροφυλακῆς. Σὰν παράδειγμα ἀξίζει νὰ ἀναφερθεῖ ἡ

τοῦ Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Στρατηγὸς Σεγιμούνδο Κασάδο Λοπέξ τὸν εἰόρισε Κομισσάριο τῆς Ἀστυνομίας γιὰ τὴ Βαλένσια. Ὁ λόγος ἦταν ὅτι «ὁ Ρεκουένα ἦταν ἀποδεκτὸς καὶ γιὰ τοὺς ἐθνικιστὰς» — κατὰ τὸν Βενσεσλάο Καρίγιο, στὸ «EL ULTIMO EPISODIO DE LA GUERRA CIVIL ESPANOLA» (Τουλούζη 1945). Μετὰ τὴ νίκη τῶν Φρανκιστῶν ὁ Ρεκουένα πιάστηκε στὸ Ἀλικάντε καὶ καταδικάστηκε σὲ θάνατο. Σὲ λίγα χρόνια ἀφέθηκε ἐλεύθερος, καὶ πέθανε στὴ Βαλένσια τὸν Νοέμβρη τοῦ 1946.

* Ὁ Πεστάνια γεννήθηκε τὸ 1886 στὸ Σάντο Τομάς ντὲ λάς Ὀλλας, στὴν ἐπαρχία τῆς Λεόν. Ὑπῆρξε ἀρκετὲς φορὲς Γραμματέας τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT, καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς ἀπεσταλμένους στὴ Ρωσία τοῦ 1919, ὅταν συζητιόταν ἡ προχώρηση τῆς Ὀμοσπονδίας στὴν Τρίτη Διεθνή. Ἀργότερα μεταπήδησε ἀπὸ τὸν ἀναρχισμό στὸ Συνδικαλιστικὸ Κόμμα, τὸ ὁποῖο ἀντιπροσώπευε στὸν Ἐμφύλιο σὰν Ὑποκομισσάριος τοῦ στρατοῦ. Πέθανε τὸ 1937 στὴ Βαρκελώνη. Ἡ ἀπόφραξ τοῦ Πεστάνια νὰ ἰδρῦσει ἓνα πολιτικὸ κόμμα πιθανὸν νὸ πῆγασε ἀπὸ τὴν ἀπογοήτευσή του μετὰ τὴν ἀποτυχία τῶν ἐπαναστατικῶν κινήματων τοῦ Δεκέμβρη 1931 καὶ Γενάρη-Φλεβάρη 1932. Ἔνοιωθε ὅτι ἡ κρατικὴ καταστολὴ σκλήραινε ταχύτατα, καὶ πίστεψε ὅτι μόνον ἐκ τῶν ἔνδον μπορούσε νὰ ἀντιμετωπιστεῖ μὲ ἐλπίδες ἐπιτυχίας. Αὐτὸ ἀναφέρει ὁ Μαξιμιάνο Γκαρσία Βενέρο στὸ εἰςλίο του «Ἱστορία τοῦ Ἰσπανικοῦ Συνδικαλιστικοῦ Κινήματος», ἐκδ. EDITIONES DEL MOVIMIENTO, Μαδρίτη 1961.

προσυχη δράση του Έλιζέο Μελίς Ντιάζ και του Αντόνιο Σέβα Αμόρος.

Ο Μελίς ήταν ένας πρώην αγωνιστής από το Συνδικάτο Υφαντουργίας της Βαρκελώνης, και ανάμεσα στα '31-35 είχε δράσει στην Έπιτροπή των Κατασχεμάτων Στιούαρτς και συχνά υπήρχαν άρθρα του στην εφημερίδα Σολιδαριδάδ Όμπρέρα. Παρ' ότι ήταν και έξυπνος και δραστήριος και αρκετά γνωστός, ποτέ δεν είχε βρεθεί σε κάποια υπεύθυνη θέση στον Έμφύλιο Πόλεμο. Τα όσα έκανε αργότερα μάς αφήνουν να υποθέσουμε ότι και πριν από τον Έμφύλιο είχε ήδη επαφές με τη Γενική Διεύθυνση Ασφαλείας. Μετά το τέλος του πολέμου ο Μελίς έμεινε στη Βαρκελώνη και πολύ σύντομα άρχισε να εμφανίζεται: δημόσια με τον Κιντέλα. Παρ' όλα αυτά μπορούσε ακόμα να πειθεί: ορισμένους συντρόφους γκουερίλλα ότι μέσα απ' τ' αοχηγεία της Ασφάλειας εργαζόταν για την... CNT. Κατάφερε ακόμα να γίνει Γραμματέας μιας παράνομης Περιφερειακής Έπιτροπής, και ακόμα κι όταν έχασε αυτή τη θέση συνέχισε να παρεμβαίνει στην οργάνωση, λέγοντας ότι ήταν μέλος κάποιας άναρχικής ομάδας που μόνο στην φαντασία του υπήρχε.

Κύριος σκοπός του ήταν να κερδίσει την έμπιστοσύνη των συντρόφων και η άστυνομία να αναγκαστεί να επέμβει μόνον αν κάποτε έβλεπε την κατάσταση να φεύγει απ' τα χέρια της. Η Καταλωνική Άστυνομία χρωσάει πολλά στον Μελίς — χάρη στη δική του δραστηριότητα καθυστέρησε για αρκετά χρόνια να δημιουργηθεί ένα επαρκές κίνημα αντίστασης.

Ο Κιντέλα πάντα προτιμούσε να υπάρχουν αυτές οι έμβρυακές οργανώσεις της CNT, που μπορούσε να έχει κάθε πληροφορία για τις δραστηριότητες. τα νέα μέλη και προπαντός για τα σχέδια των μελών τους. Αυτό που άνησυχούσε τον Άρχηγό της Μυστικής Πολιτικής Άστυνομίας ήταν η δημιουργία ομάδων σαν του Σαμπατέ, που δεν είχε κανένα τρόπο να τις ελέγξει.

«Δεν με άνησυχούν καθόλου τα έβδομαδικά γρυλλίσματα της Ένωσης» συνήθιζε να λέει.

Ο Αντόνιο Σέβα ήταν ένας άλλος αποκρουστικός χαρακτήρας, αν και δεν έφτανε το επίπεδο του Μελίς. Βασική του άποσολή — κι αυτή ήταν αρκετή θέβεια — ήταν να είναι ύπασιστη; του Μελίς. Σε διάφορες περιόδους έγινε κι αυτός γραμματέας Περιφερειακών Έπιτροπών στην Καταλωνία. Στον Έμφύλιο ο Σέβα ήταν διοικητής της 153ης Μικτής Ταξιαρχίας η του κλιμάκιου «Γη και Λευτεριά» όπως ήταν γνωστή πριν στρατιωτικοποιηθεί. Με άν-

τρεις της 25ης Μεραρχίας βοήθησε στην κατάληψη του Μπελχίτε και επίσης πήρε μέρος στη μάχη του Σέγκρε, τον Αύγουστο 1938. Ο Σέβα παράτησε την Καταλωνία και έφυγε για τη Βαλέντσια τον Φεβρουάριο 1949 με μια σφαίρα στο σώμα του μετά μια έκκαθαριστική επιχείρηση της αναρχικής ομάδας του Βενσεολάο Χιμένεθ 'Ορίβε, των «Λός Μάνος». Το τραύμα δεν ήταν εξαιρετικά σοβαρό αλλά του έδωσε να καταλάβει ότι τελειωνε η εποχή της παντοδυναμίας του.

Αυτές οι μπερδεμένες καταστάσεις έκαναν τη ζωή εξαιρετικά δύσκολη, πολύ περισσότερο για τα μέλη ενός αναρχικού κινήματος. Το κίνημα Αναρχικής Νεολαίας ήταν το πρώτο που ένοιωσε την ανάγκη να ξεκαθαρίσουν τα πράγματα, καθώς είχε ήδη πικρή πείρα: Μια από τις πρώτες Περιφερειακές Επιτροπές του F.I.J.L., ή 'Ιθρηική 'Ομοσπονδία Αναρχικής Νεολαίας* εξουδετερώθηκε τελείως τον Μάρτη του 1943 εξ αιτίας του Μελίς και το μέλος της Παλλαρόλς* εκτελέστηκε εν ψυχρώ στις 8 του ίδιου μήνα χωρίς να έχει κινηθεί πρωτότερα καμιά νομική διαδικασία εναντίον του. Ο Παλλαρόλς άνηκε στην Αναρχική Νεολαία της Λά Τορράσα

Εκείνη την εποχή, τον Απρίλη του 1945 έγινε στην Τουλούζη το Πρώτο Έθνικό Συνέδριο της Εξόριστης Αναρχικής Νεολαίας, και αυτό είχε θετικό αντίκτυπο στο ήθικόν των νέων της Καταλωνίας. Αμέσως μετά από αυτό το συνέδριο μερικοί από τους πιο αξιόλογους νέους του Καταλανικού Κινήματος Αναρχικής Νεολαίας, ξαναγύρισαν στην Ισπανία για να συνεχίσουν τον αγώνα* όμως πολλοί ανάμεσά τους δολοφονήθηκαν ή πιάστηκαν λίγες μέρες μετά την επιστροφή τους. Για να κλείσουμε αυτές τις σελίδες σχετικά με την κατάσταση της Αναρχικής Οργάνωσης στην Καταλωνία και με τη σύγχυση που δημιουργούσαν όρισμένα στοιχεία πρέπει να αναφέ-

* Το F.I.J.L., Οργάνωση Αναρχικής Νεολαίας, ιδρύθηκε το 1932 στην Ισπανία.

* Αυτός ο Παλλαρόλς δεν είναι ο ίδιος με τον Έστεμπαν Παλλαρόλς, γνωστό σαν «Ριέρα». που ήταν Γραμματέας της πρώτης Έθνικής Επιτροπής της CNT μετά τη νίκη του Φράνκο, και ο οποίος πυροβολήθηκε μαζί με έναν άλλο σύντροφο, τον Μάρες, τον Μάρτη του 1946. Ένα άλλο μέλος της ίδιας Επιτροπής, ο Χοσέ Σερόβρα Μπερνέλλ καταδικάστηκε σε αρκετά χρόνια φυλακή και πέθανε τον Μάρτη 1955 στη Βαλέντσια, λίγους μήνες πριν λήξει η ποινή του.

ρομε τον "Αγγελ Μαρίν, έναν άπεσταλμένο της "Εθνικής "Επιτροπής από τη Γαλλία που μάλιστα ο Σαμπατέ τον είχε συνοδεύσει μέχρι την Βαρκελώνη. Πιάστηκε τον "Οκτώβρη του 1945 και ο Κιντέλα του επέτρεψε να συναντηθεί με τον Μελίς. "Αποτέλεσμα ήταν τον Ιδιο Δεκέμβρη ο Μαρίν να θγει από τη φυλακή — είχε δραπέτευσει, όπως ύποστήριζε. Σε μιάν εγκύκλιο της "Εθνικής "Επιτροπής — ΜΙΕ στην Γαλλία που στάλθηκε στις περιφερειακές "Επιτροπές το 1946 άναφερόταν:

«Για μερικές μέρες περιμέναμε με άνυπομονησία την άποστολή που είχε σταλεί στην "Ισπανία. Μια φορά ειδοποιηθήκαμε από το έσωτερικό ότι ή άστυνομία του Φράνκο ήξερε πολλά γύρω άπ' αυτήν. αλλά ετύχως οι σύντροφοι κατάφεραν να άποφύγουν την "Υπηρεσία "Ασφαλείας και να επιστρέψουν χωρίς άπρόοπτα. "Η άποστολή εκτός από τή να συναντήσει συντρόφους και να μαζέψει διάφορες πληροφορίες, είχε σκοπό επίσης να συγκεντρώσει στοιχεία σχετικά με τον σύντροφο Μαρίν και να φροντίσει να στάσει στα χέρια του ένα γράμμα από την "Εθνική "Επιτροπή που τον πληροφορούσε ότι έπρεπε να επιστρέψει άμέσως στη Γαλλία. Οι άπεσταλμένοι μας είχαν οδηγίες μόλις τον έβρισκαν στην "Ισπανία να μάθουν γιατί είχε μείνει εκεί κι αν σκόπευε να μείνει για πάντα ή όχι — θεοικά γιά να άποφασίσουν τί στάση θα κρατήσουμε άπέναντι του από "δω και πέρα. Είχαν οδηγίες επίσης να τού δώσουν λεφτά, αν τή χρειαζόταν, για να γυρίσει στη Γαλλία. "Η άποστολή αυτή επέστρεψε τώρα και μιά πληροφορεί ότι μόνος τρόπος για να θούν τον Μαρίν είναι δια μέσου των Μελίς και Σέδα. Καθώς λοιπόν ήξεραν τίς σχέσεις αυτών των δύο με την άστυνομία κατάλαβαν ότι θα ήταν αυτοκτονία να συνεχίσουν τίς προσπάθειες».

"Ο "Αγγελ Μαρίν επέστρεψε πράγματι στη Γαλλία μαζί με έναν άλλο σύντροφο, τον Χουάν Φάρε*, στις 17 Μάρτη 1946. λί-

* "Ο Φάρε γεννήθηκε στη Βαρκελώνη το 1916. Μετά τον εμφύλιο δραπέτευσε στη Γαλλία όπου, κατά τή γερμανική κατοχή, προσχώρησε στην "Αντίσταση και όδηγούσε δραπέτες πέρα άπ' τα Πυρηναία. "Αργότερα συμμετείχε στην άπελευθέρωση της Τουλούζης, και

γον καιρό μετά αυτή την εγκύκλιο. Διώχτηκε από την Έθνική Έπιτροπή και ποτέ δεν του ξαναδόθηκε οποιαδήποτε υπεύθυνη θέση στην οργάνωση.

Παρόμοια περίπτωση ήταν και του συντρόφου Έδανχελίστα Κάμπος. Το ΜΛΕ τον είχε στείλει στη Βαρκελώνη τον Άπριλη 1945 για υποθέσεις σχετικές με την προετοιμασία του Συνέδριου Νεολαίας που σχεδιαζόταν να γίνει εκείνο τον Μάη στο Παρίσι. Ο Κάμπος τραυματίστηκε στην προσπάθειά του να τσάσει όταν η Αστυνομία έκανε μιάν επιδρομή στη συνέλευση κάποιας Περιφερειακής Έπιτροπής. Όμως αργότερα, μέσα στη φυλακή, ήρθε σε επαφή με τον Μελίς ο οποίος οργάνωσε και τη «δραπέτευσή» του.

άνελαζε καθήκοντα ταχυδρόμου της Οργάνωσης μεταξύ Γαλλίας-Ισπανίας. Την νύχτα 16-17 Άπριλίου 1946 η γαλλική αστυνομία έρῆκε τὸ πτώμα του σ' ένα τσουβάλι, στὸ κανάλι Μιντί. Ήταν δεμένος χειροπόδαρα και είχε μιὰ σφαίρα στὸ κεφάλι. Διάφορα χαρτιά πὸ ερέθηκαν στὶς τσέπες του ἔδειχναν ὅτι ἐρισκόταν σὲ ἀποστολή στὴ Βαρκελώνη ὅταν δολοφονήθηκε.

VI. Η ΔΡΑΣΗ

Ο Σαμπατέ κι η ομάδα του ανέλαβαν σάν πρώτη δουλειά νά βρούν ύποστηρικτές και συνεργάτες όχι μόνο στη Βαρκελώνη αλλά και στά γύρω χωριά και σέ όλόκληρο τὸ μήκος τοῦ δρόμου ἀπὸ τὴν Βαρκελώνη στά Γαλλικά σύνορα. Ἄρχισε νά οργανώνει βάσεις στά βουνά και στὴν πόλη πού θά χρησιμοποιεῖσαν σάν καταφύγια γιὰ τοὺς συντρόφους, σάν γιάφκες και σάν κέντρα ἀνεφοδιασμοῦ.

Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ νά ποῦμε ὅτι ὁ Σαμπατέ ἀνάμεσα σὰν 1945 και 1946 ἔφτασε νά ξέρει ἀπ' ἔξω κι ἀνκατωτὰ και τὴν τελευταία γωνιά τοῦ ἐδάφους σέ κάθε χωριό, σέ κάθε βουνό τῆς Καταλωνίας. Τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1946, τοῦ ἤρθε τηλεγράφημα στὴ Βαρκελώνη ὅτι ἡ Λεονώρα εἶχε γεννήσει δίδυμα. Χωρὶς νὰ χάσει οὔτε λεπτὸ ξεκίνησε γιὰ τὴ Γαλλία. Παρὰ τὸ χιόνι — πού σέ μερικά σημεῖα ἔφτανε μέχρι τὴ μέση — πέρασε τὰ σύνορα ἀπὸ τὸ μονοπάτι τῶν χωριῶν Μπανιόλας και Κουστούζ και τελικὰ ἔφτασε στὸ Περπιγιάν, ὅπου βρῆκε τὴ γυναίκα του ἀκόμη στὴν κλινικὴ. Τὸ ἕνα κοριτσάκι πέθανε μετὰ λίγες μέρες, ἀλλὰ τὸ δεύτερο ἔζησε και τὸ ὀνόμασαν Ἄλμπα.

Λίγο πρὶν ἀπ' αὐτὸ ἡ οἰκογένεια Σαμπατέ βρισκόταν στὸ Μαρκεχάνες, πρωτεύουσα τοῦ Ροζελλόν, λίγα χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Ἔουζ. Οἱ Σαμπατέ ἔμειναν λίγες μέρες ἐκεῖ κι ἔπειτα πῆγαν στὸ νέο τους σπίτι, στὸ Λὰ Κλαπέρ, στὴς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Τέχ, δυὸ μίλια ἀπὸ τὸ Πρά-ντέ-Μόλλο.

Μόλις ἔφτασαν ἐκεῖ ὁ Σαμπατέ νοίκιασε μιὰ μικρὴ «κάβα ντέ κάμπο» στὸς πρόποδες τοῦ βουνοῦ, ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ ποταμοῦ, πιστεύοντας ὅτι ἔτσι θά δυσκολευόντα: κάπως περισσότερο οἱ ἀνεπιθύμητοι: ἐπισκέπτες. Τὸ μικρὸ ἀγρόκτημά του οἱ ντόπιοι τὸ ἔξεραν σάν «Λὰ Σορραγκουέρα» κι αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη βάση γιὰ τίς ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἑλ Τσίκο και τὰ ταξίδια του πέρα ἀπ' τὰ σύνορα. Γιὰ νὰ μὴν κινήσει ὑποψίες στὸς ντόπιους νοίκιασε κι ἕνα μι-

κρὸ κοντινὸ δασάκι· καὶ τὸ δούλευε μὲ πέντε συντρόφους ἀκόμα. Ὁ Σαμπατέ εἶχε τὴν ἰδέα νὰ ξεκινήσουν ἐκεῖ ἕνα κοινόβιο, καθὼς τὸ ἔβρισκε δικασκεδαστικὸ νὰ ὑπάρχει κάτι τέτοιο σὲ ἀπόσταση βολῆς ἀπὸ τὴν Ἰσπανία ἀλλὰ οἱ προσπάθειές του δὲν πέτυχαν. Ὅσοι πλησίασαν τὸν ἀπογοήτευσαν τελείως κι ἔτσι· τελικὰ ἀναγκάστηκε νὰ ἐγκαταλείψει αὐτὸ τὸ ὄνειρο.

Ἡ ὀργάνωση βρῆκε τὴν εὐκαιρία, μιὰ πού ὁ Ἑλ Τσίκο βρισκόταν στὴ Γαλλία, καὶ τοῦ ζήτησε νὰ ἀναλάβει μιὰ σημαντικὴ ἀποστολή, τὴ μεταφορὰ μιᾶς μεγάλης ποσότητας ὄπλων στὴν Καταλωνία. Ἔτσι, στίς 21 Ἀπριλίου ξεκίνησε γιὰ τὴν Ἰσπανία μὲ μιὰ ὀμάδα συντρόφων, ὅλοι τους βετεράνοι· μὲ ἐξαιρετικὴ πείρα, ἀνάμεσα τους καὶ ὁ Ραμιὸν Βίλλα Καπνεβίλλα. Τὸ φορτίο — ὄπλοπολυβόλα, πυρομαχικά κι ἐκρηκτικά — ἦταν νὰ τὸ παραλάβουν σ' ἕνα ὀρισμένο σημεῖο, μέσα στὸ Ἰσπανικὸ ἔδαφος καὶ νὰ τὸ πᾶνε στὸ χωριὸ Μπανιόλας τῆς περιοχῆς τῆς Γκερόνα ὅπου θὰ τὸ φύλαγε ἕνας ἀπόλυτα ἔμπιστος σύντροφος. Ἡ ὀμάδα τῶν πέντε ἀποφασίσανε νὰ χωριστοῦν στὸ Μπανιόλας καὶ νὰ ξεναθροθοῦν στὴ Βαρκελώνη. Στίς 25 Ἀπριλίου οἱ δύο ἔφυγαν μὲ τὸ πρωινὸ λεωφορεῖο γιὰ τὴ Γκερόνα κι οἱ ἄλλοι· δύο σκόπευαν νὰ κάνουν τὴν ἴδια διαδρομὴ τὸ ἀπόγευμα. Ὁ Σαμπατέ θὰ πῆγαινε μὲ φορτηγὸ τὴν ἄλλη μέρα, μὲ τὰ ὄπλα προσεκτικὰ κρυμμένα κάτω ἀπὸ ἕναν μουςαμᾶ.

Τὸ ἀπογευματινὸ λεωφορεῖο ἔφυγε ἀπ' τὸ Μπανιόλας στίς 2. Καθὼς ἐκείνη τὴ μέρα γινόταν ἕνα πανηγύρι, τὸ χωριὸ ἦταν γεμάτο ξέγους, κι αὐτὸ εὐκόλυνε πολὺ τὴν ὀμάδα καθὼς ἦταν πιὸ δύσκολο νὰ τοὺς προσέξουν ἀνάμεσα στὸ πλῆθος. Μετὰ τὸ μεσημεριανὸ οἱ τρεῖς σύντροφοι ἄφησαν τὸ πανδοχεῖο ὅπου ἔμεναν. Ὁ Σαμπατέ κουδεντιάζοντας μὲ τὸν ἕναν ἐνῶ ὁ Ραμιὸν Βίλλα τοὺς ἀκολουθοῦσε ἀπὸ κάποια ἀπόσταση. Στὸ ὄρθιο γιὰ τὸν σταθμὸ ὅμως δύο τῆς Γκουάρντια Σιβίλ πλησίασαν ξαφνικὰ τοὺς δύο συντρόφους πού ἦταν μπροστά καὶ ζήτησαν τὰ χαρτιά τους, κι αὐτοὶ τὰ ἔδωσαν κανονικὰ καὶ τοὺς τὰ ἔδωσαν.

Δὲν μπορούμε νὰ ξέρουμε τί ἦταν αὐτὸ πού κίνησε τίς ὑποψίες τῶν φρουρῶν — ἴσως τὸ ὅτι οἱ φίλοι· εἶχαν Καταλωνικὴ προφορὰ ἐνῶ τὰ χαρτιά τοὺς ἔδειχναν νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ Λογκρόνιο, πάντως διέταξαν νὰ ἔρθουν μαζί τους στὸ τιμῆμα. Ὁ Σαμπατέ ἄρχισε νὰ διαμαρτύρεται· ἐνῶ ὁ Ραμιὸν εἶπαινε καὶ κοίταζε ἀπὸ μακριὰ τὴν κατάσταση.

Μερικοὶ πολῖτες μαζεύτηκαν γύρω ἀπὸ τὸν ξαφνικὸ καυγά. Ὁ ἕνας τῆς Γκουάρντια Σιβίλ, λιγότερο ὑπομονητικὸς ἀπὸ τὸν συ-

νάδελφό του και ίσως επειδή ήθελε νά τελειώνει τή λογομαχία μιὰ και καλή δείχνοντας ότι αυτός ήταν ή εξουσία, έβγαλε τὸ πιστόλι του. Ὁ Ραμιόν Βίλλα, πού τίποτε δὲν τοῦ ξέφευγε, βλέποντας πῶς ἐξελισσόταν ή κατάσταση, ἔκανε ἕνα πήδημα μπροστά και πυροβόλησε τὸν φρουρὸ — Χοσέ Γκόντο Γκαρσία — ἀφήνοντάς τον στὸν τόπο. Ὁ δευτερος, πού ήταν και κάπως πιδ διαλλακτικὸς στὴ συζήτηση, μόλις συνήλθε ἀπὸ τὸ σὸκ εἶδε τίς κἀννες τριῶν πιστολιῶν νά τοῦ δείχνουν πρὸς τὰ πού ἔπρεπε νά τρέξει. Ἐξαφανίστηκε σὰν ρουκέττα πρὸς ἐκείνη τὴν κατεύθυνση ἐνῶ οἱ τρεῖς σύντροφοι θρῆξαν εὐκαιρία νά εξαφανιστοῦν μέσα στὸν πανικό.

Ἀξίζει νά σημειώσουμε ἐδῶ ότι και πάλι δὲν ήταν ὁ Σαμπατέ πού ἔρριξε τὴ μοιραία πιστολιά — ὅπως τὴν χαρακτήρισε ὁ Ἴσπανικὸς τύπος — ἀλλὰ ὁ Ραμιόν Βίλλα. Ὅμως ὁ φρουρὸς πού γλύτωσε, προφανῶς γιὰ λόγους γοήτρου, ἀπέδωσε τὸν θάνατο τοῦ συναδέλφου του στὸν διαδόχτο Σαμπατέ, τὸν ὁποῖο ἀναγνώρισε ἀπὸ τίς φωτογραφίες.

Ὁ Ραμιόν Βίλλα και ὁ ἄλλος σύντροφος κατέφυγαν στὰ βουνά. Ὁ Σαμπατέ γύρισε προσεχτικὰ στὸ πανδοχεῖο καθὼς ήταν αὐτὸς ὑπεύθυνος γιὰ τὰ ὅπλα, πού τώρα βρίσκονταν σὲ δυὸ μεγάλα μπαούλα. Ἐκεῖ τὰ ἔκρυψε κάτω ἀπὸ ἕνα σωδὸ κοπριάς στὴν πίσω ἀλλή τῆς ταβέρνας ὅπου ἄφηναν οἱ πελάτες τὰ ἄλογα και τὰ κάρρα τους, παίρνοντας μαζί του μόνο ἕνα ὄπλοπολυβόλο μὲ πυρομαχικά. Μόλις ἔπασε ή νύχτα ἄφησε τὸ πανδοχεῖο και κρύφτηκε στὸ ἀγρόκτημα ἐνὸς ἐμπιστου συντρόφου.

Τὸ Μπανιόλας ήταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἕνα μικρὸ χωριὸ μὲ 6.000 κατοίκους. Ἡ ἀστυνομία και ή Γκουάρντια Σιβιλ λυσοσσιμένες ξεγύθησαν ἀνάμεσα στοὺς χωρικοὺς ψάχνοντας τοὺς περαστικὸς και τὰ σπίτια ἕνα πρὸς ἕνα και στήνοντας μπλόκα και σκοπιές. Πάνω ἀπ' ὅλα ή Γκουάρντια Σιβιλ ήθελε νά κρατήσει ψηλά τὴν τιμὴ και τὸ κύρος τοῦ Σώματος.

Ὁ Σαμπατέ κατάφερε νά γλυτώσει τὴν ἔρευνα και κατὰ τὴ φυγὴ του, ὅπως εἶπε ὁ ἴδιος ἀργότερα, πέρασε τὴ μεγαλύτερη τρομάρα τῆς ζωῆς του. Ἡ νοικοκυρὰ τοῦ σπιτιοῦ πού ήταν κρυμμένος τοῦ ἔδωσε ρούχα χωρικοῦ και ἕνα ὄρεπάνι, και μ' αὐτὸ στὸν ὄμιο πέρασε τὴν ἀλυσίδα τῶν φρουρῶν πού εἶχαν πιάσει ὅλες τίς ἐξόδους τοῦ Μπανιόλας. Πίσω του περπατοῦσε ή γυναίκα κουβαλώντας ἕνα μεγάλο καλάθι γιὰ τρῶφιμα πού εἶχε μέσα τὸ ὄπλοπολυβόλο. Ἦταν ή πρώτη και τελευταία φορὰ πού ὁ Σαμπατέ ἔβγαине χωρὶς δόγλα πάνω του.

Στό μεταξύ ό ιδιοκτήτης του πανδοχείου έκνευρισμένος από τά άδιάκοπα πήγαινε-έλα τών άστυνομικών και θέλοντας νά άπομακρύνει κάθε πιθανή ύποψία από τό πρόσωπό του πήγε στο τμήμα και άνέφερε τήν έξαφάνιση ενός ύποπτου τύπου που έμεινε στο πανδοχείο του. Αύτή όμως ή ιδέα δέν του βγήκε σέ καλό όπως περίμενε καθώς ή άστυνομία μόλις κατάλαβε ότι οι ύποψίες του ήταν σωστές και τό πραγματικό πουλί είχε πετάξει έξέσπασε πάνω σ' αυτόν για νά υπερασπίσει τήν «τιμή» της. Τόν υπέβαλαν στα πιό φοβερά βασανιστήρια για νά τόν έξαναγκάσουν νά όμολογήσει και τελικά τόν άφησαν άνάπηρο για όλη του τή ζωή. Έκτός άπ' αυτόν έξαξαν και τό πανδοχείο και θρήκαν και τά κασόνια με τά όπλα.

Ό Σαμπατέ συνέχισε τό ταξίδι του σάν χωρικός ως τή Βαρκελώνη ένώ ό Ραμόν κι ό φίλος του γύρισαν στη Γαλλία για νά άναφέρουν τί συνέβη.

Οι έρευνες της άστυνομίας μετά τό έπεισόδιο στο Μπανιόλας είχαν σάν άποτέλεσμα νά πιαστεί ένας από τους συντρόφους στη Γκερόνα. Αύτός όρυσσε σάν σύνδεσιος με τις ομάδες δράσης της Βαρκελώνης και με τήν ομάδα του Σαμπατέ. Δέν ξέρουμε τί άκριβώς όδήγησε στη σύλληψή του άν και μιá έξήγηση δίνουν τά όσα είχαν γίνει πρωύτερα στη Γκερόνα. Είναι έξακριβωμένο ότι όταν ό Σαμπατέ συνόδευε τήν άποστολή του ΜΛΕ, τόν Όκτώβρη του 1945, οι έπαρές με τή Βαρκελώνη γινόταν με ένα ντόπιο στο χωριό αυτό. Στόν γυρισμό λοιπόν του Σαμπατέ στη Γαλλία ό «ντόπιος» του έδωσε έναν άριθμό ντοκουμέντων που άνάμεσα σέ άλλα μικρότερης σημασίας, είχε και τόν πλήρη κατάλογό των θέσεων των φρουρών στα Γαλλικά σύνορα. Όμως όταν στη Γαλλία έξετάστηκαν αυτά τά στοιχεία άνακαλύφθηκε ότι είχαν τυπωθεί στην γραφομηχανή που συνήθως χρησιμοποιούσε ό Μελίς.

Με αυτά τά στοιχεία όε χρειάζεται και κολληή φαντασία για νά ύποθέσουμε ότι ό σύνδεσιος με τή Βαρκελώνη είχε χρησιμοποιήσει αυτή τήν έπιπτή — έν γνώσει του ή όχι. Φυσικά ή όργάνωση είχε ήδη κόψει κάθε σχέση με τόν «ντόπιο». Όμως παρέμεινε ένα μεγάλο πρόβλημα γιατί αυτός ό άνθρωπος ήξερε πιá πάρα πολλά και καθώς ζούσε στην ίδια περιοχή δέν θά του ήταν δύσκολο νά βρει πιόν θά πλησίαζε ή όργάνωση μετά άπ' αυτόν. Πάντως σέ κάθε περίπτωση ή σύλληψη του διαδόχου του καταδότη ήταν μιá μεγάλη νίκη για τήν άστυνομία. Αύτός προσπάθησε νά αυτοκτονήσει: άλλά οι φύλακες τόν σταμάτησαν. Μετά από άγρια βασανιστήρια του απέσπασαν μιá διεύθυνση στη Βαρκελώνη όπου σύχναζε ή ό-

μάδα του Σαμπατέ, ενός γαλακτοπωλείου στο Κάλλε Σάντα Τερέζα. Τό σπίτι άρχισε να παρακολουθείται στενά ώστε να αναγνωριστούν όλοι όσοι μπαινόθγαναν εκεί μέσα ώστε την κατάλληλη στιγμή να μπορέσουν οι άστυνομικοί να διαλύσουν όλόκληρο τό δίκτυο μιά και καλή.

Μέ τη συνηθισμένη του προσοχή ο Σαμπατέ έφτασε στη Βαρκελώνη στις 2 του Μάη έχοντας κάνει τό ταξίδι άπ' τή Γκερόνα με τά πόδια. Δέν τό ήξερε ότι είχε πιαστεί ο σύνδεσμος με τή Γκερόνα, και πρώτη του δουλειά ήταν να προσπαθήσει να επικοινωνήσει με τους συντρόφους πού είχαν φτάσει πριν άπ' αυτόν στη Βαρκελώνη. Για διάφορους λόγους δέ μπορούσε να τους βρει κι έτσι άποφάσισε να τηλεφωνήσει στο γαλακτοπωλείο να μάθει τί είχαν άπογίνει.

Στις 7 Μαΐου ή γυναίκα πού κρατούσε τό μαγαζί κατάφερε να τον ειδοποιήσει ότι ή άστυνομία παρακολουθούσε τό μέρος και πιθανότατα είχε επισημάνει όρισμένους άπ' τους συντρόφους πού περνούσαν άπό κεί, μαζί και τον 'Ελ 'Αμπισίνιο πού είχε έμφανιστεί τήν προηγούμενη μέρα. 'Ο Σαμπατέ θεώρησε ότι ή έπιτυχία αυτή της άστυνομίας να βρει αυτό τό στέκι, θα είχε σοβαρότατες συνέπειες κι έτσι άποφάσισε να σαμποτάρει τον μηχανισμό πού είχε στήσει τό έπιτελείο της ασφάλειας. Μιά μέρα πού παρατηρούσε διακριτικά τήν περιοχή γύρω άπ' τό μαγαζί είδε τέσσερις εργάτες να συζητάν ζωηρά μεταξύ τους, στημένοι σε μιά γωνιά. 'Ο 'Ελ Τσίκο ήρεμος βάρδιζε και' ευθείαν προς τά πάνω τους. "Άρχισαν κι εκείνοι να προχωρούν προς τό μέρος του κόνοντας ότι συνέχιζαν να συζητούν. Μόλις αυτός όμως έφτασε λίγα μέτρα άπό τήν ύποπτη παρέα έθγαλε τό Μάουζερ και σκόπευσε έναντίον τους οά να ήταν να πυροβολήσει. Είναι δύσκολο να περιγραφτεί ή φάσση τους τή στιγμή πού έκαναν μεταβολή και τβδαζαν στα πόδια οά να τους κυνηγούσε όλόκληρη εκξιαρχία άναρχικών.

'Ο 'Ελ Τσίκο ήταν εξάίρετος σκοπευτής και θα μπορούσε να τους είχε σκοτώσει όλους αν ήθελε αλλά ποτέ δέν χρησιμοποιούσε άδικαιολόγητα τή βία. Αυτόι βέβαια μόλις ένοιωσαν έκτός βολής ταμπουρώθηκαν κι άρχισαν να τον πυροβολούν αλλά ο Σαμπατέ δέν κάθησε να δώσει μάχη, προτίμησε να εξαφανιστεί. Αυτό πού είχε σημασία τώρα ήταν να ειδοποιήσει τους συντρόφους ότι τό γαλακτοπωλείο ήταν πηγήδα θανάτου.

Τό ήξερε ότι άρκετά μέλη της ομάδας και ο 'Αμπισίνιο είχαν ήδη έπισημανθεί. Και πράγματι οι άστυνομικοί είχαν παρακολουθήσει τον 'Ελ 'Αμπισίνιο και ήξεραν τή διεύθυνσή του — στο σπίτι

της αδελφής του, στο Τραβεσέρα ντέ Γκρασία, κοντά στο Νοσοκομείο του Αγίου Παύλου. Τώρα λοιπόν η αστυνομία που κατάλαβε ότι κανείς άλλος δεν θα έπεφτε στην παγίδα μετά το έπεισόδιο με τον Σαμπατέ, αποφάσισε να δράσει γρήγορα και να αξιοποιηθεί ό,τι είχε ήδη πετύχει.

Συνέλαβαν όλη την οικογένεια που είχε το γαλατάδικο κι έσωσε απ' αυτούς να απέσπασαν τις διευθύνσεις του Σαμπατέ και του Έλ Ροζέτ. Κανονικά αυτό δε θα είχε καμιά επίπτωση καθώς ο Σαμπατέ με τη συνηθισμένη του προνοητικότητα δεν ξαναπάτησε σπίτι του ούτε καν για να πάρει τα πράγματά του. Όμως δυστυχώς η αστυνομία βρήκε τα ίχνη του Έλ Ροζέτ.

Ο Έλ Άμπισίνιο ήταν ο πρώτος της ομάδας που πέθανε. Στις 9 Μαΐου 1946 η αστυνομία τον υποδέχτηκε με έναν καταγυρισμό πυροβολισμών καθώς ανέβαινε τη σκάλα του σπιτιού του. Ο Τζαίμε Πάρες ξεφύγησε πριν προφτάσει να αντιληφθεί τι συνέβαινε.*

Μετά τη δολοφονία του Τζαίμε Πάρες ένας άλλος σύντροφος φάνηκε αρκετά επιπόλαιος για να περάσει από το δρόμο που ήταν το γαλατάδικο. Βρέθηκε κατευθείαν στα κελιά της Κεντρικής Αστυνομίας.

Ο Έλ Τσίκο φυσικά δε γύρισε σπίτι του αλλά κάθισε να παρακολουθεί κάτω από τις μύτες τους τους άντρες του Κιντέλα καθώς αυτοί προετοιμάζαν την ενέδρα. Είχε περάσει απ' το μυαλό του η παράτολμη ιδέα να δώσει ανοιχτή μάχη με την αστυνομία. Πήγε μαζί με τον Έλ Ροζέτ να βρουν τον σύνδεσμο του MLE — τον Αντόνιο Λοπέζ* εκείνη την εποχή — και να του ζητήσουν να

* Γεννήθηκε στη Βαρκελώνη το 1910 και από πολύ μικρός εντάχθηκε στο Όμοσπονδικό συνδικάτο. Δεκαέξη χρονών μπήκε στις παράνομες ομάδες αυτοάμυνας των αναρχικών. Στον εμφύλιο υπηρέτησε σε ένα τμήμα μεταφορών της Φάλγγας Ντουρούτσι, και άργότερα στη σωματοφυλακή του Γραμματέα Έξοπλισμών της Καταλωνίας, Έουγκένιο Βαλλέγο Σεμπατιάν.

* Ο Αντόνιο Λοπέζ, τριανταετής χρονών, πιάστηκε τον Ιούλιο 1946 στο Ίραν ενώ επέστρεφε από αποστολή στη Γαλλία, μαζί με τον Ντιέγκο Φράνκο Καζόρλα, είκοσιέξι χρονών, πιο γνωστό σαν Άμαδορ Φράνκο. Εκτελέστηκαν στις 2 Μαΐου 1947 στις φυλακές της Ονταρέττα. Για τον Λοπέζ περισσότερα αναφέρει ο Μιγκουέλ Γκρασία στο «Φυλακισμένος του Φράνκο».

τούς βοηθήσει να... καταλάβουν με έφοδο τὸ σπίτι καὶ νὰ δώσουν στοὺς μπάτσους τὴν τρομάρα τῆς ζωῆς τους. Ὁ Λοπέζ, ἀπὸ τὸ σκέφτηκε καλά, διαφώνησε θεωρώντας το μὴν ἄσκοπη πράξη αὐτοκτονίας, καὶ μᾶλλον ὁ Σαμπατέ κι ὁ Ἐλ Ροζέτ θὰ ἔπρεπε νὰ παραδεχτοῦν τὴ δική του ἀποψη.

Στις 26 Μαΐου αὐτοὶ οἱ δύο χωρίστηκαν, καθὼς ὁ Σαμπατέ ἤθελε νὰ πάει στὸ Χοσιταλέτ νὰ δεῖ πῶς τὰ περνοῦσαν οἱ γονεῖς του. ἤξερε ὅτι ἐκεῖνες τὶς μέρες θὰ ἐπέστρεφε ἀπὸ τὴ Βαλέντσια κι ὁ ἀδερφός του Χοσέ. Ὁ Χοσέ εἶχε πιστεῖ αἰχμάλωτος τὸ '38 σὲ μιὰ μάχη ὅπου εἶχε κοπεῖ στὰ δυὸ ἢ γραμμὴ τῶν Δημοκρατικῶν καὶ μετὴν τελικὴ καταστροφὴ βρέθηκε φυλακισμένος στὸ Ἀλικάντε. Στάλθηκε στὸ στρατόπεδο συγκεντρώσεως τοῦ Ἀλμπατέρ καὶ σὲ τὶς φυλακὲς τῆς Καρθαγένης. Τελικὰ πῆρε μιὰ «προσωρινὴ ἀπόλυση» κι ἔγραψε στὴν οἰκογενεῖά του ὅτι ἤθελε νὰ τοὺς ἐπισκεφεῖ.

Στὸ μεταξὺ ὁ Ἐλ Ροζέτ παρὰ τὶς ἀμέτρητες προειδοποιήσεις τοῦ Σαμπατέ ὅτι ὅπωςδήποτε θὰ παρακολουθοῦσαν τὸ σπίτι του ἀφοφάσισε νὰ περάσει ἀπὸ κεῖ γιὰ λίγο. Οἱ ἄντρες τοῦ Κιντέλα πού τὸν περίμεναν τὸν συνέλαβαν κατευθεῖαν καὶ τὸν ἔκλεψαν στὴν ἀπομόνωση.

Ὁ Σαμπατέ τὸ ἤξερε πόσο ἐπικίνδυνον ἦταν νὰ ξαναπάει στὸ Χοσιταλέτ ἀλλὰ ἤθελε ὅπωςδήποτε νὰ δεῖ τὸν ἀδελφὸ του. Πρὶν νὰ μπεῖ τελικὰ στὸ σπίτι, ἔνα ἀπόγευμα, ἐπιστράτευσε ὄλες του τὶς γνώσεις καὶ τὴν πείρα τῶν μεθόδων τῆς ἀτυνομίας καὶ ἐξέτασε προσεκτικὰ ὅλη τὴν γύρω περιοχὴ. Στὸ σπίτι δὲ δρισκόταν κανεὶς κι ἔτσι ἄφησε ἕνα σημεῖωμα γιὰ τὸν Χοσέ πού μόνον ἐκεῖνος θὰ μπορούσε νὰ τὸ καταλάβει καὶ τῶσακε ἀμέσως ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα, γιὰ νὰ περάσει τὴ νύχτα του στὴν ὑπαίθρο.

Τὴν ἄλλη μέρα, μετὴν αὐγὴ, κοίταξε γύρω του προσεκτικὰ μὴν τυχὸν ἐμφανιστεῖ κανένας παλιὸς γνωστός καὶ πλησιάζοντας στὸ σπίτι του ἀντιλήφθηκε ἀσυνήθιστη κίνηση στὴ γειτονιά. Ἐστρίψε στὴν πρώτη γωνία πού βρῆκε γιὰ νὰ ἀπομακρυνθεῖ ὅσο μπορούσε περισσότερο ἀπ' τὸ σπίτι του καὶ ἀντιλήφθηκε ὅτι βάδιζε κατευθεῖαν στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Πολίσια Ἀρμάδα*. Ἦταν ἀδύνατο νὰ γυρί-

* Ἡ Πολίσια Ἀρμάδα ἦταν γνωστὴ στὸ λαὸ σὰν «Λὸς Γκρίζες» (οἱ γκρίζοι). Δημιουργήθηκε τὸν Μάρτη τοῦ 1941 γιὰ νὰ βοηθήσει στὴν ἐφαρμογὴ τῆς πολιτικῆς τοῦ Φράνκο. Ἡ ἀποστολὴ τῆς ἦταν ἀπλή: Δημόσια τάξη καὶ καταστολή. Εἶναι ὀργανωμένη κατὰ

σει πίσω χωρίς να κινηθεί τις υποφίτες τους κι έτσι μάζεψε δυο θάρρος του απέμεινε και σαν καλός πολίτης πέρασε μπρός από τα παρακαριμένα αμάξια της ασφάλειας, σιγοσφυρίζοντας χαρούμενα. Πολύ άργότερα έμαθε πόσο κοντά είχε βρεθεί στο θάνατο εκείνο το πρωινό. Οι αστυνομικοί είχαν εντολή να τον εκτελέσουν μόλις τον έβλεπαν χωρίς προειδοποίηση, και δεμένοι με χειροπέδες μέσα σ' ένα αμάξι ο Έλ Ροζέτ κι ο σύνδεσμος της Γκερόνα τον περίμεναν για να τον αναγνωρίσουν. Φαίνεται λοιπόν ότι κάποιος τον είχε δει το προηγούμενο απόγευμα να μπαίνει σπίτι του, το οποίο επίσης παρακολυθούσαν στενά. Την ώρα που ο Σαμπατέ περνούσε δίπλα από τα αυτοκίνητα και τη λεωφορεία της αστυνομίας, όλα τα όπλα ήταν γυρισμένα πάνω του, ή ζωή του κρεμόταν από μια κλωστή. Εδυσχώς και οι δύο, ο Έλ Ροζέτ και ο σύνδεσμος διαβεβαίωσαν με πενσιτικότητα τους φρουρούς τους ότι ο άντρας που περνούσε δεν ήταν ο Σαμπατέ.

Την ίδια μέρα ή Πολίσια Αρμάδα έπιασε τον πατέρα του την ώρα που αυτός ξεκινούσε για τη δουλειά και χρησιμοποιώντας τον σαν άσπίδα μπήκε στο σπίτι. Αυτό θα γινόταν κάτι το συνηθισμένο για τα επόμενα χρόνια.

Ο Χοσέ κι ο Φρανσίσκο ξανασυναντήθηκαν λίγες μέρες αργότερα, στα βουνά. Ο Έλ Τσίκο είπε στον αδελφό του για τη δράση του και για σχέδια για το παρόν και το μέλλον. Ο Χοσέ έπρεπε να γυρίσει στη Βαλέντσια για να κλείσει ορισμένες προσωπικές υποθέσεις αλλά υποσχέθηκε στον αδελφό του να τον ξανασυναντήσει σύντομα στη Γαλλία όπου θα μπορούσαν να συζητήσουν καλύτερα τα διάφορα σχέδια. Μετά μια εβδομάδα ο Χοσέ έφτασε στη Γαλλία κι από τότε απιερώθηκε ολόβρυχα στον αγώνα.

Τον Ιούνιο του 1947 ο Έλ Τσίκο βρήκε ένα παιδικό φίλο, τον Χουάν Π. σε μια γέφυρα κοντά στο Σάν Μπαουντίλιο ντε Λιομπρεγκάτι. Η συνάντηση δεν ήταν τυχαία, ο Σαμπατέ είχε ειδοποιήσει τον Χουάν Π: ήθελε να συζητήσουν μερικά θέματα. Ο Χουάν είχε

στρατιωτικό τρόπο, και έχει τμήματα πεζικού, ίππικού και μηχανοκίνητα. Την κατευθύνει ο αρχηγός στρατού, με τον τίτλο του Γενικού Έποπτη. Οι δουλειές ρουτίνας κατευθύνονται από την Γενική Διεύθυνση της Αστυνομίας, τους τοπικούς πολιτικούς Κυβερνήτες και τους Αστυνομικούς Διευθυντές. Κατά τα επίσημα στοιχεία, το 1971 την αποτελούσαν 100.000 άντρες, που ήταν 52,28 τοίς εκατό έργατες, 39 τοίς εκατό αγρότες και 8,44 τοίς εκατό σπουδαστές.

μετακομίσει: πρόσφατα στην Καταλανική κωμόπολη Γκάδα, μετά τον θάνατο του μοναδικού γιου του. Όταν ο Έλ Τσίκο του εξήγησε ότι σχεδίαζε έρσιμμένες ενέργειες με επίκεντρο την Γκάδα και ζήτησε τη βοήθειά του, εκείνος υποσχέθηκε ότι θα έκανε ό,τι περνούσε απ' το χέρι του· οι δυο φίλοι συμφώνησαν πριν χωρίσουν να ξανασυναντηθούν μετά από λίγες μέρες. Το σπίτι του Χουάν στη Γκάδα ήταν περίπου 300 μέτρα από το στρατόπεδο της Γκουάρντια Σιβίλ και εκεί πέρασε ο Σαμπατέ τη νύχτα που είχαν ορίσει και την επόμενη μέρα, με Κυριακή, με το φίλο και την οικογένειά του. Δεν μπορούσαν να συναντηθούν νωρίτερα καθώς ο Χουάν που δούλευε σ' ένα κοινόν ύφαντουργείο σχολούσε κατά τα μεσάνυχτα του Σαββάτου, κι η γυναίκα του δούλευε τη μέρα στα χωράφια. Όταν ο Σαμπατέ έφτασε στο σπίτι ήταν εκεί μόνον η δεκατετράχρονη κόρη τους. Το μεγαλύτερο μέρος της Κυριακής το πέρασαν συζητώντας με προσοχή διάφορα θέματα. Το σχέδιο του Σαμπατέ ήταν να απομονώσουν το χωριό κόβοντας όλες τις επικοινωνίες, να επιτεθούν στο στρατόπεδο της Γκουάρντια Σιβίλ για όπλα και να ληστέψουν την Τράπεζα της Βισκάγιας.

Ήθελε επίσης να ξεκαθαρίσει τους λογγοκρισμούς με μερικούς τοπικούς φασιότες ή γκεμονίσκους που ήταν από τους κύριους συντελεστές της καταστολής μετά τη νίκη των Έθνικιστών. Ένα τέτοιο παράτολμο σχέδιο άπαιτούσε λεπτομερείς πληροφορίες και ο Χουάν μαζί με άλλους ντόπιους συντρόφους ανέλαβαν να τις συγκεντρώσουν. Αυτό όμως το σχέδιο ποτέ δεν πραγματοποιήθηκε καθώς μέσα στον Ίουλη εκτελέστηκε το δεξί χέρι του Κομισσάριου Κιντέλα, ο Έλζέο Μελίς Ντιάζ και η καταστολή που επηκολούθησε ανάγκασε τον Σαμπατέ και την διάδα του να γυρίσουν στη σιγουριά της Γαλλίας. Έξάλλου η άστυνομία είχε άρχισε να υποπετεύεται τον Χουάν Π. που ήταν με άναστολή έξω από τη σουλκτή, κι έσο άναγκάστηκε κι αυτός να καταφύγει με την οικογένειά του στη Γαλλία. Αυτοί λοιπόν ήταν οι λόγοι που αναβλήθηκε η εκτέλεση του σχεδίου για τη Γκάδα.

Τις δραστηριότητες του Ντιάζ τις έχω περιγράψει στις προηγούμενες σελίδες. Η εξουδετέρωση αυτού του καταδότη ήταν μόνιμο θέμα που συζητούσαν όλες οι αντιστασιακές οργανώσεις. Τον Άπριλη του 1945 τρεις σύντροφοι είχαν έρθει από τη Γαλλία για να τον εκτελέσουν αλλά η επιχείρηση ματαιώθηκε όταν αντιλήφθηκαν ότι είχαν διαρρεύσει στοιχεία στην άστυνομία. Ένας άλλος σύντροφος των ομάδων δράσης, ο Μκνουέλ Παρέχα ήρθε κι αυτός

ἀπ' τῆ Γαλλία μὲ αὐτὸν ἀποκλειστικὰ τὸ σκοπὸ, καὶ ἂν δὲν μεσολάβησε ἡ ὑπόθεσις Ἐνγκελ Μαρὶν (ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ MLE ποῦ «δραπέτευσε» μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Ντιάζ) ἴσως νὰ τὸν σκότωνε.

Προηγουμένως, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1945 ἡ Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ τῆς CNT μὲ τὸν Πρόεδρόν της Καϊσαρ Μπρότο εἶχε συλληφθεῖ καὶ ἡ Ἐπιτροπὴ ποῦ τὴ διαδέχτηκε, μὲ γραμματέα τὸν Λορέντζο Ἰνίγγο πιάστηκε καὶ αὐτὴ στὶς ἀρχὰς Ἀπριλίου τοῦ 1946. Ὁ Γραμματέας τῆς νέας Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς CNT ἐπισκέφτηκε μὲ δύο διαφορετικὰς εὐκαιρίας τὸν Παρέχα τονίζοντάς του ὅτι εἶχε βασικὴ σημασία ὁ Μελίς Ντιάζ νὰ ἐξουδετερωθεῖ τὸ ταχύτερον.

Τὸν Μάρτην τοῦ 1947, σχηματίστηκε τὸ Ἰσπανικὸ Κίνημα Ἀντίστασις τῆς Βαρκελώνης (MLR) μὲ προοπτικὴ νὰ διαχωριστοῦν οἱ ὀργανωτικὰ καὶ προπαγανδιστικὰ δραστηριότητες ἀπὸ τὶς καθαρὰ ἀντάρτικες ἐνέργειες. Τὸ MLR θὰ ἦταν ἀπὸ δῶ καὶ πέρα τῆ στρατιωτικῆς πτέρυγας τοῦ Ἀναρχικοῦ κινήματος. Ἡ ἰδέα ἦταν τῶν συντρόφων τοῦ «ἐσωτερικοῦ» καὶ ἕνας νέος ἀπεσταλμένος ἀπὸ τὴ Γαλλία ἀνακοίνωσε ὅτι καὶ ἐκεῖ συμφωνοῦσαν. Ὅμως ἀργότερα τὸ κίνημα τῆς ἐξορίας διαφώνησε μ' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση καὶ ἀποκήρυξε τὸν ἀπεσταλμένο. Παρ' ὅλα αὐτὰ στὴν Ἰσπανία ἀποφάσισαν νὰ δράσουν μὲ βάση τὶς δικῆς τους ἐκτιμήσεις καὶ κέρδισαν τὴν υποστήριξιν πολλῶν ἐξαιρετικῶν καὶ ἐμπειρῶν συντρόφων, μαζὶ καὶ τῆς ομάδας τοῦ Μανουέλ Παρέχα. Αὐτὴ ἡ συνεργασία δὲν ἀργήσῃ νὰ καρποφορήσῃ.

Ἐχε ἀποφασιστεῖ ὅτι δὲν ἀρκοῦσε ἡ ἀπλὴ ἐξόντωση τοῦ Μελίς. Τὸ ἤξεραν ὅτι καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔκαναν τὰ ἴδια στὴν Ἰσπανία καὶ στὴ Γαλλίαν ἀλλὰ παρέμεναν ἀγνωστοί. Ἔτσι ἐτοιμάστηκε ἕνα σχέδιον ποῦ ὅπως ἐλπίζανε θὰ ἀποκάλυπτε τοὺς κατὰδότες μέσα στὴν ἴδια τὴν ὀργάνωσιν μιὰ καὶ καλὴ.

Ἡ ἐπιχείρησις πῆρε τὸ κωδικὸ ὄνομα «Σχέδιον Η» καὶ μελετήθηκε μέχρι τὴν τελευταία λεπτομέρεια. Τὸ μεσημέρι τῆς 12 Ἰουλίου τοῦ 1947 οἱ Μανουέλ Παρέχα, Ἀντόνιο Ζιλ (πιδ γνωστὸς ὡς Ἀντόνιο Σάντσο Ἀγκορέττα) καὶ ἕνας ἀκόμη σύντροφος, ἐμφανίστηκαν σ' ἕνα καφενεῖο τῆς Πλάτσα Μπουενουξέσσο ὅπου ὁ Μελίς ἔπαιξε μπιλιάρδον. Ὁ Παρέχα πλησίασε χωρὶς νὰ τὸν ἀντιληφθεῖ κανεὶς τὸν Μελίς καὶ τὸν ἄγγιξε στὸν ὦμον λέγοντάς του νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἐξῆς καὶ νὰ μὴν προσπαθῆσῃ νὰ ἀντισταθεῖ. Ὁ Μελίς ποῦ εἶχε ἤδη μάθει ἀπὸ τὸν Μαρὶν τοὺς σκοποὺς τοῦ Παρέχα θέλησε νὰ δεῖξῃ γενναίως. Πῆρε τὸ σακκάκι του καὶ θῆκε ἀπὸ τὸ καφενεῖο μὲ τοὺς τρεῖς ἄνδρες πίσω του.

Στόν δρόμο ο Παρέχα του είπε στα γρήγορα ότι περισσότερο από τη ζωή του τον ενδιέφεραν όλα τα ντοκουμέντα και τα έγγραφα που είχε στην κατοχή του, κι ότι θα πήγαιναν μαζί να τα πάρουν. Ο Μελίς αντίληφτηκε ότι δε μπορούσε πια να γλυτώσει, πολύ περισσότερο που είδε καθώς περπατούσαν κι άλλους τρεις να περιμένουν παραπέρα, τους Πέδρο Άδρονβερ Φόντ — γνωστό σαν Έλ Γιάχο— Ραμόν Γκονζάλες Σαχμαρτί* κι έναν ακόμη. Πριν ξεκινήσουν ο Αντόνιο Ζιλ θέλησε να ψάξει τον Μελίς αλλά ο Παρέχα είπε ότι δεν ήταν αναγκαίο. Έτσι ήθελε να πείσει τον Μελίς ότι αν τους έδινε τα ντοκουμέντα θα γλύτωνε τη ζωή του. Αυτό όμως είχε τραγικές συνέπειες.

Ο Μελίς είχε αιγουρευτεί ότι δεν του έμεινε άλλη ζωή κι έτσι δεν έδειξε αντίσταση — αλλά είχε διαρκώς τεντωμένα τα νεύρα του να προσπαθήσει να ξεφύγει στην πρώτη ευκαιρία. Ξφηνικά, καθώς άφηναν το Κάλλε Έλιζάμπετς όπου ενώθηκαν με τον Άδρονβερ και τους άλλους, και έμπαιναν στο Κάλλε Μονταλέγκρε, ο Μελίς έσπρωξε δίπλα τους δυο που ήταν δίπλα του, χώθηκε στην είσοδο μιας πολυκατοικίας κι άρχισε να ανεβαίνει τα σκαλιά. Ο Παρέχα έτρεξε πίσω του αλλά καθώς κοντοστάθηκε μια στιγμή στο σκοτάδι, ο Μελίς που είχε ήδη ανέβει τη σκάλα μπορούσε να διακρίνει καθαρά τη σιλουέτα του, τράβηξε το πιστόλι του και τον πυροβόλησε θανάσιμα. Παρ' όλα αυτά ο Παρέχα είχε την ετοιμότητα να καλυφθεί και πυροβόλησε κι αυτός άμείωτος. Ο Μελίς έπεσε, και ο Ζιλ* που είχε ανέβει κι αυτός, πλησίασε και έδωσε την χαρακτηρισική βολή στον προδότη.

Στο μεταξύ οι τέσσερις που είχαν μείνει στον δρόμο είχαν πιάσει στρατηγικές θέσεις μήπως συνέβαινε τίποτα το απρόοπτο και για να καλύψουν την υποχώρηση. Ο Ζιλ ξαναφάνηκε γρήγορα λέγοντας ότι ο Παρέχα είχε πληγωθεί άσχημα κι έπρεπε να τον κουβαλήσουν. Σε δευτερόλεπτα, σιαμάτησαν με τα πιστόλια στα χέρια ένα γαλατάδικο που περνούσε και απέθεσαν τον οδηγό. Ο Γκονζάλες πήρε το τιμόνι και οι άλλοι περιποιούνταν τον Παρέχα.

* Γεννήθηκε στο Γκρανβόλερς το 1920 και σκοτώθηκε στη Βαρκελώνη τον Ιούλιο του 1948. Σε μια μάχη με την άτυνομία.

* Ο Αντόνιο Ζιλ γεννήθηκε τον Γενάρη 1921 στο Ούρρεα ντε Γιαέν της Τερούελ. Σκοτώθηκε τον Απρίλη του 1948 σε αυτοκινητιστικό δυστύχημα στην Τεολούζ.

Έξαφανίστηκαν ὀδηγώντας μανιασμένα. Ὁ Παρέχα διατηροῦσε τὴν διαύγειά του ἀλλὰ ἤξερε ὅτι τὸ τραῦμα του ἦταν μοιραῖο. Ζήτησε ἀπ' τοὺς συντρόφους του νὰ τὸν σκοτώσουν καὶ νὰ γλυτώσουν οἱ ἴδιοι ἀλλὰ αὐτοὶ δὲν εἶχαν καρδιά νὰ τὸ κάνουν. Τὸν πῆγαν στὸ Νοσοκομεῖο Ἀτυχημάτων καὶ τὸν ἄφησαν στὴν εἴσοδο σὲ τρομακτικὴ ἀγωνία*.

Μόλις ὁ Κιντέλα ἔμαθε τὰ περιστατικὰ διέταξε ἀμέσως νὰ κρατήσουν πάση θυσία ζωντανὸ τὸν Παρέχα. *Ὅχι γιὰ ἀνθρωπιστικούς λόγους δέβαια, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀπεγνωσμένη ἐλπίδα νὰ μπορέσει νὰ ἀνακρίνει τὸν πληγωμένο. Μάταια όμως, γιατί ὁ Παρέχα ξεψύχησε πρὶν φτάσει ὁ χειρουργὸς πὺ εἶχε σταλεῖ.

Ἡ Ἰσπανικὴ ἀτυχομομία χροστοῦσε πολλὰ στὸν Μελίς ἀλλὰ στὸ τέλος ὅλοι περιφρονοῦν τοὺς προδότες. Οἱ ἐφημερίδες τῆς Βαρκελώνης ἀφιέρωσαν λίγες ἰσόνο γραμμὲς στὸν θάνατό του χωρὶς νὰ ἀναφέρουν καν τὸ ὄνομά του:

«Σὲ ἓνα δρόμο τοῦ Κάλλε Φερνάντο (δὲν εἶπαν καν τὴν ἀληθινὴ τοποθεσίαν) δυὸ ἄνδρες σ' ἓνα φορητὸ πυροβόλησαν ἓναν διαβάτη. Ἀρκετὲς σφαῖρες δρέθησαν στὸ σῶμα του καὶ ἀργότερα πέθανε. Παρὰ τὴν ταχύτητα καὶ τὸ ξαφνικὸ τῆς ἐπίθεσης αὐτὸς πρόφτασε πρὶν πεθάνει νὰ πυροβολήσει ἓναν ἀπὸ τοὺς ἄντρες καὶ νὰ τὸν πληγώσει. Οἱ φίλοι τοῦ πληγωμένου τὸν ἄφησαν στὸ Νοσοκομεῖο ἀτυχημάτων καὶ ἔξαφανίστηκαν».

Μὲ τὸν θάνατο τοῦ Μελίς τὸ M.L.R. κυκλοφόρησε τὸ πρῶτο του κείμενο, μὲ προκήρυξη πὺ ἀνκοίνωνε τὴν πολιτικὴ του:

*Ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς θὰ ἀπαντᾶμε στὴν κρατικὴ τρομοκρατία μὲ τὴν λαϊκὴ τρομοκρατία. Τὰ πιστόλια καὶ τὰ πολυβόλα τοῦ M.L.R. θὰ ἀπαντήσουν στὶς σφαῖρες τῶν δολοφόνων μὲ τίς στολές. Οἱ ἄνδρες τοῦ M.L.R. θὰ ἐκτελοῦν ὅλους τοὺς προδότες πὺ αὐτὸ καταδικάζει ὅπως ἔκαναν ἤδη στὴν περίπτωσιν τοῦ διαδόχου Ἐλιζέο Μελίς πὺ ἄφησε μισοτὴ τὴ μνήμη του στὶς 1 τὸ μεσημέρι τῆς 12 Ἰουλίου, στὸ Κάλλε Μονταλέγκρε στὴ Βαρκελώνη».

Τὸ κείμενο ἦταν ὑπογραμμμένο ἀπὸ τὴν Ἐπαναστατικὴ Ἐπιτροπὴ καὶ εἶχε ἡμερομηνία 1 Αὐγούστου 1947.

* Ὁ Παρέχα γεννήθηκε τὸ 1910 στὸ Βελέζ Ρουμπίο τῆς Ἀλμερία. Στὸν πόλεμο ἦταν καμισάριος τῆς 104ης Ταξιαρχίας.

VII. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Τὸ Ἴσπανικὸ Ἀναρχικὸ Κίνημα στὴν ἐξορία εἶχε τὸ 20 Συνέδριο τῶν Τοπικῶν Ὀμοσπονδιῶν στὴν Τουλούζη, ἀπὸ τὶς 20 Μαΐου ὡς τὶς 29 Ὀκτωβρίου 1947. Πολλοὶ ἀγωνιστὲς ἀπ' τὸ ἐσωτερικὸ τὸ παρακολούθησαν, ἀνάμεσά τους ὁ Χοσὲ Λουὶς Φαθερίας κι ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ. Ὑπῆρχαν ἐπίσης ἀντιπρόσωποι τοῦ M.I.R. τοὺς ὁποίους ὁμως οἱ γραφειοκράτες τοῦ συνεδρίου ἀρνῆθηκαν νὰ θεωρήσουν ὡς ἀπεσταλμένους καὶ δὲν τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ πάρουν μέρος στὶς ζωηρὲς συζητήσεις γιὰ τὸν ρόλο ποὺ μποροῦσε νὰ παίξει τὸ Ἀναρχικὸ Κίνημα Ἀντίστασης στὴν Ἰσπανία.

Ὅπως συνήθως τὸ Συνέδριο ἐκλείσει μὲ ἕνα κάλεσμα γιὰ μεγαλύτερη ἀγωνιστικὴ καὶ γιὰ πῶς δυναμικὴ καμπάνια προπαγάνδας καὶ δράσης στὴν Ἰσπανία — ὅλα αὐτὰ ἐδάκια ἦταν χωρὶς κανένα νόημα ἀλλὰ ἀναγκαῖα γιὰ νὰ ἐκανοποιηθεῖ τὴ πάντοτε πῶς ἀγωνιστικὴ δόση τοῦ κινήματος. Ἡ γραφειοκρατία μάλιστα ἐπῆρσε νὰ ἀπαγορεύει νὰ ἀνακοινωθοῦν καὶ νὰ συζητηθοῦν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ συνεδρίου οἱ προτάσεις καὶ οἱ κριτικὲς τῶν ἀντάρτικων ομάδων.

Ἀηδισμένοι μὲ τὶς μανούδρες τῆς γραφειοκρατίας ὁ Φαθερίας μὲ τὴν ομάδα του ἐτοιμάστηκαν νὰ γυρίσουν στὴν Ἰσπανία. Ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ, ὁ Ἀλμπέρτο Μπ. κι ἕνας ἀκόμη σύντροφος ἀνέλαβαν νὰ προετοιμάσουν τὴν ἐπιστροφὴ τοῦ «Φάβι» δημιουργώντας μιὰ γιάφκα — ὀπλασθήκη, στὴν δόση Μὰς Τάρτας, κοντὰ στὸ Ὀσέγια, στὰ ἀντολικά Γαλλικὰ Πυρηναία. Οἱ τρεῖς σύντροφοι εἶχαν μεταφέρει ὅλα τὰ ὄπλα καὶ τὰ ἐκρηκτικὰ στὸ Ὀσέγια ἀπὸ τὴν κεντρικὴ ἀποθήκη, στὸ Φόντ Ρομέ.

Ὁ Φαθερίας πῆρε μαζί του κι ἕναν εἰδικὸ ἀπεσταλμένο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς C.N.T. (ποὺ ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς θὰ τὸν ἀναφέρω ὡς C) ἀλλὰ δυστυχῶς πρὶν περάσουν τὰ σύνορα τοὺς

έπιασαν οι Γάλλοι φρουροί κοντά στο Λατούρ ντε Καρόλ και τους οδήγησαν στις φυλακές του Περπιγιάν. Όμως τελείως ανέλπιστα τους άφησαν δλους μετά δεκαπέντε μέρες χωρίς καμιά δίκη, κι έτσι, χωρίς φόβο πλέον, αυτοί ξανάρχισαν τις έτοιμιασίες για το ταξίδι πριν τους προφτάσουν τα χιόνια του χειμώνα και κάνουν άδύνατο κάτι τέτοιο. Άλλά αυτή δεν ήταν η μοναδική κακοτυχία...

Την ομάδα την οδηγούσε ο βετεράνος άναρχικός άγωνιστής **Μαριάνο Π.** Την ώρα που συσκευάζαν το ύλικό που θα έπαιρναν μαζί τους, χαλάρωσε η περόνη μιας χειροβομβίδας η οποία έσκασε μέσα στο χέρι του Μαριάνο καθώς αυτός προσπαθούσε άδέξια να άνοιξει ένα παράθυρο και να την πετάξει έξω. Ένα θραύσμα πλήγωσε τον Ραμόν Μπαλέστερ Όροβιτς στο γόνατο. Οι σύντροφοι κουβάλησαν τον Μαριάνο σ' ένα γικτρώ στο Όσέγια που έδωσε τα τραύματά του και έπειτα στο νοσοκομείο Περπιγιάν για να τον χειρουργήσουν, όπου του άκρωτηρίασαν τον άριστερό βραχίονα και τον δεξιό αντίχειρα.

Τελικά στην ομάδα έμειναν οι Φαθερίας, Ραμόν Γκονζάλες, Σελεδονίο Γκαρσία Κασίνο και Ραφάελ Μπαλέστερ Όροβιτς. Όμως η κακοτυχία συνέχισε να τους άκολουθεί και με ά μόλυνση του τραυματισμένου του γόνατου άνάγκασε τον Ραφάελ να γυρίσει στη Γαλλία.

Τόν καιρό που γίνονταν αυτά η οικογένεια Σαμπατέ μετακόμισε από το Λά Κλαπέρ σ' ένα άλλο «κάβα ντε κάμπος», κοντά στο Κουστούζ. Αυτό το σπίτι ήταν άκόμη πιο βολικό για τα σχέδια του Έλ Τσίκο καθώς άπείχε λιγότερο από χίλια μέτρα άπ' τα σύνορα. Για να κρατάει συντροφιά στα παιδιά και στην Λεονώρα όσο αυτός θα έλειπε τους έφερε έναν νεαρό σύντροφο, για να κρατάει τις βαρειές δουλειές και να προσέχει τη γη. Έφερε κι ένα μουλάρι που άργότερα άποδείχτηκε άνεκτίμητο για τις μικροαγαρείες. Οι γειτονές του τα έβλεπαν κάπως είρωνικά όλα αυτά — αν και από κάποια άπόσταση, καθώς το κοντινότερο σπίτι άπείχε πάνω από μισό μίλι άπ' το δικό του. Για να αγοράζει σπόρους και ότι άλλο χρειαζόταν έπρεπε να πηγαίνει στο Σερέ, στο Άρλ-σϋρ-Τέχ, στο Σαιν Λωράν η άκόμη και μέχρι το Περπιγιάν. Όποιοι συναντούσε προσπαθούσε να του μεταδώσει τον ένθουσιασμό του για το δνειρό του — ένα άναρχικό κοινόβιο σ' εκείνα τα μέρη. Οι άνθρωποι της περιοχής ήξεραν καλά — ή, τουλάχιστον έτσι νόμιζαν — τη γη και έβλεπαν με σκεπτικισμό τα σχέδιά του. Κι άλλοι είχαν προσπαθήσει το ίδιο, έλεγαν, και κατέληξαν πολύ άσχημα.

Όμως ο Έλ Τοίκο δὲν ἦταν μονάχα ἐπίμονος, ἦταν κι ἓνας ἄνθρωπος μὲ τεράστια θέληση κι ἐργατικότητα. Βρήκε μιὰ καλὴ ἀντλία καὶ — μὲ ἀχώριστο βοηθὸ τὸ μουλάρι του — ἔσκαψε τὰ χαντάκια πού χρειαζόταν καὶ τελικὰ κατάφερε νὰ φέρει νερὸ μέχρι τὸ σπίτι του. Ὅλοι ὅσοι τὸν κοροΐδευαν ἔμειναν ἄφωνοι μὲλις εἶδαν τὸν καινούργιοφεριμένο ἀγρότη νὰ παράγει μετὰ ἀπὸ λίγον καιρὸ τέτοια πεπόνια πού δὲν εἶχαν ξαναφρανεῖ ποτὲ στὶς Γαλλικὲς πλαγιὲς τῶν Πυρηναίων.

Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ περίπου ἐγινε στὴ Γαλλία κάτι πού θὰ εἶχε ἀργότερα μεγάλες ἐπιπτώσεις στὴ ζωὴ τοῦ Σαμπατέ. Τὴν νύχτα 6 πρὸς 7 Μάη τοῦ 1948 μερικοὶ ἔνοπλοι μισοκφόροι δῆξαν ἀπὸ μιὰ κοῦρσα στὴν αὐλὴ τοῦ ἐργοστάσιου Ρὸν - Πουλὲνκ στὸ Παὰζ ντὲ Ρουσιγιὸν τῆς Λυών, γιὰ νὰ ληστεύουν τὰ χρήματα τῶν μισθῶν. Ἐκοψαν τὰ τηλεφωνικὰ σύρματα καὶ ἔδεσαν καὶ φέμισαν δυὸ ἀπὸ τοὺς φρουροὺς, τοὺς Πουσέ καὶ Χεννεμπῶ. Ὁ τρίτος, ὁ Μωρίς Μονὸ πού περιπολοῦσε ἐκείνη τὴν ὥρα, πυροβόλησε προσπαθώντας νὰ σταματήσῃ τοὺς ληστεὲς καὶ σκοτώθηκε κατὰ τὴν ἀψιμαχία.

Ὁ ἀπρόβλεπτος θάνατος τοῦ φρουροῦ ἀνάγκασε τοὺς ληστεὲς νὰ ἐγκαταλείψουν ἀμέσως τὸ ἐργοστάσιο μὲ τὸ ἀμάξι πού εἶχαν ἔρθει. Ἡ διαφυγὴ ἐγινε τόσο ἀναστατωμένη καὶ μέσα στὸν πανικὸ τοὺς ἄφησαν ἀρκετὰ ἔχνη.

Οἱ ληστεὲς εἶχαν ἀλλάξῃ τὶς πινακίδες τοῦ ἀμαξιοῦ καὶ γιὰ κάποιον λόγο ἀναμφίβολα γιὰ νὰ τὶς ξαναλλάξουν μὲλις τέλειωνε ἡ ἐπιχείρηση. Αὐτὲς οἱ πινακίδες δρέθηκαν στὴν αὐλὴ τοῦ ἐργοστασίου. Τὶς κουβαλοῦσαν μαζί τους, καὶ προφανῶς τὶς ἐξέχασαν πάνω στὴ φυγὴ τους.

Ἡ ἀστυνομία ἐντόπισε τὸν ἰδιοκτήτη τοῦ αὐτοκινήτου μὲ νούμερο 7263F58. Ἦταν γραμμμένο στὰ ἀρχεῖα τοῦ Χὸτ Γκαρόν μὲ κάτοχο κάποιον Ἰσπανὸ Κάρλος Βιδάλ Πασανάου, κάτοικο Τουλούζης, πού τὸ εἶχε ἀγοράσει τὸν Νοέμβρη τοῦ '47 ἀπὸ μιὰ μάντρα στὴν Τουλόν. Ὁ Βιδάλ θρυσκόταν στὴν Ἰσπανία κι ἐτσι δὲν μπορούσε νὰ τὸν ἀνακρίνει ἡ Γαλλικὴ Ἀστυνομία.

Τὴ νύχτα τῆς 15 Μαΐου 1948 στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ 115 κοντὰ στὸ χωριὸ Λὰ Κχυπανάσσε στὴν περισχὴ τοῦ Σερέ στὰ Πυρηναία, λίγα μόνο μίλλια ἀπὸ τὰ σύνορα, οἱ Γάλλοι τελωνοφύλακες εἶχαν στήσῃ μπλόκο. Ὅταν ζήτησαν ἀπὸ τὸν ἐπιβάτη ἐνὸς ταξί νὰ κατέβῃ καὶ νὰ τοὺς δεῖξει τὰ χαρτιά του, αὐτὸς τὴ στιγμὴ πού τοὺς

τά έδινε τούς έδωσε ξαφνικά μιὰ σπρωξιά κι έξαφνίστηκε τρέχοντας μέσα στο σκοτάδι. Οί φύλακες έρριξαν μερικούς πυροβολισμούς χωρίς νά τόν πετύχουν. Τά χαρτιά πού είχαν μείνει στά χέρια τους ήταν στο όνομα Φρανσίσκο Σαμπατέ Λιοσάρ. Μέσα στο ταξί βρήκαν ένα αυτόματο πιστόλι.

Λίγες ώρες αργότερα οί τελωνειακοί έκαναν επιδρομή στο σπίτι του Σαμπατέ, τó Μάς Καζενόδε Λουμπέτ. Έκει ήταν ή Λεωνώρα, μπροστά της έψαξαν όλόκληρο τó κτήμα και τελικά βρήκαν δυό 'Αμερικάνικους φορητούς ασύρματους. Ένα χρόνο αργότερα, από μιὰ συζήτηση του Σαμπατέ με τούς τελωνειακούς βγήκε διτι εκείνη τή φορά τόν είχαν περάσει για λαθρέμπορο. Λίγες μέρες όμως μετά τήν πρώτη επίσκεψη ό 'Αστυνομικός Έπίτροπος Ντυπουί ήρθε για μιὰ πιό προσεκτική έρευνα και βρήκε ένα σακκι πού είχε μέσα ένα πακέτο με είκοσιδύο κομμάτια έκρηκτικού ύλικού, πέντε χειροβομβίδες, τρεις μεταλλικούς έκρηκτικούς σωλήνες, δεκατέσσερις φωτοβολίδες δυό δόμβες* πού καταγράφηκαν σάν επικίνδυνες και δυό κουτιά με δεκαπέντε πυροκροτητές τó καθένα.

Μετά τήν απόδραση πού περιγράψαμε παραπάνω ό Σαμπατέ κατάφερε νά περάσει τόν ποταμό Τέχ και νά κρυφτεί για λίγες μέρες στο σπίτι ενός φίλου εκεί κοντά. Δέν έφυγε μακριά καθώς είχε αναλάβει σέ λίγο καιρό νά περνούσε στην 'Ισπανία μιὰ ομάδα έννέα ατόμων — με τόν έαυτό του μέσα, τόν Ραμόν Βίλα Καπντεβίλα, τόν αδερφό του Χοσέ, και τόν Φρανσίσκο Μαρτινέζ Μαρκές. Τήν εποχή λοιπόν πού ό Σαμπατέ βρισκόταν στην 'Ισπανία, σχηματίστηκε από τούς Γάλλους δικογραφία εναντίον του για παράνομη κατοχή όπλων και έκρηκτικών — αυτών πού βρέθηκαν στο Μάς Καζενόδε Λουμπέτ. Δικάστηκε έρήμιγν από τó Έπανορθωτικό Δικαστήριο του Σερέ και καταδικάστηκε σέ τρία χρόνια φυλακή και 50.000 φράγκα πρόστιμο.

Στις 12 'Ιανουαρίου 1949 ένας αριθμός άναρχικών πού είχαν συλληφθεί τόν προηγούμενο Μάη άπελευθερώθηκαν από τις 'Ισπανικές φυλακές. Άνάμεσά τους ήταν κι ό Φρανσίσκο Μπαλέστερ

* Οί «Πετάρδος», όπως λέγονται αυτές οί δόμβες, αποτελούνται από ισχυρά έκρηκτικά συμπιεσμένα στην περιφέρεια ενός κουτιού, με μιὰ τρύπα στη μέση για νά μπαίνει ό πυροκροτητής.

*Οροδίτες. 'Ο Μπαλέστερ μέσα στη φυλακή είχε κάνει έναν κατάλογο κρατούμενων φίλων της C.N.T. με τις διευθύνσεις των οικογενειών τους και τὰ δνόματα των δικηγόρων που τούς είχαν υπερασπιστεί, με τὸ σκοπὸ νὰ σχηματιστεῖ ἕνα δσο τὸ δυνατόν ἀποτελεσματικότερο δίκτυο συμπαράστασης στοὺς φυλακισμένους. τὶς οικογένειές τους και νὰ ὀργανώσει τὴν νομική τους ὑποστήριξη. Γιὰ νὰ προετοιμάσει αὐτὸ τὸ σχέδιο ἤρθε ἕμμεσα σὲ ἐπαφή με τὸν Σαμπατέ. Γνωρίζονταν πολὺ καλά οἱ δυὸ τους.

'Ο Σαμπατέ ἐνθουσιάζοιτο με τὴν ἰδέα νὰ ὀργανωθεί ἡ συμπαράσταση πρὸς τοὺς φυλακισμένους καθὼς και τὸν ἴδιο τὸν ἔκαιγε ἀρκετὰ αὐτὸ τὸ θέμα. Ζήτησε λοιπὸν ἀπὸ τὸν ἀδερφό του Χοσέ — πὸς ἦταν στὴ Βαρκελώνη αὐτὸ τὸν καιρὸ — νὰ συνεργαστεῖ με τὸν Μπαλέστερ στὴν προετοιμασία ἐνὸς ρεαλιστικοῦ σχεδίου δράσης. 'Ο Χοσέ και ὁ Μπαλέστερ πλησίασαν ἕνα συμπαθόντα δικηγόρο και τοῦ ἀνέθεσαν νὰ ἀσχοληθεῖ με τὴ νομική βοήθεια στοὺς κρατούμενους, ὁ Σαμπατέ και ἡ ομάδα του ἀνέλαβαν νὰ καλύψουν τὰ ἔξοδα τοῦ σχεδίου χωρὶς νὰ ζητήσουν τὴ βοήθεια τοῦ M.L.E.

*Ὅπως συνήθως ὑπῆρχε οἰκονομικὸ πρόβλημα. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ οἱ ομάδες δράσης ζήτησαν τὴ συνεισφορά — καταναγκαστικὴ βέβαια — τῶν τραπεζῶν. Γενικὰ οἱ ληστείες ἐπαιζαν μεγάλο ρόλο στὴν Ἀντίσταση, ἦταν ἡ μόνη σοβαρὴ πηγὴ ἐσόδων.

Παρακάτω ἀκολουθοῦν μερικὲς ἀπὸ τὶς πιὸ ἐνδιαφέρουσες ἀπαλλοτριωτικὲς ἐνέργειες τῆς περιόδου πὸς ἐξετάζουμε:

28 Ἰανουαρίου: Ὑφαντουργεῖα Χοσέ Σάνγκλας στὴν Ἀβία, Βαρκελώνη. Ἀπαλλοτριώθηκαν 65.000 πεσέτες.

18 Φεβρουαρίου: Ὑποκατάστημα τῆς Μπάνκο Σεντράλ ντὲ Μπαρσελόνα. Οἱ ληστὲς πήραν 77 000 πεσέτες.

23 Φεβρουαρίου: Σοσιεδάδ Ἀνονίμο Φερρέρο, Βαρκελώνη. 'Ο Φερρέρο, Διευθυντὴς τῆς ἐπιχείρησης ἐκτελέστηκε ἐνῶ προσπαθοῦσε νὰ ἐμποδίσει τοὺς ληστὲς.

'Ο Χοσέ, ὁ Φρανσίσκο και ὁ Χοσέ Περὲξ Πεδρέρο, πὸς τὸν φώναζαν και «Τραγαπάνες» ἐξαιτίας τῆς ἀδιάκοπης πείνας του, κι ἕνας ἀκόμη σύντροφος, σχεδίασαν μιὰ «ἐπιχείρηση συμπαράστασης» στοὺς πολιτικὸς κρατούμενους με στόχο μιὰ Τράπεζα κοντὰ στὴ Βαρκελώνη, τὴν Τράπεζα τῆς Γκάδα, πὸς ὁ Σαμπατέ τὴν ἤξερε καλά — τὴν εἶχε ξαναληστέψει με ἐπιτυχία τὸ 1935. Ἄν και αὐτὴ ἡ συγκεκριμένη ἐνέργεια ἀπέτυχε, δείχνει καθαρὰ τὸ γιατί ὁ Σαμπατέ ἐπέζησε ἐπὶ τόσα χρόνια συνεχοῦς δράσης. Δὲν ἦταν μόνο τὸ θάρρος και ἡ θέλησή του, και σίγουρα κι ἕνα ποσοστὸ τῶ

χης, αλλά και η σύνεση, οι προφυλάξεις που πάντα έπαιρνε. Ή τάλιμη του ποτέ δεν τον οδηγούσε σε πράξεις αυτοκαταστροφής.

Αυτή η Τράπεζα δεν είχε αντιμετώπισει καμιά απόπειρα ληστείας μετά τις 20 Ιανουαρίου 1949 όποτε μετά από ένα κύμα λησταιών όλες οι Τράπεζες της Καταλωνίας εφοδιάστηκαν με δυο ένοπλους φρουρούς στην είσοδο. Ο Σαμπατέ είχε σκεφτεί και παλιότερα να την ληστέψει, αλλά το ανέβαλε επειδή θεώρησε πολύ μεγάλο τον κίνδυνο για δυο άντρες μονάχους. Αυτή η τελευταία προσπάθεια απέτυχε για πολλούς λόγους. Ο Χοσέ κι ο Τραγαπάνες είχαν κλέψει ένα άμαξι για την επιχείρηση λίγες ώρες προηγουμένως. Ο Χοσέ, που ήξερε ότι ο αδερφός του υπολόγιζε τον χρόνο μέχρι κλάσματα του δευτερολέπτου — πολύ περισσότερο σε τέτοιες δουλειές — είχε αφήσει να φύγει τον ιδιοκτήτη του άμαξιού, αν και το ήξερε ότι εκείνος θα πήγαινε κατευθείαν στην αστυνομία. Δεν τον ένοιαζε και πολύ, είχαν αρκετό χρόνο μέχρι να κινηθεί ο μηχανισμός.

Ο Έλ Τσίκο κι ο φίλος του πάλι, για λόγους τελείως ανεξάρτητους από τη θέλησή τους, έφτασαν με ταξί στη Γκάδα πολύ αργότερα απ' ότι υπολόγιζαν. Όταν λοιπόν ο Φρανσίσκο άκουσε τι ώρα είχε αφηθεί ο ιδιοκτήτης του αυτοκινήτου, αποφάσισε να αναβάλουν τη ληστεία για καμιά άλλη μέρα. Έδώ ήταν που φάνηκε η τύχη του. Στο γυρισμό τους στη Βαρκελώνη, το άμαξι χάλασε μετά μερικές εκατοντάδες μέτρα. Δε μπόρεσαν παρ' όλες τις προσπάθειές τους να το διορθώσουν. Αν αυτό συνέβαινε μετά την ληστεία, την ώρα της καταδίωξης ίσως, όποιοςδήποτε θα ήταν πολύ δύσκολη η θέση τους.

Όμως η αστυνομία παρακολουθούσε στενά τον Μπαλέστερ μετά την αποφυλάκισή του, χωρίς ο ίδιος να το αντιληφθεί. Ακολουθώντας τον κατάφεραν να βρουν που έμεινε ο Σαμπατέ και άρχισαν να ελπίζουν ότι έφτασε η ώρα να γραπώσουν όχι μόνο εκείνη, αλλά όλες τις ομάδες της Βαρκελώνης. Το σχέδιο της αστυνομίας απέτυχε χάρη στη σύνεση, που αναφέραμε παραπάνω και την εμπειρία του παράνομου αγώνα. Κανείς π.χ. δεν πλησίαζε το σπίτι του Σαμπατέ ή όποιοδήποτε άλλο επικίνδυνο μέρος χωρίς πρώτα να εξετάσει με μεγάλη προσοχή μήπως το παρακολουθούσε ή απάθεια.

Έτσι κι ο Μπαλέστερ σύντομα αντιλήφθηκε την αστυνομία καθώς και τον κίνδυνο που διέτρεχε ο ίδιος. Συνεννοήθηκε με τον Φρανσίσκο και τον Χοσέ Περές Πεδρέρο και μαζί αποφάσισαν να

δώσουν ένα μάθημα στην αστυνομία. Όπλισμένοι μέχρι τα δόντια ξεκίνησαν για το σπίτι στο Σάνς όπου τους είχε στηθεί η παγίδα. Μόλις όμως έφτασαν εκεί είδαν ότι οι τρεις αστυνομικοί που είχε επισημάνει ο Χοσέ προηγουμένως, είχαν εξαφανιστεί. Αντί για αυτούς ήταν δυο καλοντυμένοι κύριοι που έκοβαν δόλτες στον δρόμο. Τι ρόλο έπαιζαν αυτοί; Θα έπρεπε οι ίδιοι να απαντήσουν. Ο Τραγαπάνες κι ο Χοσέ κρύφτηκαν διακριτικά έτοιμοι να πυροβολήσουν για να τον καλύψουν ενώ ο Φρανσίσκο προχώρησε κατευθείαν πάνω στους άγνωστους. Πρόβαλε το τόμισον, το όπλοπολυδόλο που πάντα κουβαλούσε μαζί του κάτω απ' το ξοδάβροχο, και ζήτησε τα χαρτιά τους.

Οι δυο άνθρωποι, εκπληκτοι, του 'δωσαν τις ταυτότητές τους. Ο ένας ήταν φαρμακοποιός κι ο άλλος κάτι παρόμοιο. Θα μπορούσε να είναι άπλοοί πολίτες όμως στον Φρανσίσκο δεν έμεινε καμιά αμφιβολία πλέον ότι ήτανε ασφαλίτες. Τους είπε να εξαφανιστούν άμέσως και τους προειδοποίησε ότι αν τους ξανάβλεπε δε θα χανε τον καιρό του ζητώντας τους ταυτότητες.

Μόλις έμαθε η αστυνομία το επεισόδιο αντιλήφθηκε ότι έχανε τον καιρό της παρακολουθώντας το σπίτι. Πήγε στον δικηγόρο που είχε έρθει σε επαφή ο Μπαλέστερ για να του αποσπάσουν πληροφορίες αλλά δε μπόρεσαν να θγάλουν τίποτε. Αυτός είχε δει μόνο τον Μπαλέστερ.

Οι διευθυντές της αστυνομίας λοιπόν φοβήθηκαν μήπως έχαναν ακόμη και τον Μπαλέστερ και διέταξαν να συλληφθεί άμέσως. Η Μπριγάδα Πολιτικό Σοσιαλ κατάφερε να τον βρει και τον έφερε με συνοδεία στα κελιά του αρχηγείου της, στην Βία Λαγιεάνα, στη Βαρκελώνη. Ήταν δύσκολο για τον Μπαλέστερ να άρνηθεί κάθε σχέση με την ομάδα του Σχιπατέ καθως οι ανακριτές είχαν πλήρη κατάλογο των κινήσεων του από τη στιγμή που άφησε τις Πρότυπες Φυλακές. Αυτό που του ζητούσαν ήταν φυσικά το που και πότε θα γινόταν η επόμενη συνάντησή της διάδας. Ο Μπαλέστερ* δέν άντεξε. Μετά φοβερά βασανιστήρια αποκάλυψε ότι το επόμενο ραντεβού του με την ομάδα ήταν στις 26 Φε-

* Ο Μπαλέστερ γεννήθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 1920 στη Βαρκελώνη και ήταν γνωστός Έσπεραντιστής. Αργότερα κατάφερε να γυρίσει στη Γαλλία όπου σκοτώθηκε το 1957. Ήταν εκτροχιάστηκε το Έξπρεσς Παρισιού-Νίμ.

δρουαρίου, στο φουαγιέ του Σινέ 'Αμέρικα στην 'Αβενίδα ντέλ Μαρ-
κές ντέ Ντουέρο, νούμερο 121, στις 6.45 το απόγευμα, ή, αν τύ-
χαινε τίποτε απρόοπτο, στο νούμερο 91 του ίδιου δρόμου, στο Σινέ
Κοντάλ. 'Ο Μπαλέστερ όμως είχε χρησιμοποιήσει ένα τέχνασμα
πού κατάφερε νά σαμποτάρει τήν επιχείρησή της αστυνομίας αν
καί θά μπορούσε νά έχει τραγικές συνέπειες. Είπε ότι σύνδεσμός
του μέ τήν ομάδα ήταν ο Φρανσίσκο Μαρτινέζ (Πάκο) πού ο Μπα-
λέστερ τó ήξερε ότι τόν είχε επισημάνει ή ασφάλεια. Πιστεύοντας
λοιπόν ότι θά είχαν νά κάνουν μόνο μέ τόν Μαρτινέζ, πήραν προ-
φυλάξεις και προετοιμάστηκαν αλλά δέβχια όχι αρκετά για νά άν-
τιμετωπίσουν τούς αδελφούς Σαμπατέ.

'Η πιό δυνατή αστυνομική φρουρά ήταν γύρω στό Σινέ 'Αμέρι-
κα, όπου ο Μπαλέστερ είχε δώσει τó πρώτο ραντεβού, υπό τήν επί-
βλεψη του ίδιου του Διευθυντή της Μπριγάδα, του Πέδρο Πόλο
Μπορρεγκουέρο*, περιβόητου για τίς εκτελέσεις αναρχικών αγωνι-
στών πού είχε κάνει μέ τά ίδια του τά χέρια. Προηγουμένως ήταν
ο εμπιστος του Μιγκουέλ Μπαντία*, του καταλανού Διευθυντή της
'Αστυνομίας, πού μέ τίς εύλογίες της Δημοκρατικής Κυβέρνησης
ξανάστησε τήν αστυνομική τρομοκρατία μέ πρωταγωνιστές τούς
Σεβεριάνο Μαρτινέζ 'Ανίδο και Χενεράλ Μιγκουέλ 'Αρλέγκους ο
Μπαγιόνες.

'Η Ταξ:αρχία Ειδικών 'Υπηρεσιών δημιουργήθηκε τόν Σε-
πτέμβριο του 1946 για νά ενισχύσει τήν Μπριγάδα Πολίτικο Σο-

* 'Ο Πόλο γεννήθηκε τόν Σεπτέμβρη 1897 και μπήκε στην ά-
στυνομία τó 1921. Στόν εμφύλιο υπηρέτησε στις δυνάμεις του Χενε-
ραλιτάτ, στη ζώνη των Δημοκρατικών. 'Ο Πείρατς αναφέρει στο
βιβλίο του, «'Η C.N.T. στην 'Ισπανική 'Επανάσταση» (Τουλούζη
1952) ότι τότε ο Πόλο ήδη δούλευε για μιá υπηρεσία κατασκοπείας
του Φράνκο, πού είχε τήν έδρα της στη Γαλλία. 'Ο Πόλο πέθανε τόν
Δεκέμβριο 1972 στη Βαρκελώνη, από αιφνίδιο θάνατο. Είχε πάρει
τή σύνταξή του πριν δέκα χρόνια και είχε όριστεί επίσημος Κομισ-
σάριος της Κυβέρνησεως για τήν Βαρκελώνη. Μέχρι τó θάνατό του
ήταν 'Αρχηγός του Γραφείου Πληροφοριών της κυβέρνησης.

* 'Ο Μιγκουέλ Μπαντία εκτελέστηκε από αναρχική ομάδα στις
28 'Απριλίου 1936 στην Κάλλε Μουντανέρ της Βαρκελώνης, μαζί
μέ τόν αδερφό του πού ήταν από τούς οργανωτές των φασιστικών συμ-
μοριών πού τρομοκρατούσαν τήν περιοχή.

οιάλ (BPS) και ο Πόλο, που εκείνη την εποχή ήταν δεύτερος στην ιεραρχία της BPS διορίστηκε αρχηγός της νέας υπηρεσίας. Απόκτησε έτσι τον ίδιο βαθμό με τον Κιντέλα, αρχηγό της Κοινωνικής Ταξιαρχίας. Και τις δυο ταξιαρχίες διηύθυνε ο Αστυνομικός Έπιτροπος Μανουέλ Τσιντσιλλά*.

Τή νύχτα που μᾶς ενδιαφέρει ἡ ομάδα τοῦ Σαμπατέ σχεδίαζε νά φύγει γιά τὸ Μαρτορέλλ και γιά νά κερδίσουν ὄσο περισσότερο χρόνο μπορούσαν πήγαν ὄλοι μαζί στή συνάντηση με τὸν Μπαλέστερ, χωρίς νά ξέρουν δι εἶχε πιαστέ. Πρὶν τὴν συμφωνημένη ὥρα γιά τὸ ραντεβού ἕνας ἀστυνομικός, ὁ Ὁσβάλδο Μπλάνκο Γκρεγκόριο, εἶχε στηθεῖ στό φουγιέ τοῦ Σινέ Κοντάλ ἐνῶ ὁ Ἐπιθεωρητὴς Γιέσους Μαρτινέζ Τορρεσίλλα κι ἕνας ἀστυνομικός ἀκόμη (ὁ Ἀλβάρο Βαρέλα Γκουϊλλέν) εἶχαν τοποθετεῖ διακριτικὰ σὲ μιὰ γωνία κι ἕνα κοντινὸ γκαράζ.

Ἡ ομάδα τοῦ Σαμπατέ πλησίασε τὸ σημεῖο τοῦ ραντεβού με τοὺς δυὸ ἀδερφοὺς μπροστὰ και τοὺς δυὸ ἄλλους συντρόφους σὲ μιὰ λογικὴ ἀπόσταση. Ὁ Χοσέ, πάντα προσεκτικὸς και ζύπνιος, ἀναγνώρισε ἀπὸ μακριὰ τὸν Ὁσβάλδο Μπλάνκο — ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς δυὸ σκοπὸς στό σπίτι του, στό Σάνς.

Ὁ Χοσέ προειδοποίησε τὸν Φρανσίσκο και κατέστρωσαν στὰ γρήγορα ἕνα σχέδιο. Ἀνάμεσα στοὺς συντρόφους και τὸ σινεμά ὑπῆρχε ἕνα περίπτερο πού θά μπορούσε νά τοὺς καλύπτει. Ὁ καθένας θά πήδουσε ἀπὸ κάθε πλευρὰ τοῦ περιπτέρου και θά συλλάμβανε και θ' ἀρόπλιζε τὸν ἀστυνομικό «του» ἀφήνοντάς του κι ἕνα «χαίρετιστήριο» γιά τὸν Πόλο.

Ὁ Ὁσβάλδο ὁμοίως ἀναγνώρισε ἀμέσως τὸν Χοσέ πού προχωροῦσε κάπως πρὸ μπροστὰ ἀπ' τὸν ἀδελφὸ του και τράβηξε τὸ πι-

* Αὐτὴ ἡ νέα ἀστυνομικὴ υπηρεσίς ἦταν ἐμπνευσμένη ἀπὸ μιὰν ἀλλή παρόμοια, πού εἶχαν δημιουργήσει τὸ 1920 στή Βαρκελώνη ὁ Γενικός Ἐπόπτης Δημοσίως Τάξεως Στρατηγὸς Μιγκουέλ Ἀρλέγκουϊ και ὁ στενὸς φίλος και συνεργάτης του στήν Πολιτικὴ Διοίκηση Καταλωνίως Σεβερίανο Μαρτινέζ Ἀνίδο. Αὐτὴ ἡ ὀργάνωση λεγόταν ἐπίσης Ταξιαρχίαις Εἰδικῶν Ὑπηρεσιῶν, και τὴν κατήθυνε ὁ Ἀστυνομικός Ἐπιθεωρητὴς Ἀντόνιο Ἐσπέγιο Ἀγκουϊλλάρ. Ἡ πρὸ σημαντικὴ διαφορά ἀνάμεσα στις δυὸ αὐτὲς ἐποχὲς ἦταν ὅτι ὁ Ἐπιθεωρητὴς Ἀγκουϊλλάρ δὲν ἔμεινε πολὺ στή νέα του θέση. Ἐκτελέστηκε στις 19 Ἰανουαρίου 1921 στή γωνία τῆς Κάλλε Ρεγονίρ, στὰ νότια προάστεια τῆς πόλης.

στόλι του. Έκείνη τη στιγμή ο Φρανσίσκο που είχε ήδη περάσει το περίπτερο είδε που κινδύνευε ο αδερφός του και καθώς βαστούσε ήδη το πιστόλι του πυροβόλησε έξω έπαφής σχεδόν τόν Όσβάλδο στο κεφάλι.

Τò σινεμά άδειασε άμέσως με τούς πυροβολισμούς, είναι άδύνατο νά περιγραφεί ο πανικός πολύ περισσότερο που ο άλλος άσφαλίτης στην είσοδο είδε τόν συνάδελφό του στο χώμα και τούς Σαμπατέ με πιστόλια στα χέρια. Καλύφτηκε στην άλλη πλευρά τού δρόμου πίσω από ένα σωρό χαλίγια — εκείνες τις μέρες έπισκευάζταν ο δρόμος — και άρχισε νά πυροβολεί ότιδήποτε κουνιόταν. Ίσως νά τραυματίζε αρκετούς άθώους περαστικούς αν δέν είχε παραλύσει από τόν πανικό του. Ο σωρός με τά χαλίγια τόν προφύλαγε καλά ο Χοσέ όμως κατάφερε νά τόν κάνει νά σωπάσει με μιá σφαίρα. Τά δυο αδέρφια πήραν τά χαρτιά και τó πιστόλι τού Όσβάλδο κι εξαφανίστηκαν άνάμεσα στο πλήθος πριν φτάσουν ένισχύσεις τής αστυνομίας.

Άργότερα, όταν ξανασυναντήθηκε ή ομάδα ένας από τούς άλλους δύο συντρόφους που έμενε παραδίπλα και που είχε εξαφανιστεί μόλις άρχισε ή μάχη είπε ότι με τó που άρχισε ή συμπλοκή άντιλήφτηκε ότι είχε ξεχάσει τό... πιστόλι κι έτσι γύρισε σπίτι νά τó πάρει. Ο δεύτερος είχε εξαφανιστεί, είχε σκαρφλώσει σ' έναν κοντινό λόφο.

VIII. ΤΡΟΜΟΣ ΣΤΗ ΒΑΡΚΕΛΩΝΗ

Κατά τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου 1949 οἱ Χοσέ και Φρανσίσκο Σαμπατέ ἤρθαν σ' ἐπαφή μὲ μιὰν ἄλλη ομάδα δράσης, τοὺς «Λὸς Μάνιος». Ἡ ψυχὴ αὐτῆς τῆς ομάδας, ποὺ δροῦσε κυρίως στὴ Βαρκελώνη ἦταν ὁ Βενεζολάο Χιμένεθ Ὀρίβε. Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε τίς περιστάσεις ποὺ ἐγινε ἡ συνάντησή τους.

Οἱ «Λὸς Μάνιος» εἶχαν ἀποφασίσει νὰ ἀπαλλαγοῦν μιὰ και καλὴ ἀπὸ τὸν Διοικητὴ τῆς Ἀστυνομίας τῆς Βαρκελώνης, τὸν Ἐδουάρδο Κιντέλα. Τὸν παρακολουθοῦσαν ἐπίμονα και προσεχτικά, κατέγραφαν ὅλες του τίς κινήσεις, περιμένοντας τὴν κατάλληλη στιγμή νὰ χτυπήσουν. Ἡ ομάδα τοῦ Σαμπατέ σχεδίαζε τὸ ἴδιο, χωρὶς νὰ ξέσουν γιὰ τοὺς «Λὸς Μάνιος». Ὁ Κιντέλα στὴν μεσημεριανὴ ἐπιστροφή σπιτί του ἀπὸ τὸ ἀρχηγεῖο τῆς ἀστυνομίας συνήθως περνοῦσε ἀπὸ τὴν Κάλλε ντὲ Μαρίνα, τὸ ἴδιο και τὸ ἀπόγευμα. Ἐκεῖ συναντήθηκαν ὁ Σαμπατέ και οἱ «Λὸς Μάνιος». Μὲ τὸ ποὺ ἀνταλλάξαν λίγες λέξεις κατάλαβαν ὅτι εἶχαν στὸ νοῦ τους τὸ ἴδιο πρᾶγμα. Σὲ μιὰ συνάντηση μετὰ λίγες μέρες συνέκριναν τὰ στοιχεῖα τους. Καθημερινά, μὲ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, ὁ Κιντέλα ἄσπινε τὸ γοαφεῖο του στὴ Βία Λαγιετάνα και πήγαινε σπιτί του στὴν Κάλλε λὰ Βίνα, στὸ προάστειο Γκουινάρντο, περνώοντας ἀπὸ τὴν Κάλλε Μαρίνα ἀνάμεσα στίς 1.45 και στίς 2.10 μέσα σὲ μιὰ γκριζα κούρσα μὲ τὰ σήματα τῆς υπηρεσίας του. Οἱ δυὸ ομάδες ἀποφάσισαν νὰ μὴ χασημερᾶνε ἄλλο μὲ συζητήσεις και κανόνισαν τὸ «ἄτταντάι» γιὰ τίς 2 Μαρτίου 1949, ἀνάμεσα στίς Κάλλες Μαγιόρκα και Προβένζα.

Νωρὶς τὸ πρωὶ ἐκεῖνης τῆς μέρας οἱ «Λὸς Μάνιος» ἀνέλαβαν νὰ θροῦνε ἓνα ἀμάξι και πέτυχαν ἓνα Φίατ κάποιου εὐκατάστατου κυρίου ἀπὸ τὸ Λόρκα ποὺ εἶχε ἔρθει γιὰ μπιζνες στὴ Βαρκελώνη. Ὁδηγὸς μπῆκε ὁ Σιμόν Γκρασία Φλέριγκαν και ὁ τρομοκρατημένος ἰδιοκτήτης ἀναγκάστηκε νὰ καθίσει στίς πίσω θέσεις, δίπλα στὸν

Βενεσολάο. Οί τρεις πήγαν νά βροῦν στο δρισμένο μέρος τόν Ἐλ Τσίκο πού εἶχε ἤδη καταλάβει ἕνα φορτηγό. Ἔδωσαν μέ ἐπιμέλεια — ἀλλά ὄχι θάναυσα — τόν ἰδιοκτήτη, τόν φίμωσαν καί τόν κάθισαν στήν σκεπαστή καρρότσα τοῦ φορτηγοῦ, μαζί μέ τούς Σαμπατέ, ἐνώ ἕνας ἄλλος σύντροφος ἔπαιρνε τὸ τιμόνι. Ὁ Χοσέ Λοπέξ Πενέδο, τῆς ομάδας τοῦ Σαμπατέ, κάθισε στο Φιάτ δίπλα στόν «Βένσερ» καί τὰ δυο ἀμάξια ξεκίνησαν γιά τὸ σημεῖο τῆς ἐνέδρας.

Στίς 1.45 παρκάρισαν τὸ φορτηγὸ στήν Κάλλε ντε Μαρίνα, περὶ τοῦ ἐνενηντα μέτρα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τῆς Ἁγίας Οἰκογενείας. Ὁ ἕνας κάθισε στὴ θέση τοῦ ὀδηγοῦ κι ὁ ἄλλος, μέ φόρμα μηχανικοῦ, σήκωσε τὸ καπὼ κι ἄρχισε νά κάνει πῶς ἐξετάζει τὴ μηχανή. Ὁ μηχανικός πού ἔδωκεν τόσο ἀπορροφημένος μέ τὴ δουλειά του πρόσεχε μέ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ του ἕναν νεαρό μέ καφετὶ καπέλλο πού ἔκοθε βόλτες στο πεζοδρόμιο, σαρανταπέντε μέτρα πρῶτερα. Στὴ θέση τοῦ ὀδηγοῦ ἦταν ὁ Χοσέ, μηχανικός ὁ Φρανσίσκο.

Οἱ τρεῖς ἄλλοι σύντροφοι καθόταν στο παρκαρισμένο φιάτ εἴκοσι μέτρα πρὸ ἐκεῖ, ὁ Σιμόν στο τιμόνι κι ὁ Βένσερ μέ τόν Χοσέ Λοπέξ Πενέδο στά πίσω καθίσματα, μέ τὰ Στέν κρυμμένα ἀλλὰ ἔτοιμοι νά πυροβολήσουν μέ τὸ πρῶτο σῆμα.

Στίς 1.55 ὁ σύντροφος στο πεζοδρόμιο ἔβγαλε ἐπιδεικτικὰ τὸ καφέ καπέλλο του. Τὸ γκρίζο ἀμάξι, πού τόσο ἀνυπόμονα τὸ περιμένανε, πλησίαζε τούς συντρόφους κοντὰ στήν Κάλλε ντε Μαρίνα. Ὁ Ἐλ Τσίκο σήκωσε τὸ πολυδόλο του πού τὸ εἶχε δίπλα στὴ μηχανή καί στήθηκε στὴ μέση τοῦ δρόμου, σταθερὰ πάνω στα ἀνοικτὰ πόδια του καί γάζωσε τὸ ἀμάξι πού πλησίαζε. Αὐτὸ φρέναρε χτυπημένο καί πετάχτηκαν ἔξω δυο ἄντρες, σὲ μιὰν ἀπελπισμένη προσπάθεια νά ξεφύγουν. Τὸ Φιάτ κίνησε κατὰ πάνω τους κι οἱ δυο σύντροφοι πυροβόλησαν τούς ἄντρες πού ἔτρεχαν. Ὁ Σαμπατέ, μέ τὸ πολυδόλο στο χέρι, ἔτρεξε στήν χτυπημένη κούρσα γιά νά ἐλέγξει τὴν ταυτότητα τῶν θυμάτων. Ὁ Κιντέλα ἔλειπε! Ἡ ἀπόγνωση ζωγραφίστηκε στο πρόσωπο τοῦ Ἐλ Τσίκο — τὸ σχέδιο εἶχε ἀποτύχει.

Ἄντι γιά τόν Κιντέλα καί τὴ συνηθισμένη σωματοφυλακὴ του ἦταν δυο ἀρχιφαλαγγίτες τῆς Βαρκελώνης, ὁ Μανουέλ Πίβολ Μπαλέστερ, Γραμματέας τοῦ τοπικοῦ Μέτωπου Νεολαίας τοῦ Πανεπιστήμιου καί ὁ Χοσέ Τέλλα Μπαδού, Διευθυντὴς τοῦ Ἀθλητικοῦ Τμήματος τῆς ἴδιας ὀργάνωσης. Ὁ Πίβολ καί ὁ σωφὲρ Ἀντόνιο Νόρτε ἦταν ἤδη νεκροί, ὁ τρίτος ἦταν ἐλαφρὰ τραυματισμένος καί τοῦ χάριστηκε ἡ ζωή.

Μόνο ο Κιντέλα μπορεί να απαντήσει στα τόσα ερωτήματα που δημιουργεί αυτή η άποτυχημένη απόπειρα. Ένα παρόμοιο άμαξι περνούσε κάθε μέρα εκείνη την ώρα εκείνο το δρόμο με τον Κιντέλα μέσα. Γιατί είχε αλλάξει το πρόγραμμα, ήταν τυχαίο ή συγκεκριμένο μέτρο ασφαλείας; Το ήξερε ότι έστελνε εκείνους τους τρεις στον θάνατο; Την απάντηση την έχει μόνον ο Κιντέλα. Ίσως κάποια μέρα, στα τελευταία του να δεχτεί να την δώσει*.

Ο τύπος της Φάλαγγας ακολούθησε τη γραμμή της αστυνομίας και κληψούρισε επί αρκετό διάστημα για τα «άθωα θύματα». Σίγουρα πέθαναν κατά λάθος αλλά δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι δεν ήταν διόλου άθωοι. Ήταν ζηλευτή ή θέση τους σε μια κάθε άλλο παρά άγγελική γραφειοκρατία.

Η απόπειρα δολοφονίας του Κιντέλα από την 'Αναρχική 'Αντίσταση είχε τεράστιες επιπτώσεις στη ζωή της Βαρκελώνης. Όχι μόνο στην πρωτεύουσα αλλά και σ' ολόκληρη την επαρχία κυρήχθηκε εμπόλεμη κατάσταση από την αστυνομία — ενάντια στην οργανωμένη εργατική τάξη. Δεν περιορίστηκαν στις επιδρομές στα σπίτια αλλά άρχισαν να διαλύουν όλες τις συγκεντρώσεις πολιτών στους δρόμους, σε τέτοιο βαθμό ώστε τελικά έκλεισαν οι κινηματογράφοι και τα διάφορα κέντρα διασκέδασης. Μετά τις 8 το βράδυ οι μόνοι που κυκλοφορούσαν στους δρόμους της πρωτεύουσας ήταν οι μπάσοι της Πολίσια 'Αριμάδα. Η Μπριγάδα Πολιτικό Σοσιαλ ένοιωσε η ίδια αδύναμη να έγγυηθεί την τάξη στην πόλη και κινητοποίησε την Ταξιαρχία κατά του εγκλήματος και την Γκουάρντια Ουρμπάνα και τελικά ζήτησε ενισχύσεις από τη Μαδρίτη, από την Διεύθυνση 'Εθνικής 'Ασφαλείας. Η αστυνομία πήρε πενήντα ταξί, έβαλε μπάτσους στη θέση του οδηγού και τα έστειλε να κυκλοφορούν στους δρόμους. Όποιος έμπαινε μέσα πήγαινε κατευθείαν στα αρχηγεία της ασφάλειας για εξακρίβωση στοιχείων.

* Ο Τομά Ζιλ Λάμας, μέλος της BRIGADA DE INVESTIGACION CRIMINAL (CID) από το 1946 έως το 1953 αναφέρει στο βιβλίο του «LA LEY CONTRA EL CRIMEN» (εκδ. IMPRENTA PULCRA, Βαρκελώνη 1956) «το αυτοκίνητο που μετέφερε τους άτυχους φασιστές ήταν παρόμοιο με του Κομισσάριου, και η σύγκρουση που επακολούθησε κατέληξε στο θάνατό τους».

Οι αντιστασιακές ομάδες χτυπήθηκαν έτσι περισσότερο απ' ότι φαίνεται σε πρώτη εντύπωση — τό ταξί ήταν τό συνηθισμένο μεταφορικό μέσο γιά τά μέλη τους.

Υπήρχε τέτοια ένταση στην πόλη ώστε πολλές φορές συνδαιναν τρομερά άτυχήματα. Οί μπάτσοι ήταν τόσο νευρικοί πού συχνά πυροβολούσαν φιλήσυχους πολίτες ένώ αυτοί πήγαιναν νά θγάλουν την ταυτότητα από την τσέπη τους. Ομάδες πέντε αστυνομικών σταματούσαν τά λεωφορεία στό δρόμο κι έκαναν έρευνα σ' όλους τούς επιβάτες μέ τά όπλα στά χέρια.

Οί ομάδες δράσης δέν έκαναν καμμιά προσπάθεια νά άφήσουν την κατάσταση νά έκτονωθεί — άκριβώς τό αντίθετο. Ο Βενσεολάο Χιμένεθ μέ τόν Σιμόν Γκρασία κατέλαβαν μιá κούρσα κι απ' αυτήν πυροβόλησαν μέρα μεσημέρι στό κέντρο τής Βαρκελώνης δύο φρουρούς - αστυνομικούς. Άκολουθεί τό επίσημο άνακοινωθέν, πού μοιράστηκε στόν Τύπο:

«Χτές πρωί στις 10 ένα ιδιωτικό αυτοκίνητο οδηγούμενο κατά μήκος τής Κάλλε Προβένζα μέ κατεύθυνση πρós τό Παρέο ντέ Χενεράλ Μόλο σταμάτησε έμπρός από την Μπάνκο ντέ Βισκάγια, στην διασταύρωση των παραπάνω δρόμων. Οί επιβάτες του αυτοκινήτου πυροβόλησαν δύο άξιωματικούς έν ύπηρεσία τής Πολίγια Άρμάδα έξω από την Τράπεζα. Οί άξιωματικοί απέκρουσαν επιτυχώς την θρασύδειλη επίθεση, όμως οί παρ' όλίγον δολοφόνοι κατόρθωσαν νά διαφύγουν. Ο άξιωματικός τής αστυνομίας Μαουέλ Ροντρίγκελ Καριαλλέδα τραυματίστηκε σοβαρά και μεταφέρθηκε στό Χοσπιτάλ Μιλίταό ντέ Χενεραλίσιμιο όπου του έγινε επιτυχής έγχεισηση. Ο συνάδελφός του δέν πληγώθηκε σοβαρά και επέστρεψε στό σπίτι του μετά λίγες ώρες. Μία περαττική, ή Φέρμενς Κεράλο πληγώθηκε επίσης κατά την επίθεση».

Αυτό πού δέν άναφέρθηκε ήταν ότι την γυναίκα πυροβόλησαν οί αστυνομικοί καθώς απέκρουαν την θρασύδειλη επίθεση». Ο Άστυνομικός Έπίτροπος τής Βαρκελώνης πήρε εκείνη την εποχή ένα άνώνυμο γράμμα ότι θά τόν έκτελούσαν και θά άνατίναζαν τό άκολλητό τής αστυνομίας. Οί αρχές πήραν στά σοβαρά αυτή την άπειλή θεωρώντας την τελείως πιθανή και ένίσχυσαν την φρουρά του κτιρίου όπου στό τέλος μετέτρεψαν σέ φρούριο δόλκησης την Βία Λαγιετάνα*.

* Οί αστυνομικοί ήταν απόλυτα δικαιολογημένοι πού πήραν στά

Ἐπίσης ἀπαγορεύτηκε σὲ κάθε αὐτοκίνητο νὰ πλησιάζει σὲ ἀκτίνα πενήντα μέτρων τὰ Ἀρχηγεία τῆς Ἀστυνομίας καὶ οἱ μπάτσοι εἶχαν ἐντολὴ νὰ πυροβολοῦν κάθε ὑποπτο ὄχημα. Ἦταν συχνὰ τὰ τεράστια μοτοκίνητα, ὅποτε ἡ ἀστυνομία ἔστηνε μπλόκο σὲ ὁχήματα καὶ πεζοὺς. Τέλος, γιὰ νὰ ἀποτραπεί ἡ ἀνατίναξη τῶν ἀρχηγείων, μαζέψαν στὸν τελευταῖο τους ἔροσο δλοὺς τοὺς ἀντιφασίστες ποὺ εἶχαν συλλάβει καὶ μπορούσαν νὰ τοὺς μεταφέρουν ἐκεῖ. Ἐκείνη τὴν περίοδο συναγεμιοῦ, ποὺ δάστηξε ἀρκετὲς ἐβδομάδες, ὁ Ἐπίτροπος δὲν ἐβγαίνει καθόλου ἀπὸ τὴ «Γιεφτοῦρα», δὲν πῆγε οὔτε μιὰ φορὰ σπῆτι του. Πολλοὶ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμά του καὶ ὅποτε ἀναγκάζοταν νὰ ξεμιτίσουν, ἀγκάλιαζαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ ἀποχαιρετιζόταν σὺν νὰ βλέποταν γιὰ τελευταία φορὰ — σ' αὐτὸ τὸν κόσμο τουλάχιστον. Ἦταν αὐτὸ ποὺ λέμε μιὰ ἐποχὴ πνικιοῦ.

Στις 9 Μαρτίου 1949, στίς 9 τὸ βράδυ, δύο ταξὶ σταμάτησαν ἔξω ἀπὸ τὸ Νο 40 τῆς Κάλλε Σανγούρχο. Τέσσερις ἀξιωματικοὶ τοῦ εἰδικοῦ κλάδου ἀπὸ τὸ τμήμα τοῦ Χοσπιταλὲ ντὲ Λιομπρεγκάτ, ἀνάμεσά τους καὶ ὁ Ἀστυνομὸς Τρίτης Τάξεως Ἀντόνιο Κουαρέζ, μαζί μὲ τέσσερις τῆς Πολίσια Ἀριάδα βγήκαν ἀπὸ τὰ ταξί καὶ ἀφοῦ ἄλλαξαν λίγες λέξεις μὲ τὸν νυχτοφύλακα ποὺ τοὺς εἶχε καλέσει, πῆραν θέσεις σὺν νὰ εἶχαν περὶπου νὰ ἐπιτεθοῦν σὲ ἓνα φρούριο. Δυὸ τῆς Πολίσια Ἀριάδα καὶ ὁ νυχτοφύλακας κάλυπταν τὴ μπρὸς πόρτα καὶ ἄλλοι δύο τὴν πίσω ὄψη τοῦ σπιτιοῦ. Οἱ τέσσερις ἀστυνομικοὶ μπήκαν σιωπηλὰ στὸ σπῆτι καὶ γύπησαν σὲ πόρτα στὸ πρῶτο πάτωμα.

σοβαρὰ αὐτὴ τὴν ἀπειλὴ. Τὸ ἔνασμα γιὰ τὴν ἐξέγερση τῆς Βαρκελώνης στίς 8 Ἰανουαρίου 1933 θὰ ἦταν ἡ ἀνατίναξη τῶν ἰδίων ἀκριβῶς ἀρχηγείων τῆς Βία Λαγιεράνα, καὶ τοῦ κτίριου τῆς Πολιτικῆς Κυβέρνησης τῆς Πλάζα ντὲλ Πιλάτσιο. Ἀναρχικὲς ὁμάδες εἶχαν βάσει μεγάλες ποσότητες δυναμίτη στὰ θεμέλια τῶν δύο κτιρίων. Ἡ βόμβα κάτω ἀπὸ τὸ κτίριο τῆς Κυβέρνησης δὲν ἔσκασε, ὅμως ἡ ἄλλη τῆς Βία Λαγιεράνα ἔσκασε. Ὁ μόνος λόγος ποὺ δὲν ἀνατίναξε ὀλόκληρο τὸ κτίριο ἦταν πῶς καθὼς εἶχε κατασκευαστεῖ ἀπὸ τὰ κρίν, τὸ μεγάλο τῆς μέγεθος ἐμπόδιζε νὰ τοποθετηθεῖ ἀρκετὰ κοντὰ στὰ θεμέλια, ὅποτε θὰ ἔφτανε στὸ μέγιστο ἡ ἐκρηκτικὴ τῆς ἰσχύ. Δὲς Ρικάρντο Σάνζ «EL SINDICALISMO Y LA POLITICA — LOS SOLIDARIOS Y NOSOTROS» (τὸ ἐξέδωσε ὁ συγγραφέας, Γαλλία 1966).

Τὸ διαμέρισμα ἀνῆκε σ' ἓναν σιδηροδρομικό, τὸν Ἄγγελ Χερναντέζ Ροντρίγκες πού ἐκεῖνη τὴν ὥρα ἦταν στὴ δουλειά του, στὴ νυχτερινή βάρδια. Ἡ ὥρα τῆς ἐπιδρομῆς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀξιωματικῶν πού συμμετεῖχαν δείχνουν ὅτι αὐτὴ δὲν ἦταν μιὰ συνηθισμένη ἐπιχείρησι, ἀλλὰ μιὰ εἰδικὴ ἐπιδρομὴ μὲ κάποιον συγκεκριμένο σκοπό. Ἴσως, ἡ ἀστυνομία εἶχε πληροφορηθεῖ ὅτι μέλη τῆς ἀντίστασης ἔμεναν ἐκεῖ. Στὴν πόρτα ἀπάντησε ἡ γυναῖκα τοῦ σιδηροδρομικοῦ ἡ Μανουέλα Βαλέριο Ράμος.

«Ποῖός χτυπάει;»

«Ἐνα ἐπεῖγον τηλεγράφημα.»

Ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ ἀντίκρουσε μιὰ κἀννη. Μιὰ φωνὴ ψιθύρισε:

«Ἀστυνομία! Ποιὸς κοιμάται μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι;»

«Δυὸ ἄντρες» ἀπάντησε τρέμοντας ἀπ' τὸν φόβο.

«Ποῦ;»

Ἐδεῖξε τὸ πρῶτο δωμάτιο στὸν διάδρομο καὶ οἱ τέσσαρις μπάρσοι μπῆκαν στὸ διαμέρισμα μὲ τὰ ὅπλα στὰ χέρια.

Ἄν καὶ ὅλη ἡ συζήτηση ἐγένε ψιθυριστά, τὰ χτυπήματα στὴν πόρτα εἶχαν ξυπνήσει τὸν Χοσέ Σαμπατέ πού πράγματι κοιμόταν σ' ἐκεῖνο τὸ δωμάτιο. Ἡ πόρτα ἦταν ἐλαφρὰ ἀνοικτὴ καὶ ὁ Χοσέ εἶχε παρακολουθήσει τὴ σκηνή. Μόλις εἶδε τὴν ἀστυνομία νὰ πλησιάζει: τοὺς πυροδότησε ἀπὸ τὸ ἀνοιγμὰ τῆς πόρτας. Ὁ Ἄντονιο Χουάρες πού προχωροῦσε πρῶτος ἔπεσε νεκρὸς μὲ μιὰ σφαῖρα στὸ κεφάλι. Οἱ ἄλλοι πανικοβλήθησαν, ἔκλαναν μεταβολὴ καὶ κατακλύησαν τὶς σκάλες. Ὁ ἀδερφὸς τοῦ Ἐλ Τσίχο καὶ ὁ Χοσέ Λοπέζ Πενέδο πού κοιμόταν στὸ διπλὸν δωμάτιο, ἀρπαξάν τὴν εὐκαιρία καὶ χῶθησαν καὶ οἱ δυὸ στὴν κουζίνα ἀπ' ὅπου μπορούσαν νὰ ἐλέγχουν τὴν εἰσοδὸ τοῦ διαμερίσματος. Ἔστησαν στὴν πόρτα τὸ τραπέζι τῆς κουζίνας νὰ τοὺς προστατεύει καὶ ἐτοιμάστηκαν νὰ πουλήσουν ἀκριβὰ τὶς ζωές τους ἀξιοποιώντας τὰ λίγα τυρομαχικά πού τοὺς ἔμεναν.

Οἱ ἀστυνομικοὶ δὲν τοὺς ἔδωσαν τὴν εὐκαιρία νὰ παραδοθοῦν εἰρηνικά, ἀρχισαν νὰ πυροβολοῦν ἀπὸ τὸ κεφαλόσκαλο. Μιὰ σφαῖρα πέρασε τὸ στήθος τοῦ Χοσέ Σαμπατέ καὶ βγήκε ἀπὸ πίσω, στὸν δεξιὸ ὄμο περίπου. Ἡ κατάστασι γινόταν πολὺ ἀσχημὴ γιὰ τοὺς δυὸ συντρόφους. Ἐπρεπε νὰ τὸ σκάσουν πρὶν ἔρθουν ἐνισχύσεις στὴν ἀστυνομία — κάτι πού δὲν θὰ ἀργοῦσε, τὸ ἤξεραν. Πήδησαν ξυπόλητοι ἀπ' τὸ παράθυρο στὸν δρόμο, κάτω. Οἱ δυὸ φρουροὶ πού εἶχαν μείνει: ἔξω εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ κάπως ὅταν ἀκούστηκαν

οι γδούποι αλλά πρόφτασαν να δούν τις δυο σιλουέττες να εξαφανίζονται. Έδωσαν άμέσως συναγερμό κι έτρεξαν από πίσω τους. Μια ριπή όπλοπολυβόλου πέτυχε τον Χοσέ Πενέδο και τον χτύπησε στα πνευμόνια. Άν και ήταν τραυματισμένος κι ο ίδιος ο Χοσέ Σαμπατέ προσπάθησε να βοηθήσει τον σύντροφό του που όμως το τραύμα του ήταν πολύ σοβαρό, δε μπορούσε πια να σταθεί στα πόδια του.

«Τρέχα Πέπε... Γλύτωσε έσύ... Έγώ τελείωσα!»

Άνίσχυρος να βοηθήσει τον σύντροφό του ο Χοσέ Σαμπατέ ξεγλύστρησε κάτω από ένα χαλάζι σφαίρες. Ο Λοπέζ, ανίσθητος, μεταφέρθηκε στο Τμήμα του Έρυθρού Σταυρού του Κόλ Μπλάνκ στην Κάλλε ντελ Προγκρέσο μαζί με έναν σωφέρ των αστυνομικών που είχε κι αυτός τραυματιστεί ελαφρά στην άψιμαχία.

Ο Λοπέζ έγχειρίσθηκε άμέσως κι έπειτα μεταφέρθηκε στο Στρατιωτικό Νοσοκομείο όπου συνεχίστηκε ή θεραπεία. Ένώ ήταν άκόμη σε άσχημη κατάσταση, όδηγήθηκε για άνάκριση στο Άρχηγείο της Ασφάλειας. Εκεί είχε την ίκανοποίηση να μάθει ότι ο Χοσέ Σαμπατέ είχε γλυτώσει*.

* Ο Χοσέ Λοπέζ Πενέδο, από το Περέδες ντε Κουϊδάδ του Όρénσε, γεννήθηκε στις 13 Ιουλίου 1915. Το στρατοδικείο τον καταδίκασε σε θάνατο στις 16 Νοεμβρίου 1949. Έκτελέστηκε στη Βαρκελώνη στις 4 Φεβρουαρίου 1950. Δίπλα στον Κάρλος Βιδάλ Πασανάου, που είχε κατηγορηθεί για συμμετοχή στο «άττεντάτι» της Κάλλε ντε Μαρίνα.

Λίγες ώρες πριν τον στήσουν στο απόσπασμα, έγραψε το τελευταίο γράμμα στη γυναίκα του:

«Πολυαγαπημένη μου γυναίκα,

Αυτές τις λίγες τελευταίες ώρες που μου απέμειναν, όλο σκέφτομαι έσένα και τις κορούλες μας.

»Σήμερα νοιώθω πιο έντονα τους φόβους που θα πρέπει να ήταν φανεροί στα γράμματά μου.

»Πονάω που διαλύονται όλα αυτά τα όνειρα που κάνεις πριν λίγο καιρό, ότι μια εύτυχισμένη μέρα θα γυρίσω να ζήσουμε πάλι μαζί, έμεις και τα παιδιά μας.

»Σου ξαναλέω αυτό που είχα γράψει από τα πρώτα μου γράμματα, προσπάθησε να μείνεις κοντά στους γονείς μας και στην ύπόλοιπη οικογένεια.

»Χαιρέτισέ μου τον άδερφό σου και την οικογένειά του. Τη μητέρα μου άγκάλιασέ την από μένα, κι εγώ σου στέλνω σε σένα και

Είναι αδύνατο να φανταστούμε το πώς ή αστυνομία κατάφερε να βρει το σπίτι στην Τοράσσα. Ο Χοσέ κι ο Φρανσίσκο Σαμπιτέ θά έφευγαν την άλλη μέρα μαζί με τον Πενέδο για τη Γαλλία. Ο Φρανσίσκο κι ο Πενέδο ήθελαν να διανυκτερεύσουν στὰ βουνά αλλά ο Χοσέ προτιμούσε ένα άνετο κρεβάτι κι ο Πενέδο αποφάσισε την τελευταία στιγμή να τον ακολουθήσει. Η επιδρομή λοιπόν δείχνει να έγινε τελείως τυχαία καθώς μάλιστα μόνον οι τρεις σύντροφοι και οι ιδιοκτήτες του διμερισματος ήξεραν ότι θά διανυκτέρευαν εκεί.

Ο Χοσέ Σαμπιτέ ήξερε θαυμάσια την περιοχή και μολονότι σοβαρά πληγωμένος κατάφερε να ξεφύγει. Χρησιμοποιώντας δλη του την τόλμη έφτασε μέχρι ένα κεραιοποιείο, αρκετά μακριά από τον τόπο της συμπλοκής. Έκει πέτυχε δυο νυκτοφύλακες της αστυνομίας να κουβεντιάζουν με τον φύλακα του εργοστασίου. Απειλώνοντας τους με το πιστόλι του (αν και δεν είχε σφαίρες, ήταν άδειο) τους ανάγκασε να του δώσουν ένα παντελόνι κι ένα σακάκι. Η ξαφνική εμφάνιση ενός σχεδόν γυμνού, καταματωμένου άντρα με ένα πιστόλι στο χέρι έκανε τους φρουρούς να τὰ χάσουν. Χωρίς διαμαρτυρίες του έδωσαν τὰ ρούχα που ζητούσε — δεν ήξεραν τί μελεάδες θά τους έφερνε αυτό άργότερα, όταν θά άντίκρουζαν την Μπριγάδα Πολιτικό Σοσιαλ.

Ο Χοσέ φόρεσε το παντελόνι και με τη βοήθεια του ενός νυκτοφύλακα έδωσε πρόχειρα το τραβήμα του για να σταματήσει την αίμορραγία. Ξεκίνησε για το Ρίο Λιομπρεγκάτ και με άπιστευτη προσπάθεια κατάφερε να διασχίσει το ποτάμι. Τελικά κατάφυγε στο σπίτι ενός σύντροφου, δώδεκα γιλιόμετρα περίπου από τον τόπο της μάχης, όπου ήξερε ότι θά τον έκρυβαν.

Την ώρα που ο Χοσέ αγωνιζόταν για τη ζωή του ο Φρανσίσκο τον έψαχνε παντού, άγνοώντας τον κίνδυνο για τον εαυτό του. Ο Έλ Τσίκο λάτρευε τον αδερφό του που δεν ήταν μόνο άτρόφητος αλλά επίσης ήταν εξαιρετικά έξυπνος, κάτι που ο Έλ Τσίκο εκτιμούσε ιδιαίτερα. Τά δυο αδέρφια πάντοτε καταλαβαίνονταν άπόλυτα, οι θέσεις και ή συμπεριφορά τους συνέπιπταν παντού όχι μόνο στα πολιτικά αλλά και στην καθημερινή ζωή και δράση. Μετά δυο μέ-

στα άκριδά μας χοριστάκια το πιο ζεστό άγκάλιασμα που μπορεί να στείλει ή καρδιά μου.

»Φιλιά, φιλιά, φιλιά. κι ο τελευταίος μου άποχαιρετισμός.

Πέπε».

ρες φάξιμο ό Έλ Τσίκο εντόπι:σε επίτελους τόν άδερφό του.

Τό σπίτι στην Τοράσσα τής Μανουέλα Βαλέριο Ράμος έρευνηθήκε προσεκτικά και τής ίδιας τής Έκαναν έξαντλητική άνάκριση. Στο σπίτι βρέθηκε ένας κατάλογος άναρχικών κρατουμένων και τών οικογενειών τους, τόν είχε συντάξει ό Φρανσίσκο Μπαλέστερ Όροβιτς όσο ήταν στίς Πρότυπες Φυλακές κι άργότερα τόν είχε δώσει στον Χοσέ Σαμπατέ.

Ή διαφυγή του Χοσέ κι ό θάνατος ενός μπάτσου γέμισαν με άνησυχία τά «μεγάλα πρόσωπα» τής Βία Λαγιετάνα. Έπρεπε νά έχουν μία επιτυχία, και σύντομα μάλιστα, για νά δικαιολογήσουν τήν ύπαρξή τους. Έξέτασαν προσεκτικά τόν κατάλογο του Μπαλέστερ και βρήκαν ότι ένας από τούς φυλακισμένους είχε άπολυθεί πρόσφατα με «μερική έλευθερία». Άποφάσι:σαν νά τόν χρησιμοποιήσουν σαν έξελαστήριο θύμα άν και τό ήξεραν ότι ήταν τελείως άσχετος με τήν ύπόθεση. Τά ξημερώματα τής 11 Μάρτη 1949 οί δολοφόνοι χτύπησαν τήν πόρτα του Νου 4 τής Κάλλε ντε λά Τόρρε στην περιοχή του Σάν Γερβάσιο τής Βαρκελώνης. Μόλις άναγνώρισαν αυτόν πού τούς άπάντησε ότι ήταν αυτός πού είχε άπολυθεί πρόσφατα, τόν πυροβόλησαν έξ έπαφής μπροστά στη γυναίκα του και τά παιδιά του. Τό θύμα, ό Μιγκουέλ Μπάρμπα Μονκάγιο* ήταν ένας παλαίμαχος άγωνιστής, γνωστός με τό ψευδώνυμο «Ρέγιες». Ήταν δημοφιλής και λαϊκός τύπος, τόν άγαπούσαν πολύ στο πρόστιο Γκρασία τής Βαρκελώνης. άν και τό σπίτι του ήταν στο Σάν Γκερβάσιο.

Όσο για τή Μανουέλα Βαλέριο, αυτή άναγκάστηκε νά διολογήσει ότι τούς ξένους τής τούς είχε συστήσει ένας γείτονας από τό Χοσπιταλέτ ντε Λιομπρεγκάτ, πρόστιο δίπλα στην Τοράσσα. Ή άστυνομία Έκανε επιδρομή στη διεύθυνση πού άπέσπασε και βρήκε εκεί μεγάλες ποσότητες από όπλα, πυρομαχικά και δέματα με άντιφρανκικά έντυπα.

Ό Χοσέ χρειάζόταν έπειγόντως νά χειρουργηθεί. Ό Φραν-

* Ό Μπάρμπα ήταν πενήντα χρονών. Καταδικασμένος σε θάνατο μετά τή νίκη του Φράγκο, τελικά δέν εκτελέστηκε και άπελευθερώθηκε μετά έφτά χρόνια φυλακή. Τόν ξανάπιασαν τόν Αύγουστο του 1947, μαζί με μερικούς νεώτερους συντρόφους. Ή άστυνομία τόν δολοφόνησε άκριβώς μόλις είχε γυρίσει σπίτι του άπ' τή φυλακή.

αίσχο προσπάθησε να τον χειρουργήσει ο ίδιος με το σουγιά του αλλά δεν ήταν σίγουρος για το αποτέλεσμα, κατέληξε λοιπόν σε μια κλινική, σ' έναν γιατρό που του είχαν συστήσει. Είπε στην νοσοκόμα υπηρεσίας το όνομα του γιατρού που ήθελε λέγοντας ότι ήταν άμεση ανάγκη.

«Φοβάμαι ότι αν δεν έχετε ραντεβού δε θα μπορέσετε να τον δείτε» του είπε.

«Ξέρω ότι έτσι γίνεται συνήθως», είπε ο Φρανσίσκο «αλλά αυτή η περίπτωση είναι διαφορετική. Πηγε του ότι με στέλνει ο δόκτωρ τάδε. (και είπε το όνομα ενός άλλου γνωστού του γιατρού) και ότι πρέπει όπωσδήποτε να τον δω».

‘Η νοσοκόμα οδήγησε άμέσως τον Σαμπατέ μέσα.

«Τι θέλετε;»

«Ένας άγωνιστής τραυματίστηκε άσχημα απ' την αστυνομία. Πάρε ότι σου χρειάζεται και ακολούθησέ με» είπε επιτακτικά ο Έλ Τσίκο.

«Δεν πρόκειται να σε ακολούθησω» απάντησε ο γιατρός. «Για χάρη του πληγωμένου όμως πρέπει να σου πω ότι δεν είσαι διόλου προνοητικός, κι αυτό θα μπορούσε να είναι μοιραίο. Είμαι χειρουργός ειδικευμένος σε έγχειρήσεις κήλης και εντέρου, για τα υπόλοιπα είμαι σχεδόν άχρηστος».

‘Ο Σαμπατέ αγρίεψε κάπως με αυτή την απάντηση, ή τιμωρήτα του γιατρού όμως τον έπεισε.

«Πολύ καλά, ξέχνα λοιπόν τη συνάντησή μας. Θα είναι καλύτερα για όλους, και για σένα βέβαια. Λυπάμαι για την ενόχληση».

‘Ο Φρανσίσκο θυμήθηκε ότι ο Πέδρο Άδρονξέρ Φόντ (Έλ Γιάγιο ο παππούς) ήξερε έναν γιατρό αντιφασίστα και πολύ ανθρωπιστή που ποτέ του δεν είχε άρνηθεί να βοηθήσει όποιον τον χρειαζόταν. ‘Ο Έλ Τσίκο δε μπόρεσε να δρει τον Έλ Γιάγιο, ξιαθε όμως τη διεύθυνση του γιατρού από έναν άλλο σύντροφο.

‘Ο γιατρός αυτός συνόδευσε τον Σαμπατέ στο κρυσφήγετο του αδερφού του. ‘Η διάγνωση ήταν σωστή: ή σφαίρα είχε περάσει το σώμα χωρίς να άγγιξει κανένα ζωτικό όργανο. ‘Η έγχειρήση πέτυχε και αν δεν υπήρχαν επιπλοκές — πράγματι: το τραύμα δε φαινόταν να έχει μολυνθεί — ο Χοσέ σύντομα θα θρισκόταν και πάλι στο πόδι.

Τò πιο πιεστικό πρόβλημα είχε λυθεί πλέον, παρέμενε τò θέμα τής ασφάλειας καθώς ή κρυψώνα του Χοσέ δε θα μπορούσε να

χρησιμοποιηθεί για πολύ. 'Ο 'Ελ Τσίκο αποφάσισε να μεταφέρει άλλοι τὸν ἀδερφό του, ὅπου θὰ μπορούσε νὰ ἀναρρώσει εἰρηνικά καὶ ἡσυχά. Γιὰ τὴν μετακίνηση πλησίασε ἕναν χωρικό, φίλο του, καὶ ζήτησε τὸ κάρρο του.

«Πρέπει νὰ μου τὸ δώσεις. Πάρε ὅ,τι ἔχω. Ἄν τὸ χάσω θὰ μπορέσεις νὰ ἀγοράσεις ἄλλο κι ἂν σὲ ρωτήσει κανεὶς τί ἀπέγινε πὲς ὅτι στὸ ἔκλεψαν.» Ἔδωσε 40.000 πεσέτες στὸν χωρικό.

'Ο Φρανσίσκο ξάπλωσε ἀναπαυτικά τὸν Χοσὲ στὸ πίσω μέρος καὶ ξεκίνησε γιὰ τὸ Σάν Μπού ὅπου ἄφησαν τὸ κάρρο καὶ τὸ ἄλογο. Μεταμφιεσμένος σὰν ἀπόφοιτος τοῦ τοπικοῦ τρελλοκομείου, γιὰ νὰ ἀποφύγει σχόλια γιὰ τὴν παράξενη ἐμφάνιση τοῦ ἀδερφοῦ του, πήρε ἕνα ταξί γιὰ τὸ Μαρτορέλλ καὶ τὸν κουβάλησε ἐκεῖ. 'Ο Φρανσίσκο ἔνοιωσε ἀσφαλῆς πλέον, χωρὶς νὰ ἔχει τίποτα νὰ φοβηθεῖ, κι ἄρχισε νὰ προμηθεύεται ὅτι τοὺς χρειάζεταν γιὰ νὰ ξαναοργάνωσουν τὴ ζωὴ τους, ἀλλά...

Οἱ ἀδερφοὶ μόλις εἶχαν ἀρχίσει νὰ νοιώθουν ἄνετα στὸ νέο τους κρυπτήγετο ὅταν ἀντιλήφθηκαν ὅτι ἡ ἀστυνομία ἐπιτηροῦσε ἕνα γειτονικό σπίτι, προφανῶς ἐπεισὴ πίστευαν ὅτι κάποτε θὰ ἐμφανιζόταν κάποιος ἀπὸ τοὺς Σαμπατέ. Οἱ δύο ἀδερφοὶ βρῆκαν νὰ ὑπάρχει γύρω τους ἕνα τεράστιο δίκτυο παρακολούθησης. Τὰ πάντα εἰδείχναν νὰ ἐξασφαλίζουν τὴ σύλληψή τους.

'Η ἀστυνομία εἶχε εἰσβάλλει στὸ σπίτι μιᾶς οἰκογένειας μὲ δύο παιδιὰ, ἕνα δεκάχρονο κοριτσάκι κι ἕνα μωρὸ πού διαρκῶς κλαψούριζε. Ἦταν φυσικό οἱ ἀστυνομικοὶ νὰ εἶναι ἐκνευρισμένοι μὲ τὴ δουλειὰ αὐτὴ καὶ τὸ μικρὸ τοὺς ἐξαγρίωνε ἀκόμη περισσότερο. Στὸ τέλος ὁ ἕνας ἔχασε τὴν ὑπομονή του καὶ τὰ βάλε μὲ τὴ μάνα.

«Ἀρκετὰ τὸ ἀνέχτηκα αὐτό! Κάν'το νὰ σωπάσει αὐτὸ τὸ μπάσταρδο!» «Πολὺ δύσκολο νὰ σωπάσει» εἶπε ἐκείνη. «Εἶναι ὦρα νὰ νὰ τὸ ταῖσω καὶ δὲν ὑπάρχει σταγόνα γάλα στὸ σπίτι, ἄφησέ με νὰ θγῶ νὰ φέρω λίγο ἢ τουλάχιστον νὰ στείλω τὴν κόρη μου.»

Οἱ μπάτσοι δὲν ἤθελαν κανεὶς νὰ θγεῖ ἀπ' τὸ σπίτι γιατί τὸ ἤξεραν ὅτι ἂν μάθαινε κανεὶς γιὰ τὴν παρουσία τους θὰ ξαπλωνόταν ἀμέσως ἢ εἰδηση καὶ ἡ παγίδα θὰ ἀχρηστευόταν. Ὅμως δὲ μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν ἄλλο τὰ κλάματα τοῦ πενιχαμένου μωροῦ κι ἔτσι ἄφησαν τὸ κοριτσάκι νὰ πάει γιὰ γάλα — μὲ τὴ συνοδεία ἐνός τους μὲ πολιτικά... Αὐτὸς ντροπιασμένος γιὰ τὸ ρόλο του εἶπε γιὰ νὰ μὴ τὸν ὑποπτευθεῖ κανένας ἂν τὸν εἶδε μὲ τὸ μικρὸ, τὸ ἄφησε νὰ

μπει μονάχο του στο γαλατάδικο κι ό ίδιος έμεινε έξω άπ' τήν πόρτα.

«Φαντάσου... τό σπίτι μας είναι γεμάτο άστυνομικούς!»...

Αυτό έφτανε. Διαδόθηκε σ' όλο τό χωριό και δέν άργησε νά τό μάθει κι ό Φρανσίσκο. Η κατάσταση λοιπόν άλλαξε. Ήταν άγνωστο πώς είχε έπισημάνει ή άστυνομία εκείνο τό σπίτι και άν ίσως ακολουθούσαν διάφορα ίχνη θά μπορούσαν νά βρουν και τό δικό τους κρυσφήγετο. Ό Χοσέ είχε χάσει πολύ αίμα και ήταν άκόμη αδύναμος. Νά πού είχε και τήν άστυνομία και πάλι ξοπίσω του. Τι νά κάνουν; Έπρεπε νά έτοιμάσουν μέ προσοχή μιάν άπόδραση για νά γλυτώσουν τόν άμεσο κίνδυνο. Απέκλεισαν άπ' τήν άρχή τήν προοπτική μιās κατά μέτωπο επίθεσης.

Ό Σαμπατέ μάζεψε σ' ένα σακκι όλο τό ένοχοποιητικό ύλικό πού ύπήρχε στό σπίτι. Μεταμφιεσημένος σάν χωρικός ξεκίνησε για τή Βαρκελώνη μέ τό σακκι στόν ώμιο του. Συνάντησε μερικούς συντρόφους και κατέληξαν σ' ένα σχέδιο δράσης: Νά ρίξουν τήν μιá ομάδα άστυνομικών πάνω στην άλλη και μέσα στη σύγχυση νά φυγαδεύσουν τόν Χοσέ. Στο Μαρτορέλλι ζούσε ένας πρώην αγωνιστής πού προσκολληθήκε έπειτα στό Φρανκικό καθεστώς, είχε άποκτήσει μάλιστα και κάποιο δημόσιο αξίωμα. Ήταν από τούς ανθρώπους πού πάντα προσέχουν νά τά έχουν καλά μέ όλους. Αυτόν τόν επισκέφτηκε ένας σύντροφος και πάνω στην κουβέντα του είπε ότι τό σπίτι του τάδε ήταν γεμάτο άστυνομικούς.

«Γιατί άραγε όλη αυτή ή φασαρία;» ρώτησε ό σύντροφος από τή Βαρκελώνη.

«Αυτό είναι άπίστευτο, δέν ήξερα τίποτε έγώ. Πάω κτευθείαν στό στρατόπεδο νά δω τί έχουν νά πουν εκείνοι» απάντησε ό γέρος.

Στό στρατόπεδο ή Γκουάρντια Σιβιλ άγνοούσε τελείως αυτή τήν παραβίαση τής περιοχής δικαιοδοσίας της και θεώρησε μεγάλη προσβολή τό θράσος αυτών των ξένων άστυνομικών πού ήρθαν στό χωριό τους για κάποια — τί είδους; — έπιχείρηση χωρίς νά δώσουν καμιά σημασία στις... τοπικές άρχές.

Ό πρώην αγωνιστής και τωρινός φλαγγίτης πού τόν έρωγα ή περιέργεια, έφανίστηκε στό σπίτι μέ συνοδούς δυό τής Γκουάρντια Σιβιλ. Η ύπόθεση εξελίχτηκε όπως ακριβώς ήθελαν οι σύντροφοι. Διαδραματίστηκε μιá θυελλώδης σκηνή μέ τήν κάθε παράταξη νά επικαλείται διάφορα προνόμια και δικαιώματα και νά στήνει όμηρικούς κανυάδες πάνω στα όρια δικαιοδοσίας. Βαρειές

προσβολές ακολούθησαν και τελικά επικράτησε ένα κομμούζιο άνευ προηγουμένου. Και ενώ γίνονταν όλα αυτά ο Έλ Τσίκο με τον Φρανσίσκο Μαρτινέζ (Πάκο) τον Σαντιάγο Άμιρ Γκρουάνας (Έλ Σέριφ) κι έναν ακόμη κουβάλησαν τον Χοσέ μέχρι το άμείβε που τους περίμενε και τον πήγαν στα γρήγορα στην Άθρερα. Έκει έμεινε ο Χοσέ μέχρι να ξανααποκτήσει τις δυνάμεις του. Έπειτα γύρισε στη Γαλλία μαζί με έναν ακόμη άναρχικό από τη Μανρέσα, με οδηγό τον Κατάλα. Έφτασε τέλη Άπριλίου στην Τουλούζη και για ένα διάστημα έγινε Γραμματέας της Περιφερειακής Έπιτροπής της πατρίδας του, του Λιομπρεγκάτ.

Μετά τη φυγάδευση του Χοσέ η ομάδα γύρισε στη Βαρκελώνη εκτός από το σύντροφο που δεν άναφέρω το όνομά του. Αυτός κανόνισε ραντεβού με τον Έλ Τσίκο και γύρισε στη Μινρέσα. Την άρισμένη μέρα ο Έλ Τσίκο, που ποτέ δεν ξεχνούσε να παίρνει τις άπαραίτητες προφυλάξεις, είδε από μακριά πολλούς αστυνομικούς μαζεμένους στο σημείο του ραντεβού, στην Κάλλε Ταλλέρς, κοντά στην Πλάζα ντε λά Ούνιβερσιτάδ. Κατάλαβε άμέσως ότι ο σύντροφος είχε πιαστεί και οι άντρες του Κιντέλα και του Πόλο περίμεναν να τον συλλάβουν κι αυτόν. Έύτυχως πρόλαβε κι εξαφανίστηκε έγκαιρα. Ο νεκρός σύντροφος* ήταν πράγματι στα γέρια της άσφάλειας, τον είχαν συλλάβει στην Πλάζα Καταλόνια, στα σκαλιά του Μητροπολιτικού Σιδηροδρόμου, μόλις έφτασε στη Βαρκελώνη.

Τόν Μάη 1949 μιá άλλη ομάδα δράσης πέρασε τα σύνορα για τη Βαρκελώνη, όλοι τους έμπειροι γκουερίλλας: Ο Χοσέ Λουίς Φαθερίας (Φάθελ), ο Γκιγιέμο Γκκνουζα Ναβάρο, ο Χουάν Μαρτί κι ο Χουάν Σεράνο, πρώην μποξέρ, γνωστός σαν «Έλ Σοφέρ». Όμως η Γαλλική Μυστική Άστυνομία άντιλήφτηκε την άναχώρησή τους, και έδοποίησε τους Ίσπανούς οι όποιοι έστησαν ένέδρα κοντά στο Σάν Λορέντζο Σαβάλλ, έξω άπ' τη Βαρκελώνη, στην άρτηρία προς το Σάν Φελίου ντε Κοντίνας. Την δούμο περνούσαν ποῶτοι ο Γκκνουζα κι ο Χουάν Σεράνο, οι άλλοι άκολουθού-

* Καταδικάστηκε σε θάνατο στις 16 Δεκεμβρίου 1949 αλλά άργότερα η ποινή του μετατράπηκε πὲ τριάντα χρόνια κάθειρξη. Ο Σαμπάτε και πολλοί άλλοι άγωνιστές τῶν ομάδων δράσης υποψιάζονταν ότι αυτός ήταν πὸ άργότερα σαν «Χοσέ Φρανσίσκο» έγραψε ένα βιβλίο όπου άποκρύπτει τους παλιούς συντρόφους του (HABLA MI CONCIENCIA, ALAS, Βαρκελώνη 1956).

σαν λίγο πιο πίσω. Μόλις αυτοί οι δυο εμφανίστηκαν μια ριπή της Γκουάρντια Σιβίλ τους έρριξε κάτω. Ο Γκανουζα έμεινε στον τόπο, ο Σεράνο πληγώθηκε στο πόδι. Ο Φαθερίας κι ο Μαρτί καλύφθηκαν σ' ένα χαντάκι κι άρχισαν να πυροβολούν κι αυτοί τη Γκουάρντια Σιβίλ. Ο Φαθερίας έρριξε στους μπάτσους μία χειροβομβίδα και μέσα στη σύγχυση κατάφεραν να τ'ο σκάσουν παίρνοντας μαζί τους και τόν Κουάν Σεράνο*. Τò πτώμα του Γκανουζα έμεινε πάνω στον δρόμο για τò Σάν Φελίου*. Οι τρεις σύντροφοι που έμειναν έφτασαν στη Βαρκελώνη χωρίς άλλα άπρόοπτα και εκεί ήρθαν σε έπαφή με άλλες ομάδες — του Σαμπατέ, του Πέδρο Άδρόνερ, του Φρανσίσκο Μαρτινέζ και με άλλους.

Έκείνη τήν εποχή στα 'Ηνωμένα Έθνη γινόταν συζητήσεις για τò θέμα της 'Ισπανίας και ορισμένες Νοτιοαμερικανικές χώρες — ή Βολιβία, τò Περού, ή Βραζιλία κι ή Κολομβία — πρότειναν, με τήν έπιδοκιμασία της Πολιτικής Έπιτροπής, ότι θα έπρεπε να άκυρωθεί τò Σύμφωνο του Δεκέμβρη 1946, τò όποιο πρόβλεπε ότι καμμιά χώρα - μέλος δέν θα έπρεπε να έχει διπλωματικές σχέσεις με τή Μαδρίτη. Τò σύμφωνο αυτό καθ' έαυτò ήταν άχρηστο, τήν ίδια ήδη στιγμή που ύπογράφονταν, είχε καταπατηθεί από όσες χώρες τò έθρισκαν άσύμφορο. Η Άργεντινή π.χ. που καλιότερα δέν είχε πρεσβευτή στη Μαδρίτη, άνοιξε διπλωματικές σχέσεις με τήν 'Ισπανία άμέσως μετά τήν ύπογραφή της άπόφασης του ΟΗΕ. *Όταν λοιπόν τò 1947 ο ΟΗΕ ούσιαστικά συνιστούσε στις διάφορες χώρες να επανασυνδεθούν με τή Φρανκική 'Ισπανία, όλοι διάστηκαν να στείλουν και έπίσημα τούς ύπουρογούς τους, όσο για τις «Συμμαχικές Δυνάμεις» αυτές από πριν αντί για έπίσημους αντιπροσώπους, είχαν έμπορικούς άπεσταλμένους, δηλ. τò ίδιο πράγμα.

*Όμως, έπειδή στις Άποφάσεις του ΟΗΕ φαίνόταν να ύπολογίζουν σοβαρά ως έπιβαρυντικό στοιχείο τις έξορίες, ή Άναρχική Άντίσταση άποφάσισε να όργανώσει μια σειρά δικτακτουριών έλπίζοντας ότι αυτό θα είχε στο έξωτερικό κάποιον μεγαλύτερο αντί-

* Ο Σεράνο δολοφονήθηκε σ' ένα στενό της Βαρκελώνης, στις 5 Νοεμβρίου 1949.

* Ο Γκανουζα έμεινε στην 'Ισπανία με τò τέλος του εμφύλιου. Τόν κλείσανε αρκετές φορές φυλακή, ώσπου τόν Αύγουστο του 1948 άπελευθερώθηκε και πέρασε στη Γαλλία μαζί με τόν Φαθερίας.

χτυπο από τις ακαδημαϊκές επιτιμήσεις στις Συνελεύσεις του ΟΗΕ.

Ώρισμένοι σύντροφοι σκέφτηκαν ότι το καλύτερο θά ήταν αυτό που θά δημιουργούσε τον μεγαλύτερο θόρυβο δηλ. μερικές καλοτοποθετημένες βόμβες στις πρεσβείες της Βραζιλίας, της Κολομβίας και του Περού. Χωρίστηκαν σε δύο ομάδες. Ο Φαθερίας, ο Άδουβέρ κι ένας τρίτος ανέλαβαν το Γενικό Προξενείο της Βολιβίας στο 148 της Κάλλε Γκερόνα. Ο Έλ Τσίκο, ο Πάκο κι ακόμη ένας το Προξενείο του Περού στο 273 της Κάλλε Μοντανέρ και το Προξενείο της Βραζιλίας στο 88 της Ράμπλας ντε Καταλόνια. Ημερομηνία ήταν η 15 Μαΐου. Η επιχείρηση στο Προξενείο της Βραζιλίας είχε μερική άποτυχία. Ένω απόπλιζαν τον φρουρό έπεσε κατά λάθος ένας πυροβολισμός και λειτούργησε το σύστημα συναγερμού. Καθώς ήταν περίπου μεσάνυχτα ο Σαμπατέ άλλαξε τον ώρολογιακό μηχανισμό, που ήταν ρυθμισμένος να γίνει η έκρηξη μετά αρκετήν ώρα με ένα μικρό φυτίλι που τους άφηνε λίγα μόνο δευτερόλεπτα για να τ' σκάσουν χωρίς όμως να προλάβουν οι φρουροί να την αποπλίσουν ή να τσακματιστούν άθωα θύματα. Τελικά η έκρηξη δεν έγινε γιατί στη διασύνη τους να φύγουν δεν μπόρεσαν να τοποθετήσουν σωστά το φυτίλι: κι έτσι ο Βραζιλιανός Πρόξενος Νοβέρας Πόρτες δεν έμεινε άστεγος και θλιμμένος.

Άλλα άπρόοπτα δέν υπήρξαν. Και οι δύο βόμβες έσκασαν συγχρόνως, ή μιá στην κεντρική είσοδο του Βολιθιανού Προξενείου ενώ ο Σαμπατέ άφηνε την άλλη στο μπλάκονι του Περουβιανού χρησιμοποιώντας ένα καλάμι ψαρέματος. Οι δύο άντιπρόσωποι των φιλοφρανκικών κυβερνήσεων, ο Χοσέ Μαρία Πουίγκασερβέο της Βολιβίας και ο Όκτάβιο Κχιπέρρο ντε Σάν Μιγκουέλ του Περού ξύπνησαν χωρίς τ' άημερώματα για να άντικρύσουν τ' έρείπια που είχαν άπομείνει από τ' πρώην προξενεία. Οι επαναστάτες πέτυχαν τ' σκοπό τους. Ήθελαν να είναι έκρηκτική ή δικαιαρτυρία τους και όπωσδήποτε τ' κατάφεραν.

Ο Στρατηγός των Στρατηγών άυτοπροσώπως, ο Χεναραλίσιομο Φράνκο, έφτασε στις 30 Μαΐου στη Βαρκελώνη. Είναι εύκολο να φανταστούμε τ' άμέτρα άσφαλείας. Ο Πέδρο Άλδουβέρ — Έλ Γιαχο θεωρώντας ότι ο Καουντίλλιο έπρεπε τουλάχιστον να άκούσει μιá έκρηξη αν όχι τίποτε άλλο, προσπάθησε να θάλει μιá βόμβα στη Μπάνκο Έσπανιόλ ντε Κρέντιτο στη Πλάζα ντε Καταλόνια όμως τον άντιλήφθηκε ένας φρουρός κι έτσι άναγκάστηκε να τ' σκάσει με τ' βόμβα στο χέρι, έτοιμη να έκραγει από στιγμή σε στιγμή. Τελικά την άφηνε κάτω από ένα παγκάκι στο πάρκο της

Πλάζα και δλη ή γειτονιά ζύπνησε τὰ ξημερώματα από τήν τρομερή έκρηξη

Στις 3 'Απριλίου μιὰ άλλη από τις δόμους του είχε σκάσει στον κθεδρικό Ναό τής Βαρκελώνης προκαλώντας μεγάλο πανικό αλλά όχι θύματα.

Τέτοιες δραστηριότητες — πού τὸ ΚΚ τις χαρακτήριζε... φασιστικές προβοκάτσιες — προκάλεσαν τελικά τήν πτώση τοῦ 'Αστυνομικοῦ 'Επιτρόπου τής Βαρκελώνης Μανουέλ Τσιντσιλλά πού αντικαταστάθηκε ἀπὸ τὸν Χοσέ 'Αλμπέρτο Ροντρίγκεζ.

Στὸ μεταξύ, ἐνῶ οἱ γκουερίλλα ἀγωνιζόταν στὴ Βαρκελώνη, τὸ 'Αναρχικὸ Κίνημα ἔχανε ἕναν ἀπὸ τοὺς πῶ δραστήριους ἀγωνιστές του, τὸν Φρανσίσκο Ντενίς ἢ 'Ἐλ Κατάλα. Αὐτὸς πέρασε γιὰ τελευταία φορά τὰ Γαλλο-Ἰσπανικὸ σύνορα στὶς 29 Μαΐου 1949, μὲ ἀποστολὴ τής 'Οργάνωσης. Τὸν πιάσανε κοντὰ στὸ Ζιρονέλλα, στὸν δρόμο του γιὰ τὴ Μανρέσα, ἀλλὰ κατάφερε νὰ πάρει μιὰ καψούλα μὲ ὑδροκυάνιο — πού τὴν κουβαλοῦσε μαζί του γιὰ αὐτὴν ἀκρίβως τὴν περίσταση — καὶ πέθανε στὶς 3 Ἰουνίου, μίρα πένθους γιὰ ὅλες τις ἀντιστασιακὲς ομάδες*.

Στις ἀρχὲς Ἰουνίου 1949 ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ γύρισε στὴ Γαλλία γιὰ νὰ περάσει λίγες μέρες μὲ τὴν οἰκογένειά του, στὸ Μῆς Καζενόδε Λουμπιέτ.

*Ὅπως εἶδαιε θμως, ὁ Σαμπατέ εἶχε καταδικαστεῖ ἐρήμην ἀπὸ τοὺς Γάλλους. Τὸ Σαββάτο 4 Ἰουνίου ἡ πολιτοφυλακὴ εἰσέβαλε στὸ ἀγρόκτημα. Ἐνῶ ἡ Λεονώρα τοὺς ἀνοίγε τὴ μπρὸς πόρτα ὁ 'Ἐλ Τσίκο κρυβόταν στὸ πατάρι, ὅπου ἀνέβαινες ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ σκάλα. Αὐτὸ τὸ πατάρι χρησίμευε ἐπίσης σὰν σιταποθήκη. Ὅσο ἡ Λεονώρα λογομαχοῦσε στὸ σκλόνη μὲ τοὺς πολιτοφύλακες ὁ Σαμπατέ θγῆχε ἀπὸ μιὰ μικρὴ πόρτα στὸ χῶλ ὅπου στεκόταν πρὶν λίγα δευερόλεπτα οἱ φρουροί, καὶ ξεγλύστρησε στὰ λιβάδια. Ὅμως αὐτὴ δὲν ἦταν μιὰ ἀπὸ τις ἐπιδρομὲς ρουτίνας, ἡ ἀστυνομία τὸ ἤξερε ὅτι ὁ Σαμπατέ θρισκόταν στὸ σπίτι καὶ εἶχε πάρει κάθε μέτρο γιὰ νὰ μὴ τῆς γλυτώσει. Τὸ ἀγρόκτημα ἦταν περικυκλωμένο καὶ καθὼς ὁ Σαμπατέ ἔτρεχε στὰ λιβάδια ἀφοῦ ἔριξαν μερικὲς προειδοποιητικὲς τουφεκιὲς ἀμόλησαν τὰ σκυλιὰ πίσω του. Μετὰ ἀπὸ

* Γεννημένος στὴ Λεόν, ὁ Κατάλα ἦταν στὸν 'Εμφύλιο Κομμισάριος τοῦ 2ου Τάγματος τῆς 121ης Μεικτῆς Τραξαρχίας. Ἦταν ἐξαιρετικὸς ὀδηγός, καὶ ἀπὸ τὸ 1943 καὶ μετὰ, διπλοκῶς ἔπαιρνε μέρος στὶς ἀποστολὲς μεταξύ Γαλλίας-Ἰσπανίας.

λίγο τὰ σκυλιά τὸν εἶχαν ρίξει στὸ χῶμα ὡσπου ἤρθαν οἱ φρουροὶ καὶ τὸν γλύτωσαν ἀπὸ τὰ σαγόνια τους.

Ὁ Σαμπατέ κράτησε γενναία στάση μπροστὰ στὸ Γαλλικὸ δικαστήριο. Καταδικάστηκε στὶς 28 Ἰουνίου σὲ δυὸ μῆνες φυλακὴ πού τὸ Ἐφετεῖο τοῦ Μονπελλιέ τοὺς ἔκανε ἔξη μῆνες σὺν πενταετῇ ἀπαγόρευση παραμονῆς στὴν περιοχὴ. Ὁ Ἐλ Τσίκο ὀδηγήθηκε στὶς φυλακὲς τοῦ Μονπελλιέ ὅπου, ὅπως θὰ δοῦμε, ἔμεινε ἕναν ὀλόκληρο χρόνο. Ἡ ποινὴ αὐτὴ ἀνάγκασε καὶ τὴν οἰκογένειά του νὰ ἀφήσει τὸ Μὰς Καζενόβε Λουμπέττε καὶ νὰ μετακομίσει στὴν Τουλούζη*.

Τὸ... ἔγκλημα τοῦ Σαμπατέ — παράνομη κατοχὴ ὅπλων κι ἐκρηκτικῶν — ἦταν τὸ πρῶτο τοῦ Σαμπατέ σὲ Γαλλικὴ ἐπικράτεια καὶ ὁ Ἰσπανικὸς Τύπος ἔδωσε μεγάλῃ δημοσιότητα στὴ δίκη του.

Πῶς τὰ κατάφερε κι ἔμεινε τόσον καιρὸ στὴ φυλακὴ; Ἄναφέρουμε πῶς πάνω τὴν ἀπόπειρα ληστείας ἀπὸ ἀγνώστους τῆς Ρὸν - Πουλὲνκ στὸ Πεάζ ντε Ρουσιγιόν, τὸν Μάη τοῦ 1948. Ὁ Σαμπατέ κατηγορήθηκε γιὰ συμμετοχὴ καὶ σ' αὐτὴν καὶ ἡ Ἰσπανικὴ ἀστυνομία ἔκανε ὅ,τι μπορούσε γιὰ νὰ βρεῖ στοιχεῖα ἐναντίον του.

Συνέλαβαν στὴ Βαρκελώνη, τὸν Κάρλος Βιδάλ, τὸν ἰδιοκτήτη τοῦ ἀμαξιτοῦ πού εἶχε χρησιμοποιηθεῖ στὴ ληστεία. Μὲ τὴν «ἀνάκριση» «ὀμολόγησε» στὴν Ἰσπανικὴ, Ἄσφάλεια ὅτι τὸ αὐτοκίνητο ἂν καὶ ἦταν γραμμένο στὸ δικό του ὄνομα στὴν πραγματικότητα ἀνῆκε στὸν Φρανσίσκο Σαμπατέ Λιοπάρτ. Ὁ Σαμπατέ τοῦ εἶχε ζητήσει στὶς 3 Μαΐου νὰ τὸ πάρει μέχρι τὸ Περπινιάν καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε, δταν ὅμως ἀργότερα τοῦ ζήτησε νὰ πάει μ' αὐτὸ στὴ Λυὼν ὁ Βιδάλ τοῦ ἀρνῆθηκε. Αὐτὴ ἡ κατάθεση ἔκανε τὸν Ἐλ Τσίκο νὰ περάσει ἔξη μῆνες παραπάνω στὴ φυλακὴ. Στὸ μετὰξὺ ἡ Γαλλικὴ ἀστυνομία βρῆκε ἕνα τηλεγράφημά του γιὰ τὴ Λεονώρα πού τὸ εἶχε στείλει στὶς 19 Ἀπριλίου 1948, λιγότερο ἀπὸ ἕνα μῆνα πρὶν τὴ ληστεία ἀπὸ τὸ ταχυδρομεῖο τοῦ Σαίν - Φόντ δηλ. ἐκείνη τὴν ἐποχὴ εἶχε τουλάχιστον περάσει ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μέρη. Στὸ μέρος

* Ἐπισκέφτηκε τὸ ἀγρόκτημα τὸν Ἰούνιο 1972. Ἦταν ἐρείπωμένο. Τὰ λιβάδια πού παλιὰ τόσο προσεκτικὰ τὰ καλλιεργούσε ὁ Σαμπατέ, καὶ τὸ ἴδιο τὸ σπίτι, ἦταν γεμάτο ζιζάνια καὶ ἀγριόχορτα. Τὸ σπίτι ἔμεινε ἀκατοίκητο μετὰ τὴν ἀναχώρησή τῆς οἰκογένειας Σαμπατέ.

της συμπλοκής, στην αυλή του εργοστασίου, είχαν βρεθεί τρία μπερέ, που η αστυνομία τα έστειλε για χημική ανάλυση. Πάνω τους βρέθηκαν μαλλιά που υποστηρίχτηκε ότι ήτανε του Σαμπατέ και ότι όποσδήποτε αυτός φορούσε κάποτε το μπερέ.

Αυτός που είχε πουλήσει το άμάξι, στην Τουλόν, είπε ότι αναγνώρισε τον Σαμπατέ ότι συνόδευε τον Βιδάλ όταν αγόραζε το αυτοκίνητο, δήλωσε μάλιστα ότι την βενζίνη την είχε πληρώσει ο Σαμπατέ. Παρ' όλα αυτά στις 26 Ιουλίου 1950 η υπόθεση μπήκε στο άρχειο γιατί έλειπαν αποδεικτικά στοιχεία. Ο Έλ Τσίκο έλπιζε ότι μετά απ' αυτό η Γαλλική αστυνομία θα έπαυε να τον ένοχλεί, αλλά δεν επαληθεύτηκαν οι έλπίδες του. Η απόπειρα ληστείας της Ρόν - Πουλένκ θα τον συνόδευε μέχρι τον θάνατό του, ίσως μάλιστα αυτή να ήταν η άφορμή της κατάρρευσής του.

IX. Η ΕΞΟΝΤΩΣΗ

Τὸν Αὐγούστου 1949 ἡ Ἀναρχικὴ Ἐπιτροπὴ Ἀμυνας τῶν Ἐξορίστων σὲ συνεργασία μὲ ἀγωνιστὲς τῶν ομάδων δράσης ἀποφάσισε τὴν ἀνασύνταξη σὲ νέα βᾶθ τῶν ομάδων μέσα στὴν Ἰσπανία. Αἰτία ἦταν ὅτι ἀρκετὲς ἀπ' αὐτὲς τὲς ομάδες ὅπως π.χ. τοῦ Χούλιο Ροντρίγκεζ Φερναντέζ - Ἐλ Κουβάνο καὶ τοῦ Χοσέ Σαμπατέ Λιοπάρτ ἦταν πολὺ μεγάλες γιὰ νὰ παραμένουν ἀσφαλεῖς. Καὶ οἱ δύο ομάδες ποὺ ἀναφέραμε χωρίστηκαν στὰ δύο. Μόλις ὀλοκληρώθηκαν οἱ διάφορες προεργασίες οἱ ομάδες δράσης ἄρχισαν νὰ διεισδύουν στοὺς μαζικοὺς χώρους τῆς Καταλωνίας καὶ εἰδικότερα τῆς Βαρκελώνης.

Μόλις οἱ Φρανκικὲς Ὑπηρεσίες Ἀσφαλείας ἔμαθαν γιὰ αὐτὴ, τὴν ἀπόφαση, ἐξαπέλυσαν μιὰν ἀδίστακτη καταστολὴ ἐνάντια σ' ὅλους τοὺς γνωστοὺς Ἀναρχοσυνδικαλιστὲς ἀγωνιστὲς τῆς Καταλωνίας, καὶ σὲ ομάδες ποὺ κλιότερα ἀνεχόταν τὴν ὑπαρξὴ τους θεωρώντας τες ἀκίνδυνες. Δυστυχῶς αὐτὸ ἐδήγησε σὲ μιὰ σχεδὸν ὀλοκληρωτικὴ ἐξόντωση τῶν ομάδων ποὺ δρούσαν στὴν Καταλωνία.

Στις 26 Αὐγούστου ἡ ομάδα τοῦ Χοσέ Λουίς Φαθερίας ἔδωσε μιὰ μάχη μὲ τὴ Γκουάρντια Σιβίλ κοντὰ στὰ Γαλλικὰ σύνορα. Στὴ συμπλοκὴ σκοτώθηκαν δύο σύντροφοι, ὁ Σελεδονίο Γκαρσία Καζίνο* καὶ ὁ Ἐνρίκε Μαρτίνες Μαρὶν*. Ἐνας τρίτος, ὁ Ἀντόνιο Φρανκέζα* πληγώθηκε ἄσχημα, μιὰ σφαῖρα τοῦ ἔσπασε τὸ ἀριστερὸ χεῖρι

* Ὁ «Κέλες», ὅπως τὸν ἤξεραν οἱ φίλοι του, γεννήθηκε στὴ Βαρκελώνη, στις 25 Δεκεμβρίου 1922.

* Ὁ Ἐλ Κουίκε γεννήθηκε στὴ Βαρκελώνη στις 27 Ἀπριλίου 1927.

* Ὁ Ἀντόνιο Φρανκέσα Φουνόλλ (Ἐλ Τόνι) γεννήθηκε στὸ Βίχ,

και τρύπησε το ἀριστερό πνευμόνι του. Ὁ Φαθερίας κι οἱ ὑπόλοιποι δυὸ σύντροφοι πού δὲ χτυπήθηκαν κατάφεραν νὰ τοῦ σώσουν τὴ ζωή.

Στις ἀρχὲς τοῦ Σεπτέμβρη μιὰ ομάδα ἀρκετὰ γνωστῶν συντρόφων πέρασε τὰ σύνορα καὶ ἔφθε στὴν Ἰσπανία. Μαζί τους ἦταν κι ὁ Ραμόν Βίλα Καπντεβίλλα καὶ ὁ Μανουέλ Σαμπατέ Λιοπάρτ, ὁ μικρότερος ἀπὸ τοὺς ἀδερφοὺς Σαμπατέ. Μὲ τὴν ἀρχὴ τοῦ Ἐμφύλιου Πόλεμου ὁ Μανουέλ, ὁ «Βενιαμίν» τῆς οἰκογένειας Σαμπατέ, ἦταν μόλις ἔννιά χρονῶν. Ζοῦσε μὲ τοὺς γονεῖς του καὶ τὸ μόνο πού τάραζε τὸν κόσμο του ἦταν ἡ περιέργεια γιὰ τὶς περιπέτειες τῶν ἀδερφῶν του — ὁ ἓνας στὴ φυλακὴ κι ὁ ἄλλος νὰ τὸν φάχνει μόνιμα ἢ ἀστυνομία. Ὁ Μανόλο ἦταν ἓνα ξέγνοιαστο παιδί πού διψοῦσε γιὰ περιπέτεια, γιὰ γνώσεις καὶ ἐμπειρίες καὶ ἤθελε νὰ ταξιδέψει τὸν κόσμο. Δεκαῆξι χρονῶν ἄφησε τὸ σπίτι του γιὰ νὰ περιπλανηθεῖ στὴν Ἰσπανία πηδώντας ἀπὸ τραῖνο σὲ τραῖνο, μὲ τὸ δισάκι στὸν ὤμο του. Ἀγαποῦσε πολὺ τὶς ταυρομαχίες καὶ πέρασε μερικὸς μῆνες στὴν Ἀνδαλουσία ὅπου ἐξασκήθηκε στὶς ἀφορμὲς φιγούρες τῶν ταυρομάχων, στὰ λιβάδια μὲ τοὺς μικροὺς ταύρους. Πολλὲς φορὲς γύρισε σπίτι, κατάκοπος καὶ πεινασμένος, ὁμως σὲ λίγες μέρες βισκόταν καὶ πάλι στοὺς δρόμους χωρὶς νὰ λείει σὲ κανέναν γιὰ πού πήγαινε. Ὁ Μανόλο διέσχισε ὅλη τὴν Ἰσπανία ἀπ' τὸν Βορρὰ σὸ Νότο κι ἀπ' τὴν Ἀνατολὴ στὴ Δύση.

Τὸ 1946 γοητεύτηκε ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ μεγαλύτερου ἀδερφοῦ του τοῦ Φρανσίσκο καὶ χωρὶς νὰ πεῖ λέξη σὲ κανέναν κίνησε γιὰ τὸ Ἔθνος, στὰ Ἀνατολικά Πυρηναῖα, ὅπου ζοῦσε ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ ὁ Ἐλ Τσίκο μὲ τὴν οἰκογένειά του. Ἐκεῖ ἔπιασε δουλειά, ἐργάτης στὰ χωράφια. Ὅστε ὁ Φρανσίσκο ὅστε ὁ Χοσὲ τὸν ἤθελαν μαζί τους στὰ ἐπικίνδυνα ταξίδια τους στὴν Ἰσπανία καὶ προσπάθησαν μὲ

τὸ 1920. Σκοτώθηκε σὲ μιὰ ἄλλη συμπλοκὴ μὲ τὴ Γκουάρντια Σιβίλ, στὶς 19 Ἀπριλίου 1950. Ἦταν ἀγωνιστὴς τοῦ PARTIDO OBRERO DE UNIFICACION MARXISTA (POUM), καὶ ἐμπειρὸς ὁδηγός. Γιὰ λόγους ἀλληλεγγύης συχνὰ συνεργαζόταν μὲ ἀναρχικὲς ομάδες. Τὸ POUM. Ἐνιστὸ Ἐργατικὸ Μαρξιστικὸ Κόμμα, ἰδρύθηκε τὸ 1935 μὲ τὴ συγχώνευση τῆς Παράταξης Ἐργατῶν-Ἀγροτῶν καὶ τῆς Κομμουνιστικῆς Ἀριστερᾶς. Οἱ κομμουνιστὲς τὸ ἀποκαλοῦσαν Τροτσκιστικὸ, ἂν καὶ ἀργότερα ὁ Τρότσκι τὸ ἀποκήρυξε. Στις γραμμὲς του ἀγωνίστηκε στὸν Ἐμφύλιο καὶ ὁ Τζώρτζι Ὁργουελλ, ἂν καὶ δὲν ἦταν ὁπαδός του (δὲς «Προσκύνημα στὴν Καταλωνία»).

κάθε τρόπο να τον πείσουν να μείνει στην Γαλλία, να σπουδάσει και να μάθει καμιά τέχνη. Ο Μανόλο όμως δεν ήθελε καμιά τέχνη να μάθει, και έτσι άδραξε την ευκαιρία, όταν ο Φρανσίσκο μπήκε στη φυλακή, και ο Χοσέ έλειπε στην Ισπανία, να πείσει άλλους συντρόφους να τον αφήσουν να τους συνοδέψει στην Ισπανία. Έτσι, τις πρώτες μέρες του Σεπτεμβρίου του 1949 ο Μανουέλ Σαμπατέ, ο Χελίος Τσιλιόλι, Ιταλός αναρχικός από τη Βενετία, και ο Ραμόν Βίλα πέρασαν στην Ισπανία. Ο Βίλα ήταν από τους πιο έμπειρους οδηγούς της οργάνωσης και με αυτή την ευκαιρία είχε αναλάβει επίσης να συνοδεύσει και την ομάδα του Σατουρνίνο Κουλέθρας Σαίξ (Πρίμο) μέχρι τα περίχωρα της Βαρκελώνης. Στην ομάδα λοιπόν ήταν ο Σατουρνίνο, ο αδελφός του Γκρεγκόριο, ένας Γάλλος σύντροφος, ο Μανουέλ, ο Χοσέ Σ. Τζ. και ο Μιγκουέλ Α. Α. Ο Χουάν Μπουσκουέτις Βέργες που τους συνόδευε ήταν ο σύνδεσμος με την ομάδα του Χοσέ Σαμπατέ ο οποίος εκείνη την εποχή δρισχόταν στη Βαρκελώνη. Οι έννιά σύντροφοι έφτασαν με ασφάλεια και χωρίς άπρόοπτα μέχρι τα προάστια της Καταλανικής κομητοπολης Μανρέσα. Εκεί τους βρήκε η πρώτη άτυχία. Καθώς ήτανε πολύ κουρασμένοι από το μακρύ και επικίνδυνο ταξίδι αποφάσισαν να... επιτάξουν κάποιο άμαξι για να τους πάει στη Βαρκελώνη. Έστησαν ενέδρα στην άρτηρία από το Ροκαφόρ στο Έλ Πόντ ντέ Βιλαμούρα. Με το πρώτο άμαξι που φάνηκε τρεις σύντροφοι στήθηκαν στη μέση του δρόμου και κραδαινόντας τα όπλα πολυβόλα τους έκαναν νόημα στον οδηγό να σταματήσει. Αυτός φρέναρε. σά να τους υπάκουε, αλλά μόλις τους πλησίασε, πάτησε τέρμα το γκάτσι και τους προσπέρασε τρέχοντας όσο μπορούσε — εδτυχώς χωρίς να χτυπήσει κανέναν από τους συντρόφους. Αυτοί αντίδρασαν άμέσως και πυροδότησαν την κούρσα. Τα δυο πίσω λάστιχα τρύπησαν και η κούρσα έπεσε σ' ένα χαντάκι.

Μόλις πλησίασαν το άμαξι είδαν ότι μια σφαίρα είχε πληγώσει την μία επιδάτιδα, μία ψηφίερτρα περίπου είκοσιτριών χρονών. Οδηγός ήταν το άφαντικό της, ένας εργοστασιάρχης απ' τη Μανρέσα. Η κοπέλλα χρειαζόταν επειγόντως γιατρό, αναγκάστηκαν λοιπόν οι σύντροφοι να θγάλουν το άμαξι απ' το χαντάκι και να το ξαναθεβάσουν στο δρόμο λέγοντας στον εργοστασιάρχη να οδηγήσει προσεχτικά μέχρι τον κοντινότερο σταθμό πρώτων βοηθειών, λίγα χιλιόμετρα παραπέρα. Αργότερα η αστυνομία ανακοίνωσε ότι οι γκουερίλλες είχαν σκοτώσει με ασφάλεια. Αυτό ήταν φέμα, η ό-

πηρέτρια σέ δυό εβδομάδες είχε ἐγκαταλείψει τὸ νοσοκομεῖο τελείως ὑγιής.

Ὁ Ραμόν τὸ κατάλαβε ὅτι μέσα σέ λίγες ὥρες ἡ Γκουάρντια Σιβίλ θὰ εἶχε ἀρχίσει νὰ χτενίζει τὴν περιοχὴ. Ἔθαψαν δικαστικὰ τὰ βαρύτερα ὄπλα, πυρομαχικὰ καὶ γενικὰ τὰ διάφορα σύνεργα, κι ἐξαφανίστηκαν στὰ γρήγορα. Τὴν ἄλλη μέρα τὰ ξημερώματα ἐφτασαν στὰ προάστεια τῆς Μανρέσα ὅπου κρύφτηκαν καὶ ξεκουράστηκαν μέχρι τὴ δύση σέ ἓνα λαγκάδι, μακριὰ ἀπὸ τοὺς χαφιέδες τῆς Γκουάρντια Σιβίλ.

Τὸ βραδάκι ἀποφάσισαν ὁ Σατουρνίνο Κουλέδρας κι ὁ Χουάν Μπουσκουέτς νὰ πᾶνε στὴ Βαρκελώνη καὶ νὰ κανονίσουν τὰ σίγουρα σπῆματα γιὰ τοὺς ὑπόλοιπους τῆς ομάδας. Στὸ ταξίδι ὁ Σατουρνίνο κι ὁ Χουάν ἔφτασαν σ' ἓνα χωριουδάκι ὅπου ἔκαναν τὸ πρῶτο τους λάθος πού θὰ μποροῦσε νὰ τοὺς κοστίσει ἀκριβὰ. Ρώτησαν ἓναν χωρικό τὸν ὄροδο γιὰ τὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ. Δὲν ὑπῆρχε ὁμοῦ σιδηροδρομικὸς σταθμὸς στὸ χωριό, κι αὐτὸ, μαζί μὲ τὸ ὅτι ἦταν δυὸ ἀγνωστοί καὶ κάπως παράξενοι, κίνησε τίς ὑποψίες τοῦ χωρικοῦ. Τοὺς ἔδωσε ἀπίθανες ὁδηγίες πού ἐβγαζαν σέ κάτι κασι-κόδρομους καὶ πῆγε κατευθεῖαν νὰ εἰδοποιήσει τὴν τοπικὴ Γκουάρντια Σιβίλ γιὰ τὴν ἐμφάνιση τῶν δυὸ ὑπόπτων. Ὁ Σατουρνίνο κι ὁ Μπουσκουέτς ἀντιλήφτηκαν ὅτι εἶχαν χαθεῖ καὶ προσπαθοῦσαν νὰ γυρίσουν πίσω δταν εἶδαν ἓνα φορτηγὸ τῆς Γκουάρντια Σιβίλ νὰ τοὺς πλησιάζει. Τὸ φορτηγὸ σταμάτησε ἀπότομα καὶ ἐνῶ οἱ πολιτοφύλακες πηδοῦσαν ἔξω οἱ δυὸ σύντροφοι πρόλαβαν καὶ τοὺς πυροδότησαν. Οἱ δικῶτες τοὺς ἔπεσαν στὸ χῶμα καὶ καθὼς εἶχε ἤδη νυχτώσει γιὰ τὰ καλά οἱ γκουερίλλας κατάφεραν νὰ ξεφύγουν στὰ βουνὰ πρὶν οἱ ἄλλοι συνέλθουν.

Νωρίς τὸ ἄλλο πρωὶ ὁ Μπουσκουέτς πῆγε μέχρι τὴν κοντινὴ Τοράσσα ὅπου ἀγόρασε τροφὴ κι ἓνα ζευγάρι παπούτσια — τὰ δικά του εἶχαν κουρελιαστῆ καὶ εἶχε δανειστῆ τοῦ Σατουρνίνο. Γύρισε στὰ βουνὰ μὲ τὰ ἐφόδια καὶ κατέβηκαν μαζί στὴν Τοράσσα ἀπ' ὅπου πήραν τὸ τραῖνο γιὰ τὴ Βαρκελώνη.

Στὴν πρωτεύουσα ἐπικοινωνήσαν μὲ τὸν Χοσὲ Σαμπατέ καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους πού εἶχαν ἤδη βρεῖ σίγουρα καταλύματα ὅσο αὐτοὶ τριγύριζαν στὰ βουνὰ. Καθὼς αὐτὸ τὸ θέμα εἶχε τακτοποιηθεῖ, ὁ Σατουρνίνο γύρισε νὰ βρεῖ τοὺς ἄλλους καὶ νὰ τοὺς φέρει

στη Βαρκελώνη. Για κάποιον λόγο όμως αυτοί έκρυψαν όλα τους τα πολυβόλα σε ένα δάσος πριν κινηθούν για την πόλη*.

Οι Ραμόν Βίλα, Χελίος Τσιλιόλι και Μανόλο Σαμπατέ τους συνόδεψαν μέχρι τα περίχωρα της πόλης, κι αφού τους αποχαιρέτησαν ξεκίνησαν προς τη Μπέργα, το μέρος που προτιμούσε για τις επιχειρήσεις του ο Ραμόν. Δυστυχώς το επεισόδιο με το άμαξι είχε προκαλέσει μεγαλύτερη κινητοποίηση της αστυνομίας και της Γκουάρντια Σιβιλ απ' ότι περίμεναν. Οι τρεις σύντροφοι βάδιζαν κατευθείαν σε παγίδα. Στη μάχη που ακολούθησε ο Χελίος σκοτώθηκε επί τόπου ενώ ο Ραμόν κι ο Μανόλο ξέφυγαν χωρίς να πάθουν τίποτα. Δυό μέρες αργότερα ο Ραμόν άφησε τον Μανόλο κρυμμένους σε ένα δασάκι και πήγε σε ένα κοντινό αγρόκτημα για τρόφιμα. Η αστυνομία όμως είχε λυσσάξει να βρει τον Ραμόν και το σύντροφό του. Μπάτσος της Γκουάρντια Σιβιλ είχαν τοποθετηθεί στρατηγικά σε όλα τα σημεία όπου θα μπορούσαν να ζητήσουν καταφύγιο οι άναρχικοί. Ένώ ο Ραμόν πλησίαζε τη φάρμα πρόσεξε κάτι: ύποπτες κινήσεις και άμεσως έκανε μεταβολή. Μια ριπή σφαίρας πέρασε ξυστά δίπλα του αλλά καμμιά δεν τον πέτυχε. Ο Ραμόν κατάφερε να σωθεί πηδώντας σε ένα θαθύ λαγκάδι όπου όμως έσπασε το λαμό του.

Ο Μανόλο ήταν τώρα μονάχος του σε μίαν άγνωστη περιοχή Τρέμοντας από το κρύο και καταπεινασμένος έκρυψε τελικά το πιστόλι του και κατέβηκε στον πλησιέστερο δρόμο όπου τον έπιασε κατευθείαν ένας μπάτσος. Στο τοπικό στρατόπεδο της Γκουάρντια Σιβιλ εξακριβώθηκε ότι ήταν ένας απ' τους περίφημους αδελφούς Σαμπατέ.

Ο Μανουέλ Σαμπατέ Λισπάρτ εκτελέστηκε μαζί με τον Σατουρνίνο Κουλέθρας Σαίξ (που πιάστηκε τον Οκτώβρη του 1949) στο διαβόητο Κάμπο ντε λα Μπότα της Βαρκελώνης στις 24 Φεβρουαρίου 1950. Οι Φρανκικοί εκδικήθηκαν πάνω στον Μανόλο τους δυο αδερφούς του, τον Χοσέ και τον Φρανσίσκο.

Στις αρχές του Οκτώβρη, και πάλι κοντά στα σύνορα, ενώ ξεκουραζόταν λίγες εκατοντάδες μέτρα από την μεθόριο ή Γκουάρ-

* Αυτά τα όπλα, κανείς δεν τα ξαναείδε. Μετά λίγες μέρες ο Σατουρνίνα και ο Μπουσκουέτς γύρισαν για να τα μαζέψουν, αλλά δεν τα βρήκαν. Όταν, τον Οκτώβριο, πιάστηκε η ομάδα του Σατουρνίνο, ήταν ακόμη χωρίς όπλα.

νια Σιβίλ έστησε ένέδρα και δολοφόνησε τόν Σεσίλιο Κάλδος Γκαρσία*, γνωστό άγωνιστή τών δουνών, πρώην Φρούραρχς του 126ου Τάγματος (άπό άντρες της CNT, ήταν γνωστός σάν «Κολούμνα Λιμπερτάδ» πρίν στρατιωτικοποιηθεί) και μέλος της παράνομης Έπιτροπής Χερσονήσου της FAI. τόν Κάρλος Κουέβας, άγωνιστή της αντίστασης και τόν Όλτρα, άγωνιστή άπό τή Βαλένσια.

Στήν Βαρκελώνη ή καταπίεση χαλάρωσε κάπως μετά τή σύλληψη ένός νεαρού αναρχικού κι ένός μέλους της ομάδας του Τάλιον, του Τζαίμε Α. στήν Κινέζικη συνοικία της πόλης (Μπάρριο Τσίνο). Αυτός προσπάθησε νά πουλήσει ένα παράξενο χρυσό ρολόι σ' έναν χαφιέ. Ό χαφιές κατάλαβε ότι είχε μπροστά του έναν «τρομοκράτη». Όταν ζήτησε τά χαρτιά του, ό Τζαίμε του έδειξε μιá κάρτα Φλαγγίτη. Οι κάρτες όμως αύτου του τύπου είχαν άντικατασταθεί πρίν λίγο καιρό, όταν ή άστυνομία άνακάλυψε ότι άπό τήν Τουλούζη έρχόταν ποσότητες άπό πλαστογραφημένες τέτοιες κάρτες. Έτσι άποκόμισε τις ύποψίες του Τζαίμε για τόν πραγματικό λόγο που τόν έπιασε και περίμενε τήν πιό κατάλληλη στιγμή κάνοντας τόν νεαρό άγωνιστή νά πιστεύει ότι ήταν περίπτωση ρουτίνας και τυπική ή σύλληψή του. Ψάχνοντάς τον όμως, άφου του είχε περάσει ήδη τίς χειροπέδες, βρήκε πάνω του ένα Κόλτ και δυό χειροβομβίδες. Ό Τζαίμε οδηγήθηκε στήν «Γιεφατούρα ντέ Πολίσια» μέ μεγάλη συνοδεία και μέ αύτόν ξεκίνησε ή άλυσίδα συλλήψεων και φόνων τών άγωνιστών στους δρόμους, στά σπίτια τους και στά άστυνομικά τμήματα της Καταλωνίας*.

Στίς 14 Όκτωβρίου, στή Βαρκελώνη, άξιωματικοί της Μπριγάδα Πολιτικό Σοσιάλ, στά πλαίσια ένός κύματος συλλήψεων έντόπισαν τόν νεαρό Άρχωνέζο αναρχικό Λουσιάνο Άλπουέντε — γνωστό σάν Μαδουργα — και τόν έκτέλεσαν έν ψυχρώ, τόν πυροβόλησαν στή μέση του δρόμου ένώ αύτός μιλούσε μ' ένα φίλο του. Τρείς μέρες άργότερα, στίς 17, ή άστυνομία βρήκε μιá κρυφώνα δπλων κοντά στον ποταμό Λιομπρεγκάτ, στο δρόμο για τό Πράτ, κι έστησε εκεί παγίδα. Η ομάδα δράσης που πήγε για νά πάρει τά όπλα και τά πυρομαχικά, όταν τά χρειάστηκε, άναγκάστηκε νά δώσει μιá λυσσασιένη μάχη μέ τήν άστυνομία. Οι σύντροφοι έρι-

* Ό Σεσίλιο Κάλδος γεννήθηκε στή Σανταντέρ, τόν Δεκέμβρη 1902.

* Δές «Φυλακισμένος του Φράνκο» του Μιγκουέλ Γκαρσία.

ξαν χειροβομβίδες και τὰ κατάφεραν νά γλυτώσουν χωρίς απώλειες — Ένας μόνο τραυματίστηκε ελαφρά στο πόδι. Όμως οι μουσικές υπηρεσίες απέδιδαν. Είχαν μάθει επίσης ότι την ίδια μέρα, στις 17, στις 7.30 τὸ ἀπόγευμα ὁ Χοσέ Σαμπατέ είχε ραντεβού με συντρόφους στὴν Κάλλε Τραφαλγκάρ τῆς Βαρκελώνης*. Ἦταν ἡ κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ νά ξεμπερδεύουν μ' ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐπικίνδυνους και περίφημους ἄγωνιστὲς τῆς ἀντίστασης. Ἐστησαν μιὰ τεράστια παγίδα πὸ κάλυπτε δλόκληρο τὸ μῆκος τοῦ δρόμου, μέχρι τὴν Ἄρκο ντελ Τριούμφο. Ὁ Χοσέ δὲν ἐμφανίστηκε τὴν ὥρα τοῦ ραντεβού κι ἔτσι ἄρχισαν νά πιστεύουν ὅτι οἱ πληροφορίες τους δὲν ἦταν ἀκριβεῖς. Δυστυχῶς ὅμως! Στις 7.50 ὁ Χοσέ ἐντοπίστηκε στὴ στάση τοῦ τράμ, στὴν Κάλλε Μπράχ, δίπλα στὴν Κάλλε Τραφαλγκάρ. Ἀντιλήφτηκε κι αὐτὸς ἀμέσως τοὺς μπάτσους και πυροβόλησε πρῶτος με τὸ πιστόλι του. Ἐπιωφελήθηκε ἀπὸ τὴν ἐκπληξή τους και τῶσκασε τρέχοντας τὴν Κάλλε Τραφαλγκάρ.

Ὁ Χοσέ ἤξερε ἀρκετὰ καλὰ τίς μεθόδους τῆς ἀστυνομίας γιὰ νά φανταστεῖ ὅτι ἦταν συμπτωματικὴ αὐτὴ ἡ συμπλοκή. Τρέχοντας προσπαθοῦσε ἀγρυπνα νά ἀνακαλύψει τίποτε ὑποπτες κινήσεις. Τὸ ἤξερε ὅτι ἡ παγίδα θὰ ἦταν ἀρκετὰ προσεκτικὰ στημένη. Στὸ τέρμα τοῦ δρόμου, σ' ἕνα στενὸ πὸ δὴγοῦσε στὸ πέρασμα τοῦ Σάν Μπεντίο και στὸ Σαλὸν Βίκτωρ Πραδέρα εἶδε δυὸ μπάτσους στημένους ἐκεῖ, τὸν Μοράν Ἀσιγγάρα* και τὸν Λουῖς Γκαρσία Ντάγκας*. Ὁ Χοσέ πυροβόλησε και πάλι πρῶτος και ὁ Γκαρσία Ντάγκας ἔπεσε με μιὰ σφαῖρα στὸ κεφάλι. Ἄλλοι ἀστυνομικοὶ με πολιτικὰ πυροβόλησαν κι αὐτοὶ και τραυμάτισαν σοβαρὰ τὸν Χοσέ. Ἀκόμη και σ' αὐτὴ τὴν κατάστασι συνέχισε νά πυροβολεῖ και τραυμάτισε ἄλ-

* Τρεῖς μέρες πρὶν τίς 14 Ὀκτωβρίου, ὁ Χοσέ Σαμπατέ κι ἕνας ἄλλος σύντροφος εἶχαν ληστεύει τὸ φορτηγὸ με τοὺς μισθοὺς μιᾶς οἰκοδομικῆς ἐταιρείας — 734.000 πεσέτες.

* Γεννήθηκε τὸν Φεβρουάριο 1906 και κατατάχτηκε στὴν ἀστυνομία τὸν Νοέμβριο 1934.

* Γεννήθηκε τὸν Μάιο 1917 και κατατάχτηκε στὴν ἀστυνομία τὸν Ἰούλιο 1941. Βετεράνος Φαλαγγίτης, εἶχε καταδικαστεῖ σὲ θάνατο ἀπὸ τοὺς Δημοκρατικοὺς, ἀλλὰ ἡ ποινὴ του μετατράπηκε. Μετὰ τὸν ἐμφύλιο μπῆκε στὴν ἀστυνομία και μέσα σὲ λίγα χρόνια πέρασε ἀπ' ὄλα τὰ τμήματα: Κυβερνητικὴ Φρουρά, Μηχανοκίνητα, Μπριγὰ-

λους δυό από τους διώκτες του. Το θάρρος τους εξεφάνιστηκε απότομα μόλις διαπίστωσαν με πρόση ευκολία ο Χοσέ έβρισκε τους στόχους του.

Ο Χοσέ, που δέν είχε πιά δρόμο διφυγής, έτρεξε στο πέραςμα του Σάν Μπενίτο και κατάφερε νά περάσει και την Πλάζα γτέ Σάν Πέδρο, όποτε ένας περαστικός τον δέηγγσε νά χωθεί σ' ένα κοντινό φαρμακείο. Ο φαρμακοποιός, βλέποντας τον πληγωμένο, τον έβαλε νά καθήσει κάτω, αλλά έλες οι δυνάμεις του είχαν εξαταλείψει πλέον τον Χοσέ, που έπεσε άναίσθητος στο πάτωμα. Ο φαρμακοποιός δίστασε νά τον περιποιηθεί σ' αυτή την κατάσταση και κάποιος έτρεξε έξω νά ειδοποιήσει την άστυνομία. Έκείνη τή στιγμή είδαν τον πληγωμένο και δυό αξιωματικοί της Γκυόαρντιζ Σιβιλ που περνούσαν και ειδοποίησαν άμέσως ένα άσθενοφόρο. Εξίπαν στον οδηγό του νά πάει τον Χοσέ στο Δημοτικό Νοσοκομείο, στην Κάλλε Σεπουλθέδα αλλά ήταν άργά πλέον: όταν τον έβραζαν στο φορείο ο Χοσέ Σαμπατέ ήταν ήδη νεκρός*.

Ήταν μέρα θριάμβου για τους Φαλαγγίτες, μέρα θρήνου για την Άντίσταση. Και αυτή ήταν μόνο ή άρχή. Άκολουθοΰσε ένας όλόκληρος τραγικός κατάλογος θυμάτων. Την Παρασκευή 21 Οκτώβρη οι δυνάμεις της καταστολής πυροδόλησαν και σκότωσαν στην Κάλλε Ντιαγκονάλ τον Χούλιο Ροντρίγκεζ Φερνάντες, τον Έλ Κουβάνο*, έναν από τους οργανωτές της Ομάδος Τάλιον. Ένα άμάξι της ασφάλειας γεμάτο μπάτσους τον πλησίασε και τον γάζωσαν στη μέση του δρόμου, πριν αυτός καταλάβει τί συνέβαινε. Την ίδια μέρα οι έπαγγελματίες δολοφόνοι χτύπησαν στην περιοχή του Πουέμπλο Σέκο και σκότωσαν με τον ίδιο τρόπο δυό άκόμη συντρόφους άναρχικούς, τον Βίκτορ Έσπαλλάργκας* και τον Χοσέ Λουίς

δα Πολιτικό Σοσιάλ. Ήταν διαβόητος για την σκληρότητά του προς τους πολιτικούς κρατούμενους.

* Ο Χοσέ Σαμπατέ είχε γυναίκα στη Γαλλία, την Έμίλια, και ένα μικρό παιδάκι.

* Ο Χούλιο γεννήθηκε τον Ιούλιο 1918 στην Άβάνα της Κούβας. Στόν Έμφύλιο ήταν Διοικητής της 39ης Μεικτής Ταξιαρχίας του XVI Σώματος στρατού.

* Ο Έσπαλλάργκας ήταν παλιός άγωνιστής της Βαρκελώνης. Άν και δούλεψε στις ομάδες δράσης, για λόγους άρχών ποτέ δέν είχε όπλο.

Μπαρράο, γνωστό σαν Πέπε*. Και οι δύο τους ήταν άοπλοι.

Στις έννά τή απόγευμα δολοφονήθηκε ο Φρανοίσκο Μαρτίνεζ — «Πάκο», μέ τόν ίδιο τρόπο κι αυτός. Τόν πυροδότησαν στή γωνία τής Κάλλε Ντός ντε Μάγιο, μπροστά άκριβώς από τή «Μπυρραρία «Ντάμι», εκεί πού έπαιζε μικρός. Ήταν είκοσιεφτά χρονών όταν δολοφονήθηκε.

Έκτός άπ' αυτούς τούς φόνους έγιναν αναριθμητες συλλήψεις. Στις 5 Νοεμβρίου ο Χοσέ Περέζ Πεδρέρο - «Τραγαπάνες»* πιάστηκε μέσα σ' ένα τράμι, τήν ίδια μέρα ο Πέδρο Άδρονέρ Φόντ - «Έλ Γιάχο» έπεσε στα χέρια τής αστυνομίας ενώ γύριζε σπίτι του. Στο ίδιο μέρος λίγες άργότερα πυροδότησαν και σκότωσαν τόν Χουάν - «Έλ Σοφέρ» και στήν έρευνα σπίτι του δούηκαν μεγάλες ποσότητες όπλα κι έκρηκτικά. Τήν ίδια μέρα, τέλος, πιάστηκε ο Χόρχε Πόνς Άργίλες μ' έναν άλλο σύντροφο. Άκόμη τρεις γιατροί τής Βαρκελώνης κατηγορήθηκαν ότι δούησαν σε διάφορες περιστάσεις πληγωμένα μέλη τής Άντίστασης.

Ή καταστολή δέν περιορίστηκε στή Βαρκελώνη. Ή Άναρχική Άντίσταση είχε εκτός από τά μέλη πού δρούσαν στή διοικηχανική περιοχή και πολλούς άλλους στα γύρω βουνά και στα δάση. Άπό τά πιό συνηθισμένα πεδία τών έπιχειρήσεών τους ήταν τό Άλτο και τό Μπάγιο Λιομπρεγκάτ όπου προτιμούσαν νά δρούν δύο από τούς πιό φημισμένους Γκουερίλλας, ο Ραμόν Βίλα Καπντεβίλλα - «Καρκαμεδά» και ο Μαρσελίνο Μασάνα Βενσέλ - «Πάντο». Είχε πιαστεί σ' εκείνα τά μέρη ο σαραντσεφτάχρονος άγωνιστής από τή Γρανάδα Χοσέ Πουέρτα, πού δούλευε στα όρυχεία τού Φίγκολς. Οι μπάτσοι τόν έδειραν και τόν βασάνισαν φρικτά σε μιάν άπεγνωσμένη προσπάθεια νά τού άποσπάσουν πληροφορίες αλλά αυτός άπαντοσε θαρραλέα:

«Μόνον ένας άνδρας τής Άντίστασης όρᾶ εδώ... Αυτός είμαι: έγώ!»

* Ο Μπαρράο όταν δολοφονήθηκε ήταν έφραξ άρρωστος από έντερική λοίμωξη.

* Ο Χοσέ Περέζ Πεδρέρο όδηγήθηκε στο άποσπασμα στις 14 Μαρτίου 1952. Μαζί του, στο Κάμπο ντε λα Μπότα τής Βαρκελώνης, τουφεκίστηκαν και οι Πέδρο Άδρονέρ Φόντ, Σαντιάγο Άμίρ Γκρουάνας (Έλ Σερίφ), Ζίνες Ούρρέα Πίνα, και Χόρχε Πόνς Άργίλες.

Ὁ Χοσέ Πουέρτας εἶχε παίξει σπουδαῖο ρόλο στὸν ἐμφύλιο πόλεμο. Μὲ τὴν ἤττα τῶν Δημοκρατικῶν δὲ μπόρεσε νὰ περάσει τὰ σύνορα καὶ στὴ συνέχεια πιάστηκε. Οἱ κακουχίες στὴ φυλακὴ πείραξαν σοδαρὰ τὰ πνευμόνια του. Τελικὰ, ὅταν τὸν ἀπέλυσαν μὲ «ἐλευθερίᾳ ὑπὸ ὄρους» (δηλ. «ὑπὸ ἐπιτήρησιν») γύρισε στὴν πατρίδα του, τὴ Βέργα, ὅπου δὲν ἄργησε νὰ ἔρθει σὲ ἐπαφὴ μὲ τὶς ομάδες τῶν βουνῶν. Οἱ περισσότεροι ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀγωνιστὲς ἦταν παλιοὶ φίλοι του καὶ τὸν χειμῶνα τοῦ 1944 βγήκε μαζί τους στὰ βουνὰ καὶ μοιράστηκε τὴν τραχεῖά ζωὴ τους. Ὅμως τὸ ἄρρωστο στήθος του δὲν ἄντεχε ἐκεῖ πάνω κι ἔτσι γύρισε τελικὰ στὴν πόλη σὰν ἀντάρτης τῶν πόλεων καὶ ἦταν ἀνεκτίμητος οἱ ὑπηρεσίες του στὶς διάφορες ομάδες. Ἐγινε σύνδεσμος τῆς Βαρκελώνης μὲ τὰ βουνὰ. Ὅταν ἦταν ἀνάγκη, ἀκόμη καὶ μὲ τὸν χειρότερο καιρὸ μπορούσε νὰ περπατήσει μίλλια καὶ νὰ διακινδυνεύσει τὰ πάντα γιὰ νὰ προειδοποιήσει τοὺς Γκουερίλλια γιὰ τὰ σχέδια τῆς ἀστυνομίας. Ὅταν τὸν συνέλαβαν δὲν ἤξεραν τίποτε γιὰ αὐτὲς τὶς δραστηριότητές του, τὸν ἐπίασαν ἀπλῶς γιατί ἦταν παλιὸς ἀναρχικός.

Τὴ Δευτέρα 14 Νοεμβρίου 1949 ἡ Γκουάρντια Σιβίλ τὸν δόγηγε δεμένο καὶ φειωμένο σ' ἓνα ἐρημικὸ μέρος μαζί μὲ ἄλλους δυὸ ἀναρχικοὺς συντρόφους, τοὺς Χοσέ Μπαρτοβίλλο καὶ Χουάν Βιλέλλα — κι αὐτοὺς τοὺς δυὸ τοὺς εἶχαν προηγουμένως θασανίσει ἄγρια στὸ στρατόπεδο τῆς Γκουάρντια Σιβίλ τῆς Βέργα — κι ἐκεῖ τοὺς ἐκτέλεσαν ἐν ψυχρῷ.

Μετὰ ἀπ' αὐτὸν τὸν τριπλὸ φόνο ἡ Γκουάρντια Σιβίλ τοῦ Σαλνέν συνέχισε μὲ τὴ δολοφονία τοῦ Μιγκουέλ Χουίτο στὴν ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ του, χωρὶς νὰ δώσει τὴν παραμικρὴ ἐξήγηση. Τὸ μόνον του ἔγκλημα ἦταν ὅτι εἶχε ἀνηψιὸ τὸν περίφημο γκουερίλλα Μαρσελλίνο Μασσάνα.

Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1950 ἐξαρθρώθηκαν οἱ «Λὸς Μάνος». Τὸν Βενσεολάο Χιμένεζ Ὀρίδε τὸν πυροβόλησαν προτοῦ αὐτὸς καταλάβει τί γινόταν. Ἄν καὶ θάραϊτ πληγωμένος εἶχε τὸ θάρρος καὶ τὴν ἐτοιμότητα νὰ πάρει μιὰ κάψουλα ὑδροκυάνιου ποὺ εἶχε κρυμμένη μέσα στὴν πέννα του. Ἦταν εἰκοσιοχτὼ χρονῶν.

Τὴν ἴδια μέρα συνέλαβαν ἄλλα δυὸ μέλη τῆς ομάδας, τὸν Πλασίδο Ὀρτίς καὶ τὸν Σιμόν Γκρασία Φλέριγκαν. Καταδικάστηκαν καὶ οἱ δυὸ σὲ θάνατον καὶ δογηθήθηκαν στὸ ἀπόσπασμα στὶς 24 Νοεμβρίου 1950.

Σ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο ἀναφέρουμε πολλὰς φορὲς τὸ ὄνομα τοῦ Ρομὸν Βίλα Καμπρεσίλλο. Ἄς δώσουμε λοιπὸν τώρα μιὰ σκιαγραφία

αυτού του ακούραστου αγωνιστή καθώς δὲν ἔχουμε ἄλλην εὐκαιρία νὰ ἀναφερθοῦμε σ' αὐτὸν στὴ συνέχεια τῆς ἱστορίας μας.

Ὁ Ραμόν γεννήθηκε στὴν Πεγκουέρα, κοντὰ στὴ Βέργα, στίς 2 Ἀπριλίου 1908. Ἐνα ἀτύχημα ὅταν ἦταν δεκαπέντε χρονῶν τοῦ ἔδωσε τὸ παρατσούκλι «Κροακεμάδα» — καμμένο πρόσωπο — (ἀλλὰ ἀνάμεσα στοὺς φίλους του ἦταν γνωστός ὡς «Γιαμπάλα» — ἄγριος κάρπος — ἐξαιτίας τῆς τάσης του γιὰ μοναξιά, τοῦ ἀνεξάρτητου χαρακτῆρα καὶ τῆς φυσικῆς του δύναμης). Ἦταν στὴν ἐξοχή μαζί μὲ τὴ μητέρα του ὅταν ξέσπασε καταιγίδα καὶ ζήτησαν καταφύγιο κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο. Ἐνας κεραυνὸς χτύπησε τὸ δέντρο: ἡ μητέρα του ἔμεινε στὸν τόπο ἐνῶ ἕνα πυρωμένο ξύλο χτύπησε τὸν Ραμόν στὸ πρόσωπο καὶ τοῦ τὸ ἔκαψε.

Ἡ σωματικὴ του διάπλαση ἦταν ἐξαιρετικὴ, εἶχε τὴν ἀντοχή καὶ τὴν δύναμη τῶν ὄρσιδων. Αὐτὸ δημιουργοῦσε προβλήματα στοὺς ὑπόλοιπους γκουερίλλο καὶ συχνὰ δὲν μποροῦσαν νὰ τὸν ἀκολουθήσουν. Αὐτὸς ἦταν ἱκανὸς νὰ σκαρφαλώνει στὰ βουνὰ μὲ ἐλάχιστη τροφή καὶ νερὸ καὶ μετὰ ἡμέρες νὰ δίνει τὴν ἐντύπωση, ὅτι μόλις εἶχε ἐγκαταλείψει τὴν πόλη.

Ὁ Ραμόν ἀπὸ μικρὸς μπῆκε στὴν Ἀναρχοσυνδικαλιστικὴ Ἐθνικὴ Συνομοσπονδία Ἐργασίας (CNT) καὶ συμμετείχε στὴν ἀποτυχημένη ἐξέγερση τοῦ Φιγκόλς στὰ 1932, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ περάσει τὰ δύο ἐπόμενα χρόνια στὰ μπουντρούμια τῶν Φυλακῶν τῆς Μαγρέσα. Ἡ Δημοκρατικὴ Κυβέρνηση δὲν ἔδειχνε καὶ μεγάλη συμπάθεια στοὺς Ἀναρχοσυνδικαλιστὲς κι ἔτσι ὁ Ραμόν ὅταν τελικὰ ἀπελευθερώθηκε εἶχε νὰ πηγαίνει ἀπὸ πόλη σὲ πόλη, μὲ τοὺς μπάτσους τοῦ Ἰσπανικοῦ Εἰδικοῦ Κλάδου ἀπὸ πίσω του, νὰ τοῦ κάνουν τὸν δίο ἀδίωτο. Στίς 18 Ἀπριλίου 1936 ἐνῶ συζήταγε μ' ἕναν ξάδερφό του στοὺς ὄρη τοῦ χωριοῦ Καστελλιόν ντὲ λὰ Πλάνα δύο ἀξιωματικοὶ τῆς ἀστυνομίας τὸν σταμάτησαν. Αὐτοὶ οἱ «πράκτορες τοῦ «Νόμου καὶ τῆς τάξεως» προσπάθησαν νὰ ἐφαρμύσουν τὸ «Λέυ ντὲ φούγκα» ἀλλὰ αὐτὸ ἀποδείχτηκε μοιραῖο γιὰ τὸν ἕνα τους. Μετὰ ἀπὸ μερικὸς πυροβολισμοὺς ὁ ἕνας μπάτσος, ὁ Ἐρνέστο Γκαρσία Μπαγιόνα, ἔμεινε μὲ μιὰ σφαῖρα στὸ κεφάλι καὶ μιὰν ἄλλη στὴν καρδιά. Ἦταν ἄρκετὰ γνωστός. Τέσσερα χρόνια πρὶν εἶχε πάρει μέρος στὸ ἀποτυχημένο πραξικόπημα τοῦ Στρατηγοῦ Σανχοῦρχο καὶ ἡ Κυβέρνηση τὸν εἶχε «τιμωρήσει» μὲ τετράμηνη προσωρινὴ ἀπόλυση καὶ δυσμενὴ μεταθεσὴ στὸ Καστελλιόν. Ὁ ἄλλος, Ραμόν Μπεάζ Χιμένες, ὀδηγήθηκε σὲ νοσοκομεῖο γιὰ νὰ χει-

ρουργηθεί. Τα τραύματά του όμως δεν πρέπει να ήταν όλα και τόσο σοβαρά. Το 1939, μετά τη νίκη του Φράνκο, τον βλέπουμε να ξαναεμφανίζεται στο προσκήνιο και μάλιστα με τόν βαθμό του 'Ανώτατου 'Επιθεωρητή.

Στην άφιμαχία σκοτώθηκε και ο ξάδερφος του Καρακεμάδα, ο Ραμόν Ρίβες. Στην αυτοψία βρέθηκαν δεκαέξη σφαίρες επάνω του. 'Ο Καρακεμάδα ο ίδιος το έσκασε, κατέφυγε προσωρινά σε μια πορτοκαλοφυτεία — δίπλα σ' ένα στρατόπεδο της Γκουάρντια Σιβίλ — και έπειτα, καθώς του είχαν τελειώσει τα πυρομαχικά, πρότιμψε να παραδοθεί στην Γκουάρντια Σιβίλ παρά να τόν πιάσει ο Ειδικός Κλάδος. 'Απολύθηκε στις 18 'Ιουλίου 1936 όταν ή κυβέρνηση άνοιξε όλες τις φυλακές προσπαθώντας να αντιμετωπίσει το Φασιστικό πραξικόπημα.

Αυτές τις πρώτες μέρες του 'Εμφύλιου ο Ραμόν είχε σπουδαία δράση στην Καταλωνία, μέχρι το ξεριζώμα και των τελευταίων έσσιών αντίστασης των Φρανκικών, και αργότερα οι συνάδελφοί του τόν εξέλεξαν 'Υπεύθυνο Προμηθειών της Σεντράλ Τέρμικα — μιας μεγάλης εταιρίας όπου δούλευε — στο Φιγκόλς-λάς-Μίνας. 'Αργότερα έγινε Διοικητής ενός Σώματος Καραμπινιέρων.

Μετά την ήττα της οργανωμένης εργατικής τάξης και του Δημοκρατικού Στρατού ο Ραμόν δραπέτευσε στη Γαλλία και κατέληξε, μαζί με χιλιάδες άλλους, στο στρατόπεδο συγκεντρώσεως του 'Αρζέλ-σφρ-Μέρ. 'Από κει κατάφερε να τσκάσει τσ 1940 και γύρισε στην 'Ισπανία όπου άρχισε να οργανώνει τις πρώτες ομάδες γκουερίλλα ενάντια στο Φρανκικό καθεστώς. Δυστυχώς, όταν λίγους μήνες αργότερα ξαναγύριζε με άποστολή στη Γαλλία, τόν συνέλαβε ένας Γάλλος αστυνομικός και για λίγο καιρό τόν βρίσκουμε φυλακισμένο στο Περπινιάν. 'Η πολεμική μηχανή των Ναζι όμως χρειαζόταν εργάτες κι έτσι ο Ραμόν σύντομα στέλνεται σ' ένα όρυχείο δωξίτη, κοντά στο Χερών να δουλέψει για τόν Γερμανικό οργανισμό TODT. Τόν Φεβρουάριο 1944 προσχωρεί στη Γαλλική αντίσταση και σύντομα γίνεται περίφημος για τήν επιδειξιότητα και τις γνώσεις του στα έκρηκτικά και τήν πείρα του στα σαμποτάζ. Μετά τήν άπελευθέρωση της Γαλλίας στα 1945 επιστρέφει και πάλι στην 'Ισπανία για να συνεχίσει τόν άγώνα. Είναι αδύνατο να άριθμήσουμε όλες τς δραστηριότητες στην 'Ιδηρική από τσ 1945 μέχρι τσ θάνατό του, τσ 1963. 'Αρκούμαστε στο τελευταίο σαμποτάζ που είχε οργανώσει, τήν άνατίναξη των ηλεκτροφό-

ρων πυλώνων κοντά στο Ραγιαντέλ της Μανρέσα, στις 2 Αυγούστου 1963.

Πολλά χρόνια πριν η Φρανκική αστυνομία είχε προσπαθήσει να του φορτώσει τον φόνο μιας Άγγλίδας που μαζί με τον σύζυγό της, έναν γιατρό, δρισκόταν για διακοπές στην Ισπανία, κοντά στο Πουέρτο ντε Τόσας, τον Οχτώβρη 1951. Κατά τη δήλωση, του Δόκτωρα Μπέρναρντ Τζότζεφ Πέκ δυο άντρες που φορούσαν μπλέ φόρμες, με αυτόματα στα χέρια, σταμάτησαν το άμαξι του και διέταξαν αυτόν και τη γυναίκα του να κατέβουν. Ο γιατρός πάτησε γκάζι και προσπέρασε, οι άντρες πυροδότησαν και μια σφαίρα έσπασε το πίσω τζάμι και σκότωσε τη γυναίκα του. Άργότερα ο γιατρός νόμισε ότι αναγνώρισε τον Ραμόν στις φωτογραφίες που του έδειξε η αστυνομία σαν ένα από τους όπλοφόρους. Την εποχή που έγινε αυτό το περιστατικό οι Γαλλικές αρχές και ο τύπος είχαν εξαπολύσει μια έκτεταμένη δυσφημιστική καμπάνια ενάντια στο Ισπανικό Αναρχικό Κίνημα των Έξοριστων (όπως θα δούμε και στο επόμενο κεφάλαιο) και όταν ο Ραμόν γύρισε στη Γαλλία δεν ήταν η πιο κατάλληλη στιγμή για να παρουσιαστεί σε δικαστήριο και να αποδείξει την αθωότητά του. Ο Ραμόν δεν είχε και μεγάλη εμπιστοσύνη στην αστική δικαιοσύνη, πολύ περισσότερο δεν ήταν από τους τύπους που θα πήγαιναν έθελοντικά στη φυλακή, έστω και για λίγο. Μόλις ανακάλυψε, με τον γυρισμό του στη Γαλλία, ότι η Ισπανική αστυνομία τον κατονόμαζε σαν ένα από τους δολοφόνους της Άγγλιδας, τρομοκρατήθηκε. Μετά απ' αυτό έγινε σιγά-σιγά ακόμη πιο μοναχικός, ποτέ όμως δεν πέρασε απ' το μυαλό του να εγκαταλείψει τους συντρόφους του γκουερίλλα στον αγώνα τους ενάντια στον Ισπανικό φασισμό.

Στις 1 το βράδυ της 17ης Αυγούστου 1963, ένας της Γκουάρτια Σιβιλ και δυο ιδιωτικοί ντέντεκτιβς σε ύπηρεσία, κοντά στο κάστρο του Βαλοαρένς στην περιοχή της Μανρέσα ξεχώρισαν ανάμεσα στα δέντρα μια φιγούρα να βαδίζει προς το κάστρο και τον κάλεσαν να σταματήσει.

Άκουστηκε ένας πυροβολισμός. Ο Ραμόν Βίλα Καπντεβίλλα είχε χυτοκτονήσει με μια σφαίρα στην καρδιά. Το σώμα του το πήγαν στο νεκροταφείο του Καστελνού ντε Μπάγκ όπου το αναγνώρισε και επίσημα η αδερφή του Ζοζέφα που ζούσε στην κοντινή Βέργα.

Η Ισπανική αστυνομία δεν έχασε την ευκαιρία για επίκαιρα ανακοινωθέντα, που πρόσθυμα τα κυκλοφορούσε ο Φρανκικός τύπος,

ανάλογα μ' εκείνα που έδραζε για τους φόνους του Χοσέ Λουίς Φαθερίας, του Χοσέ Σαμπατέ και τόσων άλλων.

«Ο Έλ Καρακειμάδα, ο λήσταρχος, σκοτώθηκε από τη Γκουάρνια Σιδίλ μετά είκοσιεπτά χρόνια αφιερωμένα στο έγκλημα και στο κλιμάκιο».

Ο τελευταίος γκουερίλλα των δουνών είχε πεθάνει αλλά αμέτρητοι άλλοι σύντροφοι είχαν ήδη πάρει το πόστο του και συνέχιζαν τον αγώνα ενάντια στον φασισμό, όχι μόνο στην Ισπανία, αλλά και σ' όλοκληρο τον κόσμο. Ο θάνατος του Καρακειμάδα δεν πήγε χαμένος, οι νέοι αναρχικοί αγωνιστές πήραν πολλά από το πνεύμα και το παράδειγμά του.

Στή Γαλλία ή CNT παρέμενε σιωπηλή, όπως είχε κάνει και με τον Φαθερίας, και με τόσους άλλους. Ούτε μια φορά δεν προσπάθησε να πει στον κόσμο ποιός ήταν ο νεκρός και για τί είχε αγωνιστεί. Η Ισπανική δικτατορία ήταν που τον σκότωσε αλλά τον τάφο του τον είχε ανοίξει το «Ισπανικό Αναρχικό Κίνημα».

Φραντσίσκο Σαρρατέ 'Έλ Τοίκο, στο 1936

Σαμπατζι, Βασιλειώνη, 1956.

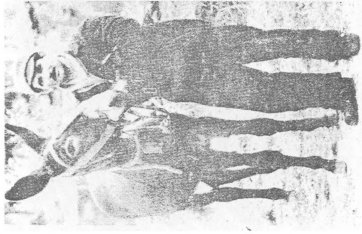
Σαμπάτε, Βαρκελώνη 1956

**Francisco Ferrer. El Catala, antitorturador yud wd juf suu. Jh-
ghet aric. 3. 'Lousion. 1940**

Xorri. Zuparnté kai 'Iraklivo. Xé. 1905.

Σαρρατζέ, Πυργοναίο 1944

Χασέ Σαρρατζέ, σκοτώθηκε στα; 1 Οκτωβρίου 1949.

Φωτογραφία της ανίχνευσης, Ήγηγός και Θεοφίλος

Μπαρτζίκης, Αστράλινος, 24 Φεβρουαρίου 1950.

Enrique Madriñal Torres.

Francisco Conesa Alvarez.

Martin Ruiz Montoya.

Antonio Miracle Guitart.

Χ. ΟΙ ΦΑΣΑΡΙΕΣ

Έδώ πρέπει να αναφέρουμε άλλο ένα επεισόδιο στη Γαλλία, που έβαλε σε ακόμη περισσότερους μπελάδες τη ζωή του Φρανσίσκο Σαμπατέ. Το απόγευμα της Τρίτης 18 Ιανουαρίου 1951 ένα φορτηγό των ταχυδρομείων άφησε το ταχυδρομικό γραφείο της οδού Ντυγκουεσλάν της Λυών με τόν οδηγό και δυο φρουρούς. Μια μαύρη κούρσα του έκοψε το δρόμο και τρεις άντρες με όπλοπολυβόλα διέταξαν τόν οδηγό να κατέβει. Οι ληστές όμως τά έχασαν όταν είδαν τούς δυο φρουρούς να εγείνουν από τó πίσω μέρος τού φορτηγού — ζέν τó είχαν προβλέψει αυτό — και αφού δίστασαν για μια στιγμή, όπισθοχώρησαν τρέχοντας πρós τó αυτοκίνητό τους και πυροβολώντας πρós τά πίσω για νά καλυφθούν. Όλα αυτά έγιναν μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα και οι ληστές κατάφεραν νά ξεφύγουν χωρίς απώλειες.

Τά θύματα που άφησαν πίσω τους, στη δικτύνη τους νά φύγουν, ήταν οι δυο φρουροί. Ο ένας, ό Λουί Μορέν, σκοτώθηκε επί τόπου ενώ ό άλλος που τραυματίστηκε σοβαρά πέθανε στο νοσοκομείο λίγες μέρες αργότερα, στις 3 Φεβρουαρίου. Τραυματίστηκαν άλλα έννιά άτομα που θρυσκόταν εκείνη, τήν ώρα στον δρόμο ή μέσα στο ταχυδρομείο και στις 26 Ιανουαρίου ένα από αυτά, ή έξιηντατετράχρονη, Αύγουστα Γιάρντ, πέθανε επίσης στο νοσοκομείο. Τό αυτοκίνητο των ληστών ανακαλύφθηκε λίγες μέρες αργότερα στον θυθό τού καναλιού Γιονάξ, κοντά στη γέφυρα Κοουά Λουίζε της Λυών.

Στις 28 Ιανουαρίου ή αστυνομία της Λυών εξαπέλυσε ένα τεράστιο άνθρωποκυνηγητό σε προάστια της πόλης. Συμμετείχαν πάνω από 2.000 υπάλληλοι και άνάμισά τους άποσπάσματα των CRS. Η επιχείρηση άρχισε στις έξημισι, τó πρωί και διάρτησε περισσότερες από είκοσιτέσσερις ώρες. Περιελάμβανε άνάμια

στά άλλα και την ανάκριση πάνω από 50.000 ανθρώπων σε άκτινα είκοσι χιλιομέτρων απ' τη Λυών και την έρευνα πάνω από 10.000 σπιτιών — χωρίς αποτέλεσμα. Στις 30 'Ιανουαρίου συνέλαβαν έναν τριανταεπτάχρονο 'Ισπανό, τον Χουάν Σ. και τον κατηγορήσαν για συμμετοχή στην υπόθεση. 'Αργότερα ανακοινώθηκαν στον τύπο τα όνόματα δύο ακόμη 'Ισπανών υπόπτων, του Φρανσιέσκο και του Χοσέ Μπαίγιο Μάτα, τριανταενός και είκοσιεπτά χρονών αντίστοιχα.

'Ο Γαλλικός τύπος αφιέρωσε πολλά φύλλα στο ...περιπετειώδες μυθιστόρημα της «Συμμορίας των 'Ισπανών», και οι Φρανκικές αρχές και ο τύπος δεν έχασαν ούτε αυτοί την ευκαιρία, ξεκίνησαν κι αυτοί μιὰ τεράστια δυσφημιστική καμπάνια ενάντια στους αναρχικούς γενικά κι ενάντια στο 'Ισπανικό 'Αναρχικό Κίνημα ειδικότερα. Αυτή η δρωμερή καμπάνια που καλούσε το Γαλλικό κράτος να πάρει μέτρα ενάντια στο 'Ισπανικό Κίνημα των 'Εξορίστων είχε αρκετή επιτυχία αρχικά — ένα από τα αποτελέσματά της ήταν η Γαλλική αστυνομία να αρχίσει να ένοχλει διάφορους συντρόφους και μερικούς να τους φυλακίσει.

Στις 3 Φεβρουαρίου πιάστηκε στην Τουλούζη ο Γενικός Γραμματέας του 'Ισπανικού 'Αναρχικού Κινήματος της Γαλλίας, Χοσέ Πέιρατς Βάλλς. 'Η παρισινή έφημερίδα της δεξιάς «Λε Φιγκαρό» ανακοίνωσε την επόμενη μέρα ότι υπήρχαν υποψίες «πώς η συμμορία των 'Ισπανών ίσως ήταν τμήμα μιὰς οργάνωσης αναρχικών».

'Όταν αποκαλύπτεται η διαφθορά ενός αστυνομικού ή ενός δικαστή, ενός κληρικού, ενός στρατιωτικού, (κάτι που γίνεται δλο και πιο συχνά) ποτέ κανείς δεν ρωτά για την φύση των θεσμών η των ύπηρεσιών που αυτοί ανήκουν — τουλάχιστον ο τύπος δεν το κάνει αυτό: "Ένας στρατηγός π.χ. που γίνεται πράκτορας μιὰς ξένης δύναμης ποτέ δεν αποτελεί άφορμή για να κατακριθεί ολόκληρος ο στρατός. 'Ο κληρικός που σκοτώνει και διάζει μικρά παιδάκια θεωρείται «ανάξιος ύπηρετης» όπως και ο αστυνομικός που βάζει καφούλια στις τσέπες αυτών που θέλει να ένοχοποιήσει. Ποτέ δεν ακούγεται ότι οι ίδιοι οι θεσμοί είναι διεφθαρμένοι και άνεπιμοί.

'Όταν όμως δώσει την παραμικρή άφορμή ένα μέλος της οργανωμένης εργατικής τάξης ο καπιταλιστικός τύπος είναι έτοιμος να ρίξει τις πιο άπληθνες κατηγορίες σ' ολόκληρη την οργάνωση που ανήκει ο ή οι δράστες. Έτσι και το MLE Γαλλίας κατηγορήθηκε για την αποτυχημένη ληστεία της Λυών. Οι ληστές ήταν

αναρχικοί, αυτό έρχοσε για να ξεκινήσει μια καμπάνια μίσους ενάντια στη CNT. Εύτυχως που δεν κράτησε πολύ, καθώς οι αναρχικοί ήταν πάρα πολλοί, οι περισσότεροι από τους Ίσπανούς μετανάστες στη Γαλλία αλλά και εκείνη την εποχή οι επαφές και οι δραστηριότητές τους κινούνταν γενικά στα νόμιμα πλαίσια. Τυπικό παράδειγμα καταστολής ενάντια στη CNT ήταν η σύλληψη στις 6 Φεβρουαρίου 1951 στην Τουλούζη του Μαρσελίνο Μασσάνα (Πάντσο). Η Ίσπανική κυβέρνηση ζητούσε την έκδοσή του για «έγκληματα» που είχε κάνει στην Ίσπανία. Μετά τις ανακρίσεις έγινε τον επόμενο μήνα ένα δικαστήριο στη Γκαρνόν όπου απορρίφτηκε το αίτημα της Ίσπανίας και ο Πάντσο βγήκε και πάλι, ελεύθερος.

Με την ευκαιρία ας πούμε και μερικά για τον Πάντσο. Γεννήθηκε στη Βέργα το 1919. Με το τέλος του εμφύλιου είχε το βαθμό του λοχαγού και μαζί με χιλιάδες άλλους θρέθηκε στο λιμάνι του Αλικάντε να περιμένει κάποιο πλοίο για τη Γαλλία. Όμως δεν πρόφτασε, οι φρανκικοί τον πρόλαβαν και τον πήραν μαζί με τους υπόλοιπους άτυχους στο διαδύητες στρατόπεδο συγκέντρωσης της Αλμπκατέρα. Αυτό το στρατόπεδο το είχαν χτίσει οι Δημοκρατικοί για 800 κρατούμενους και επί Φράνκο για μια εποχή έφτασε να έχει 18.000. Μετά λίγους μήνες ο Πάντσο μεταφέρθηκε στη Βαρκελώνη κι εκεί, μετά τρία χρόνια στις φασιστικές φυλακές, απολύθηκε με «ελευθερία υπό όρους» το 1942. Λίγο μετά την απόλυσή του έμαθε ότι θα τον κλούσαν να καταταγεί στο στρατό και θα τον στέλναν στο Άλγεθίρας. Ο Μασσάνα δεν σκόπευε να υπηροτησει τον Φράνκο κι έτσι βγήκε στα δουνά και άρχισε τη ζωή του γκουερίλλα.

Όπως κι οι περισσότεροι σύντροφοί του για να μάθει πρώτα καλά τα δουνά έκανε για ένα διάστημα τον λαθρέμπορο ανάμεσα στην Ίσπανία και την Ανδόρρα και αργότερα ανάμεσα στην Ανδόρρα και τη Γαλλία, μέχρι να αφιερώσει ολοκληρωτικά τη ζωή του στον αντιφασιστικό αγώνα. Λίγους μήνες πριν την αίτηση έκδοσεως των Ίσπανικών αρχών, που αναφερθήκαμε πικ πριν, ο Πάντσο είχε γλυτώσει παρά τρία από τους Γάλλους καραμπινιέρους που προσπάθησαν να τον πιάσουν ενώ περνούσε τα σύνορα, και αυτό τον έκανε τον αποδιοπομπαίο τράγο για τον Γαλλικό τύπο. Αργότερα παρουσιάστηκε έθελοντικά στο δικαστήριο του Σαν Ζερνόν για να απαντήσει στις κατηγορίες εναντίον του και άφέθηκε ελεύθερος «υπό όρους».

Ἡ περιγραφή κι ἡ φωτογραφία τοῦ Μασσάνα τοποθετήθηκαν σὲ κάθε δημόσιο χώρο στὴν Μανρέσα καὶ σ' ὅλα τὰ χωριά τῆς περιοχῆς τοῦ Ἄλτο Λιομπρεγκάτ. Ὅριστικὴ μιὰ σημαντικὴ ἀμοιβὴ γιὰ ὅποιον θὰ ἔδινε πληροφορίες πού ἴσως ὀδηγοῦσαν στὴ σύλληψή του. Δὲ χρειάζεται νὰ πούμε ὅτι ποτὲ δὲν πληρώθηκε αὐτὴ ἡ ἀμοιβή — κανένας δὲν πρόδωσε γιὰ χάρη τῆς — ἡ φωτογραφία ὅμως τοῦ Πάντσο πού κυκλοφόρησε στὶς ἐπικηρῶξεις εἶχε προέλευση τὰ ἀρχεῖα τῆς Γαλλικῆς ἀστυνομίας πού πάντα ἦταν ὑπερπρόθυμη νὰ συνεργαστεῖ μὲ τὴν σύντροφό της τὴν Ἰντερπολ, τὴν ἀστυνομία τοῦ Φράνκο.

Ἐπιστρέφουμε στὸ ἐπεισόδιο τῆς Λυών: Ἡ ἀστυνομία ἀπέσπασε ἀπὸ ἕναν ἀπὸ τοὺς κατηγορούμενους Ἴσπανούς, τὸν Φρανσίσκο Μπαίγιο Μάτα, μιὰ δῆλωση ὅτι δῆθεν εἶχε ἀκούσει ἀπὸ ἕναν τρίτο πὼς κάποιος Σαμπατέ εἶχε πάρει μέρος στὴν ἀποτυχημένη ληστεία τῆς Ρὸν - Πουλένκ τὸν Μάη τοῦ 1948 κι ἔτσι ἡ ἀστυνομία βρῆκε καὶ πάλι τὴν εὐκαιρία νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὸν Ἑλ Τσίκο.

Στὶς 2 Φεβρουαρίου ὁ Ἑλ Τσίκο ἦταν στὴ Ντιζόν, στὴν περιοχὴ ὅπου εἶχε ἐπίσημα περιοριστεῖ ὅταν τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν πῆγαν στὸ τμήμα τῆς ὁδοῦ Βομηπάν τῆς Λυών, ὅπου καὶ τὸν ἀνέκριναν ἐξαντλητικὰ, χωρὶς νὰ ἔχουν ἔνταλμα σύλληψης οὔτε νὰ τὸν προσάγουν πρῶτα σὲ εἰσαγγελέα. Ἐμείνε ἀρκετὲς μέρες στὴ φυλακὴ χωρὶς κἄν νὰ τοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ δεῖ δικηγόρο. Σὲ αὐτὲς τὶς ἀνακρίσεις* ὁ Σαμπατέ ἀναγκάστηκε νὰ ὑπογράψει μιὰ ὁμολογία ὅτι αὐτὸς εἶχε κόψει τὰ τηλεφωνικὰ καλώδια τῆς Ρὸν - Πουλένκ στὴ ληστεία. Μποροῦμε νὰ φανταστοῦμε τί ἀνακρίσεις ἦταν αὐτὲς πού ἕνας ἄνθρωπος σὰν τὸν Σαμπατέ ἀναγκάστηκε νὰ κάνει ἀπόπειρα αὐτοκτονίας πηδώντας ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ ἀνακριτικοῦ γραφείου. Ὅμως τὸ μόνο πού ἔπαθε ἦταν κοψίματα στὸ κεφάλι καὶ τὸν λαϊμὸ ἀπὸ τὰ σπασμένα τζάμια.*

* Γιὰ καμμιά ἀστυνομία δὲν εἶναι δύσκολο ἕνας «ὑποκτος» νὰ πέσει ἀπ' τὸ παράθυρο τοῦ ἀστυνομικοῦ τμήματος. Μποροῦν κατὰ τὰ γούστα τους, νὰ τὸν δάλουν νὰ πηδήξει χρησιμοποιοῦντας τὰ βασανιστήρια, εἴτε ἀπλούστατα νὰ τὸν πετάξουν οἱ ἴδιοι, νεκρὸ ἢ ζωντανό. Ἄς ὑπενθυμίσουμε πάντως πὼς ὅτι ὁ φιλελεύθερος πολιτικὸς Μαζάρνη «ἔπασε» ἀπὸ ἕνα παράθυρο στὴν Πράγα, ὁ ἀστικὸς τύπος δὲν ἔπαυε νὰ τὸ διατυμπανίζει, χρησιμοποιοῦντας μάλιστα τὸν λεπτότατο εἰρωνικὸ

‘Ο Σαμπατέ έμεινε τέσσερις μέρες στα χέρια τής Γαλλικής άστυνομίας πριν τόν παρουσιάσουν στόν Λεγκουέ, τόν εισαγγελέα τής Λυών πού είχε αναλάβει τήν υπόθεση. Αυτός διέταξε τήν προληπτική του κράτηση και τόν κατηγορήσε, άνάμεσα στά άλλα, και για «σύμπραξη, για τέλεση έγκλήματος». Μετά τήν «όμολογία» του Σαμπατέ ό εισαγγελέας του Τμήματος τής Βιέν ζήτησε από τό άρμόδιο δικαστήριο στις 23 του μηνός νά ξανανοίξει τήν υπόθεση με κατηγορούμενους τόν Σαμπατέ και άλλους — με κατηγορίες «φόνος εκ προθέσεως και απόπειρα ληστείας μετά χρήσεως βίας». ‘Η υπεράσπιση έστειλε ένν κείμενο στό Έφετείο τής Λυών πού ανέφερε τήν παραβίαση, από μέρους τής άνάκρισης πάμπολλων κανόνων του Ποινικού Δικαίου — άναφέρουμε μερικές:

«Μπορεί άναμφίβολα νά άποδειχτεί ότι αυτά πού παρεδόθησαν στόν δικαστικό άνακριτή επί τής υποθέσεως, τόν εισαγγελέα τής Βιέν, ως όμολογίες του Ο..., του Π... και του Σαμπατέ δέν ήταν παρά άπλές ύπογραφές πού άποσπάστηκαν διά τής βίας από τούς άνακρινόμενους, έπίσης, κάτι τό όποιο δέν μπορεί νά άγνοηθεί, ότι σε μία άλλη περίπτωση άλλοι κατηγορούμενοι μισοστά στόν πρόεδρο του δικαστηρίου τής Γκρενόμπλ, οί Πέδρο Μ..., Π... Φρανσίσκο Π... και ό ίδιος Π... είχαν καταγγείλει: άνάλογη συμπεριφορά πρής αυτούς στις άρχές Φεβρουαρίου του 1951 τής άστυνομίας τής Λυών, και ειδικότερα τών άνθρώπων του ίδιου τμήματος, του τμήματος τής όδου Βωμπάν».

«Πρέπει επίσης νά σημειωθεί», συνέχισε ή υπεράσπιση. «ότι ένας από τούς συνήγορους του Σαμπατέ, ό Πιέρ Λεβύ, πού τόν επισκέφτηκε στις 10 Φεβρουαρίου 1951 στις φυλακές του Σαιν Πώλ ντε Λυών, διέκρινε φανερά έννη θρασυισμού επάνω του τούς όποιους υπέστη στα χέρια τής άστυνομίας και πληροφορήσε τόν Πρόε-

δρο «έκπαραθύρωσις» προκειμένου νά περιγράψει τις άνακριτικές μεθόδους τών Σταλινικών.

‘Όταν ό άναρχικός σιδηροδρομικός Πινέλλι «έπεσε» από τό παράθυρο ενός άστυνομικού τμήματος του Μιλάνου διαδάσαμε στό «Νταίηλυ Μαίηλ» τήν άνταπόκριση του Ρίτσαρντ Χέρντ («πέθανε πέφτοντας από ένα παράθυρο στο Μιλάνο»), ή στους «Τάιμς», τήν «κρίσιμη άγγλική έφημερίδα» τόν άκόμη θρασύτερο Κλίφ Μπόρρελλ («δρέθηκε νεκρός μετά τήν πτώση του από τό παράθυρο μιās πολυκατοικίας του Μιλάνου»).

δρο του Δικηγορικού Συλλόγου ο οποίος στην συνέχεια τὸ ἀνέφερε στὸν Γενικὸ Εἰσαγγελεὰ τῆς Λυών».

Οἱ δικηγόροι κατέληξαν «πολὺ περισσότερο, οἱ «ὁμολογίες», πού ἀποσπάστηκαν ἀπὸ τὸν Σαμπατέ στὶς 3 καὶ 5 Φεβρουαρίου ἀπὸ τὸν ἀνκρικτὴ τὸν ἐντεταλμένο ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως δὲν μποροῦν νὰ ληφθοῦν ὡς ἀξιόπιστες οὔτε νομότυπες καθὼς οἱ μέθοδοι μὲ τὶς ὁποῖες ἀποσπάστηκαν ἀπὸ τὸν κατηγορούμενο μᾶς ἀναγκάζουν ὁπωσδήποτε νὰ τὶς ἀγνοήσουμε ὡς στοιχεῖα καὶ νὰ τὶς ἀποκλείσουμε ἀπὸ τὴ δικογραφία.

Ὁ Εἰσαγγετὴς τοῦ Δικαστηρίου τῆς Λυών διέταξε στὶς 13 Νοεμβρίου 1952 τὴν ἀπόλυση τοῦ Σαμπατέ. Ὅμως οὔτε αὐτὴ ἡ ἀπόφαση ἔκλεισε τὸ θέμα, ὅπως θὰ δοῦμε στὴ συνέχεια.

Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1951 ἄλλαξε ἡ φύση τοῦ Ἰσπανικοῦ κινήματος ἀντίστασης. Ἡ παράνομη δουλειὰ τῶν διάφορων ἀντιφασιστικῶν ὀργανώσεων σ' ἄλλα αὐτὰ τὰ χρόνια εἶχε βοηθήσει νὰ δημιουργηθεῖ ἓνα γενικὸ αἶσθημα δυσφορίας, βλο καὶ πῶς δυνατό κάτω ἀπὸ τὴν κρούσα τῆς «ἡσυχίας, τάξης καὶ ἀσφάλειας». Οἱ διαδηλώσεις γινόταν βλο καὶ πῶς συχνὲς καὶ πῶς ἀποτελεσματικὲς.

Στὴ Βαρκελώνη ἔγινε μιὰ τελείως ἀθόρυμητη ἐκρηξη τῆς λαϊκῆς ὀργῆς μὲ ἀφορμὴ τὴν καμπάνια διαμαρτυρίας ἐνάντια στὴν Ἑταιρεία τῶν Τράμ. Τὴν ξεκίνησαν οἱ φοιτητὲς ἀλλὰ κατέληξαν νὰ συμμετέχουν βλο βλο ὅσοι χρησιμοποιοῦσαν τὰ τράμ· ἴδιαι ἡ ἐργατικὴ τάξη. Οἱ ἐπιβάτες ξεκίνησαν τὴν καμπάνια μὲ τὸ μπουκοτάξ, μὲ συγκεκριμένο στόχο τὰ κόμιστρα — ἡ Ἑταιρεία τῶν Τράμ ζητοῦσε πολὺ μεγαλύτερο εἰσιτήριο ἀπ' ὅτι π.χ. τῆς Μαδρίτης. Στὸ δεύτερο μισὸ τοῦ Φεβρουαρίου ἡ μαζικότητα τοῦ μπουκοτάξ αὐξάνει καθημερινὰ καὶ μετὰ τὶς 23 σχεδὸν βλο τὰ τράμ κυκλοφοροῦσαν ἄδεια στὴν πόλη. Αὐτὸ ἔδωσε νέα ὄριμὴ στὶς παράνομες ἀντιστασιακὲς ὀργανώσεις.

Ἡ ἀγκιτάτσι ἐνάντια στὴν Ἑταιρεία τῶν Τράμ ὁδήγησε σὲ γενικὴ ἀπεργία στὴ Βαρκελώνη, στὶς 12 Μαρτίου. Πάνω ἀπὸ 30.000 ἐργάτες κατέθηκαν στοὺς δρόμους γιὰ νὰ διαδηλώσουν ὄχι μόνον γιὰ τὰ κόμιστρα, ἀλλὰ καὶ γενικὰ γιὰ τὸ κόστος ζωῆς πού διαρκῶς ἀνέβαινε καί, κυρίως, ὅτι ἐξακολουθοῦσε ἡ ἀντίσταση ἐνάντια στὴ δικτατορία τοῦ Φράνκο. Στὴν πορεία τῶν ἀπεργῶν κυκλοφόρησαν σὲ ποσότητες πολλῆς πολυγραφημένες προκηρῶξεις. Μιά, πού τελικὰ δὲν τὴν εἶχε θγάλει καμιμὰ ἀπὸ τὶς συντονισμένες ἀναρχικὲς διμάδες. Ἐλεγε:

Γιὰ νὰ ξεμπερδεύουμε μὲ τὰ τῶρα
ὁ Φαθέριας εἶναι αὐτὸς πού χρειάζεται.
Στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸ καθεστῶς
ζήτω ὁ Σαμπατέ!

Ὁ λαὸς τῆς Βαρκελώνης ἤξερε ἀπὸ ἐνστικτο ποιοὶ ἦταν αὐτοὶ
πὺ ἀγωνιζόταν πράγματι γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Ἡ ἀπεργία ξαπλώθηκε στὴ Βαδελόνα, τὴν Τορράσα, τὴν
Σαμπαδέλ καὶ τὴ Μανρέσα, καὶ στὶς 13 Μαρτίου 150.000 ἐργάτες
πλημμύριζαν τοὺς δρόμους. Ἡ κυβέρνηση συγκέντρωσε ὅλες τὶς
δυνάμεις καταστολῆς στὴν Καταλωνία. Εἰδικὸ τραῖνο κουδάλισε
ἀπὸ τὴ Μαδρίτη πάνω ἀπὸ 1.000 ἄνδρες τῆς Πολίσια Ἀρμάδα.
Ἄλλες 2.000 ἦρθαν ἀπὸ τὴ Σαραγόσσα καὶ τὴ Βαλένσια. Τὸ κα-
ταδρομικὸ «Μεντζ Νουνιέζ» καὶ τὰ ἀντιτορπιλικὰ «Ἐλκάνο»,
«Γκραβίνα» καὶ «Λινιέρ» μὲ μεγάλες δυνάμεις πεζοναυτῶν ἐφτασαν
στὸ λιμάνι τῆς Βαρκελώνης. Οἱ πεζοναῦτες ἀνέλαβαν μαζὶ μὲ τὸ
στρατὸ καὶ τοὺς μπάτσους τὴν ἀστυνόμευση τῶν δρόμων τῆς πρω-
τεύουσας.

Ἡ Βαρκελώνη εἶχε τὴν ὄψη κατεχόμενης πόλης. Οἱ ἄνθρω-
ποι πὺ κυκλοφοροῦσαν στοὺς δρόμους συλλαμβάνονταν καὶ ἀνακρί-
νονταν καὶ σὲ ἐλάχιστες μέρες τὰ κελλιά ὄλων τῶν ἀστυνομικῶν
τμημάτων τῆς Καταλωνίας γέμισαν ἐργαζόμενους. Ἄν καὶ μετὰ
ἀπ' αὐτὰ ἡ ἀπεργία δὲν μποροῦσε νὰ κρατήσῃ πολὺ ἀκρόα, ἔδωσε
τουλάχιστον σ' ἔλο τὸν κόσμο νὰ καταλάβῃ ὅτι ὅσα ἔλεγε τὸ καθε-
στῶς — πὺ μὲχρι τότε λίγο - πολὺ μποροῦσε πάντα νὰ ἐλέγχει τὴν
κατάσταση — πὺς εἶχε τὴν λαϊκὴ συμπαράσταση, ἦταν ὄλα ψέμμα-
τα. Αὐτὴ ἡ μαζικὴ κινητοποίηση τῆς ἐργατικῆς τάξης ὀδήγησε
στὴν ἀποσιμπὴ τοῦ κυβερνήτη τῆς Καταλωνίας Ἐδουάρδο Μπαέλ
Ἀλλέγκρια καὶ στὴν ἀντικατάστασή του ἀπὸ τὸν Στρατηγὸ Φελίπε
Ἀσέδο Κολοῦνχα, περιβόητο γιὰ τὴν ἀδίστακτη σφαγὴ τῆς ἐργα-
τικῆς τάξης στὶς Ἀστουρίες μετὰ τὴν ἐξέγερση τῶν μεταλλωρῶχων.
τὸν Ὀχτώβρη 1934.

ΧΙ. Η ΑΠΟΓΝΩΣΗ

Τά μπλεξίματα με τις Γαλλικές αρχές είχαν σαν αποτέλεσμα ο Σαμπατέ να ζει με την ελπίδα ότι κάποια μέρα θα δημιουργούνταν μια οργάνωση ικανή να ξεκινήσει στην Ισπανία ενέργειες γκουερίλλα και γενικότερα ύπονομευτικές για τον Φράνκο. Πάνω από εξη χρόνια δούλευε γι' αυτόν τον σκοπό, αλλά η οργάνωση των εξορίστων παρέμενε άδρανης και αναποφάσιστη, χωρίς να κάνει σοβαρές ενέργειες για να καλύψει αυτό το οργανωτικό κενό. Οι γραφειοκράτες έμειναν ικανοποιημένοι με την παθητική δικαιώσιση της ύπαρξής τους στη νέα τους πατρίδα, για τον Έλ Τοίκο όμως, αυτός ο τρόπος ζωής ήταν ανυπόφορος. Μόλις πέρασαν τα πέντε χρόνια που του απαγορευόταν να πλησιάσει τα παλιά του λημέρια, έτοιμάστηκε να αναπληρώσει τον χαμένο καιρό. Στις αρχές της άνοιξης του 1955 μερικοί αγωνιστές του Ισπανικού Αναρχικού Κινήματος (MLE) με πρώτο και καλύτερο τον Έλ Τοίκο αποφάσισαν να δράσουν πάνω σε δικά τους σχέδια και με δικιά τους ευθύνη, ανεξάρτητα από την οργάνωση χωρίς όμως να εγκαταλείψουν στο ελάχιστο τις αντιεξουσιαστικές προοπτικές. Σχημάτισαν την Ίθερικη Όμιλοσπονδία Αναρχοσυνδικαλιστών με σύνθημα «επίγνωση και δράση».

Δεν άργησαν να δημιουργηθούν προβλήματα ανάμεσα στον Σαμπατέ και την οργάνωση των εξορίστων. Ο Έλ Τοίκο που δεν ήθελε να σπάσει σε σύγχυση με την οργάνωση, μετονόμασε μετά από συζητήσεις με τη Γραμματεία της Διεπειρωτικής Επιτροπής της CNT—FAI την δική του Όμιλοσπονδία σε «Όμάδες Αναρχοσυνδικαλιστών». Η επίσημη οργάνωση όμως ακόμη κι έτσι δεν έπαψε να τους επιτίθεται.

Όπως ξέρουμε ο Σαμπατέ θεωρούσε κύριο πεδίο της μάχης την Ισπανία. Μετά «Γκρούπος Αναρχοσυνδικαλιστάς» ήθελε να καλύψει τις έλλειψεις αυτού του χώρου, ως προς την οργάνωση και

τήν αποτελεσματικότητα. Αὐτές τις διμάδες ἀρχικά, πρὶν εξαπλωθεῖν καὶ στὴν Ἰσπανία, τὶς ἀποτελοῦσαν ἐξόριστοι σύντροφοι. Σκοπὸς τους ἦταν νὰ γίνουν οἱ πυρῆνες τοῦ ἀντιφρανκικοῦ ἀγῶνα.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Σαμπατέ ἦταν ὁ ἴδιος πάντα: ἡ δράση! Ποτὲ δὲν θεωρῆσε τὴ νέα του ὀργάνωση ὡς ἓναν ἀνταγωνιστὴ τῆς μητρικῆς, τῆς CNT. Ὁ Σαμπατέ εἶχε ἀφιερῶσει τὴν ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα του στὴ CNT, τὸ μόνον ποὺ ἤθελε ἦταν νὰ δημιουργήσῃ ἓνα αποτελεσματικὸ ὄπλο ταξικοῦ ἀγῶνα, ὥστε νὰ ξανακερδίσει ἡ CNT τὴν ἀπήχηση ποὺ εἶχε στὶς μιάζες πρὶν τὴ δικτατορία. Ἔτσι, μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἰσπανία ὡς ἀπεσταλμένος τῶν «Ἀναρχοσυνδικαλιστικῶν Ὀμάδων» δὲν ὀργάνωνε διμάδες στὸ ὄνομά του, ἀλλὰ κατὰ κράτος νὰ ὀργανῶνε τοπικὰ διανομή τῆς CNT. Φυσικὰ αὐτοὺς ποὺ πλησίαζε συμφωνοῦσαν ἀπόλυτα μαζὶ τοῦ τόσο στὸν τομέα τῆς θεωρίας ὡς καὶ τῆς πρακτικῆς.

Ὁ Σαμπατέ ἔφτασε στὴ Βαρκελώνη στὶς 29 Ἀπριλίου 1955 μὲ ἄλλους τέσσερις συντρόφους. Τὰ πράγματα στὴν Καταλωνία δὲν εἶχαν ἀλλάξει καὶ πολὺ ὅσο ἔλειπε. Ὁ Κυβερνήτης Φελίπε Ἀσέδο Κολοῦνχα ἦταν ἓνας ἀλαζονικὸς τσαρλατάνος, τυφλωμένος ἀπὸ τὴν ἐξουσία του, ποὺ δὲν δίσταζε νὰ τιμωρεῖ ἀγρία ἀκόμη καὶ τοὺς ἴδιους τοὺς ὑφισταμένους του. Οὔτε καὶ στὸ ἀρχηγεῖο τῆς ἀσφάλειας εἶχαν γίνει ἀλλαγές, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Χοσέ Λουὶς Ἀλιμπέρτ ποὺ ἐγκατέλειψε τὴ θέση του μετὰ τέσσερα χρόνια τυραννίας γιὰ νὰ γίνει κυβερνήτης τοῦ Ὀρένσε. Τὸν ἀντικατέστησε ὁ Φερνάνδο Βίβες Καμίνο, γιὰ τὸ στρατηγεῖο Βίβες ὁ ὁποῖος ἦταν υπεύθυνος τοῦ ἐφοδισμοῦ τῆς Στρατιάς τοῦ Βορρᾶ, τοῦ στρατηγεῖο Ἐμίλιο Μόλα ὁ Βιδάλ. Αὐτὸς κατὰ τὸν Ἐμφύλιον πόλεμον εἶχε καταφέρει νὰ τοποθετηθεῖ στὸ Τμήμα Ἐπιτάξεων καὶ ἐκεῖ συγγένετρωσε τεράστια περιουσία.

Οἱ σύντροφοι τοῦ Σαμπατέ εἶχαν μαζὶ τους ἄφθονα ὄπλα καθὼς καὶ προπαγανδιστικὸ ὄμιλόν ποὺ τοὺς εἶχαν προμηθεύσει φίλοι. Οἱ σάκκοι τους ἦταν γεμιστοὶ μὲ τὴν τετρασέλιδη «Ἐλ Κομπάτε» — ὑπότιτλος: Ὁργανο τῶν Ἀναρχοσυνδικαλιστικῶν Ὀμάδων». Ἦταν τὸ πρῶτον φύλλον τῆς ἐφημερίδας, μὲ ἡμερομηνία 1 Μαΐου 1955. Ἔτσι ἤθελαν νὰ τονίσουν αὐτὴ τὴν ἱστορικὴ μέρα γιὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐργατικῆς τάξης, τὴν Πρωτομαγιά. Στὴν «Ἐλ Κομπάτε» ὑπῆρχαν ἄρθρα γιὰ τὴν καταγωγή αὐτῆς τῆς γιορτῆς τῶν ἐργατῶν, γιὰ τοὺς Μάρτυρες τοῦ Σικάγου, γιὰ τὴν ἱστορία τῆς CNT καὶ γιὰ τὴ συμμετοχὴ τῆς συνμοσπονδίας στὸν ἀγῶνα γιὰ τὰ δίκαια τῶν ἐργατῶν. Ἡ ἐφημερίδα ἐκλεινε μὲ ἓνα κείμενον

για άγωνα σέ τρία πεδία. Για τή CNT, για άμειση, δράση ενάντια στους καταπιεστές του λαού και για τήν ελευθερία.

Οι δυο από τους τέσσερις συντρόφους, θά έμειναν στην Τοράσσα μέχρι να χρειαστεί ο Σαμπατέ τή βοήθειά τους. Όπως ήταν φυσικό μετά μιá τόσο πολύχρονη άπουσία ήταν βασικό να σιγουρευτεί ποιές από τις έπαφές του ύπήρχαν ακόμη και ήταν πρόθυμες να βοηθήσουν. Άλλη έπιτακτική ανάγκη ήταν να βρεθούν χοήματα γιατί ή ομάδα ήταν σχεδόν άπένταρη — είχαν δώσει όλα τους τά λεφτά για έφοδια και για όπλα. Ο Σαμπατέ κι ο φίλος του κατέφεραν να άρχίσουν τή διανομή του προπαγανδιστικού ύλικού χωρίς τό πρωί στις 30 Άπριλίου αφού έπιθεδαίωσαν τους συνδέσιμους που μπορούσαν να χρησιμοποιούν. Κατέλαβαν ένα ταξί και γύρισαν όλες τις περιοχές του Σάνς, του Κόρτζ, του Έλ Μπόρν, της Άρκο ντέλ Τριούμπο και του Καρμιέλο, μοιράζοντας παντού τήν «Έλ Κοιπάτε». Δεν παρέλειψαν να ταχυδρομήσουν και μισικά φύλλα στην «Γιεφατούρα ντέ Πόλισια», στον Κυβερνήτη, και στις άλλες άρχές της Βαρκελώνης.

Ή ομάδα νιοθέτησε άργότερα μιá μάλλον έξυπνη και λιγότερο επικίνδυνη μέθοδο διανομής. Τοποθετούσαν μικρές στοιβές από βρεμμένα φυλλάδια στις όρσοές παρκαρισμένων αυτοκινήτων, λεωφορείων και τράμ έτσι ώστε μόλις ξεκινούσε τό άμάξι και άρχιζαν να στεγνώνουν τά φύλλα έφευγαν σιγά-σιγά και σκορπίζονταν στους δρόμους. Όμως δεν άργησαν να προβάλλουν έπιτακτικά τά οικονομικά προβλήματα. Μια μέρα ο Σαμπατέ δεν είχε λεφτά ούτε να τηλεφωνήσει στους συντρόφους στην Τοράσσα.

Για να ξενακνωθεί όλη ή ομάδα στη Βαρκελώνη ο Σαμπατέ έπρεπε να βρεί λεφτά. Ο Έλ Τσίκο θεώρησε ότι τό καλύτερο θά ήταν μιá τράπεζα να πληρώνει τά έξοδα — οι τράπεζες που πληρωναν συνήθως για τόν Σαμπατέ, παρέμειναν στά μάτια του τό κύριο σύμβολο του καπιταλισμού και της εκμετάλλευσης. Όμως για να κάνεις μιá ληστεία πρέπει να έχεις ήδη ένα κάποιο κεφάλαιο, και οι δυο σύντροφοι ήταν τελείως άπένταροι. Στις 3 Μαΐου ο Σαμπατέ και ο φίλος του πήραν ένα ταξί και πήγαν στην Τραβεσέρρα ντέ Γκρασία, περιοχή της Βαρκελώνης. Έκει ο Σαμπατέ είπε στον όδηγό να τόν περιμένει λίγα λεπτά. Πήρε ένα καλάθι για τά ψώνια που είχε μαζί του και πήγε σ' ένα ύπαρματοπωλείο, δίπλα στο παζάρι τών λαχανικών. Ζήτησε τόν διευθυντή και μόλις αυτός έμφανίστηκε άνακόνισε με στόμφο: —Σύς Έλ Τσίκο!»

Άφου λοιπόν συστήθηκε στον τζέντλεμαν του εξήγησε τους

λόγους αὐτῆς τῆς ἀπρόσμενης ἐπίσκεψης. Χωρὶς καθυστέρηση ὁ διευθυντὴς τοῦ παρέδωκε ὀλόκληρο τὸ ταμεῖο, — ἂν τὸν πιστέψου-
 με, ὀηλαδῆ, — 4.000 πεσέτες καὶ ὁ Σαυπατέ γύρισε πανευτυχῆς
 στὸ ταξί. Ἐφυγε πληρώνοντας κανονικὰ τὸν ταξιδιῆ καὶ εἰδοποίη-
 σε κατευθεῖαν τοὺς δυὸ συντρόφους νὰ ἔρθουν ἀπ' τὴν Τοράσσα.
 Στις 6 Μαΐου ξαναδρέθησαν καὶ οἱ τέσσερις μαζί. Ἄν καὶ τὸ οἰ-
 κονομικὸ δὲν εἶχε λυθεῖ ἱκανοποιητικὰ ὁ Σαυπατέ εἶχε ἤδη κα-
 ταστρώσει ἓνα σχέδιο.

Τὴν ἴδια μέρα, πιὸ ἀργά, πῆραν ἓνα ταξί στὴν Ἀβενίδα ντὲ
 Χοσὲ Ἀντόνιο Σισίλια. Ὅμως καθὼς περιούσαν μπρὸς ἀπὸ
 τὸ Χοσιπιτλ Κλινίκο ὁ ὀδηγὸς ἄρχισε νὰ ὑποψιάζεται τοὺς ἐπι-
 βάτες του — ἴσως πρόσεξε ὅτι ἦταν ὀπλισμένοι. Ἐκανε μιὰ ἀπό-
 πειρα νὰ σταματήσῃ λέγοντάς τους νὰ τὸν περιμένουν λίγο νὰ
 βγῆ ἔξω ὅμως μόλις ἀντίκρουσε τὰ ὀπλοπολυβόλα πείστηκε νὰ τοὺς
 πάει στὴ διέυθυνση πού ζητήσανε. Ἦταν ἓνα ὑποκατάστημα τῆς
 Μπάνκα ντὲ Βισκάγια, στὴ διασταύρωση τῆς Κάλλε Μαγιόρκα μὲ
 τὴν Κάλλε Μουντανέρ. Τὸ ταξί παρκάωσε δίπλα στὴν εἴσοδο κι
 ἓνας σύντροφος ἔμεινε μέσα, νὰ προσέχει τὸν ὀδηγό. Οἱ ἄλλοι τρεῖς
 — ὁ ἓνας κρατοῦσε ἓνα καλάθι γιὰ λαχανικὰ — πέρασαν ἀνάμεσα
 ἀπὸ τοὺς δυὸ φρουροὺς τῆς εἰσόδου καὶ μπῆκαν στὴν τράπεζα. Ἐ-
 βγαλαν τὰ ὀπλοπολυβόλα ἀπ' τὸ καλάθι καὶ διέταξαν ἔλους νὰ μεί-
 νουν ἀκίνητοι. Ὁ ἓνας ἔμεινε στὴν προθάλαμο νὰ προσέχει τοὺς
 δυὸ ἀνυποψίαστους μπάτσους, ὁ ἄλλος ἔλεγχε ὅλη τὴν αἴθουσα μῆ-
 πως κινηθεῖ κανεὶς καὶ ὁ τρίτος πῆγε στὸ ταμεῖο. Ὁ ταμίας τρέ-
 μοντας ἀπὸ φόβο ἔβαλε μονάχος του 700.000 πεσέτες στὸ καλάθι.
 Ἄρχισαν νὰ ὑποχωροῦν πρὸς τὴν ἐξοδὸ διατάζοντας ὅλους νὰ ξα-
 πλώσουν κάτω μὲ τὸ πρόσωπο στὸ πάτωμα ἀπειλώντας ὅτι δὲ θὰ
 διστάσουν νὰ πυροβολήσουν ἀπ' ἔξω τὸν πρῶτο πού θὰ σήκωνε τὸ
 κεφάλι του. Οἱ τρεῖς σύντροφοι βγήκαν κανονικὰ καὶ ἤρριμα — κα-
 λημέρισαν μάλιστα καὶ τοὺς φρουροὺς — ἀνέβηκαν στὸ ταξί κι
 ἐξαφανίστηκαν. Καθὼς ἔφευγαν ἓνας ἀπὸ τὴν τράπεζα βγήκε φω-
 νάζοντας τὴν ἀστυνομία, ὅμως ἦταν πολὺ ἀργά: τὸ ταξί εἶχε χαθεῖ
 μέσα στὴν κυκλοφορία. Στὴ διασταύρωση τῆς Κάλλε Χοσὲ Ἀντό-
 νιο μὲ τὴν Κάλλε ντὲ λὰ Ντιπουτασιὸν οἱ δυὸ κατέβηκαν καὶ πῆ-
 ραν ἄλλο ταξί. Οἱ ἄλλοι δυὸ κατέβηκαν στὸ Σινὲ Ἀμερίκα, στὴν
 Ἀβενίδα ντὲλ Μαρκιὲς ντὲ Ντοέρως. Πλήρωσαν τίς εἰκοσιδύο πεσέ-
 τες πού ἔγραφε τὸ ταξίμετρο κι ὁ Σαυπατέ γελώντας ἔδωσε ἓνα
 μάτσο χαρτονομίσματα γιὰ φιλοδώρημα στὸν ὀδηγό. Ὅταν αὐτὸς
 ἔφτασε στὸ ἀστυνομικὸ τιμῆμα γιὰ νὰ ἀναφέρει τί ἔγινε διαπίστωση

δτι τὸ φιλοδώρημα ἦταν 7.600 πεσέτες. Ἐξάλλου ὁ διευθυντὴς τοῦ ὑφασματοπωλεῖου στὴν Τραβεσέρα ντὲ Γκαροΐα ἔλαβε ἓνα ἀνώνυμο τοῦκ γιὰ 4.000 πεσέτες.

Γιὰ νὰ ἀποφύγουν τὸ ἀνθρωποκυνηγητὸ πού σίγουρα θὰ ἐξάπλωνε ἡ ἀστυνομία οἱ δύο γυρίσανε στὴν Τοράσσα ἐνῶ ὁ τρίτος μὲ τὸν Σαμπατέ μείνανε στὴ Βαρκελώνη. Τὰ ἐντυπα πού μοιράζονταν γιὰ τὴν Πρωτομαγιά εἶχαν ἤδη ἐρεθίσει τὴν ἀστυνομία. Ἡ ληστεία στὴν Κάλλε Μαγιόρκα ἔδειχνε τέτοιου θράσους πού κινήτοποιήθηκαν ὅλες οἱ δυνάμεις ἀσφαλείας στὴ Βαρκελώνη. Ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀστυνομίας, ὁ Πέδρο Πόλο διέταξε νὰ χτενιστεῖ ὁλόκληρη ἡ περιοχή καὶ νὰ συλληφθοῦν ὅλοι οἱ ἀναρχικοὶ πού ἴσως μπορούσαν νὰ δώσουν ὁποιοσδήποτε σχετικὲς πληροφορίες στὴν «ἀνάκριση».

Οἱ ἔρευνες δὲν ἀπέδωσαν κανένα στοιχεῖο σχετικὰ μὲ τὸν Σαμπατέ καὶ τοὺς ἄλλους τρεῖς, ἡ ἀστυνομία ὅμως ἀνακάλυψε σὲ μιὰ ἔφοδο στὶς 9 Μαΐου τὸ παράνομο τυπογραφεῖο τῆς «Σολιδαριδάδ Ὀμπρέρα» καὶ ἐπίασε ἐπὶ συντρόφους πού βρισκόταν ἐκεῖ*. Αὐτοὶ φυσικὰ δὲν ἤξεραν τίποτα γιὰ τὸν Ἐλ Τοίκο. Ἡ Ἰδία ἢ «Σολιδαριδάδ Ὀμπρέρα» εἶχε κι αὐτὴ ἓνα ἄρθρο γιὰ τὴν Πρωτομαγιά ἀλλὰ σὲ ἓνα φύλλο τυπωμένο στὸ δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Μάη.

Ὁ Ἐλ Τοίκο συνέχιζε νὰ ὀργανώνει κι ἄλλες ομάδες δράσης. Αὐτὸ ἦταν πολὺ ριψοκίνδυνο καθὼς ἡ ἀστυνομία παρακολουθοῦσε ὅλους τοὺς γνωστὸς ἀναρχοσυνδικαλιστὲς καὶ μπορούσε νὰ τοὺς συλλάβει μόλις ἄρχιζε νὰ τοὺς θεωρεῖ ἐπικίνδυνους.

Καθὼς κι ὁ ἴδιος ἦταν μέλος τῆς CNT ἦταν ἀνγκασμένος νὰ ζητᾶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ κύκλου πού ἤξερε καλύτερα ὀηλ. γεινικά τῶν ἄλλων μελῶν. Ἀφοῦ βρέθηκε μὲ τὸν Γραμματέα τῆς Περιφερειακῆς Ἐπιτροπῆς Καταλωνίας κανόνισε νὰ ξανασυναντηθοῦν τὸ ἴδιο ἀπόγευμα γιὰ νὰ καθορίσουν λεπτομερέστερα τίς ἐνέργειες πού πρότεινε ὁ Σαμπατέ καὶ τὸν βαθμὸ συνεργασίας τους. Εἶχαν κλεισεῖ τὸ ραντεβού γιὰ τίς 3 τὸ ἀπόγευμα στὴν Κάλλε

* Ἀφοῦ ἔμειναν ἀρκετὸ καιρὸ προφυλακισμένοι, τρεῖς τοὺς ἀποφυλακίστηκαν προσωρινά. Ὅταν τελικὰ ἐγινε ἡ δίκη, τὸν Ἀπρίλιο 1960, δικάστηκεν ἐρήμην καθὼς εἶχαν στὸ μεταξύ διαφύγει στὴ Γαλλία. Ὅμως ὁ ἓνας τους ἦταν ἤδη νεκρὸς τότε, ἦταν ὁ Ἀντόνιο Μιράκλε Γκιτάρτ, πού ὅπως θὰ δοῦμε συνόδευε τὸν Σαμπατέ στὴν τελευταία μάχη του μὲ τὴ Γκουάρντια Σιβίλ.

Βάντ-Ράις, στὰ ἀνατολικά τῆς πόλης. Ὁ Σαμπατέ ποτὲ δὲν ὄριζε γιὰ τίς συναντήσεις του καφενεῖα καὶ γενικὰ μέρη ἀπ' ὅπου θὰ ἦταν δύσκολο νὰ διαφύγει σὲ περίπτωση παγίδας.

Στὶς τρεῖς παρὰ πέντε ὁ Σαμπατέ πέρασε μὲ ταξὶ ἀπὸ τὸ δρόμο τοῦ ραντεβού γιὰ νὰ τὸν ἐλέγξει, ὅπως συνήθως. Πρόσεξε καὶ στὶς δυὸ μεριές τοῦ δρόμου ἀσυνήθιστα πολλοὺς ἐργάτες καὶ μπήκε σὲ ὑποψίες. Σταμάτησε τὸν ὁδηγὸ λίγο πέρα ἀπ' τὸ σημεῖο τοῦ ραντεβού καὶ τοῦ εἶπε νὰ περιμένει. Προχώρησε πρὸς μιὰ παρέα ἐργατῶν πού ἔδειχναν νὰ συζητοῦν ἔγτονα ἀναμεταξύ τους. Πέρασε μπροστὰ ἀπὸ ἕνα τύπο μὲ καμπαρντίνα πού ἦταν στημένος σὰν νὰ περιμένε κάποιον ὁ ὁποῖος ὁμοίως τὸν ἀκολούθησε καὶ ἔφτασε στὴν γωνία τῆς Κάλλε ντὲ Λουχάνα, ὅπου εἶδε ἕνα φορτηγὸ γεμάτο μπάτσους. Ἀντιλήφθηκε ὅτι ἦταν μιὰ προσεχτικὰ σχεδιασμένη παγίδα.

Ὅμως οἱ ἀστυνομικοὶ στὸ φορτηγὸ δὲν τὸν κατάλαβαν — ἴσως τὸν νόμισαν ὅτι ἦταν ἕνας ἀπλὸς παραστ'ικός, — καὶ ἔκαναν νόημα στὸν χαφιέ μὲ τὴν καμπαρντίνα νὰ τὸν παρατήσῃ καὶ νὰ γυρίσῃ στὴ θέση του. Ἐκεῖνος φαντάστηκε ὅτι οἱ συνάδερφοί του ἤξεραν καλύτερα καὶ ἔκανε μεταβολή. Ὁ Σαμπατέ προχώρησε λίγα μέτρα ἀκόμη καὶ ἔπειτα ἔστριψε καὶ ἄρχισε νὰ σκέφτεται τί νὰ κάνει. Ἐκείνη τῇ στιγμή εἶδε τὸν Γραμματέα νὰ προχωρᾷ πρὸς τὸ μέρος του. Χωρὶς νὰ δείξει καμμιὰ ἀνησυχία τὸν χαιρέτησε ἐγκάρδια καὶ ἐνῶ βαδίζανε πρὸς τὸ ταξὶ τοῦ εἶπε ὅτι τοὺς εἶχε περικυκλώσει ἡ ἀστυνομία.

«Ἀδύνατον» εἶπε ὁ Γραμματέας, «ἂν ἦταν ἔτσι θὰ σὲ παρακολουθοῦσαν τώρα!»

«Κι ὁμοίως, κανεὶς δὲν μὲ παρακολουθεῖ» ἀπάντησε ὁ Σαμπατέ. «Δὲν προφταίνω νὰ σοῦ ἐξηγήσω τώρα, συνέχισε κανονικὰ καὶ μὴ γυρνᾷς νὰ δεῖς πίσω». Στὸ ταξὶ εἶπαν στὸν ὁδηγὸ νὰ ξεκινήσῃ καὶ μόλις ἀπομακρύνθηκαν ὁ Ἐλ Τοῖκο ἀνοῖξε τὸν χαρτοφύλακά του καὶ ἔβγαλε ἕνα... Στέν. Ἔσπασε μὲ τὴν λαβὴ τὸ πίσω τζάμι — πρὸς τρόμο τοῦ ὁδηγοῦ καὶ τοῦ Γραμματέα — γιὰ κάθε ἐνδεχόμενον. Τὸ φορτηγὸ τῆς ἀστυνομίας τοὺς εἶχε πάρει ἀπὸ πίσω. Κοντὰ στὸ νοσοκομεῖο Σάντα Κρους ὁ Σὰν Πάμπλο εἶπε στὸν ταξιτζὴ νὰ πατήσει: γκάζι. Ἐτοιμάστηκε νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν σύντροφό του νὰ πεταχτεῖ ἔξω καὶ νὰ τρέξει ἀλλὰ ἦταν περιττό. Ὁ Γραμματέας εἶχε ἤδη ἀνοῖξει τὴν πόρτα καὶ εἶχε πηδήξει: πρὶν ὁ Σαμπατέ πού τὸν παρατηροῦσε χαμογελαστός τελειώσε: τὴν φράση. Χώθηκε ἀμείσως σὲ ἕνα ταξὶ ἐκεῖ δίπλα καὶ ἐξαφανίστηκε. Ὁ Σαμπατέ περίμενε

μέ το Στέν έτοιμο. Το φορητό φάνηκε να στρίβει άργά το δρόμο. Μόλις έφτασε σε άκτινα βολής πήδηξε κι αυτός έξω απ' το ταξί και άρχισε να πολυβολεί θρυμματίζοντας το παρμπρίζ. Το φορητό φρενάρισε και ο οδηγός του έγειρε χτυπημένος πάνω στο τιμόνι. Οι μπάσσοι έδραχναν και κυλιόνταν στο έδαφος για να μη δίνουν στόχο. Ο ταξίτζης που είχε κουβαλήσει τους δυο συντρόφους πάτησε γκάξι και τσασκε χωρίς να νοιαστεί διόλου για το κόμιστρο. Άκριθώς την ίδια στιγμή ο Σαμπατέ αντίλαμβάνονταν ότι του είχαν τελειώσει τα πυρομαχικά. Πυροβόλησε μερικές φορές με το Κόλις για να αποθαρρύνει τους διώκτες του και τσασκε πριν αυτοί συνέλθουν από την έκπληξη. Έστριψε στην πρώτη γωνία και κόλλησε στον τοίχο ώσπου να τους ακούσει να τρέχουν. Περίμενε να πλησιάσουν τη γωνία όποτε ξεπρόδωσε με το Στέν στο χέρι σαν να ήταν να τους καθάρσει όλους. Αυτοί μόλις τον αντίκρισαν μόνο που δεν έπαθαν συγκοπή. Έκανε μετρόβλη δλο το μπουλούκι και εξαφανίστηκαν με τα πόδια στον ώμο. Ο Σαμπατέ έτρεξε σ' ένα κοντινό δρόμο, σταμάτησε με το πιστόλι του ένα άμάξι και είπε στον οδηγό να πάρει την πρώτη στροφή άριστερά και να κάνει τον γύρο του τετράγωνου. Κατέβηκε μπρός απ' το νοσοκομείο, στην στάση των ταξί. Άφου άλλαξε αρκετά ταξί έννοιωσε άσφαλής να γυρίζει στην κρυψώνα του.

Άργότερα ο Έλ Τσίκο έβγαλε μερικά συμπεράσματα για το έπεισόδιο αυτό: Η άστυνομία δεν ήξερε ποιός θά πήγαινε στο ραντεβού γιατί τότε άσφαλώς θά του είχαν έτοιμάσει διαφορετική ύποδοχή. Γενικά ήταν φανερό ότι δεν ήθελαν να τους συλλάβουν αλλά να τους παρακολουθήσουν, ότι δηλαδή για την ώρα η άστυνομία ενδιαφερόταν όχι να εξαρθρώσει τις ομάδες αλλά να διευρύνει το δίκτυο παρακολούθησης ώστε να τις έχει στο χέρι τις όποτα θά ήθελε και τελικά να τις διαλύσει: όλες μόλις άρχιζε να τις θεωρεί επικίνδυνες. Για μια ακόμη φορά, σαν από θαύμα, ο Σαμπατέ κατάφερε να αποφύγει το θάνατο.

Άνάμεσα στα διάφορα κόλπα που είχε μάθει ο Σαμπατέ στη Γαλλία ήταν ένας τύπος αυτοσχέδιου όλμου. Ήταν σχεδιασμένος να ρίχνει βλήματα με προπαγανδιστικό όλικό σε άπόσταση περίπου διακόσια μέτρα. Το βλήμα έσκαζε στον άέρα και σκόρπιζε προκηρύξεις. Ο Έλ Τσίκο πρωτοχρησιμοποίησε αυτή τη μέθοδο στις 28 Σεπτεμβρίου 1955, σε μια επίσκεψη του Φρνάκο στη Βαρκελώνη. Μπήκε σ' ένα ταξί με συρόμενη όρση και έξηγήσε στον οδηγό ότι ήταν υπάλληλος του Ύπουργείου Προπαγάνδας και ότι

είχε αναλάβει να μοιράσει κυβερνητικές προκηρύξεις στον λαό της Βαρκελώνης προς τιμήν του Καουντίλλιο. Δεν μπορεί να περιγραφεί τι ένοιωσε ο κόσμος όταν είδε να πέφτουν από τον ουρανό χιλιάδες ανατρεπτικές προκηρύξεις, καλοτυπωμένες σε πολύχρωμο χαρτί, γραμμένες στα Καταλανικά και στα Ισπανικά. Ύπογραφή είχαν «Αναρχικό Κίνημα — Τμήμα Δημοσίων Σχέσεων». Ο Σαμπατέ δεν τις είχε σφραγίσει με τη σφραγίδα της Συνομοσπονδίας ούτε είχε χρησιμοποιήσει τον τίτλο καιμιας αναρχικής οργάνωσης. Δεν πίστευε ότι θα έπρεπε να βλέπουμε τον αγώνα ενάντια στον Φράνκο από τη σκοπιά κάποιου πολιτικού κόμματος ή ομάδας. Αυτό που ήθελε ήταν να δημιουργηθεί ένα γενικό κλίμα αντίστασης. Νίκη δεν σήμαινε γι' αυτόν το να δυναμώσει ή επιρροή κάποιου πολιτικού σχηματισμού ή τάσης αλλά να ένυθουν οι δυνάμεις όλου του λαού ενάντια στην τυραννία.

Ο Σαμπατέ είχε ξεπεράσει τον ελιτισμό. Καταλάβαινε καλύτερα από πολλούς ότι μόνο η μαζική δράση του κόσμου θα μπορούσε να ρίξει το φρανκικό καθεστώς. Όμως η πείρα του, τα τόσα λάθη που είχε δει τους Αναρχοσυνδικαλιστές να κάνουν στον Έμφύλιο, του είχε διδάξει κι αυτό, ότι είναι πιο δύσκολο να διατηρήσεις την νίκη από το να την πετύχεις.

Το ήξερε ότι η καλύτερη εγγύηση για την ελευθερία ήταν μια δυνατή CNT, μαχητική, μόνη ικανή όχι απλώς να ξεκινήσει αλλά και να υπερασπίσει την επανάσταση από τους εχθρούς της. Ποτέ δεν ξεχνούσε πως φέρθηκε το ΚΚ στον εμφύλιο, που υπακούοντας στον Στάλιν άφιερώθηκε σε ξεκάθαρα άντεπαναστατικές ενέργειες και κατέστρεψε το ήθικόν των επαναστατημένων οδηγώντας αναπόφευκτα τις αντιφασιστικές δυνάμεις στην ήττα. Ο Σαμπατέ θα προτιμούσε να πεθάνει παρά να ξαναδεί την επανάσταση να προδίδεται έτσι. Για αυτό και άφιερώθηκε στη δημιουργία ομάδων Ικανών να αντιμετώπισουν αποτελεσματικά αυτές τις απειλές. Για αυτό και δεν περιορίστηκε στην διανομή της ξεκάθαρα αναρχικής «Έλ Κομπάτε» αλλά παράλληλα μοίραζε και γενικότερα αντιφασιστικό υλικό.

Το Νο 2 της «Έλ Κομπάτε» δόθηκε τον Ιούλη και το Νο 3 τον Οκτώβρη. Και τα δύο φύλλα ήταν δισέλιδα. Στο τέταρτο και τελευταίο φύλλο που ήταν ειδική έκδοση μετά την ανακάλυψη του τυπογραφείου της «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα» και δεν είχε νούμερο

ούτε ήμερομηνία, ό Σαμιπατέ ανάμεσα σέ άλλα έγγραφε και τά εξής*:

«Αυτό είναι μιá προειδοποίηση. "Όταν έκλεισαν την «Σόλι» μας και έπιασαν τους συντρόφους της CNT αυτοί δέν αντιστάθηκαν. "Αν όμως έρθουν για μās θά μās βρούν με τά πιστόλια στο χέρι, είμαστε τέλεια προετοιμασμένοι και ίκανοί να υπερασπίσουμε τους έαυτούς μας από την όργανωμένη δία του κράτους χρησιμοποιώντας την άμυντική δία της όργανωμένης εργατικής τάξης».

Έδώ μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι ό Σαμιπατέ αναφέρεται στο όργανο της CNT σαν ή «Σόλι μας» και ότι γενικά θεωρούσε πώς οποιαδήποτε έπιθεση ενάντια στην όργάνωσή του τον έπληττε κι αυτόν προσωπικά.

Έκτός από τίς... έκδοτικές του δραστηριότητες ό Έλ Τσίκο είχε γράψει όρισμένες όμιλίες σ' ένα μαγνητόφωνο και κάθε τόσο έμφανίζόταν — άπροειδοποίητα, φυσικά — σε μέρη όπου μαζεύόταν εργαζόμενοι, καντίνες εργοστασίων κλπ. Οί εργάτες μπορούσαν να παρακολουθήσουν στα μεσημεριανά τους διαλείμματα λόγους που κανείς δέν φανταζόταν ότι θά άκουγόταν ποτέ στην Ίσπανία σ' εκείνα τά χρόνια. Ό Έλ Τσίκο γρήγορα έγινε πασίγνωστος. Στην Καταλωνία ή κυβέρνηση τον άνακήρυξε «ύπ' άριθμόν 1 Δημόσιο Κίνδυνο του Καθεστώτος».

Βέβαια άρκετοί του έκαναν και άρνητικές κριτικές, ειδικότερα, — αν και αυτό ίσως ήχει παράξενο — ανάμεσα στις άναρχικές όργανώσεις της Γαλλίας*. Έκεί είχαν άποκηρύξει τά «Γκρου-

* Τό έκόμμο φύλλο της «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα», τό 40, έμφανίστηκε μετά τρείς μήνες και είχε ήμερομηνία του πρώτου δεκαπενθήμερου του Αυγούστου.

* Αυτό δέν ήταν τόσο παράλογο όσο θά μπορούσε να τό θεωρήσει κάποιος Ίσπανός μεγαλωμένος με την παράδοση της χώρας του· ό άναρχισμός να συσπειρώνει μεγάλο μέρος της εργατικής τάξης. Στις δημοκρατικές χώρες και ειδικότερα σε κείνες όπου τό άναρχικό κίνημα δέν υπήρξε άναγκαστικά συνώνυμο με τό κίνημα της εργατικής τάξης, ποτέ δέν είδαμε παράδειγμα άναρχικής όργάνωσης που να καταρριμνεί τέτοια για πολλόν καιρό (σε άντιδιαστολή με τίς άναρχικές όμάδες, πολλές από τίς όποιες τό κατόρθωσαν). Τό να σχηματιστεί μιá

πος 'Αναρχοσυντικαλίστας» σάν σφετεριστές τού τίτλου τών αναρχικών και ἐπιτιμούσαν αὐστηρά τις δραστηριότητές τους. Τὸν κατηγορήσαν ἀκόμη ὅτι αὐτὸς ἦταν ὑπαίτιος πού ἀνακαλύφθηκε τὸ τυπογραφεῖο τῆς «Σολιδαρ:δάδ' Ὀμπρέρα». Ὅλες οἱ παρατάξεις τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ ἀνεύθυνο, ὅτι τού ἔλειπε ὁ κοινὸς νοῦς. ὅτι προσπαθοῦσε νὰ διασπάσει τὸ κίνημα.

Παίρνομε ἓνα παράδειγμα αὐτῶν τῶν ἐπιθέσεων ἀπὸ τὸ Λεύκωμα Ἐισηγήσεων — Ἀναφορῶν στὸ 7ο Διεθνὲς Συνέδριο Ὀμάδων, τὸν Ἰούλιο τοῦ '56. Στὴν ἀναφορὰ τῆς ἡ Διηπειρωτικῆ Ἐπιτροπῆ τῆς FAI περιέλαβε καὶ ὀρισμένες παραγράφους ἀπὸ μιὰ προγενέστερη ἀπόφαση τῆς ὀλομέλειάς τῆς, τοῦ 1951, πού καθόριζε τί εἶδους ἐνέργειες θὰ ἔπρεπε νὰ γίνονται στὴν Ἰσπανία. Ἔτσι ἀρχίζει μιὰ ἀκόμη σκληρότερη ἐπίθεση ἐνάντια στὸν Ἑλ Τσίκο καὶ τὰ «Γκροῦπος Ἀναρχοσυντικαλίστας». Στὴν ἀναφορὰ ὑπῆρχε ἐπίσης τὸ τελευταῖο κείμενο πού εἶχαν μοιράσει τὰ «Γκροῦπος», καὶ ἀκολουθοῦσε τὸ παρακάτω κείμενο τῆς ἐπιτροπῆς:

«Ὅλοι οἱ σύντροφοι στὴν Ὀργάνωσή μας τὸ ξέρουν ὅτι πάντα εἶχαν καὶ διατηροῦν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκφράζουν ἐλεύθερα ὅτι ἀμφι-

δομὴ πού μόνο στὸ ὄνομα διαφέρει ἀπὸ ἓνα πολιτικὸ κόμμα. σημαίνει ὅτι αὐτοὶ πού συμμετέχουν εἶναι ἀνίκανοι νὰ ἐκφράσουν τίς ἐπαναστατικές τους ἰδέες, ἐπεὶδὴ φοβοῦνται τὴν καταστολή. Ὅποτε ἡ ὀργάνωση αὐτὴ ἀποδέχεται κάποιον ρεφορμιστικὸ πρόγραμμα καὶ ἀποκηρύσσει κάθε ἐπαναστατικὴ δραστηριότητα, καὶ μάλιστα δὲν τὸ ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐτὸ εἶναι πολὺ μεγάλο τίμημα γιὰ τὴ «νομιμότητα». Καὶ μὲ τὸν καιρὸ καταντᾷ ἀδεια, ἄχρηστη. καταντᾷ: νὰ γίνῃ μιὰ κλατφόρμα φιλελευθεριστῶν ἢ ἓνα γηροκομεῖο πρῶτῶν ἀγωνιστῶν. Αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὴν CNT τῶν ἐξορίστων, ἀλλὰ ἐπίσης, ὅπως ἀποδείχτηκε καὶ στὸ Συνέδριο τῆς Κερράρας, τὸ 1968 (ὅπου ὁ μεταφραστὴς τῆς ἀγγλικῆς ἐκδόσεως ἦταν ὁ Βρετανὸς ἀπεσταλμένος), καὶ σὲ πολλές ἄλλες ὀργανώσεις τῆς ἴδιας ἡλικίας, οἱ ὁποῖες εἶχαν θυσιαστεῖ μέχρι τὸ λακμὸ στὴ σοσιαλδημοκρατία καὶ εἶχαν γίνῃ ἔτσι κι ἄλλοιῶς περιττές, καθὼς δὲν λείπουν τὰ σοσιαλδημοκρατικὰ κινήματα, πού τὰ περισσότερὰ τους μάλιστα εἶναι πολὺ πιὸ δυναμικὰ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς αὐτοαποκαλούμενους ἀναρχικούς. Ἄλλες πάλι κατέληξαν στὸ κίνημα τῆς ἀνέας ἀριστερᾶς», στὸν λημπεραλισμὸ καὶ τὸν πασιφισμό, ὥστε τελικὰ νὰ μὴ μπορεῖ νὰ τίς ξεχωρίσει κανεὶς ἀπὸ τὴν ἀριστερὰ τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων.

βολίες νοιώθουν σχετικά με ότιδήποτε, ένα δικαίωμα που κανείς ποτέ δεν προσπάθησε να τους αφαιρέσει. Αυτό που κανένας δεν έχει το δικαίωμα να κάνει μέσα στο κίνημά μας είναι να το χωρίζει και να το διασπᾶ, δημιουργώντας μια 'Οργάνωση, μέσα στην 'Οργάνωση. Αυτό είναι που έκανε και ο Ζώρζ Φοντενί μέσα στην Γαλλική 'Αναρχική 'Ομοσπονδία (FAF) δημιουργώντας την OPB*. Τελικά αυτό ακριβώς ζητᾶνε να κάνουν και στο δικό μας κίνημα οι συντάκτες αυτού του κειμένου.

*Όλες οι ομάδες και οι αγωνιστές πρέπει να αντιλαμβάνονται πόσο σοβαρά είναι τα συμπεράσματα που περιέχει αυτή η διακήρυξη και πόσο υπεύθυνο μπορεί να είναι εκείνοι που έγραψαν. Πρέπει να προσθέσουμε ότι αυτή η «αυτομορφωμένη» 'Ομοσπονδία έχει εκδώσει ένα φυλλάδιο με τίτλο «'Ελ Κομπάτε, 'Οργανο των 'Ομάδων 'Αναρχοσυνδικαλιστών». Είναι εξαιρετικώς μέγεθος ότι ένας στενός φίλος και θαυμαστής του Φοντενί συμμετείχε στην προετοιμασία του πρώτου φύλλου αυτής της έκδοσης. Ένας άνθρωπος που αποσχίστηκε από την FAF και δημιούργησε την «Φεντερασιόν Κομμουνιστ - Λιμπερταίρ» ('Αναρχο - Κομμουνιστική 'Ομοσπονδία) η οποία κατέληξε να ρίχνει νερό στον μύλο των Τροτκιστών.

Τέλος, ένα άλλο φύλλο που χρησιμοποιεί το όνομα «Ρούτα» αυτοαποκαλείται 'Οργανο της 'Ισπανικής 'Αναρχο - Κομμουνιστικής 'Ομοσπονδίας, τμήματος της 'Αναρχοκομμουνιστικής Διεθνούς. Δεν πιστεύουμε ότι το φύλλο αυτό έχει οποιαδήποτε σχέση με την «'Ελ Κομπάτε», αν και η φράση του Φοντενί και το OPB ψαρεύοντας σε θερμά νερά ελπίζουν να σπείρουν τους σπόρους της διχόνοιας και την σύγχυση χρησιμοποιώντας για τους δικούς τους σκοπούς τις δραστηριότητες των ανεύθυνων συντρόφων μας».

* 'Η ORGANIZATION PENSEE BATAILLE αποσχίστηκε από την Γαλλική 'Αναρχική 'Ομοσπονδία. Με επικεφαλής τον Ζώρζ Φοντενί ίδρυσε την 'Αντιεξουσιαστική Κομμουνιστική 'Ομοσπονδία, η οποία κατάφερε να αποκτήσει τον έλεγχο της εφημερίδας «LE LIBERTAIRE». Συνεργάστηκε στενά με την 'Ιταλική 'Αναρχική 'Οργάνωση GAAP-GRUPPI ANARCHICI DI ARIONE PROLETARIA, του Πιέρ Κάρλο Ματτινί. Και οι δύο οργανώσεις ισχυρίζονται ότι αντιπροσώπευαν το 'Αναρχικό κίνημα στις χώρες τους, αλλά η ζωή τους ήταν πολύ σύντομη.

Τὸ κείμενο αὐτὸ εἶχε ὑπογραφή «Π., Τ. καὶ Σ.» πού ἦταν μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Σχέσεων τῆς FAI. Ὁ Ἐλ Τσίκο μάταια προσπάθησε νὰ ὑπερασπιστεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ αὐτὲς τὶς κακόπιστες ἐπιθέσεις στέλνοντας στὴν Ὀργάνωση πολλές ἐπιστολὲς δπου ἐξηγοῦσε τὶς θέσεις του. Αὐτὸ δὲν τὸν βοήθησε σὲ τίποτα. Ὅμως δὲ μπορούσε νὰ ἀφήσει τὴν παράνομη δουλειὰ στὴν Ἴσπανία γιὰ νὰ μπλεχτεῖ κι αὐτὸς στὸν στεῖρο καὶ καταστρεπτικὸ κυκεῶνα τῶν διακοινώσεων καὶ ἀντιδιακοινώσεων ὥστε νὰ ἀπαντᾷ σὲ ὅλες τὶς κακεντρέχειες. Βαθειὰ πληγωμένος κι αὐτὸς ὅπως τόσοι ἄλλοι σύντροφοι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἀποφάσισε νὰ συνεχίσει τὸ δρόμο του καὶ νὰ βασίζεται μόνον στὸν ἑαυτό του καὶ σ' ὅσους ἦταν πρόθυμοι νὰ τὸν βοηθήσουν — καὶ ὑπῆρχαν πολλοί.

Ἡ ἀδίστακτη καταστολὴ ἀνάγκασε τὰ «Γκρούπος Ἄναρκο-συνταχάριστας» νὰ σταματήσουν τὴ δράση τους τὸν χειμῶνα τοῦ 1956-57. Ἐκείνη τὴν ἐποχὴ σαραντατρεῖς ἀγωνιστὲς τῆς CNT πιάστηκαν σὲ διάφορα σημεῖα τῆς Καταλωνίας καὶ κατηγορήθηκαν γιὰ συμμετοχὴ σὲ παράνομες ὀργανώσεις καὶ κυρίως γιὰ συνομιλία μαζί με τὸν Φρανσίσκο Σαμιπατέ κατὰ τῆς ἀσφάλειας τῆς Πολιτείας.

Στὴ Γαλλία ἡ ἀτυνομία ἀνακάλυψε μιὰ τεράστια ὀπλοποθήκη κοντὰ στὰ ἰσπανικὰ σύνορα καὶ ἐξαπέλυσε ἄγρια καταστολὴ. Κατηγορήθηκε ὁ ὀργανωτὴς κι ἐμπυχωτὴς τῶν «Γκρούπος» στὴ Γαλλία καὶ στὶς 28 Μαΐου 1957 καταδικάστηκε ἐρήμην σὲ δώδεκα μῆνες φυλακῆ. Ἡ ἐφεση τοῦ δικηγόρου του ξαναδικάστηκε στὶς 12 Νοεμβρίου καὶ ἡ ποινὴ μειώθηκε σὲ ὀχτῶ μῆνες φυλακῆ καὶ πέντε χρόνια νὰ μὴν ξαναεμφανιστεῖ στὴν περιοχὴ. Παρουσιάστηκε καὶ ἔμεινε φυλακισμένος μέχρι τὸν Ἰούλιο τοῦ '58.

Ὁ Χοσὲ Λουίς Φαθεριὰς ζοῦσε παράνομος στὴν Ἴταλία ἀπὸ τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1952 ἀλλὰ πάντα διατηροῦσε στενὴ ἐπαφὴ με τοὺς συντρόφους στὴν Ἴσπανία καὶ τὴ Γαλλία. Ἀφοῦ ἐπικοινωνήθηκε πρῶτα με τὸν Σαμιπατέ ἀποφάσισε νὰ γυρίσει στὴν Ἴσπανία καὶ νὰ ξαναρχίσει τὸν ἐνοπλο ἀγῶνα. Μαζί με ἕναν Ἰταλὸ σύντροφο πέρασε τὰ Γαλλο-Ἰταλικὰ σύνορα τὸν Φεβρουάριο τοῦ '56 καὶ ὄρθηκε στὸ ὀρισμένο σημεῖο τὸν Ἐλ Τσίκο πού τοὺς δὴγήγησε με ἕνα φορτηγὸ στὸ κρυψόγητο. Κανόνισαν ἕνα ραντεβού γιὰ μιὰ ἄλλη μέρα κοντὰ στὰ ἰσπανικὰ σύνορα. Ὁ Φαθεριὰς ἤθελε πρὶν γυρίσουν στὴν Ἴσπανία νὰ δεῖ τοὺς παλιούς συντρόφους του στὸ Παρίσι, στὴν Τρουαύζη, καὶ στὶς ἄλλες πόλεις, καὶ νὰ δεῖ καὶ μόνος

του αυτά που τόσα χρόνια παρακολουθούσε από μακριά, το τί συνέβαινε με την 'Οργάνωσή του στη Γαλλία. Τόπος του ραντεβού ήταν η φάρμα «Λά Γκραντουέιγ», τρία χιλιόμετρα από την 'Ισπανία. 'Ανήκε σε έναν Γάλλο, τον Μισέλ Γκισσέ, που ζούσε εκεί με τη γυναίκα του και τὰ παιδιὰ του. 'Ο Σαμπατέ τούς ήξερε πάνω από δέκα χρόνια, από τότε που δούλευε μηχανικός στην κατασκευή ενός τηλεφερίκ στα όρυχεία βολφραμίου της Κουσταμπόν. 'Ηξερε κάθε γωνιά και κάθε θάμνο της περιοχής, κι έτσι την έβρισκε ιδανική για νὰ περάσει από εκεί τὰ σύνορα. 'Η «Μάς Γκραντουέιγ» ήταν έφτα χιλιόμετρα περίπου από τὰ ιαματικά λουτρά της Λά Πρέστ, και δυο χιλιόμετρα από τή μεθόριο. Σ' αυτά τὰ δυο χιλιόμετρα στη μέση της απόστασης ήταν μόνο ένα σπίτι ακόμη, όπου έμεινε ο αδερφός του Γκισσέ. 'Ανάμεσα στη «Μάς» και στα λουτρά της Λά Πρέστ ήταν και πάλι ένα μόνο σπίτι, η Λά Μπαρραγκάν, που τὸ είχε η̄ αδερφή του Γκισσέ. Στα Βόρεια, στην 'Ανατολή και στη Δύση η̄ περιοχή ήταν τελείως χέρσα και άκατοίκητη εκτός από μερικούς βοσκούς και τὰ κοπάδια τους αλλά γενικά όμαλή κι ευδιάβατη. Στα Νότια ήταν τὰ 'Ισπανικά σύνορα.

'Η ομάδα, δηλ. ο Σαμπατέ, ο Φαθερίας, ο 'Ιταλός σύντροφος και ο 'Αγγελ Μ., συναντήθηκαν στη Λά Γκραντουέιγ και συζήτησαν τὰ σχέδιά τους. 'Ο Σαμπατέ, όπως είδαμε, δέν όρουσε άπλώς έξω από την όργάνωση αλλά και ενάντια στις άποψεις της. Αυτό διαρκώς τόν πίκραινε. Είχε αρχή οι έχθροι νά μὴν ξέρουν τίποτε για τὰ σχέδιά του — και στους έχθρους έβαζε κι αὐτούς που όπηρεχαν στις 'Επιτροπές του ΜΛΕ — CNT στη Γαλλία. — 'Εβαλε λοιπόν τόν Φαθερίας νά του όποσχεθεί ότι η̄ 'Επιτροπή της Τουλούζης δέ θά μάθαινε τίποτα για τὸ ταξίδι στην 'Ισπανία και ότι στην 'Ισπανία δέν θά είχε έπαρξες με κανέναν απ' αὐτούς. 'Ομως ο Φαθερίας είχε ήδη συναντήσει μέλη της Διηπειρωτικής Γραμματείας πριν βρεθεί με τόν 'Ελ Τσίκο στο Μάς και για νά άποφύγει τούς καυγάδες πρότίμησε νά μὴν τὸ αναφέρει στόν Σαμπατέ. Και οι δυο τους έκαναν τήν ίδια κριτική στις 'Επιτροπές όμως ο Φαθερίας που στην 'Ιταλία δέν ένοιωθε τόσο έντονα τίς συνέπειες της παράλυσής τους ήταν λιγότερο άπογοητευμένος και πίστευε ότι κάποια μέρα θά μπορούσαν νά ένιωθούν όλες οι οργανώσεις της εργατικής τάξης που όρουσαν μέσα η̄ έξω από την 'Ισπανία. Πολλά πράγματα — αν και ίσως ήταν μόνο λόγια — τόν ένθάρρυναν νά πιστεύει αὐτὸ τὸ πράγμα, και περίμενε νά βοηθήσει: ο ίδιος νά γεφυρωθεί τὸ χάσμα. 'Ενας ρόλος για τόν όποιο

αυτός ίσως ήταν ό πιό κατάλληλος. Έτσι προσπάθησε νά τά έχει καλά και μέ τις δυό πλευρές.

Η ομάδα έφτασε χωρίς άπρόσπτα στή Βαρκελώνη αλλά ό Σαμπατέ δέν άργησε νά ανακαλύψει τήν «άπιστία» τού φίλου του. Στή Βαρκελώνη τόν περίμενε σέ ένα μυστικό γραμμικοκιθώτιο μιá επιστολή ένός φίλου άπό τήν Τουλούζη, πού περιέγραφε μέ λεπτομέρειες τήν επίσκεψη τού Χοσέ Λουίς στά γραφεία τής Έπιτροπής, στήν όδó Μπελφόρ. Ό Σαμπατέ μόλις τó διάβασε έχασε τήν έμπιστοσύνη του στό σύντροφό του. Ό ίδιος ήταν πολύ τυπικός σ' αυτά τά θέματα και τó θεώρησε αυτό καθαρή προδοσία. Μετά άπό μιá συζήτηση πού γρήγορα κατέληξε σέ κωγά όί σύντροφοι χώρισαν — δυστυχώς για πάντα. Και όί δυό τους κατάλαβαν άργότερα πόσο ήλίθιο ήταν τó έπεισόδιο και άργότερα, όταν ό Σαμπατέ έμαθε τόν θάνατο τού Φαθερίας, πένθισε σάν νά είχε χάσει έναν άλλο άδερφό του.

Ό Χοσέ Λουίς βρέθηκε τώρα μονάχος στήν Ίσπανία, μαζί μέ τόν Ίταλό σύντροφο, τά όπλα του και λίγα χρήματα πού τού έδωσε ό Σαμπατέ. Μετά άπό τόσον κενό πού έλειπε δέν μπορούσε πιά νά έχει σίγουρες έπαφές κι έτσι δέν μπορούσε νά κάνει και πολλά. Κατάλαβε ότι έν συνέχιζε στή Βαρκελώνη ίσως νά έφτανε κάποτε σέ σύγκρουση μέ τόν Έλ Τσίκο και, πικραμένος, προτίμησε νά γυρίσει στήν Ίταλία τó Μάρτη. Ό Σαμπατέ συνέχιζε μέ έπιμονή τίς προσπάθειες νά δημιουργηθεί τó Καταλανικό Κίνημα Άντίστασης. Τήν εποχή πού όλοι στήριζαν τίς έλπίδες τους σέ μιá επέμβαση τών ζένων χωρών εκείνος τó ήξερε ότι μόνο ή λαϊκή εξέγερση θά έρριχνε τόν Φράνκο. Είχε μαζέψει τεράστια ποσά — όί τράπεζες ήταν άστεϊρευτη πηγή χρημάτων. Άν κάποιος κάποτε καταπιναστεί νά ύπολογίσει τί λεφτά είχε ληστέψει στήν Καταλωνία, θά τρίβει τά μάτια του.

Φυσικά όλα πήγαιναν στους Γκουερίλλα, αυτός ελάχιστα κρατούσε για τίς προσωπικές του ανάγκες — πού εζάλλου ήταν πολύ λίγες. Δέν κάπνιζε ούτε έπινε και τά έξοδα τού νοικοκυριού και για τήν άνατροφή και τή μόρφωση, τών παιδιών τά έδγαζε ή Λεωνόρα δουλεύοντας καθαρίστρια. «Τά έδγαζε» τρόπος τού λέγειν γιατί σπάνια έφταναν, όμως ποτέ δέν πέρασε άπ' τó μυαλό τού Σαμπατέ νά κρατήσει για τίς ανάγκες τής οικογένειάς του λεφτά άπό αυτά πού λήστευε.

Τά σχέδιά του ό Σαμπατέ τά κατέστρωνε σέ πολύ μεγάλη κλίμακα, πολύ μεγαλύτερη άπό αυτή πού μπορούσε νά καλύψει ή

δράση ενός μονάχα ανθρώπου, έστω κι αν αυτός ήταν ο Έλ Τσίκο. Άργότερα θά δούμε την τρομερή καταστολή που έπακλούθησε στις περιοχές όπου δρούσε, και που οδήγησε εκατοντάδες συντρόφους στα μπουντρούμια του Φράνκο. Ο Σαμπατέ είχε διαβλέψει σωστά την τεράστια σημασία μιας αποτελεσματικής ύποδομης πίσω από τις ομάδες γκουερίλλα των πόλεων, κι έφριξε μεγάλο θάρος στή δημιουργία βάσεων, στην οργάνωση ομάδων και στην ανάπτυξη των έπαφών ανάμεσά τους, για να εξασφαλίσει πως όταν θά έφτανε ή μέρα οί Γκουερίλλα θά ήταν αρκετά οργανωμένοι ώστε να δώσουν την χαρακτηρισική βολή στή δικτατορία.

Για αυτές τις ομάδες αξίζει να αναφέρουμε ότι ποτέ δέν προχωρούσαν σε μια δυναμική ενέργεια χωρίς μια παράλληλη προπαγάνδα, και γενικά μια καμπάνια στην ίδια περιοχή. Και ποτέ δέν δέχτηκαν ούτε μια περσέτα από άλλες ομάδες. Η πείρα του, είχε διδάξει στον Σαμπατέ ότι αυτή ή μέθοδος χρηματοδότησης είναι πρόσφορη μόνον όταν λειτουργεί νόμιμα. Στην παρανομία όμως είναι σαφώς λαθιμένη, καθώς κάνει πολύ πιο εύάλωτη για την αστυνομία την δομή του μυστικού δικτύου. Και δέν αξίζει για διουήπότε να διακινδυνέψει μια παράνομη οργάνωση που τόσο χρόνος και κόπος ξοδεύτηκαν για να στηθεί.

Έκει λοιπόν κατέληγαν τά έσοδα των... απαλλοτριώσεων: παράνομο δίκτυο, προπαγάνδα, έφημερίδες, όπλα και έκρηκτικά, αντιμετώπιση του κατευθυνόμενου τύπου, βοήθεια στους φυλακισμένους συντρόφους κλπ. Κι έτσι λυσσούσαν οί Φρανκικοί και ό τύπος τους ανεδοκατέβαζε τον Σαμπατέ και τους άλλους αγωνιστές σαν «μπαντίτος» — ληστές. "Όλες οί κυβερνήσεις βέβαια, πολύ περισσότερο σήμερα, θέλουν να κρύβουν την ύπαρξη και την δράση των επαναστατικών ομάδων παρουσιάζοντάς τους από τά μέσα μαζικής ενημέρωσης σαν κοινούς εγκληματίες.

Και δυστυχώς ό Ίσπανικός αναρχικός τύπος του εξωτερικού δέν έκανε καμιά προσπάθεια να τονίσει ότι: οί απαλλοτριώσεις αποτελούν μέρος του επαναστατικού ταξικού άγώνα και ότι είναι αναγκαιές στον εφοδιασμό των αντίρτικων ομάδων ενάντια στην τρομοκρατία και τις νομότυπες ληστείες του Φρανκικού καθεστώτος. Έκείνη την εποχή τό επαναστατικό κίνημα δέν είχε όπ' όψιν του την διατύπωση του Βραζιλιανού επαναστάτη Κάρλος Μαρικιέλλα* που

* Ο Κάρλος Μαρικιέλλα γεννήθηκε στο Σαλβαντόρ ντε Μπα-

έγραφε στὰ 1968, στὸ «Ἐπιχειρήσεις καὶ τακτικές τῶν Γκουερίλλας»:

«Οἱ ἀπαλλοτριώσεις εἶναι ἔνοπλες ἐπιχειρήσεις τῶν γκουερίλλας μὲ σκοπὸ τὸν ἀνεφοδιασμὸ τοῦ κινήματος σὲ ρευστὸ καὶ μέσα γενικά γιὰ τὴν προώθηση τοῦ κινήματος πρὸς τὴν ἐπανάσταση».

Ὅπως εἶπαμε καὶ προηπὶν τὴν δραστηριότητες τοῦ κινήματος τὴν ἐφοδίαζε ὁ Ἑλ Τσίκο μὲ τὴ συνδυασμένη βοήθεια τῶν Ἰσπανῶν τραπεζιτῶν, βιομηχάνων, μεγαλογαιοκτημόνων καὶ επιχειρηματιῶν ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ ποτὲ τὰ ἔσοδα δὲν ἐπαρκοῦσαν γιὰ τὴν ἀνάγκη τῶν ομάδων. Μετὰ τὸ «σπάσιμό» του μὲ τὸν Φαθερίας ὁ Σαμπατέ ἀφιερώθηκε στὴν προπαγάνδα, στὴ Βαρκελώνη καὶ τὰ περὶχωρα.

Στὴν 21 Μαρτίου 1956 ὁ Σαμπατέ ἐνῶ τριγυρνοῦσε στοὺς ὁρμούς τῆς Βαρκελώνης, στὴ γειτονιὰ Πουέμπλο Σέκο ἀντιλήφθηκε — μὲ κάποια αἴσθησι πού εἶχε ἀναπτυχθεῖ μέσα του μετὰ τόσα χρόνια κινδύνους — ὅτι τὸν παρακολουθοῦσαν. Σταμάτησε ἀρκετὲς φορὲς γιὰ νὰ δεδαιωθεῖ ἀλλὰ τίποτε τὸ ὑπέκρυτο δὲν συνέβαινε. Ὅμως ἀπὸ ἔνστικτο ἔνοιωθε ὅτι κάποιος κίνδυνος τὸν περιμένε καί, μὲ τὸν φίλο του πού τὸν συνόδευε, ἄρχισαν νὰ κόβουν βόλτες γιὰ νὰ σιγουρευτοῦν ὅτι δὲν ἦταν κάποιος πού ἀπλῶς εἶχε τὸν ἴδιον ὁρμό κατὰ τύχη. Σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς ὁδοῦ Μοντχουίτς εἶπε στὸν σύντροφό του νὰ συνεχίσει κι ὁ ἴδιος κόλλησε στὸν τοῖχο. Σύντομα ἀνιχνεύθηκε, κατάλαβε ὅτι δὲν εἶχε τρελλαθεῖ ἀπὸ τὴν πολλὴν περιπέτεια. Κάποιος τοῦς ἀκολουθοῦσε περπατώντας διαστρικά. Ὁ Ἑλ Τσίκο ἔβγαλε

χιὰ τῆς Βραζιλίας, τὸ 1912. Ὁ πατέρας του ἦταν Ἕλληνας καὶ ἡ μάνα του Ἰταλίδα. Ἦταν μέλος τοῦ Κ.Κ. μέχρις ὅτου ἐξεγέρθηκε ἐναντίον αὐτοῦ πού ἀποκαλοῦσε «ἐξαστικισμοποίηση» τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς. Τὸ 1918 ἔδρασε τὴν Ἐθνικοαπελευθερωτικὴ Συμμαχία (ALN) ἡ ὁποία ξεκίνησε ληστεύοντας τράπεζες καὶ μαζεύοντας ὅπλα μὲ σκοπὸ νὰ δημιουργήσει τὴν ἀναγκαία ὑποδομὴ γιὰ τὴν πρῶτη βραζιλιάνικη ὁμάδα γκουερίλλας. Ὁ Μαρριγκέλλα δολοφονήθηκε σὲ μιὰ ἐνέδρα πού τὸν ὁδήγησαν δυὸ παπαῆς, τὸ Νοέμβριο 1969 στὸ Σάν Πάολο.

(Στὴν Ἑλλάδα ἔχει κυκλοφορήσει τὸ βιβλίον του «Θεωρία καὶ τεχνικὴ τοῦ ἀντιεπιδόλεμου». Πάντως μερικὰ ἄλλα ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιὰ τὸν Μαρριγκέλλα μπορεῖ νὰ βρεῖ κανεὶς στὸ «Φράξι Κόκκινος Στρατός», ἐκδόσεις Διεθνούς Βιβλιοθήκης — Σ.τ.Μ.).

τό όπλοπολυβόλο και μόλις ό άλλος έστριψε τοῦ ζήτησε μέ ψυχρό ύφος τὰ χαρτιά του. Έκείνος μετά τό πρώτο ξάφνιασμα πήγε νά τραθήξει τό πιστόλι του όμως ό Σαμπατέ πυροβόλησε άμέσως και τόν έρριξε νεκρό. Ήταν ένας γνωστός Άστυνομικός Έπιθεωρητής, ό Χοσέ Γκοιέζ ντε Λαζάρο ύ Χερναίξ*.

Ή άστυνομία τό ήξερε ότι ό Σαμπατέ και ό Φαθερίας ήτανε και οι δυο στή Βαρκελώνη αλλά δέν ήξερε ότι είχαν χωρίσει. Τίς δυο επόμενες μέρες όλες οι έφημερίδες είχαν μεγάλες φωτογραφίες τών δυο άγωνιστών που τούς κατηγορούσαν ότι μαζί έκτέλεσαν τόν μπάτσο. Ή φωτογραφία τοῦ Φάθε ήταν τής Ίσπανικής Άστυνομίας από τότε που ήτανε φυλακισμένος στή Βαρκελώνη γιά κατοχή, όπλων και παράνομων έντύπων, τό 1946 "Όμως ποτέ ή Ίσπανική Άστυνομία δέν είχε όρει εύκαιρία νά πάρει φωτογραφία τόν Έλ Τσίκο, και θά δρισκόταν σέ πολύ δύσκολη θέση, αν δέν τής παραχωρούσαν οι Γάλλοι μπασκίνες μιá, από τὰ δικά τους άρχεία. Ή διεθνής άλληλεγγύη τών μπάτσων δυνάμωνε όσο περνούσαν τὰ χρόνια.

Όπως συνήθως, υπό τόν Σαμπατέ έλειπαν τὰ χρήματα γιά νά έκτελέσει τὰ σχέδιά του. Πρίν ακόμη, μπει στήν Ίσπανία είχε σχεδιάσει μέ τόν Φαθερίας μιá ληστεία στό ύποκατάστημα τής Κάλλε Φουσίνα τής Σέντραλ Μπάνκ.

Όταν χώρισε με τόν Φαθερίας αναγκάστηκε νά αλλάξει: κάπως τὰ σχέδιά του αλλά ποτέ δέν έξυχασε τήν ληστεία. Χτύπησε στις 23 Μάρου μέ άπίστευτο θάρρος και θράσος.

Τό ύποκατάστημα ήταν κοντά στό παζάρι τοῦ Μόρνε Ό Σαμπατέ και ό Άγγελ με ένν μεγάλο καλόθι: γιά λαχανικά μπήκαν σ' ένα ταξί: και είπαν στον οδηγό νά σταματήσει κοντά στήν τράπεζα. Ψιλόθρεχε και οι δυο τής Πολίσινα Άριάδα που κανονικά έπρεπε νά ήταν έξω από τήν τράπεζα ήτανε μέσα στό χώλ, πίσω από τίς περιστρεφόμενες πόρτες και κοντά στον ταμιά.

Μπαίνοντας ό Έλ Τσίκο έθγαλε άπ' τό άδιάδροχό του ένα όπλοπολυβόλο Τόμισον. Ό ένας μπάτσος πήγε νά τραθήξει τό πιστόλι του αλλά ό Σαμπατέ τόν χτύπησε άμέσως στό χέρι και τοῦ τό πέταξε κάτω. Έπειτα άφρόνισαν και τόν άλλο και έθγαλαν τὰ πιστόλια τους.

* Ό Γκοιέξ, γεννημένος στις 28 Ίουνίου 1909, στον έμφύλιο είχε ύπηρετήσει στους Φρανκικούς, και τό 1941 μπήκε στήν Άστυνομία τής Βαρκελώνης.

Ἡ τράπεζα ἦταν γεμάτη πελάτες. Ὁ Σαμπατέ τοὺς ἔσθησε ὅλους στὸν τοίχο, πελάτες, ὑπαλλήλους καὶ φρουροὺς. Ὁ Ἄγγελ πέ-
 ρασε ἀπὸ τὰ χρηματοκιβώτιον καὶ γέμισε τὸ μεγάλο καλάθι — στὴν
 βιασύνη τους ἀφήσανε καὶ πολλὰ χρήματα ποὺ δὲν χωροῦσαν. Σκέ-
 πασε τὸ καλάθι ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τί εἶχε μέσα καὶ γύρισε στὸ
 ταξί ἐνῶ ὁ Σαμπατέ ἔμεινε πίσω καὶ τὸν κάλυπτε. Μόλις ὁ Ἄγγελ
 ἔφτασε στὸ ταξί ὁ Ἐλ Τσίκο ἔβγαλε ἕναν δυναμίτη μὲ μικρὸ φυτίλι,
 τὸν ἀναψε καὶ τὸν ἔβαλε στὴν ἐξοδὸ καὶ ὁ ἴδιος θύγηκε λέγοντάς τους
 νὰ κρυφθοῦν ὅσο πιὸ μακριὰ μποροῦσαν ἀπὸ τὴν πόρτα. Ὅλο: ξά-
 πλωσαν στὸ πάτωμα καὶ σύρθηκαν τρέμοντας ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τῆς
 αἴθουσας ἐνῶ ὁ Σαμπατέ ἔφυγε ἀνενόχλητος. Μπήκε κι αὐτὸς στὸ
 ταξί κι ἐξαφανίστηκαν. Ὁ ὀδηγὸς δὲν εἶχε καταλάβει τίποτα. Στὴν
 τράπεζα, τὸ φυτίλι: κήκε μέχρι τὸ τέλος ἀλλὰ καμμιά ἐκρηξη δὲν
 ἔγινε. Ὅταν οἱ πυροτεχνουργοὶ πῆραν τὸν... δυναμίτη καὶ τὸν ἔρρι-
 ξαν σ' ἕνα δικλανὸ πάγκο γιὰ νὰ τὸν ἐξουδετερώσουν ἀνακάλυψαν
 ὅτι μέσα εἶχε σκέτη ἄμμο κι: ἕνα χαρτάκι ποὺ ἔλεγε «ἀπλῶς γιὰ νὰ
 σὰς δείξω ὅτι δὲν εἶμαι καὶ τόσο αἰμοδόρος ὅσο νομίζετε» καὶ ὑπο-
 γραφὴ «ὁ ἀναλφάβητος». «Αἰμοδόρος» καὶ «ἄξιος ἀναλφάβητος»
 ἦταν τὰ πιὸ συνηθισμένα ἐπίθετα ποὺ κολλοῦσε στὸν Σαμπατέ ὁ Ἰ-
 σπανικὸς τύπος.

Ὁ Σαμπατέ κι ὁ Ἄγγελ Μ. γυρίζανε στὶς 26 Ἰουλίου στὴ
 Γαλλία ἀλλὰ δυστυχῶς, ἐνῶ περνοῦσαν χωριστὰ τὰ σύνορα οἱ Γάλ-
 λοι φύλακες ἐπιάσαν τὸν Ἄγγελ, καὶ καθὼς αὐτὸς δὲν εἶχε χαρτιά
 ἐπάνω του τὸν πῆγαν στὸ τμήμα τοῦ Πράτς-ντε-Μόλλο. Βρῆκαν καὶ
 ἕνα πιστόλι Στάρ τῶν 9 mm καὶ τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ παράνομη
 ὄπλοφορία καὶ παράνομη διάβαση τῶν συνόρων. Τὸ δικαστήριο δέ-
 χτηκε τὰ διάφορα ἐλαφρυντικὰ καὶ τὸν καταδίκασε σὲ δώδεκα μέρους
 φυλάκιση.

Στὸ μεταξύ ἡ Ὄργάνωση τῶν ἐξορίστων δὲν εἶχε λύσει: κα-
 νένα ἀπὸ τὰ ἐσωτερικὰ της προβλήματα. Ἀπὸ τὴ μιά μεριὰ ἦταν
 οἱ διάφορες ἐπιτροπὲς καὶ ἀποστολὲς κλπ. ὅπως ἡ ἐπίσημη ἀναγνωρι-
 σιμένη MLE-CNT ἢ οἱ ἡμιπαράνομοι FJL-FAI. Ἀπὸ τὴν ἄλλη,
 διάφοροι σύντροφοι ποὺ λογομαχοῦσαν χωρὶς κανένα ἀποτέλεσμα στὶς
 διάφορες συνελεύσεις γιὰ νὰ διαχωρίσουν αὐτὲς τὶς «νόμιμες» δρα-
 στηριότητες — μὲ τὶς γραφειοκρατίες τους καὶ τὶς ἀτέλειωτες συγ-
 κεντρώσεις, διαλέξεις καὶ ἐπιτροπὲς — ἀπὸ τὴν παράνομη ἀλ-
 λά ἐποικοδομητικὴ δουλειὰ γιὰ τὴν Ἀντιστασιακὴ ὀργάνωση.
 Ὅμως ἡ ἀπάθεια τῶν περισσότερων ἐξορίστων μελῶν ἦταν ἀπο-
 καρδιωτικὴ καὶ ἡ γραφειοκρατία ἦταν κυρίως ὑπεύθυνη γιὰ αὐ-

τό. Ἄν οἱ γραφειοκράτες ἀποφάσιζαν νὰ καταστρώσουν καὶ νὰ ἐφαρμόσουν μιά μικηρικὴ πολιτικὴ, δὲν θὰ τοὺς ἦταν δύσκολο νὰ ξεσηκώσουν ὄλους ἐκείνους πού παρέμεναν ἀπαθείς. Ὁμως ἡ ἀνανδρία τους καὶ οἱ φαῦλες καταγγελίες ἐναντίᾳ σ' ὄλους ὄσους ἀρνιόνταν νὰ δεχτοῦν τὴν ἐξουσία τους, καθήλωναν τὰ μέλη τῆς θάσης σὲ μίαν ἀπελπιστικὴ ἀπάθεια: Ἐχάσαν τὸ κίνημα γιὰ νὰ συζητᾶνε γελοῖα θέματα ὅπως... «τὴν στάση τῆς Ὀργάνωσης σὲ περίπτωσι, νέου παγκόσμιου πόλεμου» ἀντὶ νὰ θγάλουν κάποιες θέσεις πάνω στὸν πόλεμο τοῦ '36.

Τὸν Νοέμβριο 1956 ὁ Σαμπατέ γύρισε στὴ Βαρκελώνη μὲ δύο συντρόφους, τὸν Ἄνχελ Μ. καὶ τὸν Ἀμαδέο Ραμόν Βαλλκαδάρ - ἐλ Ἀστούριανο. «Ὁ Ἀμαδέο πρώτη φορὰ θὰ ὄρουσε σὰν γκυερίλλα στὴν Καταλωνία, ἀν καὶ ἦταν πολλὰ χρόνια ἀντάρτης στὴν πατρίδα του, τὴν Ἀστούρια. Ὅταν στὰ 1955 ἀποδεκατίστηκαν οἱ διιάδες γκυερίλλα στὶς Ἀστούριες αὐτὸς πέρασε στὴ Γαλλία ὅπου ἤρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν Σαμπατέ. Διψύσε γιὰ ὄραση πού δὲ μπορούσε νὰ ἔχει στὴ Γαλλία, καὶ πάντα μιλοῦσε σὲ ὄλους ὅτι ἤθελε νὰ ξαναρχίσει τὸν ἔνοπλο ἀγῶνα ἐναντίᾳ στὸν Φράνκο. Ἄν καὶ δημιουργήθηκαν ὀρισμένα μικροεπεισόδια ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ τὸν Σαμπατέ ἐξαιτίας μιᾶς κάποιας ἐπιπολαιότητας πού ἔδειχνε ὁ Ἀμαδέο καὶ γιὰ ὀρισμένες ἰδιοτροπίες τοῦ χαρακτῆρα του, τελικὰ προσχώρησε στὴν ὀμάδα. Ὁ Σαμπατέ ἀποφάσισε νὰ παραδέξῃε τὶς μικροαδυναμίες του γιὰ χάρη τῆς ἐνεργητικότητάς του. καθὼς μάλιστα ὁ Ἀστούριανὸς ἦταν κι αὐτὸς πρόθυμος νὰ δεχτᾶ ὄλα τὰ χρήματα πού θὰ ἐξασφάλιζε ἡ ὀμάδα νὰ πηγαίνουν γιὰ προπαγάνδα καὶ γιὰ ὄργανωτικὲς ὄραστηριότητες.

Πῆγαν στὴ «Μὰς Γκραντουέιγ» καὶ ἀπὸ ἑκεῖ πέρασαν τὰ σύνορα. Σύντομα τοὺς τέλειωσαν τὰ χρήματα πού εἶχαν μαζί τους. Αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ ταμεῖο τῆς ὀμάδας θὰ τὸ γέμιζε ἡ «Ὀικοδομικὴ Ἐταιρία Κουδιέρτας ἰ Τεγιάδος», τῆς Βαρκελώνης. Τὰ γραφεῖα καὶ τὸ Ταμεῖο Μισθοδοσίας τῆς Ἐταιρίας ἦταν σὸ 12 τῆς Κάλλε Λίνκολν. Ἡ ληστεία σχεδιάστηκε γιὰ νὰ πάρουν μέρος τρεῖς ἄντρες. Ὁ Σαμπατέ πῆγε στὴ Βαρκελώνη γιὰ νὰ καταστρώσει τὶς λεπτομέρειες τοῦ σχεδίου ἐνῶ οἱ ἄλλοι δύο εἶμειναν στὴν Τοράσσα. Ἀφοῦ τέλειωσαν οἱ προετοιμασίες κάλεσε καὶ τοὺς ἄλλους δύο στὴ Βαρκελώνη ὅπου συναντήθηκαν στὶς ἀρχὲς Δεκεμβρίου τοῦ 1956. Ἡ ἐπιχείρησι ὀρίστηκε γιὰ τὶς 22 τοῦ μηνός, ὅποτε θὰ ἦσαν οἱ μεγαλύτεροι μισθοὶ μαζί μὲ τὰ Χριστουγεννιάτικα ἐπιδόματα.

Οἱ σύντροφοι ἔδρασαν καλύτερα κι ἀπὸ κομμιάντος. Πρῶτοι

έφτασαν ό Άγγελ και ό Άστουριάνο για να ελέγξουν μήπως είχαν γίνει τίποτε αλλαγές στη ρουτίνα, εκείνη τή μέρα. Ό Έλ Τσίκο έφτασε κανονικά, στις τέσσερις τό απόγευμα, με ταξί. Σταμάτησε λίγο παραπέρα και προχώρησε κατευθείαν προς τά γραφεία. Είδε όμως ότι οι σύντροφοί του δε τόν ακολουθούσαν κι έτσι τούς πλησίαζε να δεί τί συνέβαινε.

«Τί συμβαίνει; Τί στό διάλογο περιμένετε έτσι;»

«Είναι πολύς κόσμος μέσα» είπε ό Άγγελ.

Τά γραφεία τής «Κουδιέρτας ύ Τεγιάδος» είχαν μιá ιδιορρυθμία. Ήταν σ' ένα καινούργιο κτίριο με μεγάλα παράθυρα και από τό όρομο μπορούσες εύκολα να βλέπεις τί γίνεται μέσα. Εκείνη τή μέρα εκτός από τούς υπαλλήλους περίμεναν για υποθέσεις τους στό φουαγιέ περίπου είκοσιπέντε άτομα ακόμη. Πίσω από τήν κούρια εισόδο ήταν ένας μεγάλος προθάλαμος όπου στεκόταν ένας θυρωρός με έντυπωσιακή στολή.

Άκούοντας τήν παρατήρηση τού φίλου του ό Σμιπατέ άπάντησε επιτακτικά. «Πάμε και μη σάς νοιάζει! Πάμε μέσα!» Προχώρησε και οι άλλοι τόν ακολουθούσαν. Όλοι τους φορούσαν άκριβά ρούχα. Τό μόνο πού τούς ξεχώριζε από τούς άλλους πελάτες ήταν ότι κάτω άπ' τά άδιάρβροχά τους κρυόταν τά Τόσιμον. Ό θυρωρός τούς ρώτησε ευγενικά ποιόν ήθελαν.

«Θά ήθελα να δω τόν Σενόρ Γκίλλεν» είπε ό Σμιπατέ.

«Γκίλλεν;»

«Ναί, Γκίλλεν, άπάντησε ό Σμιπατέ και τήν ίδια στιγμή με άπόλυτη φυσικότητά, σάν να χαιρετούσε έναν παλιό φίλο, έβαλε τό χέρι του στόν ώμο τού άλλου γελώντας, σάν να τού έλεγε κάποιος άνέκδοτο, και τού ψιθύρισε στό αυτί: «Άν θέλεις τή ζωή σου μήν κάνεις τόν παραμικρό θόρυβο ούτε τίποτε άπότομο. Τώρα θά κάνεις ό,τι σου πώ. Σέύ Έλ Τσίκο! Κιτάλαδες: Έλα μαζί! μας στό πρώτο πάτωμα σάν να ήμασταν πελάτες. Περπάτα πρώτος».

«Σάς παρακαλώ... Έχει γυναίκα και παιδιά...».

«Καλά θά κάνεις να τά θυμηθείς και να μη προσπαθήσεις τίποτα άνόητο. Θά τά ξαναδείς μόνον αν κάνεις ό,τι σου λέω. Προχώρα!» «Ό Έλ Άστουριάνο έμεινε στη θέση τού θυρωρού χωρίς κανείς να τού δώσει σημασία. Ή σκάλα πού άδηγοόσε στόν πρώτο όροφο ήταν στό άριστερό μέρος τής αίθουσας, άνέβηκε πρώτος ό θυρωρός και κοντά από πίσω του ό Έλ Τσίκο κι ό Άγγελ. Υπήρχε ένα μικρό προθάλαμο με τρεις πόρτες.

«Χτύπα ήρεμα τήν δεξιά πόρτα», είπε ό Σμιπατέ στόν θυρωρό

Ἡ πόρτα ἀνοίξε, ὁ Σαμπατέ ἔσπρωξε τὸν θυρωρὸ μέσα καὶ πρόβαλε ἀπὸ πίσω του μὲ τὸ ὄπλοπολυβόλο ἔτοιμο, λέγοντας στοὺς ὑπαλλήλους νὰ μείνουν στὶς θέσεις τους.

Ὁ τόνος του τοὺς ἔπεισε, τοὺς ἔβαλε νὰ σταθοῦν στὸν τοῖχο μὲ τὰ πόδια τους ἀνοιγμένα ὥστε νὰ μὴ ἔχουν ἰσορροπία καὶ ρώτησε ποιὸς ἦταν ὁ ταμίας. Αὐτὸς πῆγε στὸ χρηματοκιβώτιο, πού κάλυπτε ὀλόκληρο τὸν ἕνα τοῖχο τοῦ ὀωματίου. Μόλις ἀνοίξε φάνηκαν τὰ ράφια πού ὅμως ἦταν ἀπολύτως ἄδεια. Ὁ ὑπάλληλος μὲ μεγάλο ζήλο ἀνοίξε καὶ τὸ πίσω μέρος πού αὐτὸ ἦταν γεμῆτο χαρτονομίσματα. Ὁ Σαμπατέ κάλυπτε μὲ τὸ Τόμισον ἐνῶ ὁ Ἄγγελ γέμιζε ἕναν σάκκο μὲ χρήματα. Σχεδὸν ἕνα ἑκατομμύριο πεσετέες! Συγχρόνως ὁ Ἐλ Τοίκο ἐξηγοῦσε στὸν κόσμο τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς λόγους τῆς ληστείας. Τοὺς εἶπε οὐ τὰ χρήματα αὐτὰ θὰ βοήθουσιν τὴν ἀντιφρανκικὴ ἀντίσταση. Μόλις ἄδειασε τὸ πρῶτο ὁ Σαμπατέ τοὺς εἶπε νὰ τοὺς ἀκολουθήσουν στὸ ὑπόγειο, ὅπου ἦταν τὸ κεντρικὸ χρηματοκιβώτιο. Γιὰ νὰ κατέβουν ἐκεῖ ἔπρεπε νὰ ξαναπεράσουν ἀπὸ τὸ φουαγιέ. Φαντασθεῖτε λοιπὸν τὴν ἐκπληξή τους ὅταν εἶδαν ὅτι κάτω ὁ Ἐλ Ἀστούριάνο εἶχε στήσει στὸν τοῖχο ὄλους τοὺς πελάτες καὶ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ κράδαινε ἀπειλητικὰ τὸ ὄπλοπολυβόλο του.

Αὐτὸ τὸ ἀπρόσμενο τοὺς ἔκανε νὰ μακτιώσουν τὰ σχέδιά τους. Θὰ μπορούσε νὰ σημάνει συνταγερμὸς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ. Ὁ Σαμπατέ ἔβγαλε ἀμέσως τὸ μαχαίρι καὶ ἄρχισε νὰ κόβει ὅσα τηλεφωνικὰ σύρματα ἔβλεπε, ἀλλὰ αὐτὰ ἦταν πάρα πολλὰ, κί ἔτσι ἔχχαναν πολὺτιμο χρόνο. Στὸ πεζοδρόμιο ἀπ' ἐξῶ εἶχε μαζευτεῖ κόσμος κί ἔβλεπε τὴ σκηνή — ἴσως φαντάζονταν οὐ ἔβλεπαν κανένα γκαγκαστερικὸ φίλμ. Ὁ Σαμπατέ εἶπε στοὺς πελάτες καὶ τοὺς ὑπαλλήλους οὐ ὁ πρῶτος πού θὰ ξεπρόβαλε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν πόρτα δὲν θὰ ζοῦσε γιὰ νὰ διηγεῖται τὴν περιπέτειά του. Ὁ Ἄγγελ ἔτρεξε ἐξῶ πρῶτος μὲ τὸν σάκκο τὰ χρήματα κί, χῶθηκε στὸ ταξί πού περιμένε τὸν Σαμπατέ.

«Ξεκίνα ἀμέσως!» διέταξε.

«Ἔ;» ἔκανε ὁ ὀδηγός. «Περιμένω κάποιον ἄλλο... δὲ σὲ ξέρω ἐμένα».

«Ὁ Ἄγγελ δὲν ἔχασε καιρὸ σὲ ἐξηγήσεις κί ἔβγαλε τὸ Τόμισον. «Τώρα μὲ θυμήθηκες;» ρώτησε.

Οἱ ἄλλοι οὐδὲ πῆδηξαν μέσα σχεδὸν ἀμέσως καὶ τὸ ταξί ἐξαφανίστηκε. Ὁ Σαμπατέ ὄρηκε τὴν εὐκαιρία νὰ ρωτήσει τὸν Ἀστούριάνο τί συνέβη, ὅσο αὐτοὶ ἦταν ἐπάνω.

«Μερικοί ήθελαν νά θγοῦν έξω — κι έπρεπε νά θγάλω τὸ ὄπλο γιὰ νά τούς ἐμποδίσω» ἀπάντησε.

Ὁ Ἐλ Τσίκο δὲν εἶχε καιρὸ γιὰ καυγάδες ἀλλὰ ἦταν γεγυγνός ὅτι ἡ ἐπιπολαϊότητα τοῦ Ἄστουριάνο θὰ μπορούσε νά εἶναι καταστροφικὴ. Ἀπὸ πρὶν εἶχανε συμφωνήσει: νά ἀφήνουν τὸν κόσμιο νά μπαινοβγαίνει ἐλεύθερα ὥστε κανεὶς νά μὴν ἀντιληφθεῖ τίποτα.

Κατέβηκαν ἀπ' τὸ ταξὶ ἀφοῦ πρῶτα συμβούλεψαν τὸν ὁδηγὸ νά πάει κατευθεῖν στὴν ἀστυνομία γιὰ νά μὴ τὸν θεωρήσουν συνένοχο. Ἀργότερα, ἀφοῦ χωρίστηκαν καὶ ἀλλάξαν ἀρκετὲς φορὲς ταξὶ ξανασυναντήθηκαν στὸ ὀρισμένο μέρος.

Δὲν εἶναι δύσκολο νά μαντέψουμε τί ἀνθρωποκυνηγητὸ ἐξαπολύθηκε μετὰ ἀπ' αὐτὴ τὴ ληστεία. Ἡ ἀστυνομία ξαφνιάστηκε ἀπὸ τὸ θράσος τῶν ἀναρχικῶν, νά ληστεύουν μέρη μεσημέρι τόσα λεπτὰ ἀπὸ αὐτὴ τὴν τεράστια ἐταιρεία. Καὶ φυσικὰ ὁ πρῶτος πού ἀναζήτησαν ἦταν ὁ Σαμπατέ.

Οἱ σύντροφοι ἐμειναι κρυμμένοι τις 23 καὶ 24 Δεκέμβρη χωρὶς νά θγοῦν καθόλου στοὺς ὁρόμους. Τὴν ἄλλη μέρα ὁ Σαμπατέ εἶπε στοὺς φίλους του ὅτι: θὰ ἔκανε ἕνα ταξιδάκι στὰ περὶχωρα γιὰ κάτι ἐπείγοντα ζητήματα, καὶ πρόσθεσε ὅτι: γιὰ κανένα λόγιο δὲν θὰπρεπε νά ἀφήσουν τὸ κρυφτήγγο. Ὁ ἴδιος θγῆκε μεταμφιεσιμένος σὰν χωρικός καὶ πράγματι γύρισε τὸ ἀπόγευμα. Ὁμως ὁ Ἄνχελ ἔλειπε ἀπ' τὴν κρυψώνα. Ὁ Σαμπατέ στὴν ἀρχὴ ἀγρίεψε ὁμως καθὼς ἡ ὄρα περνοῦσε καὶ ὁ σύντροφός του δὲ φαινόταν, ἀποφάσισε νά θγει έξω νά τὸν ψάξει. Παίρνοντας πάντα τις συνηθισμένες προφυλάξεις τὸν ζήτησε σὲ ἀρκετὰ μέρη θπου ἴσως νά εἶχε πάει, ὁμως αὐτὸς δὲν εἶχε φανεῖ πουθενά. Ὅλο καὶ πιὸ ἀνήσυχος ξεκίνησε γιὰ τὸ σπίτι: μᾶς χίρας, στὸ κέντρο τῆς Βαρκελώνης, στὸ Δικηγονάλ ὅπου ἐμεινε αὐτὴ μὲ τὸ γιό της.

Ὅπως συνήθως, ἀντὶ νά χτυπήσει: τὴν μπροστινὴ πόρτα, ἔκανε τὸ γύρο τοῦ κήπου καὶ πῆγε ἀπὸ τὴν πίσω. Ἄνοιξε ὁ γιός πού μόλις εἶδε τὸν Ἐλ Τσίκο τοῦ ἔκανε κρυφὰ νόημα νά τρέξει. Ὁ Σαμπατέ ἀμέσως πήδηξε στὸ πλάι. Σφαῖρες πέρασαν ξυστὰ ἀπ' τὰ μαλλιά του. Σὲ δευτερόλεπτα διέσχισε τὸν κήπο, πήδηξε τὸν τοῖχο κι ἐξαφανίστηκε. Τί εἶχε γίνει; Οἱ ἀστυνομικοὶ περίμεναν στὸ σπίτι: ἀλλὰ εἶχαν στηθεῖ στὸ χῶλ ὑπολογίζοντας νά χτυπήσει τὴν κύρια εἰσοδο. Πῶς ὁμως ἤξεραν τὸ σπίτι: Καὶ ποῖόν περίμεναν; Ὅλα ἔδειχναν ὅτι ὁ Ἄνχελ εἶχε συλληφθεῖ. Πολὺ ἀργότερα μαθεύτηκε ἡ ἀλήθεια. Ἡ συνδυασμένη δράση τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Ἰσπανικῆς ἀστυνομίας — στὰ πλαίσια θέματα τῆς διεθνούς συνεργασίας τῶν σω-

μάτων καταστολής — είχε λειτουργήσει και πάλι: Παρακολουθώντας την Ισπανο-Γαλλική αλληλογραφία εντόπισαν τη διεύθυνση ενός ζευγαριού, στην Τραβέρσα ντε Λας Κόρτες. Στις 2 το μεσημέρι της 23ης Δεκεμβρίου, μετά τη ληστεία της «Κουβιέρτας ο Τεγιάδος», η αστυνομία επέδραμε σ' αυτό το σπίτι. Μετά τη συνηθισμένη «ανάκριση» ο άτυχος κάτοικος Μιγκουέλ Φ. όμολόγησε στους μπάτσους αυτό που ήδη ήξεραν από τους Γάλλους συναδέλφους τους, ότι το σπίτι το χρησιμοποιούσε ο Σαμπατέ σαν «νεκρό γραμματοκιβώτιο». Καθώς λοιπόν ήταν πιθανό να περάσει κάποτε από εκεί ο Σαμπατέ, η αστυνομία συνέλαβε το ζευγάρι και περίμενε στο διαμέρισμά. Και από... υπερβάλλοντα ζήλο, πήγαν και στο σπίτι της θετής μητέρας του Μιγκουέλ, στο Διαγόνιαλ, απ' όπου ο Σαμπατέ γλύτωσε παρά τριχά.

Αυτή η άπρονοησία του Άγγελ Μ ίσως να ήταν μοιραία. Γιατί πράγματι τον είχαν πιάσει. Πήγαινε στο σπίτι της Τραβέρσα ντε Γκρασία και έπεσε κατευθείαν στην παγίδα που είχε στήσει για την ομάδα η Μπριγάδα Πολίτικο Σοσιαλ. Ήταν φανερό λοιπόν ότι το κρυπτήριο του Έλ Τσίκο και του Άστουριάνο στην παλιά πόλη δεν ήταν πια σίγουρο, όπως και δια τα σπίτια που ήξερε ο Άγγελ. Ο Σαμπατέ του είχε μεγάλη εμπιστοσύνη αλλά το ήξερε ότι στο τέλος θα αναγκάζοταν να μιλήσει — με τόσα χρόνια πείρας τα βασανιστήρια είχαν γίνει μ'α πολύ εκλεπτυσμένη τέχνη στην Ισπανία. — Η έλπίδα του ήταν ότι να μη μιλήσει αλλά να τους καθυστερήσει αρκετά, ώστε να προσφύσουν ο ίδιος κι ο Έλ Άστουριάνο να εξαφανιστούν.

Μιάμιση ώρα αφότου έφυγαν ένας μικρός στρατός αστυνομικών είχε περικυκλώσει το σπίτι. Έσπασαν την πόρτα: Το τραπέζι ήταν στρωμένο αλλά τα φαγητά άγγιχτα, οι άντάρτες δεν είχαν προσφάσει: να φάνε.

Το πρώτο πράγμα που έπρεπε να κάνει ο Σαμπατέ ήταν να ασφαλίσει ότι σημαντικό όπλο είχε συγκεντρώσει. Αυτό το όπλο ήταν κρυμμένο σε ένα άλλο σπίτι που είχε νοικιάσει στην Κάλλε Μπασεγόδα, στο ανατολικό άκρο της Βαρκελώνης. Είδοποίησε έναν ακόμη σύντροφο να βοηθήσει: κι ο ίδιος μαζί με τον Άστουριάνο πήγαν ένα ταξί και πήγαν στο διαμέρισμά. Οι δύο σύντροφοι έμειναν στην είσοδο ενώ ο Σαμπατέ έτρεξε επάνω να μαζέψει το όπλο — δπλα, έκρηκτικά, προκρηξείς, μαγνητόφωνο, πυρομαχικά δημου κλπ. Ένώ τα συσκέυαζε άκουσε τη σειρήνα, η αστυνομία έφτανε. Η πείρα του είχε διδάξει ότι όταν ακούγεται αστυνομία δεν υπάρχει:

περίπτωση νά κρυφτείς ἢ νά ἐλπίζεις ὅτι θά προσπεράσει. Ἐξαφ-
νίζεσαι ἀμέσως, ἀλλιῶς εἶσαι κατὰδικασμένος.

Ὅμως μόλις κατέβηκε κάτω δὲν εἶδε πουθενά ἀτυνομικούς.
Οἱ φίλοι του ἐξήγησαν στὰ γρήγορα ὅτι ὁ ταξιτζῆς ἦταν πού εἶχε
κορνάρει, τὴν ὥρα πού ἔφευγε. Προφανῶς εἶχε ὑποπτευθεῖ κάτι, ἴ-
σως μάλιστα νά τοὺς εἶχε ἀναγνωρίσει. Ἀκόμη χειρότερα, ἕνας
χαρτοφύλακxς μὲ πολλὰ χρήματα εἶχε μείνει στὸ πίσω κάθισμα τοῦ
ταξί. Δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία. Ὁ ταξιτζῆς πήγγινε κατευθεῖαν στὴν
ἀτυνομία, δυστυχῶς τὸ τιμῆμα ἦταν πολὺ κοντά. Τὰ πολύτιμα ὑλικά
εἶχαν χαθεῖ ὀριστικά.

Ἐκεῖνη τὴ στιγμή περνοῦσαν δυὸ ἀτυφύλακες πού ἔκαναν
τὴ βραδυὴ τους θάρδια. Ἄκουσαν τὰ κορναρίσματα καὶ εἶδαν τοὺς
τρεις συντρόφους. Ὁ ἕνας μπάτσος, μὲ τὸ ὄπλο στὸ χέρι, πλησίασε
καὶ τοὺς ρώτησε γιατί θρῆσκόταν ἐξω τέτοια ὥρα, καὶ νά τοῦ δεῖξουν
τις ταυτότητές τους. Ὁ Ἐλ Τσίκο πῆρε τὸ περιφρονητικό του ὕφος
καὶ τὰ ἐπικίξε ὅλα γιὰ ὅλα: «Ἐίμαι ὁ Ἐλ Τσίκο! Κατάλαβες; Τσακί-
σου στὸ διάβολο τώρα! Δὲ θέλω νά καθαρίσω νυχτιάτικα ἕνα φτωχὸ
μπάσταρδο σὰν κι ἐσένα!» Ὁ δεύτερος νυχτοφύλακxς πλησίασε κι
αὐτὸς νά δεῖ τι συνέβαινε ἀλλὰ ὁ σύντροφός του, πού εἶχε ζυγίσει τὴν
κατάσταση, γύρισε, ἔβαλε τὸ ὄπλο στὴ θήκη καὶ τοῦ εἶπε πῶς ὅλα
ἦταν ἐντάξει. Οἱ τρεις ἀγωνιστὲς ἐξαφανίστηκαν ἀπὸ τὴν περιοχὴ ὅσο
πιὸ γρήγορα μποροῦσαν. Τὸ πρῶτο πού εἶχαν νά κάνουν ἦταν νά
βροῦν μιὰ καλὴ κρυψώνα καθὼς ἦταν σίγουρη ὅτι σὲ λίγο θά τοὺς
ἔφαχνε ὅλη ἡ ἀτυνομία τῆς Βαρκελώνης. Ὅμως πού μποροῦσαν
νά εἶναι ἀσφαλεῖς; Ὁ Ἄγγελ ἤξερε πάρα πολλά...

Ἀφοῦ εἶχαν ἀπομακρυνθεῖ ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν ἐπικίνδυνη περιο-
χὴ, ὁ Σαμπατέ τοὺς εἶπε νά τὸν περιμένουν λίγο, αὐτὸς θά πήγαινε
νά δεῖ μήπως μποροῦσαν νά μείνουν σ' ἕνα κοντινὸ σπίτι. Ὅταν
γύρισε ἀντιλήφθηκε ἔκπληκτος ὅτι οἱ ἄλλοι δυὸ δὲν ἦταν ἐκεῖ πού
τοὺς εἶχε ἀφήσει. Πέρασε μιὰ ὥρα ἀγωνίας, περιμένοντάς τους νά
γυρίσουν. Μιὰ στιγμή εἶδε νά πλησιάζουν μπάτσοι τῆς Πολίσια Ἀο-
μάδα καὶ τῆς Γκουάρντικ Σιβίλ καὶ κατάλαβε ὅτι ἔπρεπε νά τὸ
σκάσει. Μπήκε σ' ἕνα ταξί καὶ πέρασε τὸν κλοιὸ χωρὶς νά τὸν ὑπο-
πτευθοῦν. Ἐνῶ κοίταξε ἐξω ἀπ' τὰ παράθυρα εἶδε ξαφνικά τὸν Ἀ-
στοουριάνο στὸ πεζοδρόμιο, ἔτοιμο νά περάσει τὸν δρόμο. Εἶχαν συγκα-
τηθεῖ τελείως συμπτωματικά. Ὁ Σαμπατέ εἶπε στὸν ταξιτζῆ νά στα-
ματήσει καὶ φώναξε τὸν Ἀστοουριάνο μέσα. Αὐτὸς διηγήθηκε στὸν
Σαμπατέ ὅτι τὴν ὥρα πού τὸν περίμεναν ὁ ἄλλος εἶχε ἀπομακρυνθεῖ
λίγο γιὰ νά πάρει τσιγάρα καὶ δὲν ξαναγύρισε. Σὲ λίγο ὁ Ἀστοουριά-

νο παρατήρησε ύποπτες κινήσεις στην περιοχή και προτίμησε να απομακρυνθεί. Φοβόταν ότι ο άλλος είχε συλληφθεί, ή ακόμη τους είχε προδώσει. Ο Σαμπατέ δεν μπορούσε παρά να δεχτεί αυτές τις εξηγήσεις.

Είπαν στον ταξιτζή να τους πάει στο Μόντε Καρμέλο, στις βόρειες συνοικίες. Έκει είχαν κρύψει σε μια οικοδομή 100.000 πέσεταις κι ένα όπλοπολυβόλο. Όμως όταν έφτασαν είδαν ότι δεν υπήρχε τίποτα. Τά είχε αποκλύψει ο Άγγελ Άραγε; Πάντως παρέμεινε το βασικό πρόβλημα, να βρουν ένα κρυφώμενο μέχρι να ήρμείσει η κατάσταση. Άλλά πώς θα ήταν σίγουροι ότι δεν θα το ήξερε ο Άγγελ; Στο τέλος κατέληξαν σε μια απελπισμένη λύση, τη μόνη που τους έμενε. Ήταν επικίνδυνο να κυκλοφορούν ακόμη στους δρόμους. ή ώρα ήταν πολύ περασμένη και ή Βαρκελώνη είχε έρημώσει. Ήταν μεγάλος κίνδυνος να τους σταματήσουν οι νυκτοφύλακες, εξάλλου οι περιπέτειες όλκληρης τής μέρας είχαν εξαντλήσει τους συντρόφους.

Άφησαν το ταξί και μπήκαν σ' ένα μπάρ. Μερικοί καθυστερημένοι πελάτες κουτσόπιναν ακόμη. Πήραν από πίσω τον πρώτο που έφυγε και τον άκολουθήσαν μέχρι το σπίτι του, στα βορειοανατολικά τής πόλης, στην Κάλλε ντε Καρταγέννα. Ένώ αυτός έψαχνε τις τσέπες του για τα κλειδιά ο Σαμπατέ κόλλησε το όπλο στην πλάτη του και είπε: «Είμαι ο Έλ Τσίκο. Έγώ κι ο φίλος μου θα περάσουμε τη νύχτα στο σπίτι σου. Λυπάμαι αλλά δε μπορούμε να κάνουμε αλλιώς».

Στο σπίτι έμεναν ο άντρας, ή γυναίκα του κι ή δωδεκάχρονη κόρη τους. Ο Σαμπατέ τους εξήγησε ευγενικά ότι θα φρόντιζαν να τους ένοχλήσουν όσο λιγότερο μπορούσαν. Όσο αυτός κι ο φίλος του θα έμεναν εκεί κανείς δεν θα έβγαине από το σπίτι, και αν δεν υπήρχαν άπρόοπτα κανείς δε θα πάθαινε τίποτα. Όμως ο άντρας άπάντησε ότι αυτό ήταν άδύνατο, ο ίδιος κι ή γυναίκα του έπρεπε να πάνε την άλλη μέρα στη δουλειά τους. Άν έλειπαν κάποιος θα το καταλάβαινε και θα προσπαθούσε να βρει που είναι. Ο Σαμπατέ το παραδέχτηκε και συμφώνησαν το ζευγάρι να πάει στις δουλειές του αλλά να τηλεφωνήσουν στο σχολείο τής κόρης τους ότι ήταν άρρωστη και δεν θα μπορούσε να πάει. Το σχέδιο ήταν επικίνδυνο βέβαια αλλά οι σύντροφοι δεν είχαν άλλο δρόμο. Όμως όλα πήγαν καλά. Οι σύντροφοι έμειναν εκεί πάνω από δυο μέρες. Ξεκουράστηκαν και προσπάθησαν να σκεφτούν κάποιο άλλο μέρος που δεν θα μπορούσε να τους βρει ή άστυνομία. Τελικά αποφάσισαν να πάνε σε ένα άλλο διαμέρι-

μα. Προτού φύγουν άφησαν στήν οικογένεια άρκετά χρήματα για τήν — καταναγκαστική, έστω — φιλοξενία.

Πρώτη φορά ό Σαμπατέ βρέθηκε σέ τόσο δύσκολη θέση. Ή άστυνομία τής Βαρκελώνης δούλευε πολύ μεθοδικά πλέον για νά έξογτώσει μιá και καλή τόν Δημόσιο Κίνδυνο ύπ' άριθμόν 1 τής Ίσπανίας. Τά πράγματα χειροτέρεψαν από τό πρωί τής 30 Δεκεμβρίου, όποτε έσκασε μιá βόμβα στό Μνημείο τής Νίκης, στήν Πλάζα ντέ λά Βικτορία. Τό ίδιο τό μνημείο δέν έπαθε και πολλές ζημιές, ή υπερβολική γόμωση όμως έσπασε όλα τά τζάμια τής γειτονιάς. Τό μνημείο αυτό ήταν ιδανικός στόχος για τούς... άντιστασιακούς βομβιστές. Ήταν ένός όδελίσκος πού άρχικά είχε στηθεί στή μνήμη τού Φρανσίσκο Πι ό Μαργγκάλλ, άπόστολου τού φεντεραλισμού στήν Ίσπανία και μαθητή τού Προυντόν, πού πολλοί τόν θεωρούσαν σάν τόν «πατέρα» τού άναρχικού κινήματος. Τό 1940 οι φασίστες έβγαλαν τήν άναμνηστική πλάκα και τήν προτομή τού μεγάλου φεντεραλιστή, και τό μετέτρεψαν σέ σύμβολο τής νίκης τής θίας και τής τυραννίας. Ή άστυνομία άμέσως καταλόγισε τήν τελευταία έκρηξη στόν Σαμπατέ. Τόσο άσφυκτικά έστησαν τόν κλοιό γύρω του ώστε πολλοί άνώτεροι μπάτσοι, σίγουροι για τήν επικείμενη σύλληψή του, περνούσαν τά βράδια τους στή «Γιεφατούρα» περιμένοντας νά έρθει ή είδηση ότι ό Έλ Τσίκο πιάστηκε ή σκοτώθηκε.

Παρ' όλα αυτά ό Σαμπατέ κι ό Άστουριάνο κατάφεραν νά άποφύγουν πρós τό παρόν τούς έχθρούς τους και έμειναν κρυμένοι για περισσότερο από ένα μήνα χωρίς νά δώσουν σημεία ζωής. Ήπειτα, στις άρχές Φεβρουαρίου 1957, ό Σαμπατέ άποφάσισε νά γυρίσει στή Γαλλία. Στο μεταξύ μετά τήν σύλληψη τού *Αγγελ Μ., με τίς πληροφορίες, πού τού απέσπασαν μέ δασκιστήρια, οι φασίστες, είχαν έξαπολύσει ένα πρωτοφανές κύμα τρομοκρατίας στήν Καταλωνία. Με τήν ύπηρεσία τών ειδικών άστυνομικών πού στάλθηκαν απ' τή Μαδρίτη για νά βοηθήσουν τούς Καταλανούς συναδέλφους τους, σίπια όπου σύχναζε ό Σαμπατέ κι οι σύντροφοί του, έρευνήθηκαν, και οι κάτοικοι οι όποιοι βέβαια δέν είχαν άμεση άνάμξη στις δραστηριότητές του φυλακίστηκαν. Άπό τίς 31 Δεκεμβρίου 1956 ό άριθμός τών θυμάτων τής άστυνομίας τά όποια κλείστηκαν στή φυλακή ήταν 14 στήν Τοράσσα 3 στήν Όλέσα ντέ Μονσεράτ, 3 στήν Έσπαραγκουέρα, 8 στό Ριπόλ 6 στό Μόγια και 10 στή Βαρκελώνη*.

* Σαραντατριείς από ότους πιάστηκαν, πέρασαν στις 14 Ίουλίου

Στό μεταξύ ὁ Σαμπατέ εἶχε χάσει ὅλη τὴν ἐμπιστοσύνη του γιὰ τὸν Ἀστουριάνο. Μπόρεσε νὰ τὸν γνωρίσει καλύτερα στὶς ἀντίξοες συνθήκες καὶ ἄρχισε νὰ τὸν περιφρονεῖ ἀναγνωρίζοντας τὴν ἴσταν στὴν πραγματικότητα. Ἐνας ἄνθρωπος χωρὶς ἠθικὴς ἀρχές.

Ἡ καταστολὴ καὶ ἡ συνεχὴς ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας στὴν περιοχὴ τοῦ Λιομπρεγκάτ ἦταν ἐξαιρετικὰ σκληρὴς. Ὁ Σαμπατέ ἀποφάσισε νὰ πάρει ἓνα διαφορετικὸ δρόμο ἀνάμεσα στὰ πυρηναῖα ποῦ εἶχε πολὺ καιρὸ νὰ τὸν περάσει, ἀπὸ τὸ Σάντα Κολόμα ντὲ Φαρνές, ἔξω ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου ὄρουσε συνήθως. Ἀντιλήφθηκε ὅτι θὰ ἦταν ἐπικίνδυνον νὰ ξεκινήσει μ' ἓναν ἄνθρωπο ποῦ δὲν τὸν ἐμπιστευόταν ἓνα τέτοιο μακρὺ ταξίδι μὲ τόσα πολλὰ λεπτὰ — εἶχε ἀκόμη τὰ περισσότερα χρήματα ἀπὸ τὴ ληστεία τῆς Κουβιέρτας ὁ Τεγιάδος.

Ἐπῆρχε μιὰ γυναίκα στὴ Βαρκελώνη ἐκείνη τὴν ἐποχὴ — κατὰ δική της παράκληση ἐφ' ὅσον ζεῖ ἀκόμη θὰ τῆς δώσουμε τὸ ψευδώνυμον Μαρία. Ὁ Σαμπατέ τὴν ἐμπιστευόταν ἀπολύτως καὶ εἶχε συνεργαστεῖ μαζί της σὲ πολλὰ περιπτώσεις. Εἶχε μόλις ἀναρρώσει ἀπὸ μιὰ οὐδρὴ, ἐγχείρηση καὶ ἤθελε νὰ γυρίσει στὴ Γαλλία — καὶ πράγματι προετοιμαζόταν νὰ ξεκινήσει: ὅταν τὴν εἰδοποίησε καὶ τῆς μίλησε γιὰ τὸ πρόβλημά του, γιὰ τοὺς φόβους ποῦ εἶχε ὡς πρὸς τὸν Ἀστουριάνο, καὶ ὅτι ἦταν ἀναγκαῖον νὰ συνοδεύεται στὸ ταξίδι ἀπὸ κάποιον ἄλλο πρόσωπο. Ἡ Μαρία τοῦ εἶπε ὅτι στὴν κατάστασιν ποῦ βρισκόταν ἡ ἴδια θάταν περισσότερον ἐμπόδιον παρά βούθηκα. Ὁ Σαμπατέ τῆς ὑποσχέθηκε ὅτι τὸ ταξίδι θὰ γινόταν σὲ μικρὰ στάδια ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ τὰ ἀντέξει καὶ ὅτι δὲ θὰ εἶχε νὰ κουβαλεῖ τίποτε. Ἡ Μαρία, ποῦ πράγματι ἤθελε νὰ πάει μαζί του δὲν ἄργησε νὰ πεισθεῖ.

Ἡ ἀναχώρησις εἶχε ὀριστεῖ γιὰ τὴν 6 Φεβρουαρίου καὶ κανόνισαν νὰ συναντηθοῦν στὴν περιοχὴ τοῦ Σάν Ἀντρέου. Ὁ Σαμπατέ ἔφτασε ντυμένος γέρος Καταλάνος χωρικὸς φορώντας ἓνα μπερέ, ἓνα μακρὸ μαῦρον μαντήλι καὶ στὸ χέρι του εἶχε ἓνα καλάθι μὲ φρούτα. Κάτω ἀπὸ τὰ φρούτα ἦταν τὸ γεμάτον ὄπλοπολυβόλον καὶ σύνεργα γιὰ ὀρειβασιὰ. Οἱ δύο τους μπῆκαν σ' ἓνα κουπέ ἐνὸς τραίνου ὅπου ἓνα μικρὸ κοριτσάκι σηκώθηκε βλέποντας τὸν γέρον καὶ τοῦ πρόσφερε τὴ θέσιν της. Αὐτὸς τὴ δέχτηκε μὲ εὐχαριστίας. Ὁ Ἀστουριάνο πῆγε

1958 ἀπὸ στρατοδικεῖον. Ὡς τότε οἱ εἰκοσιεφτά ἦσαν μισὸ χρόνον προφυλακισμένοι, ἐνῶ οἱ ὑπόλοιποι ἦταν ὑπὸ ἐπιτήρησιν. Ὁ Ἄγγελ καταδικάστηκε σὲ τριάντα χρόνια κάθειρέν.

σ' ένα άλλο κουπέ με τις άποσκευές του, σάν παραθεριστής. Μ' αυτόν τον τρόπο έφτασαν στο Γκρανολέρς όπου περίμεναν δύο ώρες γι' άλλο τραίνο, να τους πάει στον τελευταίο σταθμό του ταξιδιού τους, στην μικρή πόλη Χοσταλρίχ κοντά στη Γκερόνα. 'Απέφυγαν την πόλη και κατευθύνθηκαν ίσια στα βουνά. 'Εκει έτοιμάστηκαν για τὸ μακρὸ δρόμο τους πρὸς τὰ σύνορα — φορώντας χοντρά παντελόνια και γερές μπότες δρειθασίας.

*'Ήταν θράδου όταν ξεκίνησαν τὸ ταξίδι, και με τὴν αὐτὴν στιγμήσαν σ' ένα δάσος, έφαγαν ἀπὸ ένα σάντουιτς και έπεσαν νὰ κοιμηθοῦν ἀφήνοντας τὸν καθένα ἀπ' τοὺς τρεῖς κάθε φορά για φρουρό. Εἶχε έντεκα χρόνια νὰ ταξιδέψει ὁ Σαμπατέ σ' αὐτὴ τὴν περιοχή και συνεπῶς φανταζόταν ὅτι αὐτὴ τὴ διαδρομὴ θὰ τὴν ἐπιτηροῦσε ἡ ἀστυνομία λιγότερο ἀπὸ ὅποιoadήποτε ἄλλη.

Προχωροῦσαν θράδου περπατώντας ἀργὰ ὥστε νὰ μὴ κουραστεῖ ἡ Μαρία και σταματώντας συχνὰ για νὰ ἀνανεώνουν τὶς δυνάμεις τους. Ξεκουράζονταν τὴ μέρα κρυμμένοι μέσα στὰ δάση και τρεῖς μέρες πέρασαν ἔτσι, χωρὶς κανένα ἀπρόοπτο ἐκτὸς ἀπ' ὅτι ὁ Σαμπατέ εἰδειχνε ἀσυνήθιστα νευρικός. Στὴν πραγματικὴτητα ὅμως εἶχε ἀντιληφθεῖ ὅτι εἶχαν χαθεῖ και δὲν εἶχε ἰδέα πὸυ μπορούσαν νὰ βρῖσκονται. Μετὰ ἀπὸ ἄλλες δυὸ μέρες ἀντιλήφθηκαν ὅτι βρέθηκαν σ' ένα μέρος ἀπ' ὅπου εἶχαν ξαναπεράσει πρὶν τρεῖς μέρες. 'Ο 'Ελ Τσίκο ἀρχισε νὰ βλαστημάει τὸν ἑαυτό του. ⁽¹⁾ μόνου εἶχαν χάσει τρεῖς πολυτίμες μέρες ἀλλὰ τὰ τροφίμα τὸς ἐλαττώνονταν διαρκῶς. Τώρα δὲν εἶχαν κἄν μιὰ φέτα ψωμί. Για νὰ ἀνανεώσουν τὶς προμηθειές τους ἀποφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ βουνὰ και νὰ πλησιάσουν κάποιου δρόμου. Τυχαῖα εἶδαν λίγο παραπέρα μιὰ περάγκα ἀπὸ κείνες πὸυ χρησιμοποιοῦν οἱ ἐργάτες τοῦ ξυλάνθρακα. Πλησίασαν με προσοχή. 'Η Γκουάρντια Σιδιλ συχνὰ χρησιμοποιοῦσε τέτοιες παράγκες για νὰ κοιμῶνται και νὰ ξεκουράζονται. 'Ο 'Αστουριάνου ἔμεινε ἀπ' ἔξω ἐνῶ ὁ Σαμπατέ και ἡ Μαρία μπήκαν στὴν καλύβα. Στο μισόφωτο εἶδαν δυὸ ἄντρες νὰ κοιμῶνται — ένα νεαρό περίπου εἴκοσι χρονῶν, και ἕναν πὸυ ἔμοιαζε σάν παπποῦς του. 'Ο Σαμπατέ ζύπνησε τὸν νεαρό και χαμηλόφωνα τὸν ρώτησε για κάποιου χωριό. Τότε ὁ νεαρός ζύπνησε τὸν μεγάλο, πὸυ ἀποδείχτηκε πατέρας του. 'Ο ἡλικιωμένος ἀνακάθησε και δείχνοντας κακόχεφος ἀγριοκοίταξε τοὺς ξένους. 'Ο Σαμπατέ ἐπανελάθε τὴν ἐρώτησή του.

«'Εξαφανιστεῖτε ἀπὸ 'δῶ» γρύλλισε ὁ μεσόκοπος.

«Δὲν ξέρω τίποτα και δὲν θέλω νὰ ξέρω τίποτα!»

*Ὁμως ὁ Σαμπατέ ὑπομονετικὰ ἐπανελάθε τὴν ἐρώτησή του,

αὐτὴ τῇ φορᾷ στὰ Καταλανικά, — κάτι πού φάνηκε νὰ μαλακώνει τὸν μεσόκοπο. — Ὁ πατέρας τούς εἶπε ὅτι ἔλοι οἱ ἐργάτες στὴν περιοχὴ εἶχαν εἰδοποιηθεῖ τὴν προηγούμενη μέρα, ὅτι ἔπρεπε νὰ πληροφορηθοῦν τὴν Γκουάρντια Σιβίλ ἂν ἐμφανιζόταν τίποτα ξένο. Τούς εἶχαν θυμίσει ἐπίσης τὶς ποινὲς πού τούς περίμεναν ἂν δὲν ἔκαναν ἔτσι. Ὁ μεσόκοπος τούς προειδοποίησε ὅτι ἔπρεπε νὰ εξαφανιστοῦν τὸ ταχύτερο καὶ τούς ὑποσχέθηκε νὰ μὴν πει τίποτα, ἀλλὰ ἂν κάποιος τούς εἶχε δεῖ κοντὰ στὸ σπίτι του, αὐτὸ θὰ τὸν ἔδραζε σὲ μεγάλους μελεάδες.

Οἱ τρεῖς σύντροφοι ἔφυγαν μὲ συνοδὸ τὸ ἀγόρι πού θὰ τούς ὀδηγοῦσε στὸ δρόμο τους. Τούς ἐξήγησε ὅτι ὁ πατέρας του ἦταν συνδικαλισμένος καὶ ἡ ἀστυνομία πολλὰς φορὲς τὸν εἶχε συλλάβει καὶ τὸν εἶχε βασανίσει.

Μετὰ τὸν πόλεμο πέρασε δυὸ χρόνια σὲ στρατόπεδο συγκέντρωσης, καὶ ἀπὸ τότε εἶχε ἀρνηθεῖ νὰ ἀνακατευτεῖ σ' ὅποιονδήποτε μορφή πολιτικῆς δραστηριότητος. Ἐπειτα ὁ νεκρὸς δίστασε γιὰ μερικὰ δευτερόλεπτα καὶ εἶπε νὰ τὸν περιμένουν, καὶ γύρισε στὴν καλύβα. Ἀπ' ἐξω μπορούσαν ν' ἀκούσουν τὴ λογομαχία ἀνάμεσα στὸν πατέρα καὶ στὸ γιὸ πού μετὰ λίγα λεπτά γύρισε μ' ἕνα μεγάλο καρδὲλι φωμὶ καὶ τούς ἔδωσε τὶς πληροφορίες πού τοῦ εἶχαν ζητήσει. Μποροῦσαν νὰ εἶναι σίγουροι ὅτι ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς θὰ συνέχιζαν χωρὶς ἄλλα προβλήματα. Στὸ μεταξὺ εἶχαν προχωρήσει γιὰ καλὰ μέσζ στὰ βουνὰ καὶ καθὼς ἡ περιοχὴ ἦταν πολὺ ἀνώμαλη καὶ δασώδης ἀποφάσισαν νὰ ταξιδεύουν καὶ τὴ μέρα. Στὴ διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ πλησίασαν πολλὰς φορὲς καλύβες ξυλοκόπων πού τούς χαίρετησαν, ἀλλὰ δὲν ἔκαναν προσπάθεια νὰ τούς πιάσουν κουδέντα.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Ἀστουριάνο παραπονέθηκε ὅτι ἤθελε νὰ πιεῖ νερό, καθὼς ἦταν πολὺ διψασμένος.

Μὴ πρόσφατη ἐγχείρηση πού εἶχε κάνει τὸν ὑπογράωνε νὰ πίνει πολὺ νερό. Ὁ Σαμπατέ πού πάντα ὑποχωροῦσε ἀλλάξε τὴ διαδρομὴ. Κατέβηκαν στὴν πεδιάδα ὅπου ἔλπιζαν ὅτι θὰ ἔβρισκαν κάπου νερό καὶ ὅπου ἔδλεπαν συχνὰ παράγκες κτισμένες γιὰ τούς ἐργάτες τοῦ ξυλάνθρακα εἴτε γιὰ τούς ξυλοκόπους. Στὴν αὐτὴ μιᾶς τέτοιας παράγκες ὄρθηκαν τρεῖς ντιμιτζάνας πού ὁ κάτοχός τους τὶς εἶχε μισοθάψει στὸ χῶμα γιὰ νὰ διατηρεῖται τὸ κρασί κρύο. Ἦπιαν μ' εὐγνωμοσύνη καὶ γέμισαν τὰ φλασκιά τους. Ὁ Σαμπατέ πλήρωσε γιὰ τὸ κρασί ἀφήνοντας χρήματα κάτω ἀπ' τὴ μιὰ ντιμιτζάνα.

Ἀκόμη μιὰ φορὰ συνέχισαν τὸ ἀγὸβ ταξίδι τους σκορφαλώνοντας στὶς πλαγιὰς τῶν βουνῶν. Ἡ Μαρία ἦταν τόσο κουρασμέ-

νη πού όταν τελικά έφτασαν στο μέρος όπου θά διανυκτέρευαν έπεσε και κοιμήθηκε άμέσως. Σύντομα όμως οι σύντροφοί της έπρεπε νά τήν ξυπνήσουν. Είχαν άκούσει πυροβολισμούς εκεί κοντά. Μπορούσε νά είναι και κάποιος κυνηγός. Θά ήταν όμως καλύτερα νά απομακρυνθούν για κάθε ένδεχόμενο. Ο Σαμπατέ ήξερε ότι πίσω τους είχαν αφήσει πολύ καθαρά ίχνη.

Άκόμη μιá φορά εμφανίστηκε τó πρόβλημα τού νερού. Ένώ περνούσαν μιá γέφυρα μέσα στη νύχτα, ó Άστουριάνο είπε ότι άκουσε νερό από κάτω και πήγε μέχρι τήν δχθη τού ρυακιού αλλά εκεί δέν υπήρχε τίποτα άλλο, από άμμο και χαλίγια. Η γη γινόταν όλο πιό ξερή κι άμμώδης κι έπρεπε ν' ανοίγουν τó δρόμο τους ανάμεσα από τούς βάτους, σπάζοντας τά κλαδιά με τά μπαστούνια τους. Όταν επιτέλους έφτασαν σέ πιό ανοιχτό έδαφος τά χέρια τους είχαν καταπληγιάσει άπ' τ' άγκάθια. Η Μαρία, πολύ πιό μικρόσωμη άπ' τούς δυó συντρόφους της, είχε άποκτήσει ένα έντελώς άξιοθρήνητο ύφος. Όμως με τήν αύγή έφτασαν τελικά σ' ένα δημοφο λιβάδι σκεπασμένο με γρασιδι: κι άνακάλυψαν μιá πηγή με δροσερό νερό. Εύτυχία!!! Ήπιαν όσπου νά γεμίσουν τήν κοιλιά τους, γέμισαν τά παγούρια τους κι άφού λούστηκαν κιόλας συνέχισαν τó δρόμο τους. Ένώ περπατούσαν έχασαν τελείως τήν αίσθηση τού χρόνου και προχωρώντας ή γη άλλαξε και πάλι άπότοια. Εμφανίστηκαν βράχια και χερσίδρες παντού και τó δρόμο εκλείναν μεγάλοι όρεινοί όγκοι, χωρίς ίχνος γρασιδι: πάνω τους. Ταξίδευαν άργά ξοδεύοντας μεγάλο μέρος άπ' τίς δυνάμεις τους. Για μιá άκόμη φορά στίς πλαγιές τών βουνών θά έμεναν άκάλυπτοι, κι έτσι ήταν άναγκασμένοι νά ταξιδέουν νύχτα. Ήταν αρκετά δύσκολο και διαρκώς κινδύνευαν νά χαρακωθούν άσχημα άπ' τούς βράχους και τά μυτερα χαλίγια. Τελικά όμως πέρασαν κι αύτή τή δύσβατη ζώνη κι ó Σαμπατέ ξεκίνησε για νά βρει ένα μέρος όπου θά μπορούσαν νά άναπαυτούν μερικés ώρες. Κατάφεραν νά σκαρφαλώσουν τήν άπότομη πλαγιά ενός βουνού και έφτασαν σ' ένα ξέφωτο όπου πίστευαν ότι θά μπορούσαν νά ξεκουραστούν, μακριά από άδιάκριτα μάτια. Εκεί άξαντημένοι κοιμήθηκαν σάν μωρά.

Η Μαρία ήταν ή πρώτη πού ξύπνησε με τήν αύγή και όταν κοίταξε γύρω της παραλίγο νά λιποθυμήσει: Τó μικρό ξέφωτο όπου είχαν περάσει τή νύχτα τους τελείωνε λίγο παραπέρα σ' έναν άπότομο γκρεμό, και φαινόταν καθαρά στο θάθος ένας δρόμος πού οδηγούσε σ' ένα μεγάλο άγρόκτημα. Ξύπνησε άμέσως τούς συντρόφους της. Δέ μπόρεσαν νά κοπτήσουν ένα χαμόγελο, βλέποντας ότι είχαν

διαλέξει ένα από τα πιο επικίνδυνα μέρη της περιοχής για να περάσουν τη νύχτα τους.

Άρχισαν πάλι να κατεβαίνουν τα βουνά και κρύφτηκαν σ' ένα δάσος. Ήταν πεινασμένοι κι οι τροφές τους είχαν εξαντληθεί και πάλι. Σ' ένα λιβάδι βρήκαν ένα μαρούλι που το μοιράστηκαν ο Σαμπάτε κι η Μαρία — ο Άστούριάνο άρνήθηκε να το άγγιξει —.

Κατά τις 10 το πρωί πλησίασαν ένα αγρόκτημα όπου στην πόρτα αντίληφτηκαν να παίζουν ξέγνοιαστα δυο μικρά αγόρια. Πλησίασαν και τα ρώτησαν αν ήταν μέσα οι γονείς τους. Τα μικρά είπαν με φυσικότητα ότι ο πατέρας τους ήταν στη φυλακή και η μητέρα τους είχε πάει το πρωί στο χωριό να κάνει ψώνια. Οι τρεις σύντροφοι άποσάσισαν να περιμένουν την οικοκυρά του σπιτιού να γυρίσει και κρύφτηκαν λίγο παραπέρα, σ' ένα μέρος απ' όπου θα μπορούσαν να βλέπουν τον δρόμο προς το σπίτι. Όταν γύρισε η γυναίκα ο Σαμπάτε κι η Μαρία πήγαν να συζητήσουν μαζί της ενώ ο Άστούριάνο έμεινε πίσω. Ο τύπος είχε δώσει μια πλήρη περιγραφή των φυγάδων αλλά η αστυνομία δεν ήξερε για την παρουσία της Μαρίας στη συντροφιά και είχε προειδοποιήσει τους κατοίκους για δυο άντρες, όχι για έναν άντρα και μια γυναίκα. Στη συζήτηση με τη γυναίκα ο Σαμπάτε έμαθε ότι ο άντρας της ήταν Σοσιαλιστής και είχε συλληφθεί επειδή είχε συμμετάσχει σε μια συγκέντρωση άριστων στο χωριό. Τρία γόνατα τον είχαν κλεισμένο στις φυλακές της Γκερόνα.

Η γυναίκα τους πούλησε μερικά αυγά ένα κουνέλι, ψωμί και κρασί, που ο Έλ Τσίκο τα πλήρωσε γενναϊόδωστ και άφησε μάλιστα πίσω του και γοήματα για δώρο. Η γυναίκα τα δέχτηκε μ' ευγνωμοσύνη.

Μια ακόμη φορά κατασκήνωσαν στα βουνά, κι ενώ οι άλλοι έγδερναν το κουνέλι κι έτοιμάζαν τη φωτιά, η Μαρία έπωφελήθηκε απ' τη λαπάδα για να κάνει ένα μπάνιο σ' ένα κοντινό ρυάκι κι έπειτα άναπλήρωσε τον χαμένο της ύπνο. Όταν ξύπνησε το γεύμα ήταν έτοιμο: ψητό κουνέλι. Μετά ξεκουράστηκαν, περιμένοντας να πέσει το θράδυ για να συνεχίσουν το ταξίδι τους. Τώρα το έξαρος ήταν λιγότερο θραυώδες κι είχαν καλό κέφι, αλλά σύντομα τον ουρανό κάλυψαν βαρείς σύννεφα κι άρχισε να βρέχει. Έπεσε η νύχτα και με την αγή κι οι τρεις τους ήταν βρεγμένοι ως το κόκαλο. Τέλος έφτασαν σε μια εγκαταλελειμμένη φάρμα. Στο σταύλο υπήρχε ένας σωρός άχυρο και κοιμήθηκαν εκεί. Ήταν η πρώτη

φορά πού κοιμήθηκαν κάτω από στέγη μετά την αναχώρησή τους από τή Βαρκελώνη.

Ὁ Σαμπατέ κι ὁ Ἀστουριάνο κοιμήθηκαν σχεδὸν ἀμέσως ἀλλὰ ἡ Μαρία δὲ μπορούσε νὰ κλείσει μάτι καθὼς ὁ σταῦλος ἦταν γεμάτος ποντίκια πού χοροπηδοῦσαν ἀδιάφορα πάνω στὰ σώματα τῶν δυὸ κοιμισμένων ἀνδρῶν ἦταν πολὺ τρομαγμένη ἀκόμη καὶ γιὰ νὰ ξαπλώσει. Ὅταν ὁ Σαμπατέ ξύπνησε πλησίασε τὴν κοντινὴ φάρμα. Ἦταν Κυριακὴ κι ὅσο μπορούσαν νὰ δοῦν οἱ μόνοι κάτοικοι ἦταν δυὸ γυναῖκες, ἡ μιὰ πολὺ νέα. Ἀποσάσισε νὰ παρουσιαστῆ αὐτὸς κι οἱ δυὸ φίλοι του σὰν παραθεριστές. Ὁ Σαμπατέ εἶχε γοητευτικὴ φωνὴ δταν μιλοῦσε Καταλινικὰ καὶ δὲ δυσκολεύτηκε νὰ πείσει τίς δυὸ γυναῖκες νὰ τοὺς πουλήσουν δυὸ κόττες, λίγο χοιρομέρι καὶ κρασί. Ρώτησε ἂν μπορούσε νὰ τὰ μαγειρέψει στὴ φάρμα καὶ οἱ δυὸ γυναῖκες δέχτηκαν πρόθυμα. Ἐνῶ συζητοῦσε μὲ τίς γυναῖκες τοῦ σπιτιοῦ, ὁ Ἐλ Τοίκο κι ἡ Μαρία μαδούσαν τίς κόττες. Καθὼς ἐψήγαν τίς πατάτες εἶδαν δυὸ ἀνθρώπους νὰ πλησιάζουν τὸ ἀγρόκτημα. Ἡ Μαρία εἶπε νὰ τὸ βάλουν στὰ πόδια, ἀλλὰ τὸ κορίτσι ἤρθε καὶ τοὺς εἶπε ὅτι ἦταν ὁ κατέρας τῆς κι ὁ ἀδερφός τῆς. Ὁ Σαμπατέ ἔβαλε πάλι τὴν κατοκρόλα στὴ φωτιά. ἔτοιμος νὰ τὴν πάρει μαζί του ἂν χρειάζεταν νὰ τὸ σκάσουν βιαστικά, κι ἔκατσε νὰ περιμένει. Ἡ γυναίκα τοὺς σύστησε σὰν παραθεριστές πού εἶχαν ἀγοράσει μερικές προμήθειες ἀλλὰ ὁ πατέρας τοὺς εἶπε νὰ μαζέψουν ἀμέσως τὰ πράγματά τους, καὶ τοὺς ἔβγαλε ἀπ' τὸ σπίτι. Μετὰ ἀπὸ μιὰ μικρὴ λογομαχία ἀνάμεσα στὸν πατέρα καὶ στὴν κόρη, ὁ πατέρας ὑποχώρησε καὶ τοὺς ἐπέτρεψε νὰ φᾶνε ἡσυχὰ τὸ γεῦμα πού εἶχαν ἑτοιμάσει. Ἐπειτα ὁ Σαμπατέ κέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνη τοῦ πατέρα χωρὶς δυσκολία. Ἐνῶ μιλοῦσαν ἐκεῖνος τοὺς εἶπε τὰ ἴδια πράγματα μὲ τὸν ἐργάτη τοῦ λιθάνθρακα — ὅτι εἶχαν προειδοποιήσει ἄλλους στὴν περιοχὴ γιὰ τίς ποιινὲς πού τοὺς περιμέναν ἂν δὲν εἰδοποιούσαν γιὰ ὁποιοδήποτε ξένο ἀντιλαμπάγονταν. Ὁ Σαμπατέ τοῦ εἶπε ὅτι αὐτὸς κι οἱ φίλοι του θὰ περνοῦσαν τὰ Γαλλικὰ σύνορα γιὰ νὰ ψάξουν γιὰ δουλειά. Γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ παρουσία τῆς Μαρίας ἐμπόδιζε τοὺς κατοίκους νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι οἱ ταξιδιώτες ἦταν αὐτοὶ πού ζητοῦσε ἡ Γκουάρντια Σιβίλ. Μετὰ ἀπὸ λίγη συζήτηση ὁ Σαμπατέ κατάφερε νὰ πείσει τὸν πατέρα νὰ στείλει τὴν κόρη του στὸ χωριό, νὰ πάρει μερικές προμήθειες γι' αὐτοὺς — ψωμί, κονσέρβες μὲ χοιρομέρι καὶ τέτοια —. Καί, τέλος, τοῦ εἶπε ὅτι χρειάζεταν ἓνα καλὸ μέρος νὰ περάσουν τὴ νύχτα, καὶ τὸν ρώτησε ἂν μπορούσαν νὰ διανυκτερεύσουν στὸ σταῦ-

λο, κάτι τὸ ὁποῖο στὸ τέλος τὸ δέχτηκε κι αὐτὸ ὁ ἀντρας. Δὲν ὑπῆρχαν ποινικία στὸ σταῦλο καὶ πέρασαν μιὰ ἡσυχὴ νύχτα.

Νωρὶς τὸ ἐπόμενο πρωὶ ἐμφανίστηκε ἡ κόρη, φέρνοντας μαζί της μιὰ κασαρόλα ἀχνιστὴ κρεμμυδόσουπα. "Ἐξω ἔβρεχε πολὺ καὶ μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Σαμπατέ ρώτησε ἂν θὰ μπορούσαν νὰ μείνουν μέχρι νὰ καθαρίσει ὁ οὐρανός. "Ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ ἀντρας ἔπαψε νάναυ ὑποχωρητικός. Τὸς εἶπε νὰ ἐξαφανιστοῦν ἀμέσως κι ἂν τυχόν τὸς συνέβαινε τίποτα νὰ μὴ βγάλουν κουδέντα βτι ἦταν σπίτι του. Πρὶν νὰ φύγει ἡ Μαρία ἄφησε ἓνα φάκελλο γιὰ τὴν κόρη γράφοντας ἀπ' ἔξω «Γιὰ τὴν Ρ...», γιὰ ν' ἀγοράσει ἓνα ἀδιάβροχο». Ἡ Ρ... ἦταν ἡ θυγατέρα καὶ μέσα στὸ φάκελλο ὑπῆρχαν περισσότερα χρήματα ἀπ' ὅσα θὰ ἤθελε γιὰ νὰ ἀγοράσει ἑφτά ἀδιάβροχα.

Αὐτὴ τὴ μέρα προχώρησαν κάτω ἀπ' τὴ βροχή, ἀλλὰ ἡ διάθεσή τους ἦταν τώρα πιά πολὺ καλὴ. Στὸ μεταξύ ὁ Σαμπατέ εἶχε μάθει πού θρισκόταν καὶ διασκέδαζε μὲ τίς ἀναμνήσεις του ἀπὸ τὸ δρόμο. Ἄλλὰ ὁ Ἀστουριάνο ἄρχισε νὰ μὴ περπατᾷ μαζί τους ἀλλὰ ν' ἀκολουθεῖ ἀπὸ πίσω τους καὶ σὲ μιὰ περίπτωσι, ἔπαφιν τελείως νὰ τὸν βλέπουν. Ὁ Σαμπατέ τὸν σὼνάξε ἀλλὰ αὐτὸς ἔρηγησε νὰ ἀπαντήσει ἂν καὶ δὲν ἦταν πολὺ μακρυνά. "Ὅταν ἐπιτέλους βρέθηκαν ὁ Σαμπατέ εἶπε: «Μᾶς ἔδωσες μεγάλη τρομάρια».

Ὁ Ἀστουριάνο ἄρχισε νὰ γκρινιάζει ἀνατάπαστα — ἀνκιφίβολα ἐνοιθεθε ὅτι ὁ λόγος γιὰ τὴν τρομάρια πὺ τὸς ἔδωσε ἦταν ὅτι αὐτὸς κουδαλοῦσε βλα τὰ χρήματα τῆς ληστείας.

Πέρασαν δυὸ μέρες χωρὶς τίποτα ἀπρόσπτο κατὰ τίς ὁποῖες κάλυψαν μεγάλο μέρος τῆς ἀπόστασης κι βλοῖ τους εἶχαν καλὰ κέφια. Τὴ νύχτα τήρουσαν αὐστηρὰ τὴ θάρδια. Οἱ δυὸ κοιμόταν κι ὁ ἓνας φυλοῦσε σκοπός. Τὸ ἔδαφος ἦταν πολὺ πιὸ εὐκολο νὰ τὸ περάσουν τώρα. Εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀνοίγει ὁ καιρός. Πλησιάζε ἡ ἀνοιξη κι ἡ ὁδοπορία ἦταν εὐχάριστη. Ζωάκια τὸς ἔβλεπαν καθὼς προχωροῦσαν καὶ πότε-πότε ἓνας λαγός πηδοῦσε στὸ μονοπάτι μπροστά τους καὶ ἔδω κι ἐκεῖ οἱ ταξιδιῶτες σταμπάτουσαν γιὰ νὰ μαζέψουν κάσταννα.

Στὴν ἀρχὴ τῆς τρίτης μέρας εἶδαν μιὰ φάρμα λίγο παραπέρα ἀπὸ κεῖ πὺ εἶχαν διανυκτερεύσει. Ὁ Σαμπατέ κι ἡ Μαρία πῆγαν νὰ πάρουν προμήθειες κι ὁ Ἀστουριάνο ἔμεινε κρυμμένος, ὅπως καὶ τὴν ἄλλη φορὰ. Γύρισαν μ' αὐτὰ ψωμὶ καὶ κρασί, γιὰ ν' ἀνακαλύψουν ὅτι εἶχε ἐξαφκνιστεῖ, παίρνοντας μαζί του τὸν ταξιδιωτικὸ του σάκο, τὸ ὄπλοπολυβόλο του καὶ τὸ μπαστῶνι του. Αὐτὴ

τή φορά δὲ μπορούσαν νάχουν ἀμφιβολίες: Τὸ εἶχε σκάσει!! Αὐτὴ ἢ προδοσία, δυὸ φορές πιὸ ὀδυνηρὴ γιατί τὴν εἶχαν προβλέψει ἀπὸ τὴ Βαρκελώνη, ἔκανε τὸν Σαμπατέ νὰ χάσει τὴν αὐτοκυριαρχία του, κάτι πού σπανίως συνέβαινε.

Βημάτιζε μπρὸς καὶ πίσω ἀγριεμένος θρίζοντας τὸν ἐπιτό του. Τελικὰ ἡ Μαρία κατάφερε νὰ τὸν ἡρεμήσει. «Δὲ χάθηκε κι ὁ κόσμος! Ἔφυγε μὲ τὰ λεπτά, καὶ τί μ' αὐτό; Δές το ἀπ' τὴν καλὴ πλευρά: Θὰ μπορούσε νὰ μᾶς ἔχει σκοτώσει ἐδῶ πού εἴμαστε. Μὴν στενοχωριέσαι λοιπὸν καὶ τόσο. Θὰ μπορούσε νὰ μᾶς κυττάξει: αὐτὴ τὴ στιγμή καὶ νὰ μᾶς πυροβολεῖ».

Ὁ Σαμπατέ κάθισε σ' ἓνα κοριὸ καὶ κύτταξε γύρω του. Τὰ μάτια του ἔπεσαν σ' ἓνα χαμηλὸ λόφο. Ἐγειρε τὸ κεφάλι του καὶ σκέφτηκε μιὰ στιγμή κι ἔπειτα εἶπε δυνατὰ: «Μόνον ἓνα πρᾶγμα μπορούμε νὰ κάνουμε τώρα, νὰ γυρίσουμε στὴ Βαρκελώνη». Σηκώθηκε καὶ προχώρησε πρὸς τὸ λόφο. Ἡ Μαρία ἀκολουθοῦσε χωρὶς νὰ πεῖ λέξη. Ὁ λόφος ἦταν καλυμμένος μὲ βάρτα καὶ μικρὰ δέντρα καὶ τοὺς ἦταν δύσκολο νὰ σακρφαλῶσουν μέχρι τὴν κορυφή. Ὅμως παρὰ τὴν πυκνὴ βλάστηση ἡ κορυφή ἔδειχνε δι: θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι γυμνή.

Προχώρησαν ὅσο πιὸ γρήγορα μπορούσαν, σὰν νὰ ἤθελαν νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν περιοχὴ τὸ ταχύτερο δυνατόν καὶ νὰ ἐπιστρέψουν. Σαφινικὰ ὁ Σαμπατέ ἔπιασε τὴ Μαρία ἀπ' τὸ χέρι, φιθυρίζοντάς της νὰ μείνει ἀκίνητη. Μπορούσαν νὰ ἀκούσουν ἤχους θημάτων καὶ σπάσιμο κλαδῶν. Ἦταν, ὅπως σκέφτηκαν, ὁ Ἀστουριάνο πού προχωροῦσε μπροστὰ τους. Ὁ Ἐλ Τσίκο ἔκανε μερικὰ θήματα μπρὸς, ἀλλὰ ἡ Μαρία τὸν κράτησε.

«Μὴ πηγαίνεις. θὰ σε σκοτώσει. Εἶναι ἔτοιμος γιὰ ὅλα καὶ εἶσαι εὐκολὴ λεία γιὰ τὸ ὀπλοπολυδόλο του ἀπὸ ἐκεῖ πέρα».

Αὐτὸς πράγματι σταμάτησε Ἐνα τέταρτο ἀργότερα ἄκουσαν τὰ θήματα νὰ ἐπιστρέφουν. Ὁ Ἀστουριάνο εἶχε γυρίσει γιὰ νὰ ἐλέγξει: ἂν πιάγῃσι εἶχανε προχωρήσει ποδὸ τὴν Βαρκελώνη, ἀλλὰ δὲν ἦταν εὐκόλο νὰ δεῖ τὸ ὄρθιο ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου. Ἐξαιτίας τῆς πυκνῆς βλάστησης.

Ὁ Σαμπατέ δὲ μπορούσε νὰ συγκρατηθεῖ. Χαμηλόφωνα ἄρχισε νὰ λέει: στὴ Μαρία δι: τὰ λεωτὰ ἦταν ἀπαραίτητα γιὰ τίς διαβάδες τῆς ἀντίστασης, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ βοηθήσουν τοὺς συντρόφους στὶς φυλακὲς καὶ τίς οἰκογένειές τους, καὶ τέτοια. Ἀφοῦ εἶπε τὸν πόνο του στὴ Μορ'α ὁ Ἐλ Τσίκο ἔάπλωσε μὲ τὸ πρόσωπο στὸ χῶμισ γιὰ καμμιὰ ὥρα. Στὸ τέλος βοήθησε τί νὰ κάνει. Ἐβγαλε

τούς χάρτες και τὰ δρομολόγια τῶν λεωφορείων κι ἀφοῦ τὰ ἐξέ-
ταξε γιά μερικά λεπτά εἶπε στή Μαρία «πρὶν τίς ἔξι ἡ ὥρα πρέπει
νᾶμαστε στοῦ κοντινότερου χωριό».

«Ποῖο χωριό δηλαδή;»

«Εἶναι ἡ Σάντα Κολόμια ντὲ Φαρνές. Σίγουρα θὰ βρούμε αὐτὸν
τὸ μπάσταρδο ἐκεῖ πέρα. Θὰ προσπαθήσει νὰ πάρει ἀπὸ κεῖ τίς
προμήθειές του καὶ νὰ φύγει μὲ τὸ λεωφορεῖο ἀπ' τὸ χωριό».

Πήρανε τὸ δρόμο τὸν ὁποῖο ὁ Σαμπατέ κατάλαβε δι: θὰ
πῆρε καὶ ὁ Ἀστουριάνο. Τὸ ἔδαφος ἦταν ἀμμώδες κι ὁ Σαμπατέ
προχωροῦσε μὲ τὰ μάτια καρφωμένα στοῦ χῶμα μπροστά του.

«Γιὰ τί κοιτάξεις;»

«Οἱ μπότες του εἶναι φτιαγμένες σὰν τίς δικές μου. Θέλω
νὰ δοῦ τὰ ἴχνη».

Ἐνῶ περπατοῦσαν ἀλλάξε τὸ πρόσωπο τοῦ Σαμπατέ.

Τὸ ὄψος του εἰδειχνε χαρούμενο. Τὰ ἴχνη ἀπὸ τίς μπότες φαι-
νόταν καθαρά. Ὁ Ἀστουριάνο ἦταν πονηρὸς ἀλλὰ ὄχι ἀρκετὰ γιὰ
νὰ ξεγελάσει τὸν Σαμπατέ. Γιὰ νὰ ἀποφύγει νὰ ἀφήσει ἴχνη ὁ φυ-
γάδας ἔσπερνε ἕνα κλαδί πίσω του. Ποιὸς ἄλλος θὰ μπορούσε νᾶχει
πάρει τέτοιες προφυλάξεις;

Ἐφτασαν σ' ἕνα σημεῖο πού ὁ δρόμος ἔκανε ἀνοιχτὴ στροφή
κι ὅπου ὑπῆρχε ἕνα μονοπάτι τὸ ὁποῖο προφανῶς χρησιμοποιοῦσαν
οἱ ταξιδιῶτες γιὰ νὰ κἀσουν ὁρῶμο.

Τὰ ἴχνη τελειωναν ἐκεῖ. Ὁ Σαμπατέ προχώρησε στοῦ μονο-
πάτι λίγα μέτρα καὶ γύρισε ντραγιώντας θριαμβευτικὰ ἕνα φρεσκο-
κομμένο κλαδί. Δὲν ὑπῆρχε ἀμφιβολία τώρα δι: ἀκολουθοῦσαν τὸν
Ἀστουριάνο. Ὁ Σαμπατέ κι ἡ Μαρία ἔφτασαν σύντομα στοῦ δρόμο
πού ὀδηγοῦσε στοῦ Σάντα Κολόμια, ἀλλὰ περίμεναν νὰ πέσει ἡ νύχτα
πρὶν θγοῦν στὴν πόλη. Ἡ Μαρία ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὴ στάση γιὰ
νὰ ἀλλάξει τὰ τραχειὰ ὀρειβατικὰ παντελόνια της μὲ μιὰ φούστα.
Προχώρησαν στοῦ χωριὸ καθὼς ἔπαρτε τὸ βράδυ.

Ὁ Σαμπατέ προσπάθησε νὰ ὑπολογίσει τίς πιθανότητες νὰ
συναντήσουν τὸν ἀνύποπτο πρῶην φίλο τους. Τὸ χωριὸ ἦταν πολὺ
μεγάλο ἀλλὰ ἦταν σίγουρος δι: ὁ Ἀστουριάνο θὰ ἦταν κάπου ἐκεῖ
κι αὐτός, καθὼς, ἂν καὶ εἶχε ξεκινήσει πρὶν ἀπ' αὐτούς, δὲ θὰ ἦταν
τόσο ἡλίθιος νὰ κυκλοφορεῖ μὲ τὸ φῶς τῆς μέρας μέσα στοῦ χωριό.
Προφανῶς θὰ εἶχε κάνει τὸ ἴδιο μ' αὐτούς. Θὰ περίμενε νὰ νυχτώ-
σει. Ὅταν τὸ σκοτάδι ἔπεσε στοῦ Σάντα Κολόμια οἱ κρυπᾶνες τῆς
ἐκκλησίας χτυποῦσαν ἥδη ἔξι ἡ ὥρα. Προχωρώντας πρὸς τὸ πα-
ζάρι ὁ Σαμπατέ ὄρῆκε αὐτὸν πού ζητοῦσε. Ἦταν σ' ἕνα κατά-

στημα στη δεξιά μεριά του δρόμου. Έπρεπε νάνα: προσεκτικός γιατί δὲν ἤξερε πῶς θὰ ἀντιδρούσε ὁ ἄλλος. Ὁ Ἄστουριάνο ἦταν ἱκανὸς νὰ τὸν πυροβολήσει μέσα στο κέντρο τῆς πόλης.

Οἱ δρόμοι ἦταν ἐρημοί, ἔτσι: ὁ Σαμπατέ εἶπε στὴ Μαρία νὰ κρυπτεῖ ἐνῶ ὁ ἴδιος πλησίασε τὸ μαγαζί. Ἡ Μαρία εἶδειχε ἐτοιμὴ νὰ λιποθυμήσει, τὰ γόνατά της ἔτρευν. Ὁ πρῶην γκουερίλλα θῆηκε ἀπ' τὸ κατάστημα. Δὲν κουβαλοῦσε πιὰ τὸν ταξιδιωτικὸ του σάκκο ἀλλὰ ἓνα καλάθι: γιὰ φῶνια, ἀπ' αὐτὰ πού ἔχουν οἱ χωρικοὶ καὶ περπατοῦσε γρήγορα καὶ ἀπόσεκτα. Καθὼς πέρασε τὴν ἐξώπορτα ὁ Σαμπατέ προχώρησε ἴσια πάνω του.

«Τί ἐγινε μὲ σένα; Μᾶς κατατρόμαξες γιὰ ἓνα διάστημα...».

Τὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου ἐγινε κατάγλωμο. Ἐφῆσε κάτω τὴν τσάντα μὲ τίς τροφές κ' ἀκριθῶς ἐκείνη τῇ στιγμῇ ἢ ὑπάλληλος τοῦ μαγαζιοῦ θῆηκε τρέχοντας φωνάζοντάς του ὅτι εἶχε ξεχάσει: τίς μποτίλιες υἱ τὸ κρασί. Στάθηκε ἀναποφάσιτος κοιτάζοντας μιὰ τῇ γυναίκα καὶ μιὰ τὸ Σαμπατέ. Ὁ τελευταῖος εἶπε στὸν Ἄστουριάνο νὰ πάει: νὰ πάρει: τὸ κρασί. Ὅταν γύρισε μὲ τίς μποτίλιες τίς ἔδωσε στὴ Μαρία πού εἶχε στὸ μεταξὺ πλησίασε: τὸ Σαμπατέ. Ἦταν φανερό ὅτι τὰ εἶχε κοπανήσει γιὰ τὰ καλά. Κι οἱ τρεῖς μαζί ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸ μαγαζί μὲ τὸν Σαμπατέ λίγο πιὸ πίσω ἀπ' τοὺς ἄλλους δύο. Ὅταν θρέθηκαν σὲ ἀσφάλεια, λίγο πιὸ ἐξω ἀπ' τὸ χωριό, ὁ Ἐλ Τοίκο εἶπε νὰ σταματήσουν καὶ ζήτησε ἐξηγήσεις ἀπὸ τὸν ἄλλο. Αὐτὸς ἐξήγησε μέσα στο μεθύσι: του ὅτι ἐνῶ περίμενε τὴν ἐπιστροφή τοῦ Σαμπατέ καὶ τῆς Μαρίας εἶδε... τέσσερις τῆς Γκουάρντια Σιβίλ λίγο παραπέρα. Μάζεψε τὸ σάκκο καὶ τῶσκασε. Τοῦ φώναξαν ἀρκετὲς φορὲς νὰ σταματήσει: ἀλλὰ ἔτρεξε μὲχρι νὰ φτάσει στὸ χωριό. Εἶπε ὅτι τὰ πόδια του πληγώθηκαν καὶ ἔδωσε καὶ ἄλλες ἠλίθιες ἐξηγήσεις μὲ τὸ ἴδιο ὕφος. Συνέχισε νὰ λέει ὅτι ἤξερε ὅτι: θὰ τοὺς συναντοῦσε στὴ Σάντα Κολόγια καὶ αὐτὸ πού τὸν ἐνδιέφερε κυρίως ἦταν νὰ σώσει: τὸ χρῆμα καὶ νὰ ἀμακρῶνει τὴν Γκουάρντια Σιβίλ ἀπὸ 'κεῖ πάνω ὅπου κρύβονταν οἱ φίλοι του. Ὁ Σαμπατέ ἄκουσε μὲ ἀπάθεια. χωρὶς νὰ τὸν διακόψει: καὶ ἔπειτα εἶπε:

«Μόνον ἓνα πρᾶγμα δὲν καταλαβαίνω. Ἐμεῖς εἶδαμε περισσότερους ἀπὸ τέσσερις τῆς Γκουάρντια Σιβίλ».

«Βέβαια, ἦταν τουλάχιστον ὀχτώ», συμπλήρωσε ὁ Ἄστουριάνο.

«Καὶ τὸ χρῆμα — πού εἶναι;»

«Τὸ ἔκρυφα λίγο παραπέρα ἀπ' τὸ χωριό».

«Έντάξει, πάμε νά τὸ πάρουμε».

«Θυμάσαι πού τὸ ἔβαλες;»

«Βέβαια! Ἄντε, πάμε!»

Ἡ Μαρία δὲν πίστευε ὅτι εἶχε κρυμμένο τὸ χρῆμα πουθενά κι ἔκανε νοήματα στὸν Σαμπατέ νά ψάξει στὸ καλάθι, ἀλλὰ ὁ Σαμπατέ δὲν πίστευε ἔτσι: πού εἶχαν ἔρθει τὰ πράγματα εἰς ὁ ἄλλος μπορούσε ἀκόμη νά τοὺς κοροιδεύει.

Περπατοῦσαν τρία τέταρτα γύρω ἀπ' τὸ χωριὸ ὅταν ὁ Σαμπατέ ἔχασε τὸν ἄλλο γιὰ μιὰ στιγμή. Ἄν ὁ Ἄστουριάνο ἔκανε προσπάθεια νά τὸ σκάσει ἦταν καταδικασμένος. Θάπρεπε νά τὸ ξέρει ὅτι τώρα μιὰ ἀπόδραση δὲν εἶχε ἐλπίδες ἐπιτυχίας, καὶ πράγματι στὸ τέλος εἶπε στὸ Σαμπατέ σὰν ἀπορτημένος:

«Γιατί γυρνᾶμε ἔτσι γύρω γύρω; Γιατί ψάχνεις;»

«Τὸ μέρος ὅπου ἔβαλες τὰ χρήματα», ἀπάντησε παγερὰ ὁ Σαμπατέ.

«Ἄ, αὐτό! Τὰ λεφτά; Τὰ ἔχω μαζί μου στὸ καλάθι δέβεια! Hombre! Πού νόμιζες ὅτι ἦταν;»

Καὶ πράγματι: ἐκεῖ ἦταν, καλὰ φυλαγμένα σὲ πλαστικὸ γιὰ νά προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὴ βροχή. Τὸ καλάθι ἦταν ἐπίσης γερὰ ἐφοδιασμένο μὲ ζαμπόν, λουκάνικα, κουτιά μὲ σαρδέλλες, τόνο κι ἀκόμη σοκολάτες καὶ γλυκά.

Ὁ Ἄστουριάνο σταμάτησε νά κάνει ἓνα τσιγάρο. Ὅπως πάντα, στὸ σκοτάδι: ἔβγαλε τὸ τζάκετ του καὶ γονάτισε χάμω μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τὸ ἔδαφος, ὅπως ἄναβε τὸ τσιγάρο. Ὁ Σαμπατέ πρόσεξε ὅτι τὸ μόνο ὄπλο πού εἶχε ἦταν ἓνα πιστόλι, στὴ θήκη τοῦ ὤμου του, καὶ τὸν ρώτησε τί ἔγινε μὲ τὸ ὄπλοπολυβόλο. Ὁ ἄλλος τοῦ ἀπάντησε ὅτι τὸ εἶχε πετάξει γιὰ νά τὸ σκάσει πιὸ ἄνετα. Ὁ Σαμπατέ κινδύνεψε νά χειροδικήσει: ἀλλὰ κατάφερε νά ἐλέγξει τὸν ἑαυτό του, ἂν καὶ ἔτρεμε ἀπὸ ὀργή. Καπνίζοντας τὸ τσιγάρο του ὁ Ἄστουριάνο σήκωσε τοὺς ὤμους του κι ἔδωσε κι ἄλλες ἐξηγήσεις ἀκόμη πιὸ παράλογες κι ἀντιφατικές ἀπὸ τίς προηγούμενες. Ὁ Σαμπατέ καὶ ἡ Μαρία ἄκουγαν σιωπηλοί, μὲ παγερὸ ὄψος.

Τὸ βραδυνοὸ αὐτὴ τὴ φορὰ ἦταν ἐξαιρετικὸ — καλαμαράκια, φρέσκο ψωμί, ἀκόμη καὶ σαμπάνια. Ὁ Ἄστουριάνο δὲν ἔνοιωθε καλὰ ὕστερα ἀπὸ τόσο κρασί κι ἡ σαμπάνια πρόσθεσε κι ἄλλους στοὺς φόβους πού ἤδη ἔνοιωθε. Ἀκόμη καὶ σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση δὲν ἦταν τόσο ἠλίθιος ὥστε νά πιστέψει: ὅτι εἶχε κοροιδέψει τοὺς ἄλλους. Ὁ ψυχρὸς τρόπος πού ὁ Σαμπατέ εἶχε δεχθεῖ τὴν ἴσο-

ρία θάπρεπε νά τόν προειδοποιήσει καλύτερα ἀπό οποιαδήποτε ἐνδειξη ὀργῆς.

Πρὶν νά ξεκινήσουν καί πάλι ὁ Σαμπατέ εἶπε στή Μαρία νά μείνει πίσω ἀπὸ τὸν Ἀστουριάνο ἐνῶ ὁ ἴδιος θά προχωροῦσε ἀπὸ μπρός. Ἄν ἔκανε τὴν παραμικρὴ ὑποπτη κίνηση νά τὸν χτυποῦσε στὸ κεφάλι μὲ τὸ θαρὺ τῆς μπαστούνι.

Ἐνῶ διέσχιζαν μιὰ γέφυρα ὁ Ἀστουριάνο κάθησε στὸ παραπέτο σὰν νά ἠθελε νά λιποθυμήσει, ἀλλὰ τὸ δεξί του χέρι τὸ εἶχε μέσα στὸ σακκάκι του, πιάνοντας τὸ πιστόλι. Ὁ Σαμπατέ γύρισε πίσω καθὼς οἱ σύντροφοι ἀργοποροῦσαν, ἀλλὰ ἡ Μαρία τοῦ ἔκανε σιγιάλο νά μείνει ἐκεῖ πού ἦταν, καθὼς ὁ ὑποσιθήμενος ἄρρωστος φίλος τους εἶχε τὸ χέρι του στὸ ὄπλο. Ὅμως ὁ Σαμπατέ πλησίασε τὸ σύντροφό του μὲ τὸ δάχτυλο στή σκανδάλη τοῦ ὄπλου πολυβόλου.

«Τί συμβαίνει;»

«Εἶναι ἄρρωστος».

«Ἄς θροῦμε λοιπὸν ἐν μέρους νά ξεκουραστοῦμε».

Ὁ Ἀστουριάνο εἶπε ὅτι ἐνοιωθε καλύτερα καί πρότεινε νά προχωρήσουν. Ἡ Μαρία ὅμως πού τὸν παρατηροῦσε προσεκτικὰ πρόσεξε ὅτι τὸ χέρι του καθὼς προχωροῦσαν, δὲν μετακινήθηκε διόλου ἀπὸ τὴ θήκη τοῦ ὤμου. Κατὰ τὴν αὐγὴ σταμάτησαν σ' ἐνὸς δάσους καί ξάπλωσαν νά κοιμηθοῦν. Ὁ Ἀστουριάνο ξάπλωσε μὲ τὸ πρόσωπο πρὸς τοὺς συντρόφους του. Ὁ Σαμπατέ ἔδειξε στή Μαρία ὅτι τὸ πιστόλι τοὺς σημάδευε ἂν κι ἦταν κάτω ἀπ' τὸ μπουφάν. Σὰν νά ἐψαχνε γιὰ ἐνὸς πιὸ ἀνετο μέρος ἀλλάξαν θέση καί κάθισαν πίσω ἀπὸ τὸν Ἀστουριάνο, ἀλλὰ αὐτὸς γύρισε ξανά γιὰ νά τοὺς ἔχει καί πάλι καταπρόσωπο. Ἀλλὰ κι αὐτὴ ἡ διευθέτηση δὲν ταίριαζε διόλου μὲ τὰ σχέδιά του. Τὸ παιχνίδι τὸ ἐπαιξαν ἀρκετὲς φορές τὴ νύχτα κι ὁ Σαμπατέ δὲν ἐκλείσει μᾶτι οὔτε στιγμή.

Ἀργότερα, τὸ ἀπόγευμα, ἐνῶ ὁ Σαμπατέ ξεκουραζόταν κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο ὁ Ἀστουριάνο ἔβγαλε ἐνὸς μαχαίρι καί μὲ σπασμαδικὲς κινήσεις ἄρχισε νά κόβει ἐνὰ κλαδί στυματώντας τὸ μαχαίρι λίγο πέρα ἀπ' τὸ κεφάλι τοῦ Σαμπατέ καί στὸ μεταξύ μορφάζοντας πρὸς τὴ Μαρία. Ἐνῶ περνοῦσαν οἱ ὥρες ἡ ἐνταση μεγάλωνε συνεχῆ.

Ὁ Σαμπατέ δὲν τὸ ἔκρυβε ὅτι ἦταν κουρασμένος, ἀλλὰ δὲν τολμοῦσε νά κοιμηθεῖ. Ἡ Μαρία τοῦ εἶπε νά τῆς δώσει τὸ ὄπλο πολυβόλο καί νά προσπαθήσει νά κοιμηθεῖ γιὰ λίγες ὥρες.

Ἐπισημασμένοι ἀπὸ μιὰ στιγμὴ πού ὁ Ἀστουριάνο εἶχε χω-

θει σὲ κάτι θάμνους προφανῶς γιὰ ν' ἀναπαυθεῖ, ὁ Σαμπατέ κι ἡ Μαρία εἶχαν μιὰ σύντομη συζήτηση χαμηλόφωνα.

«Θέλει νὰ μᾶς σκοτώσει», εἶπε αὐτή.

Αὐτὸς συμφώνησε.

«Δὲν μοῦ ἀρέσει τὸ ὕψος του· δὲ θὰ διστάσει καθόλου νὰ βάλει χέρι στὰ χρήματά».

«Τί θὰ κάνουμε λοιπόν, δὲν θὰ πρέπει νὰ φύγουμε πρὶν μᾶς σκοτώσει;»

«Δὲν ξέρω» εἶπε ὁ Σαμπατέ. «Κάτι θὰ σκεφτῶ».

«Ἐντάξει, ἀλλὰ καλὰ θάκανες νὰ τὸ σκεφτεῖς γρήγορα», ἀπάντησε ἡ Μαρία.

Τελικὰ πρὶν νὰ πάσει ἡ νύχτα ὁ Σαμπατέ ἀποφάσισε νὰ ὀράσει. Εἶπε στὴ Μαρία νὰ πάρει τὸ ἔπλο ἀπὸ τὸν ἄλλο δταν θὰ τῆς ἔκανε νόημα. Ὅμως πέρασαν ἄλλες δυὸ μέρες σ' αὐτὴ τὴν τεταμένη ἀτμόσφαιρα καχυποψίας, πρὶν νὰ ἐμφανιστεῖ ἡ εὐκαιρία. Στὸ μεταξὺ ἡ Μαρία παρακολουθοῦσε στενά τὸν Ἀστουριάνο καὶ πρόσεξε πού εἶχε τὰ τρία μαχαίρια κρυμμένα στὰ ρούχα του. Ἡ κοπέλλα ἐπίσης παρακολουθοῦσε τὸ Σαμπατέ περιμένοντας νὰ τῆς κάνει τὸ νόημα, ἀλλὰ αὐτὸς ἀγνόησε τίς ματιές πού τοῦ ἔριχνε χωρὶς νὰ τῆς δίνει κχιμμιὰ ἐξηγήση.

Μὲ τὸ δεύτερο σούρουπο, καθὼς ἡ ομάδα ἐτοίμαζε τὸ βραδυνὸ φαγητὸ πρὶν ἀρχίσουν τὴν πορεία, ὁ Ἀστουριάνο ἔκανε τὸ λάθος πού περίμενε ὁ Ἐλ Τσίκο. Σήκωσε τὸ φλασκί του νὰ πιεῖ νερὸ καὶ μὲ τὰ δυὸ χέρια. Κανονικὰ χρησιμοποίησε μόνο τὸ ἀριστερό, ἀφήνοντας λεύτερο τὸ δεξιὸ του. Ὁ Σαμπατέ δὲν ἔχασε τὴν εὐκαιρία καὶ πήδηξε δείχνοντάς του τὸ πιστόλι του καὶ λέγοντάς του νὰ μὴν κινηθεῖ καὶ νὰ κρατήσῃ τὰ χέρια του ψηλά.

Ἡ ξαφνικὴ κίνηση τοῦ Σαμπατέ ἐπίασε ἀπροετοίμαστη τὴ Μαρία — ὅπως καὶ τὸν Ἀστουριάνο — ἀλλὰ αὐτὴ δὲν ἀργησε νὰ προχωρήσῃ: στὸ σχέδιο, καὶ πλησιάζοντας ἀπὸ πίσω πήρε τὸ πιστόλι καὶ τὰ τρία μαχαίρια του, πού τοὺς εἶχαν ἀνησυχήσει τόσο. Πέταξε τὰ ὄπλα πρὸς τὸν Σαμπατέ καὶ συνέχισε νὰ ψάχνει τίς τσέπες του. Ὁ Ἀστουριάνο διαμαρτυρήθηκε δραματικὰ ἀπαιτώντας νὰ ξέρεῖ γιατί τὸν μεταχειρίζεσταν ἔτσι. Ἄρχισε νὰ τρομάζει κι ἔπεσε στὰ γόνατα ξαναλέγοντάς τους τίς ἱστορίες γιὰ τὴν Γκουάρντια Σιδά.

Μένοντας στὰ γόνατα ἀρχισε νὰ παρακαλεῖ τὸν Σαμπατέ γιὰ τὴ ζωὴ του ζητώντας συγγνώμη πού τοὺς εἶχε φερθεῖ μὲ τέτοιο τρόπο. Ἦταν σίγουρος ὅτι πλησίαζε ἡ τελευταία του ὥρα. Ἄν

και ο Σαμπατέ ειχε μείνει ξάγρυπνος αρκετές νύχτες, ειχε ακόμη την δύναμη να του κάνει κήρυγμα. Του εξήγησε αυτά που βέβαια ο άλλος πάντοτε ήξερε, ότι τα χρήματα δεν ήτανε για το προσωπικό όφελος ενός αλλά ότι θα χρησιμοποιούνταν για τον αγώνα ενάντια στο φασισμό. Με λόγια που έβγαιναν απ' ευθείας απ' την καρδιά του, προσπάθησε να κάνει τον άλλο να καταλάβει πόσο βρωμερή ήταν ή συμπεριφορά του και να τον προειδοποιήσει να φέρεται στο μέλλον όπως ταιριάζει σ' έναν άντρα. Συνέχισε να του λέει ότι το όπλοπολυβόλο που κουβαλούσε, θα χρησιμοποιούνταν για να υπερασπίσει και τους τρεις τους και τον προειδοποίησε ότι πλησίαζε το τέλος της ύπομονής του, και δεν θα ανέχονταν νέα παραπατήματα.

«Βάλτο καλά στο κεφάλι σου» ειπε ο Σαμπατέ. «Θάπρεπε να σε σκοτώσω αά σκυλι αλλά δε θα το κάνω. Μέχρι να φτάσουμε στη Γαλλία θα υπερασπιστώ τη ζωή σου όπως και τη δική μου. Αν μας μείνει έστω και μιά φέτα ψωμί, θα τη μοιραστώ μαζί σου. Αλλά μην ξεχάσεις ούτε στιγμή, ότι το παραμικρό στραβοπάτημα, θα σημαίνει το τέλος σου. Αν προσέχεις, δεν θα έχεις παράπονο που με ακολουθήσες».

Ο Άστουριάνο συνέχιζε να διαμαρτύρεται γονατιστός. Ο Σαμπατέ που ειχε καθίσει πάνω στον κορμό ενός δέντρου, σηκώθηκε λέγοντάς του να σηκωθεί κι αυτός κι έπειτα δίνοντας το σάκκο με τα χρήματα στη Μαρία, της έδωσε και το πιστόλι και κράτησε τα μαχαίρια για τον εαυτό του

Η λάμψη στα μάτια του Άστουριάνο ανησύχησε τη Μαρία. Όμως σ' όλο το υπόλοιπο ταξίδι, προχωρούσε αφήνοντας μίαν απόσταση ασφαλείας ανάμεσά τους. Ένώ έμεναν μόνο δυο βήματα για να φτάσουν τα σύνορα, ο Σαμπατέ ένοιωθε έξαντλημένος. Τα μάτια του ειχαν χωθεί μέσα στις κόγχες, κι αν και δε φοβόταν πια μιά σφαίρα στην πλάτη, ποτέ δεν ήταν σίγουρος ότι ο άλλος δεν σχεδίαζε καμμιά προδοσία. Έκείνη τη μέρα όμως ο Άστουριάνο ειχε ανθρώπινη συμπεριφορά. Η όψη του Σαμπατέ ήταν τόσο θλιβερή — περπατούσε σχεδόν αποχαυνωμένος τρικλίζοντας στο παραμικρό εμπόδιο, ώστε ο Άστουριάνο πέταξε το μπαστούκι του σ' ένα γκρεμό, και ειπε «Τσίκο, σε παρακαλώ, πήγαινε να κοιμηθείς, ακόμα και για λίγες ώρες μόνο».

Ο Σαμπατέ τον πίστεψε και ξάπλωσε στο γρασιδι που κοιμήθηκε τέσσερις ώρες.

Σύπνησε με ανανεωμένες τις δυνάμεις του και με καλά κέ-

φικ. Όταν ήρθε ή ώρα νά μοιραστούν τήν τροφή, δίστασε γιά λίγο κι έπειτα έδωσε τό ένα μαχαίρι στόν Άστούριάνο. Τήν τελευταία μέρα του ταξιδιού είχε μείνει μόνο μισή κονσέρβα ζαχαρούχο γάλα, πού τό κράτησαν γιά τή Μαρία. Ο Σαμπατέ τούς έδειξε τή θέα από τά βουνά και είπε στους συντρόφους του ότι κάπου εκεί ήταν ή γραμμή των συνόρων. Τό κρύο ήταν τσουχτερό αλλά τά σύνορα ήταν τόσο κοντά πού τούς έδιναν φτερά. Λίγο αργότερα βρίσκονταν στην γαλλική επικράτεια — και οι τρεις τους ξέχασαν τίς πίκρες ανάμεταξύ τους — και άρχισαν νά χορεύουν άγκαλιασμένοι σαν παιδιά. Είχαν αφήσει τή Βαρκελώνη στις 6 Φεβρουαρίου και τώρα ήταν 19. Είχαν περάσει σχεδόν ένα δεκαπενθήμερο στά βουνά.

Ο Σαμπατέ ήξερε τώρα πιά τήν περιοχή σαν τήν παλάμη του. Αναμέτρηση και ξανάφερε στη μνήμη του τίς περιπέτειες πούχε περάσει εκεί — τό άγροτικό κοινόδικο πούχε προσπαθήσει νά ιδρύσει, τή φορά πού τον κυνηγούσαν ανάμεσα στά βουνά τά σκυλιά τής πολιτοφυλακής και τή σύλληψή του —. Έκείνη τή μέρα τό μόνο πού τούς έμεινε ήταν μερικά άγουρα κάστανα πού ή Μαρία βρήκε στόν πάτο άπ' τό σακκο της. Με τό σούρουπο ο Άστούριάνο άρρώστησε. Τόν σήκωσαν κι έφτασαν μέχρι ένα κοντινό σπίτι, όπου ο Σαμπατέ στά Καταλανικά ζήτησε καταρύγιο άπ' τον ιδιοκτήτη, έναν πενηντάρη άντρα. Έκείνος τούς λυπήθηκε και τούς είπε ότι ήταν εύπρόσδεκτοι. Η γυναίκα του τούς έτόμασε ένα γεύμα και κρεβάτια κι έβαλε τή Μαρία νά καθήσει μπρός στό τζάκι. Ο Έλ Τσίκο τούς εξήγησε ενώ έτρωγαν ότι ήταν όδηγός κι ότι περνούσε τον άδερφό του και τήν άδερφή του άπ' τά σύνορα γιά νά βρουν δουλειά στη Γαλλία. Τήν άλλη μέρα ή Μαρία πήγε νά μαζέψει τά ντοκουμέντα και τά χαρτιά πού πάντα άφηναν στό σπίτι ενός συντρόφου στην Γαλλική επικράτεια όταν άφηναν τά σύνορα γιά τήν Ισπανία.

Μιά τελευταία λεπτομέρεια αποδείκνυε ότι ο Άστούριάνο ετοιμαζόταν νά έγκαταλείψει τούς συντρόφους του, από τότε πού έτοιμάζαν με τό Σαμπατέ τό ταξίδι άπ' τή Βαρκελώνη. Αυτός πού είχε αναλάβει τά χαρτιά και τίς ταυτότητες είπε στη Μαρία ότι ο πρώην γκουερίλλα δέν είχε θελήσει ν' αφήσει τά δικά του χαρτιά όταν ή ομάδα έγκατέλειπε τή Γαλλία. Πριν νά αφήσουν τον βρωμερό τους σύντροφο* ο Σαμπατέ του έδωσε 25.000 πεσέτες και

* Ο Άμαδέο Ραμόν Βαλλερό, ο Έλ Άστούριάνο, γεννήθηκε

40.000 φράγκα λέγοντάς του ότι δεν ήθελε να τον ξαναδει ποτέ.
Κι έτσι έγινε, πράγματι*...

στις 24 Μαΐου 1920, στο Φαέρο της Λεόν. Αυτόκτόνησε το 1963
στο Περπινιάν, όταν ο γιατρός του τού είπε ότι είχε καρκίνο.

XII. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Γιά μιὰ ακόμη φορά ὁ Σαμπατέ εἶχε ξεγελάσει τὴν ἀστυνομία τῆς Καταλωνίας, παρ' ὅτι αὐτὴ θρυσκόταν σὲ γενικὴ κινητοποίηση γιὰ νὰ τὸν πιάσει. Ὅμως δὲν ἤξερε τὶ τὸν περίμενε στὴ Γαλλία μὲ τὴν ἐπιστροφή του. Ἡ καταστολὴ ποῦ εἶχε ἐξαπολυθεῖ στὴν Καταλωνία συνεχίζοταν ἀκόμη πρὸ σκληρῆ, ἐπειδὴ εἶχε δραπετεύσει. Ἀλλὰ τὸ μακρὸ χέρι τῆς Ἰσπανικῆς ἀστυνομίας μπορούσε νὰ τὸν φτάσει ἀκόμη καὶ πέρα ἀπὸ τὰ Πυρηναία. Ὅπως εἶδαμε ἢ ἀπροσεξία τοῦ Ἄγγελ τὸν εἶχε ὀδηγήσει στὰ ὑπόγεια τῆς Γιεφατούρα. Ἐκεῖ τὸν ἀνέκριναν ἐξαντλητικὰ μέρα καὶ νύχτα στὰ γραφεῖα τῆς «Περιφερειακῆς Ταξιαρχίας τοῦ Τμήματος Πολιτικῆς καὶ Κοινωνικῆς Ἐρευνας», ὑπὸ τοὺς ἐπιθεωρητὲς Καίσαρ Ροδρίγο Ροδρίγεζ* καὶ Γίεσους Μαρτίν Γκαρσία*. Αὐτοὶ οἱ κύριοι τὸν ἀνάγκασαν νὰ ὑπογράψει μιὰ πλήρη ὁμολογία, ὅπου ὑπῆρχαν λεπτομέρειες γιὰ τὴ δράση τοῦ Ἐλ Τσίκο ὄχι μόνο στὴν Ἰσπανία ἀλλὰ καὶ στὴ Γαλλία. Εἶχαν ἤδη κατάρχει νὰ ἐξορκώσουν ἓνα σημαντικό μέρος τῆς ὀργάνωσης στὴν Καταλωνία, καὶ τώρα προσπαθοῦσαν νὰ ἐξοντώσουν τὸν Σαμπατέ καὶ πέρα ἀπ' τὰ σύνορα.

Ἀπὸ μιὰ δήλωση ποῦ ἔβλεψαν ἀπὸ τὸν Ἄγγελ Μ. στάλ-

* Γεννήθηκε στὶς 12 Ἀπριλίου 1916 καὶ κατατάχθηκε στὴν ἀσφάλεια τὸν Ἰούλιο 1941, σὰν ἀστυνομικὸς «β' κατηγορίας». Χάρη στὸν ζῆλο του (!!!) γρήγορα ἀπέκτησε τὴν ἐκτίμηση τῶν ὁμοίων του. καὶ τώρα εἶναι πρῶτος πολιτικὸς Ἐπιθεωρητῆς τῆς Μπριγάδα Πολιτικὸ Σοσιαλ τῆς Βαρκελώνης.

* Γεννήθηκε στὶς 27 Μαρτίου 1916 καὶ μπῆκε στὴν ἀσφάλεια τὸν Ἰούλιο 1934. Στῆ, ἀνάκριση ἦτα, γραμματέας.

θηκε μιὰ ἀναφορά στὶς Γαλλικὲς ἀρχές, οἱ ὁποῖες ἐνήργησαν ἀμέσως. Τὸ κείμενο τῆς αἰτήσεως γιὰ τὸ ἔνταλμα ἦταν τὸ ἑξῆς:

«Πρὸς

τὸ Τμήμα Γενικῶν Πληροφοριῶν.

Ἐνταλμένο τῆς Ἐκθέσεως:

1. Γενικὲς πληροφορίες

2. Ἀποθήκη ὄπλων στὰ ἀνατολικά Πυρηναία.

—Κατὰ ἀξιόπιστες πηγές πληροφοριῶν ἓνα στὸν ὄπλων (ὄπλοπολυβόλα, πιστόλια, χειροβομβίδες), συγκεντρώθηκε ἀπὸ μιὰ ὁμάδα Ἰσπανῶν στὴν περιοχή τοῦ Πρέστε, στὰ Ἀνατολικά Πυρηναία.

Συγκεκριμένα, στὴν περιοχή ποὺ γειτονεῖ μετὰ τὴν Μὰς Γκραντουέιγ, κάτω ἀπὸ ἓνα σωρὸ πέτρες, δίπλα σ' ἓνα τοῖχο, 4 ἢ 5 χιλιόμετρα δυτικὰ τῆς Λὰ Πρέστε (γάρτης ἀναφοράς: R. 603—13, E.M. κλιμαξ 1) 50.000). Τὸ στὸν ἀποτελοῦν ὄπλοπολυβόλα Τόμισον καὶ Στέν, πιστόλια Κόλτ καὶ Στάρ, χειροβομβίδες, ἐκρηκτικὰ καὶ πυρομαχικὰ.

Ἡ φάσμα ἀνήκει: σὲ δύο άτομα Γαλλικῆς ἐθνικότητας, ὀνόματι Ἰουλιέττα καὶ Μισέλ Γκισώ.

Εἶναι προφανές ὅτι: αὐτὰ τὰ ὄπλα ἔχουν συγκεντρωθεῖ ἀπὸ τὸν Φρανσίσκο Σαμπατέ, γνωστὸ ὡς ἐπικεφαλῆς τῶν «Ἐθνικῶν Ὁμάδων» τῆς CNT (ἀπολιτικῆς) ἀλλὰ πῶς γνωστὸ ὡς ἓνα ἀπ' τοὺς «Ἐλεύθερους Σκοπευτῆς» τῆς ὀργάνωσης, ποὺ γενικὰ δουλεύει γιὰ δικό του λογαριασμό.

Ἄν καὶ τὸν ἔχει ἀποκηρύξει ἡ ἰσπανικὴ CNT τῆς ἐξορίας, ἀνέχεται: τίς δραστηριότητές του γιὰ πολιτικούς λόγους καὶ ἐπίσης ἐξαιτίας τοῦ φόβου τὸν ὁποῖο προκαλεῖ (εἶναι γνωστὸς οἱ μέθοδοι ποὺ χρησιμοποιεῖ).

Ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι ὁ Σαμπατέ ἔχει καταδικαστεῖ ἐπανελλημένα στὴ Γαλλία, ἔχει ἐξοριστεῖ καὶ ἔχει καταδικαστεῖ σὲ ἀποκλεισμὸ ἀπὸ συγκεκριμένους περιοχές. Συνεχίζει νὰ ἀπασχολεῖ τακτικὰ τίς ὑπηρεσίες μας. Χρησιμοποιεῖ τὴν Μὰς Γκραντουέιγ ὡς βάση γιὰ τίς παράνομες δραστηριότητές του στὴν Ἰσπανία. Στὴν ἀναφορά συμπεριλαμβάνονται δύο σχέδια τοῦ πληροφοριοδότη μας ποὺ δείχνουν τὴν ἀκριβῆ τοποθεσία καὶ ἓνα σχέδιο τῆς Μὰς.

Τὸ μεσομῆρι: 29 Φλεβάρη, 1957 δεκαπέντε πολιτοφύλακες

ἀπ' τὸ Πράτς ντὲ Μόλλο κι ἄλλοι τόσοι ἀστυνομικοὶ πῆραν θέσεις γύρω ἀπ' τὴ φάρμα. Ὑπεύθυνος γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις ἦταν ὁ ὑπαξιωματικὸς τῆς ἀστυνομίας Μπούλιμπ.

Ὁ Μισέλ Γκισὼ ὁ κάτοικος τῆς Μᾶς πληροφορήθηκε γιὰ τὸ λόγο τῆς ἔρευνας, ἀλλὰ ἀρνήθηκε κατηγορηματικὰ τὴν ὑπαρξὴ ὁποιασδήποτε γιάφκας. Ἡ ἀρνήσή του ὁμῶς δὲν ἔφερε ἀποτέλεσμα καὶ διατάχθηκε ἡ σύλληψή του. Ἀστυνομικοὶ ἔψαξαν μὲ προσοχὴ ὅλη τὴν περιοχὴ χρησιμοποιώντας ἀνιχνευτὲς ναρκῶν. Ἐνας μικρὸς τοίχος προεξείχε ἀρκετὰ ἀπὸ τὴν αὐλὴ πρὸς τὰ ἔξω. Σ' ἓνα σημεῖο ὑπῆρχε ἓνας ὄγκος ἀπὸ μπάζα περίπου ἕξι πόδια μακρὸς καὶ ἀφοῦ οἱ ἀστυνομικοὶ μετακίνησαν τὰ μπάζα βρέθηκαν ἓνα καθὺ λάκκο μὲ τοιχώματα ἀπὸ πλάκες γιὰ νὰ προφυλάγεται ἀπ' τὴν ὕγρασι. Μέσα ἦταν ἓνα βαρέλι πετρελαίου χωρητικότητος 15 λίτρων τοποθετημένο ὀριζοντίως καὶ μέσα σ' αὐτὸ ἡ ἀστυνομία βρέθηκε τὰ παρακάτω:

Ἐνα ὀπλοπολυβόλο Στέν τῶν 9 χιλ.

Ἐνα αὐτόματο πιστόλι Μόσχ

Ἐνα κιβώτιο μὲ σφαῖρες τῶν 9 χιλ.

Τρία κιλά ἀπὸ διάφορα ἐκρηκτικὰ

Τέσσερις ὀπλιστῆρες γιὰ ὄπλα Στέν

Τέσσερις ὀπλιστῆρες γιὰ αὐτόματο πιστόλι Μόσχ

Τρεῖς ὀπλιστῆρες γιὰ αὐτόματο πιστόλι

Ἐπίσης 10 πιστολοθήκες κι ἄλλον ὀπλισμὸ σὲ ἀριστη κατάσταση.

Ὁ Μισέλ Γκισὼ εἶπε στὴν ἀστυνομία ὅτι δὲν ἤξερα γιὰ τὴν ὑπαρξὴ τῆς κρύπτης τῶν ὀπλῶν, ἀλλὰ τὸν ὁδήγησαν στὸ Σερέ καὶ τὸν κράτησαν ἀρκετὲς ἡμέρες γιὰ ἀνάκριση. Τοῦ εἶδαν μιὰ φωτογραφία τοῦ Ἄγγελ. Μ. μαζί μὲ τὰ σχέδια τῆς βίας πού εἶχε ἐτοιμάσει ὁ Ἄγγελ, καὶ τελικὰ τὴν κατάθεσή του στὴν Ἰσπανικὴ Ἀστυνομία ἡ ὁποία περιέγραψε μὲ πολλὰ λεπτομέρειες τὸν Μισέλ καὶ τὴν γυναίκα του καὶ τὴν οἰκογένειά του. Τελικὰ ὁμολόγησε ὅτι ἤξερα γιὰ τὰ ὄπλα καὶ τὸν προσηλάκισαν.

Ἐκδόθηκε ἐπίσης ἔνταλμα γιὰ τὴ σύλληψή του Φρανσιέσκο Σαμπατὲ Λιοπάρο, μὲ τὴν κατηγορίαν τῆς παράνομης κατοχῆς ὀπλῶν καὶ ἐκρηκτικῶν.

Ἔτσι ὁ Ἐλ Τοίκο βρέθηκε μὲ ἀρκετὰ προβλήματα, μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Γαλλία. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἔνταλμα γιὰ τὴν σύλληψή του ἦταν καὶ οἱ σχέσεις του μὲ τὸ MLN — CNT τῆς ἐξορίας πού παρέμεναν ἄσχημες ἐξαιτίας τῆς ἰδούσης τῶν ἀναρχοσυνδικα-

λιστικῶν ομάδων»* και οἱ ὕλικές και ἠθικές ὑποχρεώσεις του πρὸς τοὺς συντρόφους του πού ἔμειναν στὶς φυλακὲς στὴν Καταλωνία. Οἱ δραστηριότητές του αὐτὴ τὴν ἐποχὴ περιγράφηκαν μὲ λίγες λέξεις σ' ἓνα δελεῖο πού ἐβγαλαν στὶς ἀρχές τοῦ Σεπτεμβρίου, συμπαθοῦντες ἀγωνιστές τῆς CNT τῆς ἐξορίας*.

«Τὰ τελευταία λίγα χρόνια, μὲ τὴ χωρὶς τὴν συγκατάθεση τῶν μελῶν, ἡ Συνομοσπονδιακὴ ὀργάνωση, εἰδικότερα αὐτὴ τῆς ἐξορίας, ἔχει ἐγκαταλείψει τὸν ἐνεργὸ ἀγῶνα στὴν Ἰσπανία.

Μιὰ ομάδα συντρόφων πού ἀγωνιζόταν στὸ ἐσωτερικὸ γιὰ πολλὰ χρόνια, σύμφωνα μὲ τὶς ἀποφάσεις τῆς Ὄργάνωσης στὴν ἐξορία, ἀποφάσισαν νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα μὲ δικούς τους σκοποὺς και δικὴ τους εὐθύνη, και γι' αὐτὸ τὸ λόγο δημοσίωρησαν τὶς «ἀντρχοσυνδικαλιστικὲς ομάδες».

Χρειάστηκε λίγος καιρός, ἐξ αἰτίας τῶν πολλῶν προβλημάτων, πού ἀντιμετωπίσαμε ἀλλὰ σιγὰ - σιγὰ, ἡ ὀργάνωσή μας ἀπέκτησε κάποιον σχῆμα, και ἦρθε σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς συντρόφους πού ἤθελαν νὰ δώσουν θετικὴ βοήθεια. Στὴν Τοράσσα, ἡ ὁποία πάντα ἦταν γνωστὴ γιὰ τὸ ἐπαναστατικὸ τῆς δυναμικὸ, οἱ σύντροφοι σχημάτισαν μιὰ μικρὴ ομάδα μὲ τὴν ὁποία ἔρθαμε σὲ ἐπαφὴ.

*Ὅλοι τοὺς ἦταν βετεράνοι ἀγωνιστές και γνωστοὶ στὴ CNT. Αὐτοὶ οἱ σύντροφοι ἦταν τελείως ἀπομονωμένοι και ποτὲ δὲν εἶχαν καμμιά ἐπαφὴ μὲ τὴ CNT τῆς ἐξορίας. Μᾶς πλησίασαν γιὰ βοήθεια, τὴν ὁποία δώσαμε πρόθυμα, ὅποτεδῆποτε εἶχαμε αὐτὴ τὴ δυνατότητα. Μὲ τὸ ὕλικὸ πού τοὺς ἐφοδιάσαμε, κατάφεραν νὰ εὐρύνουν τὸ πεδίο τῆς δραστηριότητάς τους και ἐκτὸς τῆς Τοράσσα. Στὶς ἀρχές

* Ἡ 7η Πανεθνικὴ Συνδιάσκεψη τῆς FAI ἔγινε τὸν Ἰούλιο 1956. γιὰ νὰ συμπέσει μὲ τὸ 7ο Διεπιστωτικὸ Συνέδριο τῆς MLE-CNT τῆς Τουλούζης. Ἡ Μαρία παρακολούθησε τὶς συγκεντρώσεις τῆς FAI ὅπου συζητήθηκαν και οἱ δραστηριότητες τῶν «Γκροῦπος Ἀναρχοσυνδικαλιστάς», ἀλλὰ σχεδὸν δὲν τὴν ἀφήσαν νὰ ἀνοίξει τὸ στόμα τῆς γιὰ νὰ τὰ ὑπερασπιστεῖ. Ἡ ἐπίσημη θέση πού ἐγγίκε ἦταν «Τὰ Γκροῦπος Ἀναρχοσυνδικαλιστάς πρέπει νὰ ἀποκηρυχθοῦν!».

* Ὁ Σαμπάτε ἐστειλε στὴν Ὄργάνωση τρία γράμματα μὲ ἡμερομηνίες 15 Αὐγούστου, 1 Σεπτεμβρίου και 8 Σεπτεμβρίου 1957. Μεταφέρουμε ἐδῶ τὸ τρίτο. ὅπου συνοψίζει τὶς ιδέες και τὶς δραστηριότητές του.

του 1957, έγιναν αρκετές συλλήψεις στην περιοχή της Τοράσσα. Ἀνάμεσα στους συλληφθέντες ήταν και 2 άντρες και μιὰ γυναίκα σύντροφοι οἱ ὁποιοὶ προηγουμένως εἶχαν ἐμφανιστεῖ σὰν ἀπεσταλμένοι τοῦ ἐσωτερικοῦ στὴν ἐθνικὴ ἐπιτροπὴ τῆς Τουλούζης. Ἡ ἐθνικὴ ἐπιτροπὴ ἀρχικὰ ἀρνήθηκε νὰ τοὺς δεχτεῖ καὶ ὅταν τελικὰ ἀποφάσισε νὰ τοὺς δεῖ, ἦταν ἤδη πολὺ ἀργά, καὶ οἱ σύντροφοι αὐτοί, εἶχαν ἤδη ἐπιστρέψει στὴν Ἰσπανία.

Ἐξ αἰτίας τῶν ἀναρχικῶν καὶ ἀναρχοσυνδυακλιστικῶν δραστηριοτήτων τους, ἡ ἀστυνομία συνέλαθε 43 ἀγωνιστές καὶ συμπαθούντες. Ἡ νομικὴ μας βοήθεια πρὸς αὐτούς, καὶ ἡ ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ ὑποστήριξή μας ἦταν ἡ μεγαλύτερη δυνατή, καὶ δὲ σταμάτησε οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ. Μὲ ὅλες τὶς δυσκολίες καὶ παρὰ τὸν σχετικὰ μικρὸ ἀριθμὸ ἀνθρώπων στοὺς ὁποίους μπορούσαμε νὰ ὑπολογίζουμε καταφέραμε νὰ ἐρθοῦμε σὲ ἐπαφὴ μὲ τοὺς φυλακισμένους μέσα σὲ 3 ἑδομάδες, καὶ νὰ ἐτοιμάσουμε ἕνα κατάλογο ὀνομάτων τους. Δώσαμε προσωπικὰ τὸν κατάλογο στὸν γραμματέα τῆς Διεπεριωτικῆς Ἐπιτροπῆς, ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη πληροφορηθεῖ τὴ σύλληψη αὐτῶν τῶν συντρόφων. Μποροῦμε νὰ ἀποδείξουμε ὅτι ἐστὶ μῆνες ἀπ' ὅτου παραδώσαμε αὐτὸν τὸν κατάλογο δὲν δόθηκε ἀπὸ τὴν ἐπίσημὴ ὀργάνωση ἡ παραμικρὴ ἠθικὴ ἢ ὕλικὴ βοήθεια στοὺς ἀγωνιστές πρὸ περιληψιμῶν σ' αὐτὸν.

Ἀντίθετα, μπορούμε ν' ἀποδείξουμε ὅτι αὐτὸ ἀπέτελεσε ἀρρομὴ γιὰ νὰ δημιουργηθοῦν ἀμφιβολίες καὶ σύγχυση ἀνάμεσα στοὺς ἀγωνιστές τῆς ἐξορίας ὡς πρὸς τὴ σύλληψη αὐτῶν τῶν συντρόφων.

Παρόλα αὐτά, μὲ τὶς προσπάθειές μας καταφέραμε νὰ θγά-
λουμε 38 ἀπ' αὐτούς τοὺς συντρόφους ἀπ' τὴ φυλακὴ μετὰ ἀπὸ κρά-
τηση 7 μηνῶν, καλώντας δικηγόρους ἀπὸ τὴ Γαλλία καὶ ἀπὸ τὴ Μαδρίτη γιὰ νὰ τοὺς ὑποστηρίξουν*.

Ἀκόμη, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς αὐτοαποκαλούμενους συντρόφους προσπάθησαν νὰ δυσφημίσουν τὴ συμμετοχὴ μας σ' αὐτὸ τὸ γεγονός, ἀποκαλώντας μας ἐγκληματίες, ληστές, «μπάντσιτες», μὲ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπο μὲ τοὺς φασίστες ἐχθρούς μας. Ἐνεργοῦν ἔτσι γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τοὺς ἐκτροπὸς τοὺς ἀπέναντι στὸ κίνημά μας γιὰ τὴ δειλία καὶ τὴν ἀδράνειά τους.

* Ἐνας ἀπὸ τοὺς δικηγόρους πρὸ ἐξασφάλισε ὁ Σαμπατέ ἦταν καὶ ὁ Ζαν-Μπαπτιστ Μπιάνχι, ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστὸς Γάλλους δικηγόρους.

Συνεχίζουμε και θα συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα μας μέσα στὴν Ἰσπανία. Θεωροῦμε ὅτι ἡ ἀδράνεια εἶναι ὁ θάνατος τοῦ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος. Θὰ σιγουρέψουμε ὅτι ἡ φωνὴ τοῦ ἀναρχισμοῦ θ' ἀκουστεῖ ὡς τὴν τελευταία γωνιὰ τῆς Ἰσπανίας, καὶ παντοῦ στὴν Ἰσπανία θὰ δείξουμε τὴν ἀλληλεγγύη μας μὲ τοὺς φυλακισμένους ἀδερφοὺς καὶ ἀδερφές μας».

Μεταφέραμε ἐδῶ ἓνα μέρος ἀπὸ αὐτὸ τὸ γράμμα γιατί δείχνει πολὺ καθαρά τὴ σχέση ἀνάμεσα στὸν Ἐλ Τσίκο, σὲ μιὰ ἐξαιρετικὰ δύσκολη ἐποχὴ γι' αὐτόν, καὶ στὸν MLA-CNT στὴν ἐξορία. Ὁμως ὁ Ἐλ Τσίκο ἦταν ἓνας ἄνθρωπος ἐξαιρετικός, καὶ πρὶν ν' ἀσχοληθεῖ μὲ τὰ δικὰ του πιεστικὰ προβλήματα, ἔκανε ὅτι μπορούσε γιὰ νὰ βοηθήσει τοὺς συντρόφους του ποὺ ἔχουν φυλακιστεῖ στὴν Ἰσπανία. Ἐστειλε 300.000 πεσέτες γιὰ νὰ τοὺς βοηθήσει, σχεδὸν ἑκατὸς εἶχαν ἀπομείνει ἀπὸ τὴ ληστεία τῆς Κουδιέρτας ὁ Τεργιάδος.

Ἀποτέλεσμα τοῦ μνημονίου ποὺ κυκλοφόρησε ἡ FAI, ἦταν νὰ διαλυθοῦν τὰ «Γκρουῦπος Ἀναρχοσυντακτικιστας».

Ὁ Ἐλ Τσίκο τὸ θεωροῦσε δεδομένο ὅτι θὰ ζοῦσε παράνομος στὴν Ἰσπανία, κι οὔτε κἀν μπορούσε νὰ φανταστεῖ κάπως ἄλλιῶς τὴ ζωὴ του ἄλλὰ τοῦ ἦταν δύσκολο νὰ φανταστεῖ τὸν ἑαυτό του στὴν ἴδια κατάσταση στὴ Γαλλία. Ἀκολουθώντας τὶς συμβουλές τοῦ δικηγόρου του ἔκανε ἐπρεση στὴν ποινὴ ποὺ τοῦ εἶχε ἐπιβάλλει τὸ δικαστήριό τοῦ Σερέ. Ἄν ἤθελε νὰ τὸ κάνει, θὰ μπορούσε νὰ πει ὅτι δὲν εἶχε καμμιά σχέση μὲ τὴν ὀπλαποθήκη, καὶ πράγματι: θὰ μπορούσε πολὺ εὐκολὰ νὰ τὸ ἀποδείξει. Ὁμως τὸ ἐνοῦθε ὅτι ἔχουν ὑποχρέωσή του σὰν πολεμιστὴ νὰ παραδεχτεῖ ὅτι τὰ ὄπλα ἦταν ὀκιά του, γιὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὸν ἀγῶνα ἐνάντια στὸν Ἰσπανικὸ φασισμό. Ἡ ἐπρεση ἐγίνε δεκτὴ καὶ ἡ δίκη ἐπαναλήφθηκε, αὐτὴ τὴ φορὰ μὲ τὸν Ἐλ Τσίκο παρόντα. στὸ Ἐφετεῖο τοῦ Σερέ στίς 12 Νοέμβρη 1957.

Τὸ Ἐφετεῖο δέχτηκε ὅτι ὑπῆρχαν ἐλαφρυντικά, ἀλλὰ ἐπίσης πῆρε ὑπ' ὄψιν ὅτι εἶχε ἐπίσης καταδικαστεῖ γιὰ παρόμοιο ἐπεισόδιο στίς 6 Ὀκτώβρη 1949. Καταδικάστηκε λοιπὸν σὲ 8 μῆνες φυλακὴ καὶ 5 χρόνια ἀποκλεισμοῦ ἀπὸ τὴν περιοχὴ. Ὁδηγήθηκε ἀπὸ τὸ δικαστήριο κατευθεῖαν στὴ φυλακὴ τοῦ Περπινιάν, καὶ λίγες μέρες ἀργότερα μεταφέρθηκε στίς φυλακὲς τοῦ Μονπελιέ. Ἡ κυβέρνησις τοῦ Φράνκο ἐπωφεληθῆκε ἀπὸ τὴ σύλληψη τοῦ Σαμπατέ γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν ἐκδασὴ του, ἀλλὰ εὐτυχῶς ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις τὸ ἀρνῆθηκε.

Ὁ Σαμπατέ ἀπαλευθερώθηκε στίς 12 τοῦ Μάη, 1958 ἀλλὰ

όπως έριξε ή καταδίκη του έπρεπε νά μὴν ἀπομακρυνθεὶ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Ντιζὲν γιὰ τὰ ἐπόμενα πέντε χρόνια. Βγήκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ ἀπογοητευμένος ἀπὸ τὴν ἀδιαφορία τῶν φ.λων του στὴν Ὀργάνωση, καὶ συντετριμμένος ξεκίνησε γιὰ τὸν τόπο τῆς ἐξορίας ρίξ του...

Ὁ Κοσὲ Λουὶς Φαθερίας γύρισε στὴ Γαλλία ἀπ' τὴν Ἰταλία τὸ Φλεβάρη τοῦ 1957, καὶ ἤθελε νά ξαναρχίσει καὶ πάλι τὸν ἀγῶνα στὴν Ἰσπανία. Εἶχε δοθεὶ σὲ ἐπατὴ μὲ τὶς διάφορες ὀργανωτικὰς ἐπιτροπὰς ὅπως καὶ μὲ τοὺς μειονωμιένους συντρόφους, καὶ συζητοῦσε μὲ ἄλλους τὴν ἰδέα τῆς προετοιμασίας ἐνὸς γενικοῦ σχεδίου δράσης στὴν Ἰσπανία. Ὅμως ὅπως συνήθως, στὴ Γαλλία τὶς προτάσεις του στὴν ὀργάνωση δὲν τὶς πῆραν στὰ σοβαρά. Τώρα μπορούσε νά δεῖ ἐπιτέλους τί εἶχε προκαλέσει τὴ διάσταση ἀνάμεσα στὴν ὀργάνωση καὶ τὸν Σαμπατέ. Θὰ τὸ ἤθελε πολὺ νά ξαναγνωθεὶ μὲ τὸ Σαμπατέ ὅμως ὁ Ἐλ Τσίκο ἀκόμη θυμίσταν τὸν καυγὰ τοῦ 1956 καὶ ἀπέφυγε κάθε ἐπαφὴ μὲ τὸν Φαθερίας. Δυστυχῶς οἱ δύο σύντροφοι δὲν ξανάμιξαν. Ἄν εἶχε συμβεῖ αὐτὸ πολλὰ πράγματα θάχαν ξεκαθαρίσει καὶ τουλάχιστον ὁ Φαθερίας δὲν θάχε πάει σὲ καμμιά περίπτωσι στὴν Ἰσπανία μὲ τὸν τρόπο πὸ πῆγε.

Οἱ φίλοι τοῦ Φαθερίας εἶχαν προσφερθεὶ νά πληρώσουν τὰ ναῦλα του γιὰ τὴν Ἀργεντινὴ, ὅπου θὰ εὔρισκε καλοὺς φίλους καὶ σίγουρες ἐπαφές. Ὅμως αὐτὸ δὲν ἔγινε ἐνωιωθε τὸ ἴδιο δεμένους μὲ τὴν Ἰσπανία ὅπως καὶ ὁ Σαμπατέ. Ἐνῶ ἐτοίμαζε τὰ σχέδιά του, ὁ Φαθερίας εἶδειξε ὅπωςδὲποτε μιὰν ἐπιπολαιότητα αὐτῆ τῆ φορὰ. Κανονικὰ ἦταν πολὺ προσηκτικὸς καὶ δὲν ριψοκινδύνευε ποτὲ τίποτα.

Τώρα ὅμως ἄφηνε νά τὸν βλέπουν παντοῦ, χωρὶς νά παίρνει κανένα μέτρο γιὰ νά κρύψει τὴν ταυτότητά του, καὶ ὁ καθένας ἤξερε ὅτι ἐτοιμαζόταν νά γυρίσει στὴν Ἰσπανία. Μαζὶ μὲ τὸν Ἰταλὸ σύντροφό του Γκολιάρντο Φιάσκι, καὶ ἔγαν Ἰσπανὸ τὸν Λουὶς Α.Β. ἀποφάσισαν νά περάσουν τὰ Πυρηναία. Ὅμως οἱ φασίστες ἤξεραν τὴν παρουσία του στὴ Γαλλία, καὶ πιθανῶς τὸ ὅτι ἐτοιμαζόταν νά ταξιδέψει στὴν Ἰσπανία.

Ὅταν ἡ ὀμάδα ἐτοιμάστηκε νά ἀναχωρήσει, ἀποδείχτηκε ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά περάσουν τὰ σύνορα. Ἰσπανοὶ φρουροὶ ἦταν πέρα πολλοὶ στὰ σύνορα καὶ παντοῦ ὑπῆρχαν φρουρὰς καὶ περίπολοι στὰ μέρη ἀπ' ὅπου σκόπευαν νά περάσουν. Οἱ τρεῖς ἄντρες περιμέναν κοντὰ στὰ σύνορα γιὰ δύο μέρες πρὶν νά τοὺς δοθεῖ ἡ εὐκαιρία νά πα-

ράσουν τὰ σύνορα ἀπαρτήρητοι, ἀκόμη και τότε ὅμως τὸ δικινδύ-
νευσαν πάρα πολύ.

Τὴν Πέμπτη 30 Αὐγούστου ὁ Φαθερίας εἶχε ἕνα ραντεβού στὴ
δικαστῦρωση τῶν Κάλλες Δόκτορος Οὐρούτσια και Πί Ὑ Μολλίστ
μπροστὰ στὴν κύρια εἴσοδο τοῦ νοσοκομείου τοῦ Σάν Αντρέου Ὁ
Φαθερίας ἔφτασε χωρὶς νὰ ξέρε: δι: οἱ ἄλλοι εἶχαν συλληφτεῖ. Ὁ-
μως, ὅπως συνήθως, πρὶν τὴν συνάντηση γύρισε μ' ἕνα ταξί τὴν
περιοχὴ γιὰ νὰ ἐλέγξει: ἂν τὰ πάντα ἦταν κανονικά.

Ἄλλὰ αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ ἀτυνομία εἶχε μάθει ἀπὸ τὰ προηγού-
μενά της παθήματα, και ἀλλάξε κατάλληλα τὶς μεθόδους της: Ἡ-
ξεραν ἀπὸ τὴν πείρα τους πόσο δύσκολο ἦταν νὰ πιάσουν ἀνθρώπους
σάν τὸν Σαμπατὲ ἢ τὸν Φαθερίας στὸ δρόμο, και ἔτσι ἐτοιμάσαν μιὰ
«κρυμμένη» ἐνέδρα.

Δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἕνα κυτόκίνητο, οὔτε ἕνας χαφιές, οὔτε ὀ-
ποια φορτηγὰ παρκαρισμένα στὴν περιοχὴ. Τελειῶς τίποτε δὲ
φαίνονταν πουθενά. Ὅμως διὰ τὰ σπίτια στὴν περιοχὴ τοῦ ραντεβού
εἶχαν γεμίσει: ἀτυνομικούς, στρατιῶτες και ἄντρες τῆς Γκουάρντια
Σιδιλ, και διὰ τὰ παράθυρα ποῦ ἐδλεπαν στὸ δρόμο ἔκρυβαν ὀπλοπο-
λυδόλα.

Τὴ στιγμή πού ὁ Φαθερίας ἔφτασε και αὐτοὶ τὸν ἀναγνώρι-
σαν, πυροβόλησαν ἐν ψυχρῶ και μὲ τὴν πρώτη βολὴ τοῦ τσάκισαν
τὸ κόκκαλο τῆς κνήμης.

Αὐτός, ἀσχημα τραυματισμένος, ἄρπαξε τὸ πιστόλι του, ἕνα Βάλ-
τερ τῶν 38, τὸ ὄπλο ποῦ πάντα προτιμοῦσε, και μὲ χίλιες δυσκολίες,
χωρὶς κἂν νὰ ξέρε ἀπὸ ποῦ τὸν χτυποῦν, ρίχτηκε σέρνοντας τὸ πόδι
του σ' ἕνα χαντάκι: τὸ ὅποιο εἶχανε ἀνοίξει: στὴν γωνιά τῆς Πασέο
ντὲ Βερντόν, γιὰ δημόσια ἔργα. Τὸ ἐνστικτο τῆς αὐτοσυντήρησῆς
του τοῦ ἔδωσε τὴ δύναμη ποῦ χρειάζόταν γιὰ νὰ πέσει: μέσα σ' ἕναν
ὑπόνομο ἀπὸ ὕψος 4 μέτρα. Ἦταν τρομερὸ τὸ τράνταγμα ἀλλὰ δια-
τήρησε τὶς αἰσθήσεις του και εἶχε μὲν μὲν βγάλει μιὰ χειροβομβίδα
ἀπ' τὴν τσέπη του γιὰ νὰ τὴ ρίξει: στοὺς διώκτες του, εἴτε νὰ αὐτο-
κτονήσει: — δὲν ξέρουμε τί ἀκριβῶς — όταν τὸν γάζωσε μιὰ ριπή
τῶν ἀτυνομικῶν, ποῦ εἶχαν ἤδη περικυκλώσει: τὸ ἀνοήγιο τοῦ ὑπο-
νόμου. Πέθανε κρατώντας ἀκόμη τὴν ἀχρησιμοποίητη χειροβομβίδα.

Ἄν και ἦταν φανερὸ πὼς εἶχε πεθάνει: μὲ τὸ αἷμα του νὰ
χύνεται: στὸ γῶμα τὸ σῶμα του μεταφέρθηκε στὸ «Χοσπιτάλ Κλινί-
κο» ἀπ' ὅπου τοῦ ἐβγαλιν ἐννιά σφαῖρες. Στὶς τσέπες του βρέθηκαν
ὄλη του τὴν περιουσία, χίλια φράγκα και πεντακόσιες πεσοῦτες,

μιά ταυτότητα με όνομα Χοσέ Λουίς Σολέρ, και πάντα γεμιστήρες για το αυτόματο Βάλτερ.

Η αστυνομία εξέδωσε ένα επίσημο ανακοινωθέν, που μοιράστηκε στον τύπο, και περιέγραφε μια πολεμική επιχείρηση μεγάλης κλίμακας, ανακοινώνοντας ότι η αστυνομική δύναμη περιελάμβανε κι αρκετούς στρατιώτες απ' τα στρατόπεδα της Βαρκελώνης, που είχαν αποσπαστεί στην Κοινωνική Ταξιαρχία, τον Ειδικό Κλάδο δηλαδή, υπό τον άμεσο έλεγχο του Χουάν Έστεβες, και του κομμισάριου Πέδρο Πόλο, κι επίσης ένα απόσπασμα της Γκουάρντιν Σιδιλ υπό τον στρατηγό Χουάν Λουκί Άρένας*. Όπως και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, οι Γάλλοι αστυνομικοί είχαν ειδοποιηθεί τους Ισπανούς γ.ά τον Φαθερίας πριν ακόμη αυτός εγκαταλείψει τη Γαλλία.

Όταν στις 12 Νοεμβρίου 1957 οι Γάλλοι έπιασαν τον Σμιπατέ, σχεδόν δυο μήνες μετά το θάνατο του Φαθερίας, αφού πρώτα τον ρώτησαν ειρωνικά μήπως ο Φαθερίας ήταν φίλος του, του έδωσαν μια πολύ ακριβή περιγραφή της εκτέλεσής του. Τού είπαν επίσης πως, τότε, που και με ποιούς είχε περάσει τα σύνορα, ακόμη και το συγκεκριμένο πέρασμα που περάσανε, το Λιμανέρ, στα Ανατολικά Πυρηναία.

Όταν τελικά ο Σμιπατέ απολύθηκε, τον Μάη του 1958, έπιασε δουλειά στέ εργοστάσιο καλοριφέρ Μωβαί και Σωδασό, στη Ντιζόν. Η φυλακή του είχε κοστίσει πολύ, αλλά ο άεργος της ελευθερίας του έδωσε και πάλι φτερά. Παρά τις φούλες επιθέσεις εναντίον του, που είχαν προέλθει, όχι μόνον τους ρουσιστες αλλά και την Όργάνωση, ανακάλυψε ότι μπορούσε ακόμη να υπολογίζει σε πολλούς φίλους που του έμεναν πιστοί. Σιγά - σιγά κατάφερε να ανασυστήσει το δίκτυο των συνδέσεων του (στο Παρίσι, τη Λυόν, το

* Όλοι τον θεωρούσαν ειδικό στην κοινωνική καταστολή. Έγινε Γενικός Γραμματέας της Υπηρεσίας Ασφαλείας τον Σεπτέμβρη 1951, μετά τον Συνταγματάρχη Αλφόνσο Ρομέρο ντε Άρκος, που είχε αυτή τη θέση από τον Σεπτέμβριο 1949.

* Ο Φαθερίας γεννήθηκε στη Βαρκελώνη στις 6 Ιανουαρίου, 1920. Στον εμφύλιο υπηρέτησε στη Μεραρχία Ασκάσο και πιάστηκε αιχμάλωτος στις τελευταίες μάχες, στην Καταλωνία. Μετά το 1945 που απελευθερώθηκε, άρριερώθηκε στις παράνομες επαναστατικές δραστηριότητες, και άνωμετα στα άλλα ήταν και Αναπληρωτής Γραμματέας των Νέων Αναρχικών της Καταλωνίας.

Κλειμών - Φερράν) και αγνοώντας τον περιορισμό που του είχαν επιβάλει οι Γαλλικές αρχές, ταξίδεψε απ' άκρη σε άκρη τή Γαλλία, πήρε μέρος σε διάφορες συγκεντρώσεις και συνέδρια, και υπομονετικά έδωσε τις δάσεις για τή δημιουργία τής απαραίτητης υποδομής για τόν επαναστατικό άγώνα στην Ίσπανία.

Πολλοί θεωρούσαν τόν Σαμπατέ μισάνθρωπο ή ελιτιστή. Αυτό συνέβαινε είτε γιατί δέν ήξεραν τί ήταν πράγματι: ό Σαμπατέ, είτε είχε τις ρίζες του σε προσωπικούς λόγους. Είναι αλήθεια ότι ό Έλ Τσίκο ήταν αναγκασμένος να δρ ά πάνω στα δικά του σχέδια, καθώς διαρκώς είχε να αντιμετώπιζει άποια που τούς άρεσαν τ ά ωραία λόγια και οι πομπώδεις φράσεις, που όμως πάνω απ' όλα αυτά έβαζαν τήν δική τους ήσυχία και άνεση. Με τόν καιρό έπαψε να ασχολείται με κείνους που «δέν ήθελαν να δημιουργήσουν θόρυβο», που ένοιωθαν ότι πρέπει να ύπακούουν στο κράτος τό όποιο «τόσο γενναιόδωρα τούς είχε παραχωρήσει άσυλο», και που για να δικαιολογήσουν τή δική τους παθητικότητα μειψυμοιρούσαν ένάντια στους πραγματικούς αγωνιστές. "Ότι ό Σαμπατέ δέν ήταν ελιτιστής τό δείχνει ή στάση που κράτησε άφότου ή Όργάνωση διέφευγε τις έλπίδες του, όταν γυρνούσε από τόν έναν σύντροφο στον άλλον, προσπαθώντας να βρει κανέναν με κάποιο σχέδιο δράσης στο όποιο να μπορέσει να φανεί χρήσιμος και αυτός. «Ξέρεις να γίνεται τίποτε στην Ίσπανία; Έγώ μπορώ να βοηθήσω πουθενά!» Αυτές ήταν οι μόνιμες έρωτήσεις του. Τό όνειρο τής ζωής του ήταν να πάψει να είναι «άλεούθερος σκοπευτής» και να συμμετάσχει σε μι ά οργανωμένη έπιχειρήση μεγάλης κλίμακας, με στόχο τό ίδιο τό Φρανκικό καθεστώς. Άπελπιζόταν με τις συγκεντρώσεις που πάντοτε τέλειωναν χωρίς να καταλήξουν σε κάποιο συγκεκριμένο σχέδιο δράσης. Δέν άνεχόταν τις δικαιολογίες του τύπου «δέν υπάρχουν ακόμα οι αντικειμενικές συνθήκες» όταν ή δικτατορία βασάνιζε τό λαό πέρα απ' τ ά Πυρηναία. Ό Έλ Τσίκο συνάντησε και συντρόφους που σκέφτονταν όπως κι αυτός, που ένοιωθαν τήν ίδια απόγνωση βλέποντας τήν κατάσταση τής Όργάνωσης. Και «' αυτός δημιούργησε, ακόμη μι ά φορά, παρά τήν έλλειψη τής Όργάνωσης, και παρά τ ά πενιχρά μέσα που διέθετε, τήν ύποδομή για μι ά νέα φάση άνακταπτικών ενεργειών στην Ίσπανία. Κατάφεραν να σχηματίσουν μι ά μικρή ομάδα. Μαζί σχεδίασαν και κατασκεύασαν μερικά παράξενα νέα όπλα. Πειραματιζόταν πάνω σ' αυτά στις έξοχές τής Ντιζόν. Η έπιτυχία τους ήταν αξιοσημείωτη, και μόνον ή κακή τύχη τόν εμπόδισε να τ ά δοκιμά-

σει και στην Ισπανία.

Στην φυλακή είχε πειραχτεί πολύ άσχημα το στομάχι του, και το φθινόπωρο του 1958 η ύγεια του χειροτέρευε επικίνδυνα. Τόν πήγαν στο Νοσοκομείο της Ντιζόν, όπου στις 3 Νοεμβρίου του έκαναν μιὰ επικίνδυνη έγχειρηση. Είχε ένα σοβαρό γαστρικό έλκος, και τρεις φορές προηγουμένως τόν είχαν πάει και πάλι στο νοσοκομείο για τόν ίδιο λόγο, αλλά αυτός πάντα ανέβαλλε τήν έγχειρηση, έλπίζοντας να βρεθεί στο προσεχές μέλλον κάποια περισσότερο ασφαλής θεραπεία. Άλλά αυτή τή φορά δε σίχωνε αναβολή.

Μπορούμε εύκολα να καταλάβουμε τί ήταν αυτό που φοδόνταν: Αυτός ανείσθητος στο χειρουργικό τραπέζι, και άγνωστοι άνθρωποι να κρατούν τή ζωή του στα χέρια τους. Θα ήταν μιὰ πρώτης τάξεως εύκαιρία για τήν Φρανκική άστυνομία να ξευπεροδέσουν μαζί του, εξάλλου δεν θα ήταν ή πρώτη φορά που θα χρησιμοποιούσαν αυτή τή μέθοδο.

Πριν μπει στο νοσοκομείο ο Έλ Τσίκο είχε συνεννοηθεί με τούς φίλους του, έσο θα ήταν μέσα να μη τόν αφήσουν ούτε λεπτό άπ' τά μάτια τους. Καθώς όμως εκείνοι δεν μπορούσαν να έγκαταλείψουν για πολύ τίς δουλειές τους, κάλεσαν τή Λεονώρα από τήν Τουλούζη, κάνοντας τή σωστή σκέψη ότι αυτή θα ήταν τό πιό κατάλληλο πρόσωπο να του κρασταθεί. Αυτή βρήκε τόν Σαμπατέ λίγο πριν τόν πάνε στο χειρουργείο. Μιά στιγμή ή κουδέντα τό έφερε, ότι μόλις τήν κάλεσαν οι φίλοι του, αυτή πήγε στά γραφεία τής Όργάνωσης, στην οδό Μπελφόρ, όπου τής έδωσαν 50 000 φράγκα για τά έξοδά της. Μόλις τό άκουσε αυτό ο Σαμπατέ άναψε. Βρήκε τή δύναμη και ανακάθησε στο στρώμα του, έβγαλε ένα πουγγί κάτω άπ' τό μαξιλάρι του και τής τώδωσε. Μέσα είχε 60.000 φράγκα. που του είχε πληρώσει ο εργοδότης του πριν μπει στο νοσοκομείο. «Πάρε αυτά», τής είπε «και εάν γυρίσεις στην Τουλούζη, γύρνα τους πίσω τά δικά τους. Δέ θέλω σχέσεις με τέτοιους τύπους!»

Τελικά ή έγχειρηση πέτυχε. Η Λεονώρα έμεινε όλόκληρο το είκοσιτετράωρο δίπλα του, χωρίς να τόν χάσει ούτε λεπτό άπ' τά μάτια της. Και οι φίλοι του τό ίδιο, περνούσαν όσην ώρα περισσότερη μπορούσαν δίπλα του. Μετά από δεκαπέντε μέρες τόν απέλυσαν άπ' τό νοσοκομείο, και καθώς δεν είχε οίκογένεια στην Ντιζόν, του πρότειναν να μείνει οικότροφος στο σπίτι ενός γέρου. Οι φίλοι του δέχθαι τό θεώρησαν αυτό σαν προσβολή, και τελικά ερέθθηκε κάποιος σύντροφος και πήρε σπίτι του τόν Σαμπατέ. Μετά δυό - τρεις μέρες ή πληγή άρχισε να πυρορραγεί, αλλά ο Έλ Τσίκο με κανέναν τρόπο

δὲ γυρνοῦσε στὸ νοσοκομεῖο. Τὴν περιποίησή του ἀνέλαβε ἡ γυναίκα τοῦ φίλου του, πὺν τὸν κούρασε μέχρι νὰ ἀναρρώσει. Χάρη στὴ γερὴ κράση του δὲν ἀργήσε νὰ ξαναβρεῖ τὶς δυνάμεις του, καὶ μίσα σὲ δέκα μέρες ἔβαλε ἐννῆά κιλά (ἂν καὶ προηγουμένως εἶχε χάσει πολὺ περισσότερα). Ἀκόμη μιὰ φορὰ ἀναπτερῶθηκε τὸ ἠθικό του καὶ ξαναγύρισε ἡ αἰσιοδοξία του.

Κατὰ τὰ μέσα τοῦ Δεκεμβρίου εὐχαρίστησε τοὺς φίλους του γιὰ τὴ φροντίδα τους, καὶ τοὺς ἀνακοίνωσε ὅτι, καθὼς ἦταν καλὰ τώρα πιά, θὰ προσπαθοῦσε μὲ ζῆλο νὰ ἀναπληρώσει τὸν καιρὸ πὺν εἶχε μείνει ἀδρανῆς. Καὶ γιὰ νὰ μὴν ἐκθέσει κανένα μὲ τὶς δραστηριότητές του, μετακόμισε σ' ἓνα διημέρισμα στὴν ὁδὸ Φονταίν - Σαιντ - Ἄνν ἀριθ. 2. καὶ ἄρχισε νὰ ἐπισκέπτεται συντρόφους στὸ Παρίσι καὶ σ' ἄλλες Γαλλικὲς πόλεις.

Λίγο μετὰ τὴν μετακόμισή του τοῦ ἤρθε ἓνα γράμμα ἀπὸ τὸν Ἄγγελ Μ., ὁ ὁποῖος ἐξέτισε μιὰ καταδίκη κάθεργῆς τριάντα ἐτῶν στὴν Ἰσπανία, καὶ ὁ ὁποῖος τόσα προβλήματα εἶχε δημιουργήσει. Ἡ καταστολὴ στὴν Ἰσπανία μετὰ τὴ ληστεία τῆς Κουδιέρτας ὁ Τεργιάδος σχετιζόταν ἄμεσα μὲ τὴ σύλληψη τοῦ Ἄγγελ. Περ' ὅλα αὐτὰ ὁ Σαμπιπατέ εἶχε φροντίσει γιὰ τὴν ὑπεράσπισή του καὶ τοῦ ἔστειλε ταχτικὰ χρήματα στὴ φυλακὴ. Στὸ γράμμα τοῦ ὁ Ἄγγελ παραπονιόταν ὅτι ἐνῶ αὐτὸς εἰσιῶνε στὰ μπουντρούμια, ὁ Σαμπιπατέ «ζοῦσε σὰ λάρδος» στὴ Γαλλία. Ὁ Σαμπιπατέ εἶχε ἀνοίξει τὸ γράμμα μπροστὰ σὲ φίλους, κούνησε θλιμμένα τὸ κεφάλι του καὶ τοὺς εἶπε: «Βλέπετε γιατί δὲν μπορῶ νὰ ἐγκαταλείψω τὸν ἀγῶνα».

Λίγο ἀργότερα ἐγιναν οἱ ὀριστικὲς προετοιμασίες γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῆς ομάδας στὴν Ἰσπανία. Ὁ Σαμπιπατέ πρὶν φύγει ἤθελε νὰ περάσει μερικὲς μέρες μὲ τὶς κορούλες του στὴν Τουλούζη, καὶ ἔτσι στίς 28 Δεκεμβρίου 1958 ἔστειλε στὸ Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν μέσω τοῦ Νομάρχου τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς, μιὰ αἴτηση μαζί μὲ ἓνα ἱατρικὸ πιστοποιητικὸ πὺν δήλωνε ὅτι θὰ τὸν ὤφελουσε νὰ ζήσει ἓνα διάστημα μὲ τὴν οἰκογένειά του. Ὅμως ὁ Νομάρχης ἔλαβε ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ τὴν παρακάτω ἀπάντηση:

«Σὰς πληροφορῶ ὅτι τὸ θεωρῶ ἀπολύτως ἀδύνατον τὸ νὰ ἐπιτραπεί σὲ σὺτὸν τὸν ἀλλοδαπὸ ἢ ἐπιστροφή του στὸ νομιὸ τοῦ Χότ - Γκαρόν διότι ἡ παραμονὴ του σὲ αὐτὴ τὴν περιοχὴ τοῦ ἔχει ἀπαγορευθεῖ δυνάμει τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως ἐναντίον του, τῆς 8ης Ἀπριλίου 1958, συνδυαζομένης πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Ἐφε-

τείου του Μονπελλιέ (18-12-1957) το οποίο τον κατέδικασε σε εξάμηνη φυλάκιση και πενταετή αποκλεισμό από την περιοχή.

Θά σάς ήμουν εδγνώμων έν πληροφορούσατε τον ένδιαφερόμενο περί της άνωτέρω άποφάσεώς μου...».

Οί φίλοι του τον συμβούλεψαν νά μήν πάρει τελική άπόφαση για τό ταξίδι στην Ίσπανία μέχρι τό τέλος του 10ου Διηπειρωτικού Συνέδριου των Όμάδων του MLE—CNT, τό οποίο είχε οριστεί για τον Αύγουστο του 1959, στην Τουλούζη. Η Άστυνομική Διοίκηση άπαγόρευσε αυτό τό συνέδριο, τό οποίο τελικά πραγματοποιήθηκε στη Βιερζόν, του νομού Σέρ, από τις 9 έως 13 Σεπτεμβρίου. Έλπίζοντας ότι κάποιο θετικό αποτέλεσμα θά είχαν όλες αυτές οι διαδικασίες, ο Σαμπατέ παρακολούθησε όλα τά προκαταρκτικά τοπικά συνέδρια, και τελικά εκλέχτηκε αντιπρόσωπος στο Περιφερειακό Συνέδριο. Όπως και πολλοί άλλοι αγωνιστές, ο Έλ Τσίκο φανταζόταν ότι τό Συνέδριο θά οδηγούσε επιτέλους στην πολυπόθητη ένότητα του αντιεξουσιαστικού κινήματος, και ότι τό κίνημα της εξορίας θά αναπτυσσόταν και πάλι: σε μία ύπολογίσιμη δύναμη*. Στο Συνέδριο της Βιερζόν μετείχε σαν άπλως παρατηρητής, αλλά μετά κάθε συζήτηση δέν παρέλειπε νά αναζητά δσους έδειχναν άπόψεις παραπλήσιες με τις δικές του, νά τους συζητάει και νά προτείνει διάφορα σχέδια. Έπαίρνε πάντα την ίδια άπάντηση: Περίμενε .. Περίμενε... περίμενε... Ό Σαμπατέ παρακολούθησε μέχρι τέλους τό συνέδριο, τό οποίο κατέληξε όπως και τά προηγούμενα: «Όδινεν δρος και έτεκεν μύν». «Άκόμη ένας χρόνος χαμένος» γρόλλιζε ο Σαμπατέ στους δικούς του.

Παντού τον αντιμετώπιζαν με την ίδια άπάθεια. Όμως αυτή τη φορά ο Σαμπατέ δέ μπορούσε νά περιμένει άλλο. άκόμη κι αν τό ήθελε. Οί Γάλλοι άστυνομικοί θυμήθηκαν και πάλι την ιστορία με τη Ρόν - Πουλένκ. Άφού είχε άνακινώσει δυό φορές την ύπόθε-

* Η έννοποίηση του MOVIMIENTO LIBERTARIO ESPAÑOL (MLE) άποφασίστηκε τελικά στο 1ο Διεθνές Συνέδριο της Ίσπανικής CNT των Έξοριστών, τον Αύγουστο 1960 στη Λιμόζη. Τρείς μήνες άργότερα, τον Νοέμβριο 1960, υπό την προεδρία του βετεράνου άγωνιστή Σιπριάνο Μέρκ, σε μία συγκέντρωση στο Θέατρο Άλάμπρα του Παρισιού, άνακοινώθηκε δημόσια ή επανέννοποίηση του Άναρχικού Συνδικαλιστικού Κινήματος.

ση, και είχε προφυλακίσει δυό φορές τον Σαμπατέ, ο Εισαγγελέας ήθελε να γίνει για τρίτη φορά η δίκη. Οι επανειλημμένες ενστάσεις των δικηγόρων δεν απέδωσαν, και τελικά ο Εισαγγελέας της Λυών κάλεσε στις 5 Νοεμβρίου 1959 τον Σαμπατέ να παρουσιαστεί στο Έφετείο. Η απόφαση εκδόθηκε στις 7 Δεκεμβρίου:

«Κατά το άρθρον 617 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας, δι' αυτής της συστημένης επιστολής πληροφορούμε τον Φρανσίσκο Σαμπατέ Λιοπάρι, κατηγορούμενο για απόπειρα ληστείας μετά χρήσεως βίας και φόνο εκ προθέσεως, κάτοικο της Ντιζόν (Κυανής Άκτης) και επί της οδού Ντε λ'α Φονταίν, Σαιντ - Άνν αριθ. 2, εις την οικία του Μ. Πετι, ότι κατά την σύνοδό του της 5ης Νοεμβρίου 1959 το Κακουργιοδικείο απέρριψε την υπό του ενδ'απεροσμένου γενομένη αίτηση περί διακοπής των κατά τον νόμον εναντίον του διαδικασιών κατά την μαρτυρία του ως άνω της 20ης Φεβρουαρίου 1959 ενώπιον του Έφετείου της Λυών».

Ο Γενικός Εισαγγελέας

Ο Σαμπατέ είχε αηδιάσει πιά όλα αυτά τα μπερδέματα και δεν είχε την παραμικρή πρόθεση να ξαναβρεθεί σε κάποια Γαλλική φυλακή. Πολλοί φίλοι τον συμβούλευαν να το σκάσει για τη Νότια Αμερική.

«Από πότε η Νότια Αμερική είναι κοντότερα από την Ίσπανία;» ρωτούσε.

Η περίοδος της αναμονής είχε τελειώσει. Συγκέντρωσε τα έφοδια που χρειαζόταν και μάζεψε τους φίλους που θα τον συνόδευαν. Και πίσω του άφησε πολλούς άλλους έτοιμους να περάσουν τα σύνορα μόλις τους έρχόταν σήμα, μόλις στηνόταν οι πρώτες επαφές.

Όμως αυτή τη φορά ο Σαμπατέ είχε υποτιμήσει την αυξανόμενη αποτελεσματικότητα του Ίσπανικού Ειδικού Κλάδου και της Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας. Διευθυντής εκείνη ακριβώς την εποχή ήταν ο πρώην αρχηγός της Ταξιαρχίας Ειδικών Υπηρεσιών Πέδρο Πόλο Μπαρραγκουέρο, ειδικός στο κυνήγι των αναρχοσυνδικαλιστών. Επίσημα υπηρετούσε ως ακόλουθος στην Ίσπανική πρεσβεία στο Παρίσι. Ο Έλ Τσίκο ήξερε τον κίνδυνο, αλλά τί μπορούσε να κάνει; Στα ταξίδια και τις επαφές του έπαινε όλες τις δυνατές προφυλάξεις. Ακόμη κι όταν επέστρεφε στη Ντιζόν, είχε πάντα στον Σιδηροδρομικό Σταθμό κάποιον να τον περιμένει: με ένα εισι-

τήριο επισκέπτη, (Σ.τ.Μ. στη Γαλλία για να μπει στο μέρος απ' όπου φεύγουν τα τρέινα χρειάζεται ειδικό εισιτήριο) ώστε να μη μπορεί να αποδειχθεί ότι είχε εγκαταλείψει την πύλη. Όμως τώρα πιά δεν άκουσαν όλες αυτές οι προφυλάξεις. Όλα ήταν εναντίον του, κι όμως συνέχιζε. Οι περιορισμοί εξάλλου που του είχε επιβάλει το Γαλλικό κράτος έκαναν την παρακολούθησή του εύκολη δουλειά για τους πράκτορες π'ν Φράνκο, που έννοείται είχαν την άμετρη συνεργασία των Γάλλων συναδέλφων τους.

Στις 1 Δεκεμβρίου 1959 ο Σαμπατέ στο δρόμο προς την Ίσπανία τηλεφώνησε σ' ένα φίλο στο Παρίσι. «Τα χαιρετίσματά μου σέ δλους... Εύχαριστώ για όλα μέχρι την επόμενη συνάντησή μας... "Αν θά υπάρξει επόμενη συνάντησή!"

Στα τέλη του Δεκέμβρη ένας σύντροφος στη Ντιζόν πήρε μιá κάρτα με σφραγίδα της Ναρμπόν. Από πίσω ένα σημείωμα με άγνωστο γραφικό χαρακτήρα κι άγνωστη υπογραφή έλεγε ότι εξουσίας της βαρucheιμωνιάς ο Σαμπατέ θά ανέβαλλε τό ταξίδι του στην Ίσπανία για τήν άνοιξη. Η προέλευση αυτής της κάρτας παραμένει μυστήριο. Στις 5 Ίανουαρίου 1960 τό ραδιόφωνο κι ή τηλεόραση άνήγγειλαν τό θάνατο του Σαμπατέ και των τεσσάρων συντρόφων του.

Ό Έλ Τσίκο είχε περάσει τα σύνορα κοντά στο Κουστούζ κατά τα τέλη του Δεκέμβρη. Τόν συνόδευσαν οι Άντόνιο Μιράκλε Γκιτάρτ, είκοσιεννιά χρονών Ροζέλιο Μαδριγάλ Τορρές, είκοσιεφτά χρονών Φρανσίσκο Κονέσα Άλβαρές, τριανταεννιά χρονών και ο είκοσάχρονος Μαρτίν Ρουθ Μοντόγια*. Η Ίσπανική Άσφάλεια

* Ό Μιράκλε γεννήθηκε στις 20 Νοεμβρίου 1930 στο Μπραφίν της Ταρραγόνας, και ζούσε στο Κλερμόν-Φερράν, όπου εργαζόταν σαν οικοδόμος.

Ό Τορρές γεννήθηκε στις 5 Νοεμβρίου 1933 στο Χοσπιταλέντε Λιομπρεγκάτ της Βαρκελώνης, και ζούσε στη Ντιζόν όπου εργαζόταν στους οδοστρωτήρες. Είχε λιποτακτήσει από τόν ισπανικό στρατό τό 1956 και είχε καταφύγει στη Γαλλία.

Ό Άλβαρές γεννήθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 1921 στη Βαρκελώνη, και πήγε στη Γαλλία τό 1950, όπου δούλευε οδηγός.

Ό Μοντόγια γεννήθηκε στις 13 Άπριλιού 1939, στο Προβέν της επαρχίας Σέν έτ Μάρν, στη Γαλλία. Οι γονείς του ήταν Ίσπανοί, αλλά αυτός είχε Γαλλική υπηκοότητα και ζούσε στη Λυών.

είχε πληροφορηθεί από την Γαλλική για το ταξίδι του Σαμπατέ, και η Γκουάρντια Σιβίλ του είχε ετοιμάσει στα σύνορα μιάν ύποδοχη αντίξια της φήμης του. Είχαν στήσει φρουρές, περιπολίες και παρατηρητήρια σ' όλες τις δουνοκορφές. Έπιτηρούσαν τους δρόμους και τα σταυροδρόμια, έπως και όλες τις προσβάσεις στις γειτονικές κωμοπόλεις και χωριά. Όλες τις αγροικίες και τις φάρμες τις φρουρούσαν άποσπάσματα από τρεις ένόπλους της Γκουάρντια Σιβίλ. Αύτη τή φορά είχαν ύπολογίσει κάθε ένδεχόμενο και είχαν στείλει και ένισχύσεις στις γειτονικές πόλεις Μπεσαλού, Μπέσουδα και Άλδάνα. Έπίσης οι γεωργοί, οι ξυλοκόποι κι οι εργάτες του λιθάνθρακα είχαν δεχτεί έντολές (μαζί με τις άνάλογες άπειλές) νά πληροφορήσουν τήν άστυνομία για κάθε ξένο πού θα άντιλαμβάνονταν στήν περιοχή.

Άπό τις διάφορες καταθέσεις, άφηγγήσεις και μαρτυρίες γύρω από τó τελευταίο έπεισόδιο της ζωής του Σαμπατέ πού συγκεντρώσαμε, προσπαθήσαμε νά άνκουνθέσουμε όσο τó δυνατόν πιστότερα, τις τελευταίες κινήσεις του Φρανσίσκο και της ομάδας του, μέχρι τήν τελική τραγωδία λίγες μέρες άργότερα.

Ένας φρουρός της Γκουάρντια Σιβίλ στο Λιάτο, άνέφερε ότι παρατήρησε πέντε άντρες πού φορούσαν μπλέ φόρμες, μπότες όρειθαισίας, και κουβαλούσαν γυλιούς, στήν περιοχή του ποταμού Μανόλ, στις τεσσεράμιση τó άπόγευμα. Δυό ώρες άργότερα, δυό άντρες με μπλέ φόρμες έμφανίστηκαν σέ ένα κοντινό αγρόκτημα, όπου παρουσιάστηκαν σάν λαθροέμποροι και αγόρασαν τρόφιμα. Λίγο άργότερα οι ίδιοι έμφανίστηκαν πωρέα με άλλους τρεις νά κατευθύνονται πρós τόν ποταμό Μούγα, σάν νά διάδιναν πρós τά Γαλλικά σύνορα. Αύτές οι πληροφορίες στέλθηκαν στο Άρχηγείο της Γκουάρντια Σιβίλ, τó οποίο άμέσως διέταξε νά ένισχυθούν όλες οι περίπολοι στήν περιοχή. Τήν άλλη μέρα, 31 Δεκεμβρίου, μιá όρεινή περίπολος της Γκουάρντια Σιβίλ, άφού άνέκρινε χωρίς έπιτυχία μικροκτηματίες και ξυλοκόπους στήν κοιλάδα της Μάγια ντέ Μουσαάλτ, στήθηκε σέ μιá δουνοκορφή απ' όπου μπορούσε νά έλέγχει όλόκληρη τήν κοιλάδα. Κατά τις όκτώ τó πρωί παρατήρησαν καπνό νά βγαίνει από τήν καμινάδα της φάρμας Καρότ ή Φάλγκος, ή όποια τó ήξερν ότι ήταν άκατοίκητη. Ένας τους πλησίασε για νά έρευνήσει, και τόν ύποδέχτηκε μιá ριπή από σφαίρες. Σωριάστηκε κάτω σάν πεθαμένος, και είδε πέντε άντρες νά τρέχουν για νά κλυφτούν στή δουνοπλαγιά. Τώρα πιά δέν ύπρχε άμφιβολία: Ήταν ό Σαμπατέ και ή ομάδα του. Ή περιοχή ήταν κατάφυτη από δέντρα και θά-

μους, και οι σύντροφοι κατάφεραν εύκολα να εξαφανιστούν απ' τους διώκτες τους, αλλά δε μπορούσαν να φανταστούν ότι οι Φρανκικοί είχαν κινητοποιήσει όλες τους τις δυνάμεις για να τους εμποδίσουν να φτάσουν ζωντανοί στη Βαρκελώνη.

Οι φρουροί της Γκουάρντια επέστρεψαν στην κοντινή κωμόπολη Μάγια και τηλεφώνησαν στο Κέντρο των επιχειρήσεων, στη Μπασαλού. Σε λίγο όλες οι διαθέσιμες μονάδες δρισεκόταν γύρω απ' το πεδίο της άψιμαχίας. Άλλά οι σύντροφοι είχαν καταφέρει να εξαφανίσουν τα ίχνη τους και να χαθούν. Η επόμενη αναφορά που έφτασε σχετικά με την ομάδα ήταν το μεσημέρι της ίδιας μέρας: Τους είχαν επισιμάνει να κατευθύνονται προς το χωριό Έσπιναδέσα, στα νοτιοανατολικά. Αναφερόταν ότι προχωρούσαν προσεκτικά, με τα όπλα τους έτοιμα. Υπεύθυνος για την επιχείρηση ήταν ο διοικητής του 24ου Τάγματος της Γκουάρντια Σιδίλ, ο οποίος αποφάσισε να περικυκλώσει την περιοχή όπου είχε επισιμανθεί η ομάδα — τις τοποθεσίες και τα χωριά Μπορράσα, Τραμπάους, Λιάντο, Κρέσπις, και όλες τις γέφυρες και τα πιθανά περάσματα κατά μήκος του ποταμού Φλούδια.

Η τελευταία αναφορά της 31ης Δεκεμβρίου για την ομάδα έλεγε ότι εξακολουθούσαν να κατευθύνονται προς τα νότια, και δρισεκόνταν λίγα χιλιόμετρα από τον ποταμό Φλούδια. Κατά τις δέκα ή ώρα τη νύχτα, περίπολοι στην περιοχή του χωριού Λά Πάλμα, πέρα απ' το ποτάμι, ανέφεραν ότι άκουσαν κεληδόνια από όρτύκια. Άργότερα εξακριβώθηκε ότι οι σύντροφοι είχαν μαζί τους για να συνεννοούνται σφυρίχτρες που έκαναν σαν όρτύκια. Μπορούμε να συμπεράνουμε λοιπόν ότι παρά την αυστηρή επίτηρηση, οι σύντροφοι είχαν καταφέρει να περάσουν το ποτάμι τη νύχτα της 31ης Δεκεμβρίου.

Την επομένη, 1η Ιανουαρίου, οι Φρανκικοί έρευνήσαν σπιθαμή προς σπιθαμή και τις δυο όχθες του ποταμού χωρίς να βρουν ίχνη της ομάδας. Φαντάστηκαν ότι θα κατευθύνονταν προς τη Γκερόνα, και έστειλαν ενισχύσεις σε κείνη την περιοχή. Έδω πρέπει να σημειωθεί ότι οι υπόλοιποι χωρικοί και εργάτες διαρκώς έστελναν τους φρουρούς στους πιο άπιαστους κατοικόδομους και στους πιο απόκρημνους γκρεμούς, κι έτσι δυσκόλευαν σημαντικά το έργο τους.

Η ομάδα ξαναεπιτόπησε την Κυριακή 3 Ιανουαρίου. Από το παρατηρητήριο στην κορυφή ενός λόφου γνωστού σαν Καστίλιο ντε λά Μότα, κοντά στη Γκερόνα, τους είδαν με τα κυάλια να μπαίνουν στη φάρμα Κλάρα, ανάμεσα στο Μπανιόλας και τη Γκερόνα.

Πέντε άτομα ήταν πάρα πολλοί για να κάνουν άπλη επίσκεψη Κυριακή πρωί στο ζευγάρι που είχε τη φάρμα, δυο γέροντες, τον Χουάν Σάλας και τη γυναίκα του Μπαλμπίνα Άλόνσο. Μια ώρα αργότερα στρατιώτες είχαν περικυκλώσει από παντού το αγρόκτημα, που βρισκόταν στην άκρη του δάσους. Από μπροστά το έδαφος ήταν ανοιχτό, ώστε κανένας δε μπορούσε να μπει ή να βγει απαρατήρητος. Ένώ τα όργανα του κράτους πλησίαζαν προσεκτικά, αντιλήφθηκαν τρεις άντρες να θγαίνουν απ' την μπροστινή πόρτα συζητώντας ανάμεταξύ τους. Ο διοικητής τους διέταξε άμέσως να πυροβολήσουν. Ο ένας από τους τρεις, ο Φρανσίσκο Κονέσα Άλβαρες έμεινε στον τόπο, ενώ ο Σαμιπατέ πληγώθηκε στο πόδι και στον γλουτό, αλλά κατάφερε μαζί με τον άλλο σύντροφο να κρυφτεί στο σπίτι. Η νοκοκυρά μόλις άκουσε τους πυροβολισμούς προσπάθησε να κλείσει τα παραθυρόφυλλα, αλλά μια σφαίρα της έσπασε το χέρι. Δεν θα υπήρχε έλεος σ' αυτή την τελική μάχη. Η πολιτοκρία είχε άρχισει.

Για οικονομία στα πυρομαχικά οι πολιτορχημένοι χρησιμοποίησαν ένα τουφέκι που βρόγχαν στο σπίτι. Οι πολιτορχητές μόλις δρέθηκαν αντιμετώποι με αυτό, αποφάσισαν να περιμένουν πρώτα να πέσει ή νύχτα και μετά να συνεχίσουν την επίθεση. Ένας της Γκουάρντια, ο Γιέσους Γκονζάλες Ότερο είχε κιόλας τραυματιστεί στο πόδι, ενώ προσπαθούσε να πλησιάσει τη φάρμα. Οι δικοί του φοβήθηκαν να πάνε να τον μαζέψουν, και έμεινε μέσα στην άγωνία όλη την ύπλοιοπη μέρα, εκεί που είχε πέσει.

Στις 5.30, ο επικεφαλής της επιχειρήσεως Ταγματάρχης Ροδρίγο Γκαγιέτ Ζιρμπάλ έφτασε για να παρακολουθήσει επί τόπου τις εξελίξεις και στις 10.30 έδωσε εντολή να μοιραστούν και πάλι πυρομαχικά, χειροβομβίδες, τροφή, και «πολύ αλκοόλ», όπως λέει στην αναφορά, «για να ύψωθεί το ήθικο των αντρών».

Η μάχη συνεχίστηκε μέχρι να πέσει το σκοτάδι. Από μέσα οι τέσσερις σύντροφοι περίμεναν να κρυφτεί το φεγγάρι ώστε να το σκάσουν στα σκοτεινά. Στις μία μετά τα μεσάνυχτα βαρειά σύννεφα κάλυψαν τον ουρανό, και έγινε απόλυτο σκοτάδι. Ένοιωσαν ότι αυτή ήταν η ευκαιρία που ζητούσαν — ή τέλεια στιγμή. Όλη τη μέρα ο Έλ Τσίκο είχε ετοιμάσει την απόδραση, ανοίγοντας μια τρύπα στο πάτωμα, που οδηγούσε στους σταύλους, στο πίσω μέρος του σπιτιού. Πρώτα έβγαλαν από την πόρτα του σταύλου μια αγελάδα, και άμέσως, οι πολιτορχητές που είδαν κάτι να κινείται, πυροβόλησαν. Βλέποντας τις λάμψεις των πυροβολισμών, δυο από τους συντρόφους έτρεξαν προς την αντίθετη κατεύθυνση, αλλά κι εκεί

τούς περίμεναν. Χωρίς μέρος να καλυφθούν, και οι δύο τους γαζώθηκαν από τις σφαίρες της Γκουάρντια.

Ο Σαμπατέ προσπάθησε επίσης, αλλά αντί να τρέξει, κυλίστηκε στο χώμα και σύρθηκε μέχρι κάτι κοντινά χαμόδεντρα — για να ανακαλύψει ότι και οι πολιορκητές είχαν σκεφτεί αυτή την περίπτωση, και βρισκόταν δίπλα του. Ξαπλωμένος εκεί όριζόντια, ακίνητος, σχεδόν χωρίς να αναπνέει καν, άκουσε κάποιον να τον πλησιάζει έρποντας από την αντίθετη κατεύθυνση, λέγοντας «μήν πυροβολείς... είμαι ο Λοχαγός...». Ήταν ο Φρανκίσκο Φουέντες, λοχαγός της Γκουάρντια Σιδίλ, που συναντήθηκε πρόσωπο με πρόσωπο με τον Έλ Τσίκο, αν και ποτέ δε θα το μάθαινε. Ο Σαμπατέ τον πυροδόλησε στο κεφάλι, σχεδόν εξ' έπαφης, και τον άφησε στον τόπο. Οι άλλοι πολιορκητές δε μπορούσαν να καταλάβουν από πού και από ποιόν ήρθε ο πυροβολισμός, κι ο Σαμπατέ αντίδρασε άμέσως κι άρχισε να έρπει προς το μέρος απ' όπου είχε έρθει ο άλλος, επαναλαμβάνοντας «μήν πυροβολείτε, είμαι ο Λοχαγός...». Έτσι κατάφερε να περάσει ανάμεσα από τρεις γραμμές της Γκουάρντια Σιδίλ.

Την άλλη αύγη, 4 Ιανουαρίου, οι στρατιώτες βρήκαν τα πτώματα του Λοχαγού και των τριών συντρόφων, αλλά οι δύο έλειπαν. Έφριξαν μερικούς πυροβολισμούς προς το σπίτι, να δουν αν ήταν κανένα μέσα, αλλά κανείς δεν άπαντησε. Αυό από αυτούς μπήκαν μέσα. Ένω οι άλλοι από πίσω πυροβολούσαν για κάλυψη. Βρήκαν το παντρεμένο ζευγάρι: σ' ένα από τα πίσω δωμάτια τρομοκρατημένους και ξαπλωμένους στο πάτωμα κι έπειτα άρχισαν να φάχνουν το σπίτι και την αυλή.

Ο φούρνος ήταν κάτω απ' το κυρίως κτήριο, και οι άντρες της Γκουάρντια ύποπτεύθηκαν ότι κάποιος θα μπορούσε να κρύβονται εκεί μέσα. Έφριξαν δυό θακρυγόνα από την καμινάδα. Από εκεί βγήκε μισοπνιγμένος και τυφλός ο τέταρτος της ομάδας, Μαρτίν Ρουθ. Τον γάζωσαν εν ψυχρώ, ενώ παραπατούσε. Συνέχισαν το ψάξιμο, αλλά δεν τα κατάφεραν να θρουν τον πέμπτο. Δεν μπορούσαν να το πιστέψουν, αλλά ο Σαμπατέ είχε αποδράσει, γλιστρώντας μέσα απ' τα χέρια εκατό ειδικά εκπαιδευμένων και καλά όπλισμένων αντρών!

Μόλις ανέφεραν στη Βαρκελώνη την άποτυχία τους, οι διαταγές ήρθαν κοφτά: «Βρήτε τον χωρίς να χάσετε λεπτό!»

Ήταν τέτοια η αγωνία τους να πιάσουν τον Σαμπατέ, ώστε ο ίδιος ο πρώην Αρχηγός της Μπριγάδα Πολιτικό Σοσιάλ της Βαρκελώνης, ο διαδότης Έδουάρδο Κιντέλα, όρκισμένος έχθρής

του 'Αναρχικού Κινήματος, που είχε πάρει πλέον τή σύνταξή του κι είχε αποσυρθεί στη Γαλικία, μόλις άκουσε ότι ο παλιός του αντίπαλος ήταν πολιορκημένος στη Σαρρία ντέ Τέρ, έσπευσε κουβαλώντας μαζί του και τον αγαπημένο του σύντροφο: ένα λαγωνικό. 'Ήθελε νά πάρει προσωπικά μέρος στό κυνήγι του Σαμπατέ, νά παρευρίσκεται στη δολοφονία αυτού που τόσες φορές στην καριέρα του τον είχε γαλοισποήσει και τρομοκρατήσει.

Κι όμως, οι άνηχευτές και τά σκυλιά τους, σύντομα έχασαν τον Σαμπατέ. Πολλά χρόνια στά θουνά τον είχαν διδάξει νά κουβαλάει πάντοτε μαζί του ένα κουτάκι πιπέρι, για νά άχρηστεύει τήν όσφρηση των σκυλιών.

'Αν και είχε άδαντάζ μερικές ώρες από τους διώκτες του, ή θέση του ήταν πολύ άσχημη. 'Ο γεωργός κι ή γυναίκα του θά τους είχαν πεί ότι ήταν άσχημα πληγωμένος. 'Εκτός από τις σφαίρες στό γλουτό και στό πόδι, στη μάχη με τή Γκουάρνια Σιβιλ δέχτηκε άκόμα μία στό λαιμό. Πονούσε φρικτά και έπρεπε νά επιστρατεύσει όλες τις δυνάμεις του για νά μπορέσει νά προχωρήσει. Πριν τήν αύγή της 5 'Ιανουαρίου, ο 'Ελ Τσίκο κατάφερε νά φτάσει τό σιδηροδρομικό σταθμό του Φορνέλλς ντέ λα Σέδρα, κάπου δώδεκα μίλια στά νότια της Γκερόνα, αφού πρώτα διέσχισε κολυμπώντας τον ποταμό Τέρ. 'Ήταν άπίστευτο, πώς τά κατάφερε νά φτάσει μέχρι εκεί, στά χάλια που είχε. 'Εκείνο τό πρωί, στις 6.30, ένα ταχυδρομικό τραίνο έκανε τή δικδρομή Πόρτ Μπου - Γκερόνα - Μασσανέτ. σταματώντας σε όλους τους ενδιάμεσους σταθμούς. 'Ο 'Ελ Τσίκο έμεινε κρυμμένος στην άκρη της πλατφόρμας του σταθμού ώσπου νά ξεκινήσει τό τραίνο, και τότε πήδηξε με τό πιστόλι στό χέρι στην καμπίνα των οδηγών. 'Ο μηχανοδηγός Πέδρο Γκασσία Μάρκος και ο θερμιστής Χοακίν Πουίχ, τον πέρασαν για τρελλό. Τους ήσύχασε και τους ζήτησε κάτι νά φάει, πέθανε της πείνας. Τού έδωσαν τά σάντουιτς τους, που τά καταβρόχθισε, και τους είπε νά συνεχίσουν τή δουλειά τους.

«Μή σταματήσετε πριν φτάσουμε στη Βαρκελώνη!»

Τάχασαν. «Στη Βαρκελώνη;» 'Ο οδηγός εξήγησε στον 'Ελ Τσίκο ότι αυτό ήταν αδύνατο, γιατί στο Μασσανέτ έπρεπε νά αλλάξουν τήν άτμομηχανή με μιάν ηλεκτρική για τό γυρισμό. 'Εξάλλου, έπρεπε νά ύπακούουν στα σήματα κατά μήκος των γραμμών. 'Ο Σαμπατέ δέν επέμεινε. 'Ίσως από μέσα του δέν έλπιζε ότι θά μπορούσε νά φτάσει πράγματι στη Βαρκελώνη, τή «Βαρκελώνη του».

Στό Μασσανέτ τό τραίνο σταμάτησε για νά αλλάξει μηχανή.

κι όταν ή ηλεκτρική ήταν έτοιμη νά ξεκινήσει: για τή Βαρκελώνη, ή άτμομηχανή μπήκε σέ μιá παρακαμπτήριο γραμμιά. Ένω περ-
νεύσαν δίπλα-δίπλα, ό Σαμπατέ πήδηξε από τή μιá στήν άλλη,
άποχαιρετώντας τó ένα πλήρωμα και καλημερίζοντας τó άλλο.
Δέν άμφέβαλλε όμως ότι αυτοί που άφηγε στό Μασσανέτ θά ανέ-
φερν τήν περιπέτειά τους, άν και τούς είχε ζητήσει νά μη τó
κάνουν. Περιμένα λοιπόν άδρή ύποδοχή στόν έπόμενο σταθμό.

Τό τραίνο έναπέρασε από τó Φορνέλλς ντε λα Σέλβα στις
όχτώ τó πρωί. Ό Σαμπατέ είχε πει στόν άγγλό του τραίνου νά κό-
ψει ταχύτητα ποίν πάρει τήν τελευταία στροφή, λίγες μόνο έκ-
τοντάδες μέτρα από τó σταθμό. Αυτός υπάκουσε, και μέσα σέ δευ-
τερόλεπτα άνοιξε και πάλι ταχύτητα, χωρίς τόν επιβάτη του.

Άπό τó Φορνέλλς ντε λα Σέλβα ό Σαμπατέ κατάφερε νά
κάνει άλλα σαρανταπέντε μίλλια πρós τή Βαρκελώνη, αλλά ή
πόλη των όνείρων του ήταν άκόμη πολύ μικρούά. Τώρα πιá περ-
πατούσε με πολλή δυσκολία, τó πόδι του είχε μολυνθεί άσχημα
και τó κεφάλι του είχε θολώσει από τόν πυρετό. Παρ' όλα αυτά,
κατάφερε νά συρθεί μέχρι τούς πρόποδες της Σιέρρα ντε Μοντσένυ.
Λίγα χιλιόμετρα άκόμη και θά μπορούσε νά κρυφτεί στό άγριο,
τεράστιο δάσος, όπου τόσες φορές είχε περιπλανηθεί στά νιάτα
του, ανάμεσα στις καστανιές και τις θαλνιδιές, τις όξυές και τά
σφεντάμια. Ήξερε κάθε γωνιά και κάθε μονοπάτι, εκεί θά μπο-
ρούσε νά κρυφτεί από ένα όλόκληρο στρατό. Ή σωτηρία, τόσο
κοντινή, ήταν πολύ μακρυνά για αυτόν. Έχανε διαρκώς τις δυ-
νάμεις του, και θά πέθαινε άν άρχούσε νά τόν δει γιατρός.

Τό Σάν Θελόνι φαινόταν στό βάθος. Βαριανασαίνοντας, έξαν-
τλημένος, κίνησε πρós τά εκεί. Στο όρμιο ένας χωρικός έξευε τó
κάρο του. Ό Σαμπατέ τόν χαιρέτησε και τόν ρώτησε πού θά μπο-
ρούσε νά πιει κάτω για νά καταπραΰνει τόν πυρετό του. Αυτός
του έδωσε ένα φλασκί με κρασί, πού ό Έλ Τσίκο τó κατέβασε μο-
νορρούφι. Πήγγαινε στό χωριό, και ανέβασε και τόν Σαμπατέ στό
κάρο. Όταν τόν άφησε ό χωρικός στό Σάν Θελόνι, ρώτησε μιá
γρηά πού του φάνηκε έμπιστη, πού θά έβρισκε κανένα γιατρό.
Αυτή του έδωσε τή διεύθυνση, του μοναδικού πού ύπήρχε στό χω-
ριό, στην Κάλλε ντε Χοσέ Άντόνιο, αλλά του έιπε ότι ήταν πολύ
άμφίβολο νά τόν βρει εκείνη τήν ώρα. Άν δέν τόν έβρισκε, συνέ-
χισε, νά πήγγαινε στό άπάναντι σπίτι όπου έμενε ό σωφάρ του γι-
τρού, ό όποιος θά μπορούσε νά του πει πού ήταν και τί ώρα θά
γύριζε.

Όπως είχε φανταστεί ή γορά, ό γιατρός έλειπε. Ό Έλ Τσίκο σύρθηκε στην άλλη μεριά τού δρόμου, νά χτυπήσει τήν πόρτα τού σωφέρ στό νούμερο 26, αλλά στόν πυρετό του και στη ζάλη του έκανε λάθος. Χτύπησε τήν διπλανή, όπου έμενε κάποιος Φρανσίσκο Μπερρεγκουέρ Ρόχα. Όταν αυτός άνοιξε και είδε τόν ξένο σέ τίτοιια χάλια νά ρωτάει: γιά τó γιατρό, τού άπάντησε κοφτά ότι είχε χτυπήσει λάθος πόρτα.

«Δέν πειράζει», είπε ό Έλ Τσίκο, περισσότερο πεθαμένος παρά ζωντανός. «βάλε με κάπου νά ξεπλώσω λίγο, σέ παρακαλώ...».

Ό Μπερρεγκουέρ άρνήθηκε και έσπρωξε βίαια από τήν πόρτα τόν πληγωμένο. Ένώ τόν έσπρωχνε, κατάλαβε τó όπλο-πολυβόλο πού είχε κρυμμένο κάτω άπ' τó σακκάκι του. Πανικόβλητος, άρπαξε από ένστικτο τó όπλο, και δέν τόν άφησε νά φύγει. Οι δυό άντρες, σπρώχνοντας και φωνάζοντας, άρχισαν νά κυλιούνται και νά σέρνονται πρós τή γωνία τών δρόμων Κάλλε Χοσέ Άντόνιο και Σάντα Τέκλα.

Στό μεταξύ τά νέα ότι ό Σαμπατέ ίσως δρισκόταν στό Σάν Θελόνι είχαν ήδη φτάσει στη Γκουάρντια Σιβιλ τού χωριού ή όποία κάλεσε και τούς άντρες τής Έθνοφυλακής νά έρθουν στό τμήμα* γιά ένισχύσεις. Συμπέραναν από τά στοιχεία πού είχαν ότι ό Σαμπατέ, ή τουλάχιστον κάποιος πού ταίριαζε μέ τήν περιγραφή του, είχε προχωρήσει πρós τó χωριό, κι έτσι στάλθηκαν περίπολοι τής Έθνοφυλακής νά έρευνήσουν στους δρόμους.

Σέ μιá από τίς περιπόλους ήταν ένας άξιωματικός τής Έθνοφυλακής (ό Άμπελ Ρόχα Σάνς, πού ήταν επίσης και τοπικός γραμματέας τού Φλαγγίτικου συνδικάτου CNS — Κεντρικού Έθνικου Συνδικάτου), ό έθνοφύλακας Χοσέ Σιβίνα Μορούλλ, και ό λοχίας τής Γκουάρντια, Μαρτινέζ Κολλάδο. Αύτοι περνούσαν κοντά στην Κάλλε Χοσέ Άντόνιο, όταν άκουσαν τόν Μπερρεγκουέρ νά φωνάζει βοήθεια. Έτρεξαν, ό Ρόχα από τή μιá μεριά, κι ό λοχίας μέ τόν Σιβίνα κάνοντας τόν γύρο τού τετραγώνου από τήν άλλη, ώστε νά θάλουν τόν Σαμπατέ στη μέση.

* Αύτή τήν Έθνοφυλακή (Σομάτεν) τήν άποτελοῦσαν ένπολοι πολίτες, και ύπήρχε μόνο στην Καταλωνία. Έπαναδιοργανώθηκε τήν έποχή τής δικτατορίας τού Πρίμο ντε Ριβέρα (1923-30) από τόν Στρατηγό Σεβεριάνο Μαρτινέζ Άνίδο, τάν έφεδρικό σώμα γιά ώρες ανάγκης.

Στήν πάλη του να απομακρυνθεί, ο Σαμπατέ, ζοδεύοντας και τις τελευταίες του δυνάμεις, δάγκωσε τον άλλον βαθειά στο χέρι, και του έκοψε και ένα δάχτυλο. Την πρώτη σφαίρα έριξε ο Άμπελ Ρόχα, που αντί για τον Σαμπατέ τραυμάτισε άσχημα τον Μπερρεγκουέρ. Αυτό έδωσε στον Έλ Τσίκο τη δυνατότητα να ελευθερωθεί, και να πυροβολήσει με το Κόλτ του. Ήταν εξαντλημένος και λαχανιασμένος, και δεν είχε ώρα να θγάλε: το Τόμσον κάτω απ' το σακκάκι του — αλλά και το πιστόλι του έφτανε για να πετύχουν Ρόχα στο δεξιό πόδι, κοντά στο γόνατο. Ο πληγωμένος πολιτοφύλακας όμως, μπόρεσε να απαντήσει ρίχνοντας μία ριπή με το αυτόματό του. Πέτυχε τον Σαμπατέ την ίδια στιγμή με τον λοχία της Γκουάρντια, που είχε έρθει από πίσω. Η μάχη είχε τελειώσει. Ο Σαμπατέ ήταν πεσμένος νεκρός. Οι πολιτοφύλακες δεν παρέλειψαν να γαζώσουν μερικές φορές ακόμα το πτώμα του, που κείτονταν στο πεζοδρόμιο.

Έτσι τελείωσε, το πρωί της 5 Ιανουαρίου 1960, η γεμάτη περιπέτειες ζωή του Φρανσίσκο Σαμπατέ Λιοπάρι. Πέθανε έτσι όπως θά ήθελε να πεθάνει, θά μπορούσε να πει κανείς. Και σε κανέναν δεν ταιριάζει καλύτερα το ρητό του Θουκυδίδη:

«Για έναν πολεμιστή είναι πιο μικρή η ταπεινώση που φέρνει η δειλία, από τον θάνατο που έρχεται μετά από ρωμαλέα κατορθώματα και συνοδεύεται από τις ελπίδες των πολιτών...».

Ο θάνατος στη μάχη ήταν ο μόνος θάνατος που ταίριαζε στον αγωνιστή που είχε άρνηθεί να υποταχτεί σ' ό,τι τότε θεωρούσαν μοίρα της χώρας του. Που ριψοκινδύνευε διαρκώς τα πάντα στην προσπάθειά του να κλείσει το αίματηρό κεφάλαιο της Ισπανικής Ιστορίας που έγραψε ο Φράνκο.

Ο Σαμπατέ θάφτηκε στο παλιό κοιμητήριο του Σάν Θελόνι, σ' ένα τάφο που δεν τον ελόγησε παπῆς. Ο γιατρός που έκανε την αυτοψία αποκάλυψε ότι η δόξα αυτών που νόμισαν ότι πήραν τη ζωή του Σαμπατέ, ήταν άνευ αντικειμένου. Οι σφαίρες των εθνοφυλάκων είχαν σκοτώσει έναν άνθρωπο ήδη νεκρό. Το τραύμα στο πόδι του είχε γαγγραινώσει, και ακόμη κι αν, με το που έφτασε στο Σάν Θελόνι, τον είχαν πάει άμέσως σε νοσοκομείο, ακόμη κι αν χρησιμοποιούσαν τα πιο σύγχρονα μέσα της επιστήμης, και πάλι: θά ήταν άργά. Ο Σαμπατέ ήταν ήδη καταδικασμένος.

Το Ράδιο-Λουξεμβούργο ανακοίνωσε τον θάνατό του στις 1.30 το μεσημέρι της 5 Ιανουαρίου. Όταν τα νέα μαθεύτηκαν στη Βασιλεία, ο κόσμος άρνήθηκε να πιστέψει ότι ήταν αλήθεια.

Τὸ θεώρησαν ἐπινόηση τῆς ἀστυνομίας. Μερικοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἀθάνατοι γιὰ τὸ λαό. Οἱ Καταλανοὶ ἐργάτες ἔλεγαν, καὶ συνεχίζουν νὰ λένε «Σίγουρα, θὰ τὸν ξαναδοῦμε μιὰ μέρα τὸν Ἐλ Τσίκο...».

Ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ, ὁ Ἐλ Τσίκο, ποτὲ δὲν θὰ ἐπιστρέψει στὴ Βαρκελώνη. Δὲν θὰ δεῖ τὴ νέα Ἰσπανία, ποὺ θὰ ἀνατεῖλει γιὰ νὰ τὸν τιμῆσει σὺν σύμβολο αὐτῶν ποὺ ἀγωνίστηκαν σὲ μιὰ μάχη ποὺ δὲν τέλειωσε ἀκόμα, τὴ μάχη γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἔλου τοῦ ἀνθρώπινου γένους.

ΧΙΙΙ: ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἐπί μερικές μέρες μετὰ τὸ θάνατό του ὁ διεθνὴς τύπος ἀφιέρωνε ἀρκετὸ χῶρο στὸν Φρανσίσκο Σαμπατέ. Σπάνια ὁ θάνατος ἐνὸς ἀναρχικοῦ εἶχε πάρει τόσο μεγάλη δημοσιότητα. Γιατὶ ἐνδυσφόθησαν τόσο ὄλοι αὐτοί; Ἴσως ἦταν ἡ θεαματικὴ ἀπόδρασή του ἀπὸ τὸν κλοιὸ τῆς Γκουάρντια Σιβίλ. Ἄλλὰ οἱ τέσσερις σύντροφοί του — Μιράκλε, Μαδριγάλ, Κονέσα καὶ Μαρτίν Ρουίθ — πέθαναν στὴν ἀνωρυμία.

Ἀρχικά ὅλες οἱ ἐφημερίδες εἶχαν στοὺς τίτλους τους τὴν ἐκδοχὴ «ὁ θάνατος ἐνὸς μπαντίτο» — ἐνῶ ἀργότερα ἀρκετὲς ἀντιλήφθηκαν ὅτι τὸ ἐπίθετο «μπαντίτο» δὲν ταίριαζε ἀκριβῶς στὸν Σαμπατέ, καὶ ἔρχισαν νὰ υἱεθετοῦν μιὰ πιὸ σοβαρὴ στάση. Ἄλλὰ καὶ πάλι ἔγραψαν ἄλλα ψέμματα, ὅπως π.χ ὅτι ὁ Σαμπατέ εἶχε ἐπιστρέψει στὴν Ἰσπανία μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ τὸ θάνατο τῶν ἀδελφῶν του.

Τὸ Ἀναρχικὸ Κίνημα τῶν ἐξορίστων εἶχε τὶς εὐκαιρίες καὶ τὰ μέσα νὰ ἀποκαλύψει τὰ ψέμματα καὶ τὶς ἀνακρίσεις τοῦ τύπου. Ὅμιος ἡ Ὄργανωση προτίμησε τοὺς στρουθοκαμηλισμούς. Οἱ πιὸ ἀπαράδεκτες χυδαιότητες προέρχονταν ἀπὸ τοὺς αὐτοαποκαλούμενους ἀναρχικούς. Ἀνάμεσα στὰ πιὸ χτυπητὰ παραδείγματα βλέπουμε τὸ ἄρθρο τοῦ τότε ἐνδόξη τῆς Χοσέ Πέιρατα, στὴν ἐβδομιαδικαία ἐφημερίδα «CNT» τῆς 17 Ἰανουαρίου 1960:

«Δὲν σκοπεύω νὰ κρίνω τὸν Σαμπατέ, νὰ τὸν κατηγορήσω ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ παραπονιούνται ὅτι οἱ δραστηριότητές του ἔδωσαν τὴν Ὄργανωση, στὶς ἀποφάσεις τῆς ὁποίας ὁ ἴδιος ἀντιτάχθηκε, καὶ ἀκόμη — κάτι τὸ ὁποῖο ποτὲ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ κάνει κάποιος ποὺ εἶχε συμμετάσχει σ' αὐτὴν — προσπάθησε νὰ τὴν ὑποκαταστήσει. Ὅστε θέλω νὰ τὸν ἠρωσοποιήσω, νὰ τὸν προβάλλω σὰν ἓνα ἄλλο Ἐμπερινάδο, ἓναν ἄλλο Ντουρούτσι.

Δέν θέλω νά δῶ στή μονομανία του, στήν άσκοπη και άδικιοιόγητη άπόφασή του νά γυρίσει: στήν Ίσπανία, ένάντια στο προσωπικό του και τό γενικό συμφέρον, τίποτε άλλο παρά αυτό που μπορεί νά δικαιολογήσει τή στάση του σέ πολλούς, και άναμφισβήτητα και σέ μένα: Τήν ψυχική του άπόγνωση, τήν άπόφασή του νά έκδιχη θεί τούς δολοφονημένους του άδελφούς, μιá σκέψη που κυριολεκτικά τόν τύφλωνε και που έθετε σέ δεύτερη μοίρα κάθε άλλη...» (ή ύπογράφιμηση τού συγγραφέα).

Οί λίβελλοι τού άστικου τύπου θά μπορούσαν νά άγνοηθούν. Αυτό τό άρθρο όμως, και τά παρόμοια, ύπήρξαν άσυγχώρητα.

Ό πόνος για τόν θάνατο τών άδελφών του όπωσδήποτε έπηρέασε βαθειά τόν Σαμπατέ, αλλά σέ καιμιά περίπτωση δέν άρχει για νά έξηγήσουμε τή στάση του. Οί πράξεις του τό δείχνουν ότι αυτό που ζητούσε δέν ήταν ή εκδίκηση, αλλά ή κοινωνική δικαιοσύνη. Η αντίθετη εκδοχή έχει μόνον είναι άπαράδεκτη προσβολή πρós τόν άγωνιστή, αλλά είναι και ύποπτη όταν προέρχεται από άτομα που τόν γνώριζαν προσωπικά. Ό Φρανσίσκο Σαμπατέ, όπως προσπαθήσαμε νά δείξουμε σ' αυτό τό βιβλίο, είχε άπιερώσει τόν έαυτό του στόν άγώνα πολύ πριν νά σκοτωθούν τά άδέρφη του. Μετά τήν δολοφονία τους, άπλώς συνέχισε τήν πορεία που είχε ήδη χραξει, έξακολουθώντας νά έλπίζει: στήν έξέγερση τού Ίσπανικού λαού και τήν ολοκληρωτική καταστροφή τού Φρανκικού καθεστώτος.

Άλλο ένα ύποκριτικό άρθρο βρίσκουμε στήν επίσημη έφημερίδα τής CNT, τήν «Σολιδαριδάδ Όμπρέρα» (έκδοση, τού Παρισίου, 21 Ίανουαρίου 1960). Υπήρχε μιá φωτογραφία τού Σαμπατέ, αλλά κανένα άρθρο, ούτε καν κάποια νύξη για τούς άγώνες του. Άπλώς ή σύνταξη περιορίστηκε νά διαψεύσει τά λόγια που ό διεθνής τύπος ύποστήριζε ότι ήταν τά τελευταία τού Σαμπατέ, «δύο λά μουέρτε».

* «Ζήτω ό θάνατος» ήταν τό άγαπημένο σύνθημα τού Στρατηγού Μιλλάν ντε Άστραϊύ, που έκτός τού ότι είχε άποκρουστικό πρόσωπο, ήταν επίσης κουτσός, κουλός και μονόφθαλμος. Βετεράνος στρατιωτικός, έγινε από τούς πιο αίμοδιψείς έπιτελείς τού Φρανκικού καθεστώτος. Είναι άπίθανο ό Σαμπατέ νά χρησιμοποίησε εκείνη τήν ώρα μιá

Τὸ ἄρθρο βέβαια υποστήριξε πολὺ καλὰ τὴν ἀποφῆ του: «Ὁ ἀναρχικὸς ἀγωνίζεται: γιὰ τὴ ζωὴ ὅλων, καὶ δεῦν εἶναι ἀνάγκη θυσιάζει τὴ δικαίᾶ του. Ἀλλὰ τοῦ εἶναι ἀδικοτότο νὰ φωνάζει: "Ζήτω ὁ θάνατος!" σὰν νὰ ἦταν κανένας ὀλοκληρωτιστὴς μιλιταριστῆς». Ἀλλὰ ἦταν αὐτὲς οἱ γενικότοτες ἱκανοποιοτοκὸς ἐπικηδειος γιὰ τὸν Σαμπατέ;

Τελευταίο παραθέτομε ἀπόσπασμα ἀπὸ ἓνα ἄρθρο τοῦ φύλλου τῆς 7 Φεβρουαρίου 1960 τῆς ἀναρχοσυνδοκαλιστοκῆς ἐφημερίδας «CNT». Τὸ ὑπογράφει κάποιος φίλος τοῦ Μιράκλε, τοῦ νεαροῦ πού σκοτώθηκε μαζί με τὸν Σαμπατέ:

«Υπάρχουν ἀκόμυ, πολλοὶ νέοι, πολλοὶ πού δὲν τοὺς ξέρουμε, πού θὰ μπορούσαν κι αὐτοὶ νὰ πᾶνε νὰ δώσουν τοὺς ἑαυτοὺς τους δορὰ στὰ κανόνια — νέοι πού ἀκριθῶς ἠ ἠλικία τους καὶ ὁ ἰδεαλισμὸς τους, εὐκολα τοὺς κάνουν ὄργανα σκοτεινῶν ἀνθρώπων».

Ἀντίθετα, μιὰ ἀρκετὰ ἱκανοποιοτοκῆ ἀναπόκρῆση ἀκούστηκε στὴς 14 Ἰανουαρίου 1960 στὴν Ἰσπανική ἐκπομπή, τοῦ Γιουγκοσλαυκοῦ ραδιοφώνου:

«Ἀγαπητοὶ ἀκροατοὶ: ὁ ἀναποκρῆτοκῆς μας Ράντε Νίκολιτς θὰ πει μερικά λόγια γιὰ τὸν Φρανσίσκο Σαμπατέ, τὸν Καταλανὸ ἐπαναστάτη πού τὸν δολοφόνησε τὴν περαιομένη ἐβδομάδα ἠ ἀστυνομία τοῦ Φράνκο».

«Ὁ Φρανσίσκο Σαμπατέ, πὺ γνωστός σὰν Ἐλ Τσίκο, ἀγωνιστῆς τῆς CNT, ὑπῆρξε ἓνας ἀπὸ τοὺς πὺ ἐξαιρετοκὸς μαχητὲς τῆς δημοκρατίας πού ἀνέδειξε ὁ Ἰσπανικόκς λαός...»

«Δὲν εἶναι ὄρα τῶρα νὰ κρίνουμε τὴς διαφοροτοκῆς μεθόδους ἀγῶνα, οὔτε νὰ ἐξάρουμε ἠ νὰ κατακρίνουμε αὐτὴ ἠ τὴν ἄλλη μορφή ἐπαναστατοκῆς δράσης. Αὐτὸ δμως πού δὲν πρέπει νὰ ξεχάσουμε, εἶναι ὅτι εἶναι ἐπὶσίχυντο, οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ νὰ μπο-

φράση ἔτοι συνδεδομένη με αὐτὸ τὸ ἄτομο, καὶ εἶναι ἐρωμερὴ συκοφαντία ὄσα γράφουν οἱ διάφοροὶ κίτρινοὶ δημοσιογράφοι, πού προσκάθησαν τὸν Σαμπατέ νὰ τὸν κάνουν μελό. Πιθανότατα μερικόκς ξένοὶ δημοσιογράφοι ξέροντας τὴ φράση σὰν Ἰσπανική, ἄλλὰ χωρὶς ποτὲ νὰ ἔχουν ἀκούσει γιὰ τὸν Μιλλάν ντε Ἀστραζιῦ, τὴν ἀπέδωσαν στὸν Σαμπατέ γιὰ νὰ δώσουν «χρῶμα» στὴν ἱστορία τους. Πάντωκς ὁ Σαμπατέ ἴσως νὰ φῶναξε στὴν πραγματοκῆτητα «Βίβα λ' ἀναρχία!», ὄπως οἱ περιστότεροι ἀντιξουσιαστὲς ἀγωνιστὲς.

ρούν ακόμη να σπιλώνουν τή μνήμη ενός επαναστάτη ό όποιος, με τίς λέξεις ακριβώς πού χρησιμοποιούσε ό ίδιος, ντρεπόταν νά είναι ακόμη ζωντανός όταν οι άδελφοί του κι οι περισσότεροι άπ' τούς συντρόφους του είχαν δολοφονηθεί...».

Ή έκπομπή τέλειωνε: «Άκούσατε τόν άνταποκριτή μας Ράντε Νίκολιτς σέ μιá σύντομη έμιλία γιά τή ζωή τού Καταλανού επαναστάτη Φρανσίσκο Σαμπατέ».

Λίγες μέρες άργότερα ή καθημερινή έφημερίδα τού Ζάγκρεμπ VJESNIK U SRIDJEDY (Ίανουάριος 1960) δημοσίευσε ένα άρθρο, πού τό συνόδευαν και φωτογραφίες. Τίτλος του ήταν: «Έλ Τσίκο, ό άνθρωπος πού πολεμούσε είκοσιτέσσερα χρόνια. Ό θάνατος ενός ήρωικού αντίπαλου τής Φρανκικής τυραννίας».

Σύντομα επίσης, οι λιγότερο ανάσχυντες άστικές έφημερίδες τής Δύσης άρχισαν νά παίρνουν μιá πιό σοβαρή στάση. Πίσω άπό τά φέμματα και τίς διαστρεβλώσεις άρχισε νά διακρίνεται ή προσωπικότητα τού πραγματικού Σαμπατέ, και τελικά έφτασαν νά αντιμετωπίζουν με κάποια συμπάθεια τόν άναρχικό μαχητή, τόν «Δημόσιο Κίνδυνο ύπ' αριθμόν 1» τού Φρανκικού φασιστικού καθεστώτος.

Ίσως όμως τόν καλύτερο έπιτάφιο νά τόν είχε γράψει όχτώ χρόνια πριν τόν θάνατο τού Σαμπατέ ό Φελίπε 'Αλαίτζ ντε Πάμπλο*, στό φύλλο 368 τής «Σολ:δαριδάδ Όμπρέρα», πού εκδόθηκε στό Παρίσι στις 15 Μαρτίου 1952:

«Σεκινώντας άπό σωστές είτε λαθεμένες δάσεις, άνυπόμονοι είτε όχι γιά τή δόξα και τήν ιστορική ύστεροφημία, προχωρώντας πρós έναν άπόλυτο μηδενισμό περισσότερο με τό συνείσθημα παρά με τήν ψυχρή λογική, πιθανώτατα περιφρονώντας τίς άγελαιές και παθητικές μάζες γιά τίς όποιες θυσιάζουν τούς έαυτούς τους χωρίς νά περιμένουν δοθήθεια άπ' αυτές, συχνά προτιμώντας τήν άνωθυμία τους παρά τή μυθοποίησή τους — γιατί οι θρησκείες είναι πού στερεώνονται πάνω στή θεαματική θυσία τού θύτη και μόνου, γιά χάρη τής καλοπέρασης και τής παθητικότητας των ύπόλοιπων —

* Ό Φελίπε 'Αλλαίτζ, άναρχικός τυγγαρέας και δημοσιογράφος, γεννήθηκε στό Άλκαραμπάτε ντε Λίνκα τής Κορέικα. Πέθανε έξοδαμπατόλο χρονών στό Παρίσι, στις 8 Άπριλίου 1959.

οί άκτιβιστές, αντιμετωπίζοντας καθημερινά τόν κίνδυνο, άφιερώνουν τις ζωές τους στην ύπόθεσή "τους" και πολλές φορές με τις ζωές τους πληρώνουν.

»Οί πιό άνθεκτικοί και επίμονοι συνήθως τελειώνουν τή ζωή τους στά χέρια του Κράτους - τρομοκράτη, ενώ οί παθητικοί ιδεολόγοι και οί μάξες, τις όποιες άκριθώς αύτοί οί "τρομοκράτες" έμψυχώνουν, μένουν μακριά από τόν κίνδυνο, χειροκροτώντας τούς μοναχικούς άγωνιστές, αλλά χωρίς ποτέ νά είναι έτοιμες νά πάρουν ένεργό μέρος στόν άγώνα».

Άργότερα ή Όργάνωση στό Παρίσι άποφάσισε νά άποκαταστήσει δημόσια τόν Σαμπατέ, διατηρώντας όμως πάντοτε άρκετές επιφυλάξεις. Βλέπουμε λοιπόν μιá ανακοίνωσή της νά αναφέρει «ό Φρανσίσκο Σαμπατέ Λισπάρτ ποτέ δέν ήταν «μπαντίτο», όπως ύποστήριξαν τό ραδιόφωνο και μιá μερίδα του τύπου. Ήταν άγωνιστής των Άναρχοσυνδικαλιστικών Όμάδων Δράσης και τόν δολοφόνησαν οί φασίστες του Φράνκο άκριθώς γιατί άγωνίζονταν γιά τήν έλευθερία της Ίσπανίας».

Στό Παρίσι έγινε ένας έρανος γιά τις οικογένειες του Έλ Τσίκο και των τεσσάρων συντρόφων του. Με πίκρα όμως διαπιστώνουμε ότι τίποτε άνάλογο δέν έγινε γιά τόν Χοσέ Λουίς Φαθερίας, πού σκοτώθηκε στόν ίδιο άγώνα, αλλά ίσως κάτω από λιγότερο θεαματικές συνθήκες. Ούτε γιά τόν Γκολιάρντο Φιάσκι, κρατούμενο τώρα στις Ίταλικές φυλακές του Λέτσε, πού δεκαπέντε χρόνια άργότερα τόν μετέφεραν από τά Ίσπανικά στά Ίταλικά μπουντρούμια, ζωντανό σύμβολο των θυμάτων τής συνεργασίας τής Φρανκικής Ίσπανίας και τής «Δημοκρατικής» Ίταλίας.

Οί έχθροί του Σαμπατέ στην Ίσπανία γιόρτασαν τήν ήττα του μοιράζοντας άναμεσαξύ τους παράσημα και τιμές. Όλα αυτά όμως τή δική του μνήμη στερώναν, όχι τή δική τους. Ό τύπος ήταν γεμάτος από πλήρεις περιγραφές αυτών των τελετών — πού συντάσσονταν στό Άρχηγείο τής Άστυνομίας και στη Διεύθυνση τής Ασφάλειας. Και πάντα έτσι ονόμαζαν τόν νεκρό έχθρό τους. «ό τρομερός μπαντίτο Σαμπατέ Λισπάρτ».

